

ปัญหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด

นางสาวน้ำทิพ สุขโชคอำนวย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

CAUSATION IN THE LAW OF TORT

Miss Namthip Sukchokamnuay

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ปัญหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลใน
กฎหมายละเมิด

โดย

นางสาวน้ำทิพ สุขโชคอำนวย

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์กรณ์ โสทธิพันธุ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ มณีศรี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์กรณ์ โสทธิพันธุ์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร. มานิตย์ วงศ์เสรี)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

นำทิพ สุขโชคอำนวย : ปัญหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด. (CAUSATION IN THE LAW OF TORT) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร.ศนันท์กรณม์ โสทธิพันธ์, 4 หน้า.

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเป็นหลักที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในกฎหมายลักษณะละเมิด เนื่องจากเป็นหลักที่นำมาพิจารณาการกระทำของผู้กระทำละเมิด ว่าการกระทำของผู้กระทำละเมิดเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายหรือไม่ อันเป็นหลักที่นำมาซึ่งความรับผิดของผู้กระทำละเมิด แต่การปรับใช้ในประเทศไทยปัจจุบัน ได้มีการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด เดกเช่นเดียวกับกฎหมายอาญา แต่กฎหมายอาญากับกฎหมายแพ่งมีเจตนารมณ์ของกฎหมายแตกต่างกัน คือ กฎหมายอาญามีเจตนารมณ์จะลงโทษบุคคลผู้กระทำผิดให้เช็ดหลาย ส่วนกฎหมายแพ่งนั้นเป็นเรื่องการชดใช้ค่าเสียหายหรือการแก้ไขให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเท่านั้น จึงทำให้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้ในกฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาผู้เสียหายของกฎหมายแพ่ง และหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศไทยยังไม่มีมาตรการจำกัดความรับผิดของผู้กระทำละเมิดไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดมากกว่าที่ควร

จากการศึกษาการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดในส่วนของประเทศไทยและเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ ทั้งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้ คือ (1) ปัญหาการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาของกฎหมายแพ่ง (2) ปัญหาการจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิด (3) ปัญหาการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา มาปรับใช้กับความรับผิดเพื่อละเมิด พบว่าแม้ประเทศไทยได้มีการบัญญัติกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 823 ก็ตาม แต่ทั้งสองประเทศก็ได้มีการปรับใช้ที่แตกต่างกัน ในปัจจุบันประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็ได้มีการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา มาปรับใช้ในความรับผิดเพื่อละเมิด เดกเช่นเดียวกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้มีการนำหลักความคาดเห็นตามประมวลกฎหมายสัญญาแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน มาตรา 113 มาปรับใช้กับความรับผิดเพื่อละเมิดเช่นเดียวกัน อันทำให้การปรับใช้กฎหมายมีความสอดคล้อง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกเหนือจากนี้ทั้งในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ก็มีแนวทางการจำกัดความรับผิดของผู้กระทำละเมิดไว้อย่างชัดเจน โดยประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะจำกัดความรับผิดของผู้กระทำละเมิดไว้ในขอบเขตที่วิญญูชนซึ่งมีความสามารถ ความระมัดระวังเดียวกันกับผู้กระทำละเมิดในภาวะเช่นนั้นสามารถคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้ และความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดนั้นยังถูกจำกัดในขอบเขตที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองไม่ให้เกิดขึ้นเท่านั้น ส่วนประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จะจำกัดความรับผิดของผู้กระทำละเมิดไว้ในขอบเขตที่วิญญูชน และผู้กระทำละเมิดคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้เท่านั้น

ความรับผิดเพื่อละเมิดและความรับผิดทางสัญญาต่างก็เป็นความรับผิดทางแพ่งเหมือนกัน กฎหมายลักษณะสัญญานั้น คู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายได้มีนิติสัมพันธ์หรือมีหนี้กันอยู่ก่อน อันแตกต่างจากกฎหมายลักษณะละเมิดที่คู่กรณีมิได้มีหนี้หรือนิติสัมพันธ์กันมาก่อน จึงทำให้การพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศไทยในกฎหมายทั้ง 2 ลักษณะนี้ แตกต่างกันไป

อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะมีความรับผิดเพื่อละเมิด หรือ ความรับผิดตามสัญญา ต่างก็มีวัตถุประสงค์ให้กระทำหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเหมือนกัน ต่อมาเมื่อมีการชดชื่น ไม่กระทำการหรือฝ่าฝืนการงดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด และก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น ผู้นั้นจะต้องรับผิด ด้วยเหตุนี้ความรับผิดเพื่อละเมิดจึงเป็นบ่อเกิดแห่งหนึ่งอย่างหนึ่งกับความรับผิดเนื่องจากการผิดสัญญา

ดังนั้น เพื่อให้การปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดมีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาของกฎหมายแพ่ง ผู้วิจัยขอเสนอให้มีการนำคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 ซึ่งเป็นหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายสัญญา มาใช้บังคับใช้กับความรับผิดเพื่อละเมิด

5485992334 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: CAUSATION / TORT / CAUSALITY / CONTRACT /

NAMTHIP SUKCHOKAMNUAY: CAUSATION IN THE LAW OF TORT. ADVISOR: PROF. DR JUR.SANUNKORN SOTTHIBANDHU, 4 pp.

Causation is an important principle for consideration in the law of tort. This principle is used to consider whether the violation act has caused any damage to others or not. This principle leads to the tort-feasor's liabilities. In Thailand, presently, causation in the law of tort has been applied to cases in the same way as causation in criminal law. Nevertheless, civil law's purpose, which is to compensate or restored the former condition of an injured person, differs from that of criminal law, which aims to punish a wrongdoer. Therefore the causation principle being used in the law of tort presently is not in accordance with the civil law's purpose to cure an injured person. Moreover, the causation principle in the law of tort in Thailand does not clearly provide measures to limit the liabilities of a tort-feasor which causes the tort-feasor to be liable more than one should.

By studying and comparing Thai application of causation principle with that of Federal Republic of Germany (Germany) and People Republic of China (PRC) in the following topics : (1) application of the causation principle in the law of tort and the intention of the restoration in Civil Law (2) the limitation of the tort-feasor's liabilities (3) issues in using causation principle in contract law in tort liability, I found that the tort law in Thailand used article Section 823 German Civil Code (BGB) as a model. However, Thailand and Germany apply the law differently. Nowadays, Germany applies the causation principle in the contract law to the tort liability. People Republic of China also applies foreseeability principle in its contract law Section 113 to its tort liability. This is for consistency and harmonization in the law. Moreover, both Germany and People Republic of China (PRC) tort law clearly provide limitation of a tort-feasor's liabilities . Germany limits a tort-feasor's liabilities within a scope that a lay person who has the same level of ability and care as the tort-feasor and under the same condition foresees or should have foreseen. The injuries that the tort-feasor is liable for is also limit within the scope that the law aims to prevent from happening only. As for People Republic of China, a tort-feasor's liabilities is limited within a scope that a lay person and the tort-feasor foresees or should have foreseen only.

Both tortious liabilities and contractual liabilities are civil liabilities. In contract law, both parties has an existing juristic relation or debt which differs from tort law in which a juristic relation or debt does not exist between both parties before. Consequently, the causation principle in both laws should be considered exclusively.

However, tortious liabilities and contractual liabilities both have a subject of obligation to perform or not to perform something. Later, when there is non-performance or violation of a forbearance which causes injuries, there will be liabilities. For this reason, tortious liabilities, like contractual liabilities, are sources of debt. Therefore, in order for the application of causation principle in tort law to be consistent with the purpose to cure the injured person, the author proposed that causation principle in contract law Section 222 of the Civil and Commercial Code be applied to the tort liability.

Field of Study: Laws

Student's Signature

Academic Year: 2013

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยคามกรุณาเป็นอย่างยิ่งของท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ มณีศรีที่รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.มานิตย์ วงศ์เสรี ที่รับเป็นกรรมการภายนอก และท่านศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์ ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำ ปรึกษา แนะนำหนังสือ ข้อมูล และช่วยเหลือผู้เขียนในทุกเรื่อง

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุด จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุด มหาวิทยาลัยรามคำแหง และหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการค้นคว้า และให้ความช่วยเหลือในการค้นหาข้อมูล

ขอขอบคุณคุณสุมาลี โจว (周需梅) ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนแก่ผู้เขียน จนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณบริษัท นานมีบุ๊ก จำกัด นางสาวสิริภา รุ่งอรุณโชติช่วง นางสาวเจี๋ยหญิง แซ่ฉิน และนางสาวภาภรณ์ แก้วประกอบ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในการจัดหา สั่งซื้อ หนังสือกฎหมายจีน ขอขอบคุณ นายนพพงศ์ จุลกนิษฐ นายกิตติคุณ จำปาทิพย์ นางสาวกาญจน์กมล รอดสำอางค์ นางสาววิชิณี คุปตานนท์ ที่ให้ความช่วยเหลือแนะนำภาษาอังกฤษให้กับผู้เขียน และขอขอบคุณเหล่าคณาจารย์ มีส มาสเตอร์ เพื่อนๆ น้องๆ ทุกคนจาก โรงเรียนโกศลภททวิทย์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์จ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่คอยให้กำลังใจ ช่วยเหลือ ปรึกษาแนะนำตลอดมา

ท้ายสุดนี้ขอกราบขอบพระคุณคุณวิวัฒน์ สุขโชคอำนวย และคุณมาลี สุขโชคอำนวย บิดา มารดาที่ดูแล อบรม เลี้ยงดู สั่งสอน ให้การศึกษาที่ดี และคอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนในทุกเรื่องเสมอมา

คุณูปการใดๆของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแต่ บิดา มารดา ครูอาจารย์ ผู้ใหญ่ที่นับถือทุกท่านด้วยใจ

ท้ายสุดนี้ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะมีประโยชน์อยู่บ้าง ไม่มากก็น้อย หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนต้องกราบขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1	15
บทนำ.....	15
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	15
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย	19
1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย	19
1.4 ขอบเขตการศึกษาวิจัย.....	20
1.5 วิธีการวิจัย.....	20
บทที่ 2	21
ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของ	21
หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล.....	21
2.1 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมาย สากล.....	21
2.1.1 สมัยบาบิโลน	21
2.1.2 สมัยกรีก	23
2.1.2.1 สาเหตุเชิงรูปแบบ (Formal Cause)	24
2.1.2.2 สาเหตุเชิงวัตถุ (Material Cause).....	25
2.1.2.3 สัมฤทธิ์เหตุ (Efficient Cause).....	25
2.1.2.4 สาเหตุปลายทาง (Final Cause)	27
2.1.3 สมัยโรมัน	27
2.1.3.1 ยุคโบราณ.....	28
2.1.3.2 ยุคสาธารณรัฐ	28
2.1.3.3 ยุคคลาสสิก – ยุคของจักรพรรดิจัสติเนียน	30

หน้า

2.2 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศไทย	34
2.2.1 สมัยก่อนจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	35
2.2.1.1 สมัยสุโขทัย	35
2.2.1.2 สมัยกรุงศรีอยุธยา	36
2.2.1.3 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น	37
2.2.1.4 สมัยกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์	41
2.2.2 สมัยจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	43
บทที่ 3	47
หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายไทย	47
3.1 ความหมายของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	47
3.2 ฐานความคิดของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	48
3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลกับความรับผิด	48
3.4 บทบาทของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	49
3.5 แนวคิดทางทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	50
3.5.1 ทฤษฎีเงื่อนไข	51
3.5.1.1 ฐานความคิดของทฤษฎีเงื่อนไข	51
3.5.1.2 ความหมายของทฤษฎีเงื่อนไข	51
3.5.1.3 ข้อดีของทฤษฎีเงื่อนไข	52
3.5.1.4 ข้อเสียของทฤษฎีเงื่อนไข	53
3.5.2 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม	53
3.5.2.1 ฐานความคิดของทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม	53
3.5.2.2 ความหมายของทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม	53
3.5.2.3 ข้อดีของทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม	54
3.5.2.4 ข้อเสียของทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม	55
3.5.3 ทฤษฎีเงื่อนไขประกอบกับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม	55
3.6 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	57
3.6.1 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญา	58
3.6.1.1 คำพิพากษาศักดิ์สิทธิ์ที่นำทฤษฎีเงื่อนไขมาปรับใช้	58

3.6.1.1.1	กรณีหากไม่มีการกระทำพลอย่อมไม่เกิดขึ้น	58
3.6.1.1.2	กรณีหากไม่มีการกระทำพลก็ยังคงเกิดขึ้น	63
3.6.1.2	คำพิพากษาฎีกาที่นำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้	66
3.6.1.2.1	กฎหมายบัญญัติไว้ให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น	66
3.6.1.2.2	กรณีเกิดเหตุแทรกแซง	70
3.6.1.2.2.1	เหตุแทรกแซงที่เกิดจากผู้เสียหาย	70
3.6.1.2.2.2	เหตุแทรกแซงที่เกิดจากผู้กระทำในตอนแรก	71
3.6.1.2.2.3	เหตุแทรกแซงที่เกิดจากบุคคลที่สาม	72
3.6.2	การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด	74
3.6.2.1	คำพิพากษาฎีกาที่นำทฤษฎีเงื่อนไขมาปรับใช้	74
3.6.2.1.1	กรณีหากไม่มีการกระทำพลอย่อมไม่เกิดขึ้น	74
3.6.2.1.2	กรณีหากไม่มีการกระทำพลก็ยังคงเกิดขึ้น	81
3.6.2.2	คำพิพากษาฎีกาที่นำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้	85
3.6.2.2.1	กรณีเกิดเหตุแทรกแซง	85
3.6.2.2.2	กรณีค่าเสียหายที่ห่างไกลกว่าเหตุ	89
3.6.2.2.4	กรณีค่าเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดคาดเห็นได้	95
3.6.3	การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายสัญญา	97
3.6.3.1	กรณีค่าเสียหายตามปกติ	98
3.6.3.2	กรณีค่าเสียหายไกลกว่าเหตุ	101
3.6.3.3	กรณีค่าเสียหายในพฤติการณ์พิเศษ	104
3.7	ความเห็นของนักกฎหมาย	113
3.7.1	ฝ่ายที่เห็นด้วยกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในกฎหมาย ลักษณะละเมิดในปัจจุบัน	113
3.7.2	ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในกฎหมาย ลักษณะละเมิดในปัจจุบัน	117
3.8	ปัญหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในระบบกฎหมายไทย	118
บทที่ 4	122
	หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	122

ในกฎหมายประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	122
4.1 ประวัติความเป็นมาของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	122
4.2 ความหมายของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	129
4.3 ฐานความคิดของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	129
4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลกับความรับผิด	130
4.5 บทบาทของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	132
4.6 แนวคิดทางทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	132
4.6.1 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญา	132
4.6.1.1 ทฤษฎีเงื่อนไข	133
4.6.1.2 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม	134
4.6.1.3 ทฤษฎีความรับผิดในทางภาวะวิสัย	134
4.6.2 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด	135
4.6.2.1 ทฤษฎีเงื่อนไข	136
4.6.2.2 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม	137
4.6.2.3 ทฤษฎีความรับผิดในทางภาวะวิสัย	139
4.6.2.3.1 พิจารณาการกระทำของผู้ก่อความเสียหาย	139
4.6.2.3.2 พิจารณาความเสียหาย	142
4.6.2.3 ทฤษฎีความรับผิดในทางภาวะวิสัย	146
4.6.3 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา	144
4.6.3.1 ทฤษฎีเงื่อนไข	145
4.6.3.2 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม	146
4.6.3.3 ทฤษฎีความรับผิดในทางภาวะวิสัย	146
4.7 คำพิพากษาของศาลสูงสุดแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	148
4.7.1 กรณีใช้ทฤษฎีเงื่อนไขมาพิจารณา	149
4.7.2 กรณีใช้ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาพิจารณา	150
4.7.3 กรณีใช้ทฤษฎีความรับผิดในทางภาวะวิสัยมาพิจารณา	157
4.7.4 กรณีนำทฤษฎีอื่นๆมาพิจารณา	162

4.8 ความเห็นของนักกฎหมาย	164
4.8.1 ฝ่ายที่เห็นด้วยกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน	164
4.8.1 ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน.	165
4.9 ปัญหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล.....	166
บทที่ 5	168
หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล.....	168
ในกฎหมายประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน.....	168
5.1 ประวัติความเป็นมาของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล.....	168
5.1.1 สมัยจีนโบราณ.....	169
5.1.2 สมัยสาธารณรัฐจีน (ก๊กมินตั๋ง).....	177
5.1.3 สมัยสาธารณรัฐประชาชนจีน.....	179
5.2 ความหมายของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	183
5.3 ฐานความคิดของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	184
5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลกับความรับผิดชอบ.....	185
5.5 บทบาทของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	185
5.6 แนวคิดทางทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล.....	186
5.6.1 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญา	186
5.6.2 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด	187
5.6.2.1 ความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริง	189
5.6.2.1.1 วิธีการตัดออก	190
5.6.2.1.2 วิธีการแทนที่	190
5.6.2.2 ความสัมพันธ์ด้านกฎหมาย.....	191
5.6.2.2.1 ปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญ (ความเสียหายที่กฎหมายยอมรับ) ...	191
5.6.2.2.2 การกระทำของผู้กระทำละเมิดนั้นอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายยอมรับ	193
5.6.3 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา	195
5.6.3.1 ความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริง	197

5.6.3.1.1	วิธีการตัดออก	197
5.6.3.1.2	วิธีการแทนที่	198
5.6.3.2	ความสัมพันธ์ด้านกฎหมาย	199
5.7	คำพิพากษาของศาลสูงแห่งประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน	200
5.7.1	กรณีใช้หลักความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริงและความสัมพันธ์ด้านกฎหมายมาพิจารณา	200
5.7.2	กรณีใช้ความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงมาพิจารณา	203
5.7.3	กรณีใช้หลักความสัมพันธ์ด้านกฎหมายมาพิจารณา	206
5.8	ความเห็นของนักกฎหมาย	209
5.8.1	ฝ่ายที่เห็นด้วยกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ขึ้นอยู่กับกฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบัน	209
5.8.2	ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ขึ้นอยู่กับกฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบัน	211
5.9	ปัญหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	215
บทที่ 6	218
บทวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ	218
หน้า		
6.1	ปัญหาความสอดคล้องของการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาผู้เสียหายของกฎหมายลักษณะละเมิด	218
6.2	ปัญหาการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดกับการจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิด	229
6.3	ปัญหาการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญามาปรับใช้กับความรับผิดเพื่อละเมิด	237
บทที่ 7	241
สรุปและข้อเสนอแนะ	241
7.1	บทสรุป	242
7.2	ข้อเสนอแนะ	246
	247
	247

รายการอ้างอิง	248
.....	264
ภาคผนวก.....	265
ภาคผนวก ก.....	265
ภาคผนวก ข.....	322
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	328

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม เพราะมนุษย์มีความต้องการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันกับมนุษย์ผู้อื่น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการมีเครื่องมือหรือกฎเกณฑ์ที่จะดูแลคนในสังคมให้อยู่อย่างสงบสุข ซึ่งเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือกฎหมาย ที่มีขึ้นเพื่อควบคุมความประพฤติของคนในสังคม มิให้ทำอะไรเกินขอบเขตตามใจชอบ

กฎหมายลักษณะละเมิดก็เป็นอีกกฎเกณฑ์หนึ่งที่มีส่วนเข้ามาดูแลความสงบสุขของสังคม โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งหมายที่จะเยียวยาคนในสังคมที่ได้รับความเสียหายจากการละเมิด

ความหมายโดยทั่วไปของคำว่าละเมิดนั้น ศาสตราจารย์ ดร.วารี นาสกุลได้ให้ความเห็นไว้ว่า¹ “ไม่มีนักกฎหมายผู้ใดจะให้คำนิยามได้เหมาะสมที่สุดเท่ากับ Sir Percy Winfield ซึ่งได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "Tortious liability arises from the breach of a duty primarily fixed by law; such duty is towards persons generally and its breach is redressible by an action for unliquidated damages"² หมายความว่า “ความรับผิดทางแพ่งเกิดจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นเบื้องต้น หน้าที่นั้นเป็นหน้าที่ของบุคคลทั่วไป และการไม่ปฏิบัติหน้าที่นั้นก่อให้เกิดความเสียหายที่ผู้หนึ่งจะต้องรับผิด” ดังนั้น ละเมิดจึงหมายถึงการกระทำใดๆ อันเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมายและทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อน และเมื่อความเสียหายเกิดขึ้น ผู้ก่อความเสียหายย่อมมีหน้าที่ต้องชดเชยความเสียหายนั้น

นอกจากนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ให้ความหมายของคำว่าละเมิดไว้ในมาตรา 420 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี

¹ วารี นาสกุล, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จักรวรรดิพิมพ์, 2553), หน้า 5

² Percy Henry, Winfield, *Province of the Law Tort*, 1st (United Kingdom : The Cambridge University Press, 1931),

ท่านว่าผู้หนึ่งทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” คือ เมื่อมีการกระทำละเมิดขึ้นย่อม ต้องมีความรับผิดชอบตามละเมิดตามมา กฎหมายจึงได้บัญญัติให้ผู้กระทำละเมิดต้องชดใช้ค่าสินไหม ทดแทน ตามบทบัญญัติดังกล่าว

เมื่อมีการทำละเมิดแล้ว ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบในผลซึ่งตนได้กระทำขึ้น กล่าวคือ ผู้กระทำ ละเมิดต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของตนซึ่งตาม กฎหมายเรียกค่าเสียหายประเภทนี้ว่าค่าสินไหมทดแทน และใครบ้างที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามปกติบุคคลผู้กระทำละเมิด เป็นผู้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ในปัจจุบันการพิจารณาว่าการกระทำของผู้กระทำละเมิดเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย หรือไม่ ตามความคิดเห็น และแนวทางปฏิบัติของนักกฎหมายไทย ได้มีการนำหลักความสัมพันธ์ ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญามาเป็นหลักในการพิจารณา ซึ่งมีอยู่ 2 ทฤษฎี ดังนี้

ทฤษฎีเงื่อนไข (The condition theory) หรือทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ มีหลักการว่าเหตุทุก เหตุที่ทำให้เกิดผล เป็นเหตุที่มีน้ำหนักเท่ากัน ไม่มีเหตุใดเหตุหนึ่งสำคัญกว่ากัน โดยค่านึงว่า ถ้าไม่มี การกระทำนั้นๆ แล้วผลย่อมไม่เกิดย่อมถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้น แต่ถ้าไม่มีการกระทำนั้นผลก็ ยังเกิด เช่นนี้จะถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้นไม่ได้ โดยถือหลักทุกๆ เหตุถือเป็นเหตุที่ทำให้เกิดผลได้ เท่ากันทุกเหตุ

อย่างไรก็ตามในบางกรณีการใช้ทฤษฎีเงื่อนไขพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและ ผลอาจไม่เพียงพอที่จะเกิดความเป็นธรรมขึ้นได้ จึงมีการคิดค้น “ทฤษฎีเหตุเหมาะสม” ขึ้น

ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (Adequate cause theory) มีหลักว่า ในบรรดาเหตุทั้งหลายที่ ก่อให้เกิดผลขึ้นนั้น เฉพาะแต่เหตุที่ปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นเท่านั้นที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้ อะไรมีเหตุที่ปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้น ให้พิจารณาจากความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะ และพฤติการณ์เช่นนั้นเป็นสำคัญ ว่าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นสามารถคาดเห็นว่าจะมี เหตุเช่นนั้นเกิดขึ้นได้หรือไม่ ถ้าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นสามารถคาดเห็นได้ ถือว่าเหตุ ที่เกิดขึ้นเป็นเหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลนั้น ถ้าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นไม่ สามารถคาดเห็นได้จะถือว่าเหตุที่เกิดขึ้นเป็นเหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลนั้นไม่ได้

ในปัจจุบันมีการใช้ 2 ทฤษฎีนี้ร่วมกันโดยนำทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไขมา ใช้ตอนต้นและนำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาใช้ตอนท้าย คือพิจารณาผลที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากเหตุเดียว หรือมีเหตุแทรกแซงอื่นอยู่ด้วย หากมีเหตุแทรกแซงอื่น ต้องพิจารณาว่าเหตุแทรกแซงนั้นเป็น เหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมเกิดขึ้นได้หรือไม่ โดยใช้ความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์ เช่นนั้นเป็นสำคัญ

ทฤษฎีที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าเป็นหลักเดียวกันกับที่มีอยู่ในกฎหมายอาญา ซึ่งการนำหลักที่มีอยู่ในกฎหมายอาญามาใช้ในกฎหมายแพ่งนั้นเป็นผลเสียต่อผู้กระทำละเมิดเป็นอย่างมาก เพราะกฎหมายอาญากับกฎหมายแพ่งมีเจตนารมณ์ของกฎหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ กฎหมายอาญามีเจตนารมณ์จะลงโทษบุคคลผู้กระทำการที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด ส่วนกฎหมายแพ่งนั้นเป็นเรื่องการชดใช้ค่าเสียหายหรือการแก้ไขให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้ในกฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาผู้เสียหายของกฎหมายแพ่ง อาจทำให้ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดมากกว่าที่ควร

อันเป็นสาเหตุให้ความรับผิดที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับหรือค่าสินไหมทดแทนที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องชดใช้นั้นไม่สามารถสะท้อนการกระทำของผู้กระทำละเมิดได้อย่างแท้จริง เนื่องจากถ้าหากยังถือหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลตามกฎหมายอาญาก็จะเปรียบเสมือนเป็นการลงโทษผู้กระทำละเมิด เป็นเหตุให้ผู้กระทำละเมิดอาจจะต้องรับผิดมากกว่าความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของผู้กระทำละเมิดเอง และในบางกรณีผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดโดยไม่มีที่สิ้นสุด จึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้กระทำละเมิด เนื่องจากความเป็นจริงแล้ว ผู้กระทำละเมิดก็สมควรจะได้รับความเป็นธรรมเช่นเดียวกันกับผู้เสียหาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ผู้กระทำละเมิดควรรับผิดเฉพาะในความเสียหายที่ตนก่อเท่านั้น เพราะฉะนั้นหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล จึงสมควรจะต้องมีการกำหนดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิดไว้ด้วย

แท้จริงแล้ว ความรับผิดเพื่อละเมิดเป็นป่อเกิดแห่งหนึ่งอย่างหนึ่งเหมือนกับความรับผิดเนื่องจากผิดสัญญา เพราะความรับผิดเพื่อละเมิดมีผลทำให้ผู้กระทำละเมิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเช่นเดียวกับความรับผิดเนื่องจากผิดสัญญา เพียงแต่หน้าที่ในทางละเมิดนั้นเป็นหน้าที่ๆ กฎหมายกำหนดไว้ว่า บุคคลมีหน้าที่ๆ จะไม่กระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดๆ ที่ก่อความเสียหายให้บุคคลอื่น หากบุคคลนั้นกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดๆ อันเป็นการก่อความเสียหายให้กับบุคคลอื่น ผู้นั้นจะต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน และให้ถือว่าผู้ที่ก่อความเสียหายเป็นหนี้ นับแต่วันทำละเมิด ด้วยเหตุนี้ละเมิดจึงเป็นป่อเกิดแห่งหนึ่งอย่างหนึ่ง

ในส่วนหน้าที่ทางสัญญาเกิดจากข้อตกลงกันของคู่สัญญามีได้เกิดจากหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้เหมือนละเมิด ซึ่งหน้าที่ทางสัญญานี้คู่สัญญามีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญา หากคู่สัญญาฝ่ายใดผิดสัญญาคือ ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามที่ตกลงกัน และการผิดสัญญานั้นก่อความเสียหายให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายสามารถเรียกค่าเสียหายจากคู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 213 วรรค

สี่* และคู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้³ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 215 – 218 และ 224* ซึ่งเป็นการก่อกำหนดขึ้นใหม่โดยอำนาจของกฎหมาย³ ดังนั้นการผิดสัญญาจึงเป็นป่อเกิดแห่งหนี้อย่างหนึ่งเฉกเช่นเดียวกับละเมิด

ด้วยเหตุนี้ ท่านศาสตราจารย์ ดร. ประกอบ หุตะสิงห์ จึงเรียกหนี้ละเมิดว่าหนี้ในนิติเหตุ หมายความว่ากฎหมายบังคับให้เป็นหนี้ และเรียกหนี้จากการผิดสัญญาว่าหนี้ในนิติกรรม คือหนี้เกิดจากการที่คู่สัญญาได้มีการตกลงกันไว้ก่อน⁴

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ จึงมีความจำเป็นจะต้องศึกษาถึงหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดและหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาผู้เสียหาย

* มาตรา 213 ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน.....

อนึ่ง บทบัญญัติในวรรคทั้งหลายที่กล่าวมาาก่อนนี้ หากกระทบกระทั่ง ถึงสิทธิที่จะเรียกเอาค่าเสียหายไม่

* มาตรา 215 เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ไซ้เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การนั้น ก็ได้

มาตรา 216 ถ้าโดยเหตุผิดนัดการชำระหนี้กลายเป็นอันไร้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้จะบอกปิดไม่รับชำระหนี้และจะเรียกเอา ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้ก็ได้

มาตรา 217 ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายบรรดาที่เกิดแต่ความประมาทเลินเล่อในระหว่างเวลาที่ตนผิดนัด ทั้งจะต้องรับผิดชอบในการที่การชำระหนี้กลายเป็นพันวิสัยเพราะอุบัติเหตุอันเกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่ผิดนัดนั้นด้วย เว้นแต่ ความเสียหายนั้น ถึงแม้ว่าตนจะได้ชำระหนี้ทันเวลาที่กำหนดก็จะต้องเกิดมีอยู่นั่นเอง

มาตรา 218 ถ้าการชำระหนี้กลายเป็นพันวิสัยจะทำได้เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบไซ้ ท่านว่า ลูกหนี้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ เจ้าหนี้เพื่อค่าเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้

ในกรณีที่การชำระหนี้กลายเป็นพันวิสัยแต่เพียงบางส่วนถ้าหากว่าส่วนที่ยังเป็นวิสัยจะทำได้นั้นจะเป็นไร้ประโยชน์ แก่ เจ้าหนี้แล้ว เจ้าหนี้จะไม่ยอมรับชำระหนี้ส่วนที่ยังเป็นวิสัยจะทำได้นั้นแล้วและเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้เสียทั้งหมดที่เดียวก็ได้

มาตรา 224 หนี้เงินนั้นท่านให้คิดดอกเบี้ยระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ถ้าเจ้าหนี้ยาจจะเรียกเอาดอกเบี้ยได้ สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมายก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น

ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด

การพิสูจน์ค่าเสียหายอย่างอื่นนอกกว่านั้นท่านอนุญาตให้พิสูจน์ได้

³ จิต เศรษฐบุต, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้แก้ไขเพิ่มเติมโดยตราพร. ธิระวัฒน์, พิมพ์ครั้งที่ 20 (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), หน้า 66

⁴ ประกอบ หุตะสิงห์, คำสอนชั้นปริญญาตรี พุทธศักราช 2507 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2507), หน้า 3, 7 - 9

ของกฎหมายลักษณะละเมิด และเพื่อเป็นการวางกรอบในการพิจารณาความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิด เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้กระทำละเมิดเอง และต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

โดยการศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งเน้นจะหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด โดยจะพยายามศึกษาถึงแนวทางการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา มาปรับใช้กับกฎหมายลักษณะละเมิด เพื่อให้แนวทางการปรับใช้กฎหมายมีความสอดคล้อง เหมาะสมกับเจตนารมณ์ของกฎหมายแพ่งในการเยียวยาผู้เสียหายและก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ หลักเกณฑ์ แนวคิดของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล
2. เพื่อให้ทราบถึงลักษณะ แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย
3. เพื่อให้ทราบถึงลักษณะ แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสหพันธรัฐสาธารณรัฐยูเอมเอ็และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน
4. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย
5. เพื่อให้ทราบถึงวิธีการแก้ไขปัญหา

1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดปัจจุบันไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายแพ่งในการเยียวยาผู้เสียหาย ส่งผลให้ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบมากกว่าที่ควรจะเป็น

1.4 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาในเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายในกฎหมายแพ่ง คือ หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา และหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของกฎหมายไทย กฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และ กฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

1.5 วิธีการวิจัย

ในการวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น หนังสือ และบทความ คำพิพากษาศาลฎีกา และความเห็นของนักกฎหมายไทยและต่างประเทศ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบและหาข้อสรุป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ หลักเกณฑ์ แนวคิดของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล
2. ทำให้ทราบถึงลักษณะ แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย
3. ทำให้ทราบถึงลักษณะ แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน
4. ทำให้ทราบถึงปัญหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย
5. ทำให้ทราบถึงวิธีการแก้ไขปัญหาและการปรับใช้กฎหมายให้เป็นระบบ เหมาะสมและก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

บทที่ 2

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของ

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

การศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะช่วยให้เห็นวิวัฒนาการของกฎหมาย และสังคมควบคู่กันไป เนื่องมาจากกฎหมายมักถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อรักษาความสงบสุขเรียบร้อยในสังคม ด้วยเหตุนี้ การศึกษากฎหมายจึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจสภาพของสังคมแต่ละสังคมและในช่วงเวลาต่างๆ กันด้วย

นอกจากนี้ประวัติศาสตร์สามารถเป็นบทเรียนให้แก่ปัจจุบันได้ เนื่องมาจากถ้ามีการศึกษาประวัติศาสตร์จะช่วยให้สามารถเรียนรู้ถึงข้อผิดพลาดในอดีตได้ ส่งผลให้สามารถตัดสินใจในด้านต่างๆ ทำได้อย่างรอบคอบมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ในบทนี้จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด โดยจะแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของกฎหมายสากล และส่วนของกฎหมายไทย โดยยึดยุค สมัยตามช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ เพื่อให้เข้าใจถึงความเป็นมา การพัฒนาการของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิดได้อย่างต่อเนื่อง

2.1 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายสากล

2.1.1 สมัยบาบิโลน

ชาวบาบิโลนหรือชาวอโมไรท์ เริ่มต้นจากเผ่าเซมไทท์ ซึ่งอาศัยอยู่ทางตอนล่างของฝั่งแม่น้ำไทกริส – ยูเฟรติส* และได้ขยายอาณาเขตของตนเองเข้ามาปกครองในดินแดนเมโสโปเตเมียในช่วง

* ประเทศอิรักในปัจจุบัน

1800 ก่อนคริสต์ศักราช โดยมีกษัตริย์ฮัมบูราบีเป็นผู้ปกครองดินแดน และจัดระเบียบ สร้างความเป็นปึกแผ่นในสังคม

โดยในช่วงแรกชาวบาบิโลนส่วนมากยังชีพโดยการล่าสัตว์หาผลไม้มาเป็นอาหาร จึงทำให้การละเมิดสิทธิซึ่งกันและกันมีน้อย เนื่องจากมีอาหารการกินที่อุดมสมบูรณ์เพียงพอต่อความต้องการของทุกคน ดังนั้นในช่วงแรกนี้จึงไม่ปรากฏว่ามีการใช้หลักกฎหมายลักษณะละเมิดแต่อย่างใด แต่ต่อมาเมื่ออาหารการกินไม่เพียงพอ จึงเกิดการทะเลาะเบาะแว้งทำร้ายร่างกายกัน¹ ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาการของกฎหมายลักษณะละเมิดขึ้น ซึ่งกฎหมายบาบิโลนนี้ ที่ใช้บังคับกันในสมัยนั้นก็คือประมวลกฎหมายฮัมบูราบี* เป็นที่รวบรวมกฎหมายต่างๆของกษัตริย์ฮัมบูราบี พระราชาของชาวบาบิโลน ซึ่งประมวลกฎหมายฮัมบูราบีนี้ ถือเป็นประมวลกฎหมายที่เก่าแก่ที่สุด ที่ชาวบาบิโลนเชื่อว่าเป็นกฎหมายอันศักดิ์สิทธิ์ มีที่มาจากเทพเจ้า** เนื้อหาของกฎหมายโดยส่วนมากมีลักษณะเป็นกฎหมายมหาชนอันเป็นการรับรองสิทธิเสรีภาพ ความปลอดภัยของประชาชนในปกครองเท่านั้น²

ส่วนบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายละเมิดนั้นคงมีลักษณะ “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” คือเป็นการตอบสนองการกระทำละเมิดแบบอย่างเดียวกันกับการกระทำละเมิด เช่น ถ้าหากผู้ก่อสร้างบ้านสร้างบ้านขึ้นมาและบ้านหลังนั้นพังทลายของบ้านตาย ผู้ก่อสร้างบ้านจะต้องถูกฆ่าตายไปด้วย แต่ถ้าหากบ้านพังลงมาทับบุตรของเจ้าของบ้านตาย บุตรของผู้ก่อสร้างบ้านจะต้องถูกฆ่าตายไปด้วยเช่นเดียวกัน³

นอกจากนี้การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ก็ยังมีการกำหนดพิกัดอัตราจำนวนค่าสินไหมไว้อยู่ก่อนแล้วจึงเปรียบเสมือนค่าปรับทางอาญาในปัจจุบัน

¹ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ละเมิดกับสังคม” วารสารอัยการนิเทศ ปีที่ 15 ฉบับที่ 1, เล่มที่ 46 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2527), หน้า 80

* ถูกบัญญัติขึ้นโดยการแกะสลักลงบนหินบะซอลต์สีดำสูง 2.25 เมตร ซึ่งถูกค้นพบโดยนักโบราณคดีชาวฝรั่งเศสในประเทศอิรัก ในปี 1901 ปัจจุบันแผ่นหินดังกล่าวตั้งโชว์อยู่ในพิพิธภัณฑสถานลูฟร์ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส (สาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ประวัติศาสตร์ ตอนที่ 2 : อารยธรรมเมโสโปเตเมีย, [ออนไลน์] 2552 จาก : <http://www.saha vicha.com/?name=knowledge&file=readknowledge&id=454>, สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2556.)

** ซึ่งความเชื่อดังกล่าวนี้มีที่มาจากหัวหน้าเผ่าผู้มีอำนาจปกครองชนเผ่าต่างๆ เพื่อให้คนในชนเผ่าอยู่กันอย่างสงบสุข หัวหน้าเผ่าจึงจำเป็นต้องสร้างกฎเกณฑ์โดยใช้ความเชื่อในเทพเจ้า ความเชื่อทางศาสนามาเป็นเครื่องจูงใจให้เกิดความเกรงกลัวในการทำความผิด (อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, “การพัฒนาการของนิติปรัชญา” คำบรรยายหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชา นิติปรัชญา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554, บรรยายที่คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 21 มกราคม 2555 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่))

² กัทร กัประเสริฐ, คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522) หน้า 111 - 112

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 116

ด้วยเหตุนี้กฎหมายสมัยบาบิโลนนี้จึงยังไม่มี การแบ่งแยกผลแห่งการกระทำผิดในทางแพ่ง และในทางอาญาออกจากกันอย่างชัดเจน จึงไม่น่าแปลกใจที่ว่าไม่สามารถหาแนวคิดเกี่ยวกับหลัก ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้ เนื่องมาจากความคิดของคนในสมัยนั้นเชื่อว่ากฎหมายคือ คำสั่งของเทพเจ้า และกษัตริย์ผู้ปกครองดินแดนเปรียบเสมือนตัวแทนของเทพเจ้า ประชาชนสามัญ ทั่วไปจึงไม่มีใครกล้าขัดคำสั่งตัดสินของกษัตริย์แต่อย่างใด

ต่อมาอาณาจักรบาบิโลนจึงค่อยๆ เสื่อมอำนาจลง เนื่องจากถูกพวกแอลซีเรียน*โจมตี

2.1.2 สมัยกรีก⁴

ประเทศกรีกเป็นประเทศแห่งปรัชญา นักปรัชญาที่มีชื่อเสียงระดับโลกล้วนมาจากประเทศ กรีกทั้งสิ้น เนื่องมาจากว่าตามอุปนิสัยของชาวกรีกเป็นคนที่ช่างคิดช่างสังเกต เมื่อเกิดความสงสัยก็จะ มาถกเถียงหาเหตุผลต่างๆ เพื่อตอบความสงสัยของตน ประกอบกับสภาพภูมิอากาศของประเทศที่ เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนในประเทศจึงไม่จำเป็นต้องตรากตรำทำงานหนักนัก ทำให้มีเวลา มาถกเถียงปัญหากัน ด้วยเหตุเพราะการที่เป็นนักคิดนักสังเกตนี้เองที่ทำให้ประเทศกรีกเป็นประเทศ ต้นกำเนิดแห่งปรัชญา⁵

ในส่วนของกฎหมาย ประเทศกรีกถือว่ากฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญา หาได้เป็นศาสตร์ แยกออกมาเป็นอีกแขนงหนึ่งไม่ นอกจากนั้นกษัตริย์ผู้ปกครองกรีกจะตรากฎหมาย ไม่ว่าจะ เป็นกฎหมายเอกชน หรือกฎหมายมหาชนให้สอดคล้องกับปรัชญาอันเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยเท่านั้น ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ปรัชญากับกฎหมายนั้นกลายเป็นของคู่กัน ไม่สามารถแยกออก จากกันได้ โดยถือว่าปรัชญาเป็นต้นกำเนิดของกฎหมาย⁶

* มีถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของเมโสโปเตเมีย ได้ขยายอำนาจครอบครองดินแดนของพวกบาบิโลเนียน ซีเรีย และดินแดน บางส่วนของจักรวรรดิอียิปต์ จักรวรรดิแอลซีเรียนมีความเจริญรุ่งเรืองในช่วงปี 900-612 ก่อนคริสต์ศักราช (Metricsyst, <http://metricsyst.wordpress.com/2013/01/31/%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A2%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B9%82%E0%B8%AA%E0%B9%82%E0%B8%9B%E0%B9%80%E0%B8%95%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B5%E0%B8%A2-mesopotemia-2/>, สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2556.)

⁴ Eric Engle, *Aristotelian theory and causation : The globalization of tort*, [online] 2009 Available from : <http://ssrn.com/abstract=1424693>, [2012, December 4]

⁵ ปรีดี เกษมทรัพย์, *นิติปรัชญา*, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555) หน้า 87 - 88

⁶ ร.แสงกาดี, *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ละเมียด เล่ม 2 คำสอนชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2478 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2478) หน้า 8

อย่างไรก็ตาม Eric Engle นักกฎหมายชาวเยอรมัน ได้กล่าวว่า หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดนี้มีมาตั้งแต่ในสมัยกรีกแล้ว เพียงแต่ในสมัยนั้นเป็นเรื่องของปรัชญาอันนำมาซึ่งความยุติธรรมมากกว่าที่จะเป็นหลักกฎหมาย โดยความคิดนี้มีที่มาจากนักปรัชญานามว่า อริสโตเติล ซึ่งได้แบ่งหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดไว้เป็น 4 สาเหตุด้วยกัน คือ รูปแบบของสาเหตุ (Formal Cause) สาเหตุที่สำคัญ (Material Cause) สาเหตุที่มีประสิทธิภาพ (Efficient Cause) และสาเหตุสุดท้าย (Final Cause) ตามสาเหตุที่อริสโตเติลแบ่งไว้ ได้กลายเป็นหลักที่มีการใช้และการยอมรับกัน ทั้งในระบบ Common Law และระบบ Civil Law โดยสามารถแยกพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด ทั้ง 4 สาเหตุ ได้ดังนี้

2.1.2.1 สาเหตุเชิงรูปแบบ (Formal Cause)

รูปแบบของสาเหตุ หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า Formal Cause ตามที่อริสโตเติล กล่าวเกี่ยวกับรูปแบบของสาเหตุนี้ไว้ว่า ทุกอย่างในโลกนี้ย่อมมีรูปแบบเสมอ การเกิดของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดก็เหมือนกัน ย่อมต้องมีรูปแบบ รูปแบบของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดเกิดจาก องค์ประกอบของกฎหมายลักษณะละเมิด อันประกอบไปด้วย

การกระทำ หรือการงดเว้นกระทำการ คือ เป็นการที่ผู้กระทำมีหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่จะต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ แต่ผู้ที่มีหน้าที่นั้นกระทำผิดหรือละเลยหน้าที่นั้น และการกระทำผิดหรือละเลยหน้าที่นั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น

การกระทำอันเป็นละเมิด คือ นอกจากการกระทำผิดหรือละเลยหน้าที่แล้ว การกระทำหรืองดเว้นกระทำการนั้นจะต้องเป็น การกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำผิดหรือผู้ละเลยหน้าที่อีกด้วย และ

ความผิด หมายถึงการกระทำใดๆ อันเป็นความผิดตามบทบัญญัติของกฎหมาย หรือว่าเป็นการกระทำใดๆ ที่ ความสามารถทางร่างกายหรือจิตใจของผู้กระทำสามารถรู้หรือควรรู้ได้ว่าเป็นความผิด เราเรียกรกระทำนั้นว่าความผิด

โดยสรุปคือ จะเกิดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้นั้น จะต้องมีการกระทำผิด ของผู้กระทำผิด และการกระทำนั้นตามกฎหมายถือว่าเป็นละเมิด นอกจากนั้นแล้วการกระทำอันเป็นละเมิดนี้ยังต้องก่อให้เกิดผลอื่นๆ ตามมาอันเป็นการครบองค์ประกอบของกฎหมายลักษณะละเมิดอีกด้วย ซึ่งในปัจจุบันเราเรียก รูปแบบของสาเหตุ นี้ว่าองค์ประกอบของละเมิดนั่นเอง

2.1.2.2 สาเหตุเชิงวัตถุ (Material Cause)

สาเหตุที่สำคัญ หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า Material Cause อริสโตเติลเปรียบเทียบว่า เวลาเราจะสร้างของอย่างหนึ่งเราก็ต้องมีอุปกรณ์ที่จำเป็นและสำคัญในการสร้างสิ่งนั้น⁷ การก่อสร้างถึงจะสำเร็จลุล่วงไปได้

เมื่อนำสาเหตุที่สำคัญมาปรับใช้กับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมาย ลักษณะละเมิด คือ เมื่อครบองค์ประกอบตามรูปแบบของสาเหตุ (Formal Cause) ข้างต้นแล้ว ก็จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลขึ้น คือ เมื่อการกระทำใดๆ เป็นการกระทำอันครบองค์ประกอบของกฎหมายลักษณะละเมิดแล้ว การกระทำนั้นจะต้องเป็นการกระทำที่มีความสำคัญที่จะก่อให้เกิดผลขึ้นได้ หรือก็คือ หากไม่มีการกระทำดังกล่าวความเสียหายจะไม่เกิดขึ้น

สาเหตุนี้ก็คือหลักที่ในปัจจุบันรู้จักกันในภาษาลาตินว่า *Conditio sine qua non* หรือที่มักถูกเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสาเหตุทางข้อเท็จจริงบ้าง ทฤษฎีเงื่อนไขบ้าง หลักความเท่ากันแก่เหตุบ้าง ซึ่งไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไรก็ตาม ก็ยังยึดถือหลักว่า หากไม่มีการกระทำดังกล่าวความเสียหายจะไม่เกิดขึ้นอยู่นั่นเอง เช่น ถ้านาย ก ไม่ทำร้าย นาย ข นาย ข ก็ไม่บาดเจ็บ ถ้านาย ข ไม่บาดเจ็บ นาย ข ก็ไม่ต้องเข้าโรงพยาบาล

2.1.2.3 สัมฤทธิเหตุ (Efficient Cause)

สาเหตุที่มีประสิทธิภาพหรือภาษาอังกฤษเรียกว่า Efficient Cause ตามที่อริสโตเติล กล่าวว่าหลักนี้เป็นขอบเขตของการตัดสินใจ หรือก็คือ เมื่อการกระทำใดๆ ก็ตามที่เป็นสาเหตุที่สำคัญ Material Cause ของความเสียหายแล้ว การกระทำนั้นจะต้องมีประสิทธิภาพพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้ด้วย หรือ ในทางกลับกันความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นต้องเป็นความเสียหายที่มีความพอเพียงกับการกระทำนั้นๆ

ซึ่งหลักความคิดสาเหตุอันมีประสิทธิภาพ (Efficient Cause) ของอริสโตเติลนี้เอง ในปัจจุบันได้ถูกพัฒนาแตกแยกออกไปเป็น ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ซึ่งเป็นหลักที่ใช้กันในประเทศระบบ Civil Law หลักเหตุใกล้ขีดความประมาทเลินเล่อ ซึ่งเป็นหลักที่ใช้กันในประเทศระบบ Common Law หลัก

⁷ Encyclopedia Britannica fact matter, *Aristotle's philosophy of nature : causation*, [online] 2011 Available from : <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/34560/Aristotle/254716/Causation>, [2012, December 4]

ความสัมพันธ์ในข้อกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งหลักนี้โดยธรรมชาติแล้วต้องอาศัยการตีความว่าอะไรจะถือว่าเป็นผลหรือความเสียหายที่พอเพียงกับการกระทำละเมิดนั้น และอะไรเป็นผลหรือความเสียหายที่ไม่พอเพียงกับการกระทำละเมิดนั้น ซึ่งในปัจจุบันแต่ละประเทศมีการตีความที่ต่างกันอย่างออกไป โดยสามารถแยกการตีความได้ออกเป็น 4 หลักใหญ่ๆ ดังนี้

1. หลักผลธรรมดา เป็นหลักที่ใช้กันในประเทศระบบ Civil Law และระบบ Common Law หลักนี้ถือว่า ผลหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นนี้จะต้องเป็นความเสียหายอันเป็นผลธรรมดาที่จะเกิดขึ้นได้จากการกระทำนั้น เช่น นาย ก ใช้ไม้ตีชน นาย ข ผลธรรมดาที่เกิดขึ้นได้คือ นาย ข แขนเป็นแผลหรือแขนหัก แต่หากข้อเท็จจริงปรากฏว่านาย ข หัวแตก หัวแตกนี้ถือว่ามิใช่ผลธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้นได้จากการใช้ไม้ตีแขน

2. หลักความเหมาะสม หรือ ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม เป็นหลักที่ใช้กันในประเทศระบบ Civil Law หลักนี้ถือว่า ผลหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องเป็นผลที่เป็นความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นหรือควรคาดเห็นได้ ว่าการกระทำใดๆ ก็ตามจะก่อให้เกิดผลนั้นเกิดขึ้นด้วยเหตุนี้เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ถ้าความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นมาสามารถคาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ ว่าการกระทำใดๆ ของผู้ก่อความเสียหายจะทำให้เกิดความเสียหายขึ้น หากวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นไม่สามารถคาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ในความเสียหาย ผู้ก่อความเสียหายก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

3. หลักความคาดเห็น เป็นหลักที่ใช้กันในประเทศระบบ Common Law หลักนี้คล้ายกันกับหลักความเหมาะสม หรือ ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ที่กล่าวในข้อ 2 เพียงแต่หลักนี้นั้นอาศัยความคาดเห็นของผู้กระทำละเมิดเป็นสำคัญว่าผู้กระทำละเมิดสามารถคาดเห็นได้หรือไม่ในขณะที่กระทำละเมิดว่า การกระทำละเมิดของตนจะก่อให้เกิดความเสียหายนั้นเกิดขึ้น ถ้าผู้กระทำละเมิดสามารถคาดเห็นได้ จะถือว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบ แต่หากผู้กระทำละเมิดไม่สามารถคาดเห็นได้ ผู้กระทำละเมิดก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น โดยจะถือว่าการกระทำละเมิดไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหายนั้นได้

4. หลักวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์ เป็นหลักที่ใช้กันในประเทศระบบ Common Law หลักนี้จะพิจารณาจาก ผู้ที่สามารถป้องกันความเสียหายได้ดีที่สุดโดยใช้จำนวนเงินน้อยที่สุด (Least Cost Avoider) จะต้องทำหน้าที่ป้องกันความเสียหายนั้น หากผู้นั้นไม่ป้องกันแล้วไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตามและการไม่ยอมป้องกันความเสียหายนั้น ก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้นผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว เนื่องจากไม่ป้องกันความเสียหายนั่นเอง

อย่างไรก็ตามหลักหลักวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์นี้ ในปัจจุบันจะนำมาวินิจฉัยถึงความประมาทเลินเล่อของคู่กรณีฝ่ายที่ได้รับความเสียหายมากกว่านำมาวิเคราะห์หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลโดยตรง*

กล่าวโดยสรุป หลักปรัชญาของอริสโตเติลตามสาเหตุที่มีประสิทธิภาพนี้ หลักที่เกี่ยวข้องกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลโดยตรงที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนั้น จะเกี่ยวข้องกับ ข้อ 1 – 3 เป็นส่วนมาก ซึ่งไม่ว่าประเทศใดก็มักจะนำหลัก ข้อ 1 – 3 มาใช้ในการวิเคราะห์หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดด้วยกันทั้งนั้น

2.1.2.4 สาเหตุปลายทาง (Final Cause)

สาเหตุสุดท้าย หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า Final Cause หรืออริสโตเติลเรียกว่าการสูญเสียผลประโยชน์ที่ควรจะมีหรือควรจะได้

สาเหตุสุดท้ายที่อริสโตเติลกล่าวนี้ ในปัจจุบันเรียกว่าความเสียหาย โดยความหมายของคำว่า “ผลประโยชน์ที่ควรจะมีหรือควรจะได้” ที่อริสโตเติลกล่าวก็คือ ความเสียหายที่กฎหมายมุ่งให้ความคุ้มครอง หรือกล่าวคือ ความเสียหายที่ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องได้จะต้องเป็นความเสียหายที่กฎหมายมุ่งให้ความคุ้มครองไว้ ซึ่งการจำกัดความเช่นนี้สามารถลดความซับซ้อนของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไปได้ โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้น แต่พิจารณาเพียงแต่ความเสียหายที่กฎหมายมุ่งให้ความคุ้มครองเท่านั้น

2.1.3 สมัยโรมัน

กฎหมายโรมันมีอายุสืบเนื่องติดต่อกันมาอย่างยาวนาน เริ่มตั้งแต่ก่อตั้งกรุงโรมจนถึงจักรพรรดิจัสติเนียนสิ้นพระชนม์ รวมทั้งสิ้นประมาณ 13 ศตวรรษ⁸ กฎหมายโรมันได้กลายเป็นกฎหมายที่มีคุณค่ากว่าชาติใดๆ เนื่องมาจากโรมันเป็นชาติที่สามารถรวบรวมกฎหมายไว้เป็นหมวดหมู่ และสามารถแยกกฎหมายออกเป็นศาสตร์ๆ หนึ่งแยกต่างหากจากศาสนาได้สำเร็จ⁹ จน

* หลักนี้ในปัจจุบันรู้จักกันในชื่อของ Hand Formula

⁸ ร.แดงกาด์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ละเมิด เล่ม 2 คำสอบชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2478 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, หน้า 12

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71 - 72

ได้รับการยอมรับจากประเทศอื่นๆ ในเวลาต่อมา ซึ่งสามารถแยกตามการพัฒนาการของกฎหมายโรมันได้ออกเป็นยุคต่างๆ ดังนี้

2.1.3.1 ยุคโบราณ

ช่วงแรกกฎหมายโรมันก็เหมือนกับประเทศอื่นๆ ที่เอาจารีตและเพณีท้องถิ่นมาบังคับเป็นกฎหมาย ไม่เว้นแม้กฎหมายลักษณะละเมิด ก็มีการยอมรับหลักเรื่อง “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (Lex Talionis)¹⁰ หรือ สิทธิแก้แค้นของผู้เสียหายที่จะมีสิทธิแก้แค้นผู้ที่ก่อความเสียหายให้แก่ตนได้ ดังเช่นในสมัยบาบิโลน สืบเนื่องมาจากสังคมของโรมันในสมัยโบราณนี้มีการอยู่อาศัยในลักษณะของชนเผ่า มีการอยู่รวมตัวกันเพียง 3 หมู่บ้านเท่านั้น คนจึงมีไม่มาก ทำให้สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ยังไม่มีความสลับซับซ้อน¹¹

ต่อมาเมื่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองเปลี่ยนแปลงไป สังคมมีความเจริญมากขึ้น ก็เริ่มมีความเห็นว่าการใช้วิธี “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (Lex Talionis) หรือ สิทธิแก้แค้นของผู้เสียหายให้แก้แค้นกันเอง ทำให้เกิดความวุ่นวาย ต่อมาจึงได้พัฒนากฎหมาย Delict หรือ Delicta ขึ้นมาเพื่อเปลี่ยนจากหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (Lex Talionis) หรือ สิทธิแก้แค้นของผู้เสียหาย มาเป็นการจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายแทน เพียงแต่ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ก่อความเสียหายจะต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายมักจะสูงกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเปรียบเสมือนโทษทางอาญาในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการนี้ทำให้เห็นวิวัฒนาการจากหลักความคิดแบบ “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” ไปสู่การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เป็นการแยกการลงโทษอันมีลักษณะทางอาญาออกจาก การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

2.1.3.2 ยุคสาธารณรัฐ

กฎหมายโรมันในยุคสาธารณรัฐ ก่อนมีการจัดทำกฎหมายสิบสองโต๊ะนี้ กฎหมายเป็นเรื่องที่รู้กันในกลุ่มของนักบวช (Pontifices) และชนชั้นสูง (Patricians) ส่วนชนชั้นต่ำ (Plebeians) ซึ่งเป็นผู้

¹⁰ อนันต์ จันทร์โอภากร, วิวัฒนาการของกฎหมายลักษณะละเมิด, [ออนไลน์]. 2008 จาก : <http://www.comepee.com/webboard/show.php?Category=&No=359>, สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2555

¹¹ ศนันทกรรณ์ โสติพิพันธ์, เอกสารประกอบคำบรรยายหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต วิชากฎหมายเปรียบเทียบและสภคกฎหมายของโลก ประจำปี 1/2550 เรื่อง ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของระบบซีวิลลอว์, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550) หน้า 7

อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนั้นไม่อาจรู้และเข้าใจกฎหมายได้ ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชนชั้นขึ้น เนื่องจากคนชั้นสูง (Patricians) ปรับใช้กฎหมายโดยเอาวัดเอาเปรียบคนชั้นต่ำ¹² (Plebeians) คนชั้นต่ำ (Plebeians) จึงได้เรียกร้องให้มีการจัดทำประมวลกฎหมายขึ้นเพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทุกคนได้รับทราบเพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในทางกฎหมาย จนในที่สุดก็ได้มีการจัดทำกฎหมาย 12 โต๊ะขึ้น¹³ และใช้บังคับในปี 450 ก่อนคริสตศักราช⁸ อันเป็นต้นกำเนิดของกฎหมายเอกชนโรมัน

ในสมัยช่วงกฎหมายสิบสองโต๊ะนี้ กฎหมายลักษณะละเมิดถูกบัญญัติอยู่ในโต๊ะที่ 8 ว่าด้วยละเมิด มีทั้งหมด 27 บท หรือ 27 มาตรา โดยการออกกฎหมายลักษณะละเมิดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้ประชาชนทุกชนชั้นสามารถรับรู้ถึงตัวบทกฎหมายได้ นอกจากนี้ยังเป็นการยกเลิกหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (Lex Talionis) อีกด้วย เนื่องจากการปล่อยให้ผู้เสียหายสามารถดำเนินการแก้แค้นได้เองย่อมจะก่อให้เกิดการกระทำละเมิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เป็นการก่อความวุ่นวาย อันไม่เป็นผลดีต่อเสถียรภาพของผู้ปกครอง ดังนั้นกฎหมายลักษณะละเมิดที่ถูกบัญญัติไว้ในโต๊ะที่ 8 นี้ จึงให้ผู้ปกครองสามารถเข้าแทรกแซงจัดการกับผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เสียหายดำเนินการแก้แค้นเสียเอง⁹

อย่างไรก็ดีถึงแม้ว่าจะใช้คำว่าละเมิดก็ตามแต่เมื่อพิจารณาจากตัวบทแล้วจะเห็นว่า บทบัญญัติก็ยังคงมีลักษณะของกฎหมายอาญาปะปนอยู่ด้วยกันกับกฎหมายลักษณะละเมิด เนื่องจากกฎหมายโรมันในช่วงแรกนี้ก็เหมือนกับประเทศอื่นๆ ที่ไม่มีการแบ่งแยกกฎหมายละเมิดออกต่างหากจากกฎหมายอาญา คือ นอกจากนี้บทบัญญัติกฎหมายยังมีการกำหนดอัตราค่าสินไหมทดแทนไว้ตายตัว* หรือไม่ก็ให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจเองตามสมควรกรณีที่ถูกกฎหมายไม่ได้กำหนดไว้

14

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 9

¹³ อนันต์ จันทร์โอภากร, วิวัฒนาการของกฎหมายลักษณะละเมิด, [ออนไลน์]. 2008 จาก : <http://www.comepee.com/webboard/show.php?Category=&No=359>, สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2555

⁸ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ละเมิดกับสังคม”, หน้า 84

⁹ เรื่องเดียวกัน

* บทที่ 2 ผู้ใดทำให้เขาช้ำแล้วไม่ยอมให้ค่าทำขวัญ เขาจะทำให้ผู้นั้นช้ำบ้างก็ได้

บทที่ 3 ผู้ใดทำให้เขากระดูกหัก ให้ใช้ค่าปรับ 300 แอสเสส ถ้าเป็นทาสให้ได้รับค่าปรับ 150 แอสเสส

บทที่ 4 ถ้าทำให้บาดเจ็บ ให้ปรับ 25 แอสเสส

บทที่ 5 ทำให้เสียหายโดยอุบัติเหตุก็ต้องทำขวัญเขาเหมือนกัน

¹⁴ หลวงสุทธิวาทณฤฎิ, คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2521 – 2513, พิมพ์ครั้งที่ 1,

นอกจากนี้ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ก่อความเสียหายต้องชดใช้ให้ชดใช้ให้กับผู้เสียหาย มิใช่ค่าปรับอันเป็นโทษหลวงดังเช่นในกฎหมายอาญา¹⁵ เนื่องจากพิจารณาจากบทที่ 2 แล้วกฎหมายใช้คำว่า “ค่าทำขวัญ” คือ ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายต้องจ่ายค่าทำขวัญให้กับผู้เสียหาย ด้วยเหตุนี้คำว่าปรับในบทที่ 3 และ 4 จึงมีค่าปรับซึ่งเป็นโทษทางอาญาแต่เป็นค่าสินไหมทดแทนทางแพ่ง¹⁶

ส่วนเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้น ตามบทบัญญัติว่าด้วยละเมิดในโต๊ะที่ 8 นี้ ก็หามีการบัญญัติหรือวางหลักเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้แต่อย่างใด มีแต่บทที่ให้อำนาจผู้พิพากษาใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนหรือค่าทำขวัญเองตามที่เห็นสมควร หากบทนั้นไม่มีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้□*

2.1.3.3 ยุคคลาสสิก – ยุคของจักรพรรดิจัสติเนียน

ต่อมาเมื่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเปลี่ยนแปลงไป โรมันได้ขยายอาณาเขตดินแดนของตัวเองจนเนื้อที่ครอบคลุมถึง 3 ทวีปด้วยกัน¹⁷ ทำให้กฎหมายสิบสองโต๊ะไม่เพียงพอที่จะรักษาความสงบสุขของบ้านเองได้ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติออกมาหลายฉบับ¹⁸ จนได้ชื่อว่าเป็นยุคทองของกฎหมายโรมัน ส่วนพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายลักษณะละเมิด คือ Lex Aquilia

ใน Lex Aquilia นี้ได้มีการแบ่งแยกกฎหมายลักษณะละเมิดออกมาเป็นเอกเทศจากกฎหมายอาญา เป็นการแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของการแยกแยะความแตกต่างระหว่าง กฎหมายอาญา กฎหมายลักษณะละเมิด กฎหมายการกระทำผิดในทางมหาชนและการกระทำผิดในทางกฎหมายเอกชน¹⁹ โดยมีการเริ่มนำหลักกฎหมายลักษณะหนึ่งมาปรับใช้กับกฎหมายลักษณะละเมิด และยังถือได้ว่าเป็นต้นแบบของกฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบันอีกด้วย²⁰

¹⁵ เรื่องเดียวกัน

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 81

* บทที่ 7 ผู้ใดเอาสัตว์เลี้ยงไปเลี้ยงในที่ดินของผู้อื่นที่อยู่ข้างเคียง จะต้องรับผิดชอบในความเสียหาย

¹⁷ ศันนัทภรณ์ โสติพันธ์, เอกสารประกอบคำบรรยายหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต วิชากฎหมายเปรียบเทียบและสกุลกฎหมายของโลก ประจำปี 1/2550 เรื่อง ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของระบบซีวิลลอว์, หน้า 12

¹⁸ วิษณุ เครืองาม, “ความเป็นมาของกฎหมายแพ่งจากสมัยโบราณถึงจัสติเนียน” วารสารกฎหมาย ปีที่ 12 ฉบับที่ 2, (กรกฎาคม 2531), หน้า 77

¹⁹ Emily Kadens, *Roman Law* [online] 2011 available from : <https://articleworks.cadmus.com/gtcp?product=1945366&ownemr=1656793>, [2012, December 4]

²⁰ วิษณุ เครืองาม, “ความเป็นมาของกฎหมายแพ่งจากสมัยโบราณถึงจัสติเนียน”, หน้า 69

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้ด้วย ดังเห็นได้จากองค์ประกอบของ Lex Aquilia²¹ ดังนี้

1. มีการใช้กำลังบังคับ ชูเชื้อญโดยผู้กระทำ
2. มีการกระทำที่ผิดกฎหมาย *
3. มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและความเสียหาย
4. เกิดความเสียหายความเสียหายแก่ทรัพย์สินของโจทก์

เช่น นาย A ทำร้าย นาย B บาดเจ็บ ต่อมา นาย B ตาย เนื่องจากถูก นาย A ทำร้าย นาย A จะต้องรับผิดชอบในความตายของนาย B เพราะความตายของนาย B มาจากการกระทำอันผิดกฎหมายของ นาย A และ การกระทำนั้นมีความสัมพันธ์กับความเสียหายคือ ความตายของนาย B นาย A จึงต้องรับผิดชอบภายใต้ Lex Aquilia **

เพียงแต่ในสมัยนั้นยังไม่มีหลักฐานการใช้ทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลใดๆ ไว้โดยเฉพาะเจาะจง เนื่องจากสมัยนั้นถือว่าเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเป็นเรื่องของสามัญสำนึกมากกว่าเป็นกรอบความคิดเชิงตรรกะหรือปรัชญาแห่งความยุติธรรม^{22***} จะมีก็เพียงแต่วลี “mortis causam praebere”²³ แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “สาเหตุของการตาย” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความเสียหายหรือความตายที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบนั้นต้องเป็นผลโดยตรงของการกระทำ²⁴

อย่างไรก็ตามในสมัยนั้นคำพวกนี้ก็เป็นเพียงคำพูดธรรมดาทั่วไปมากกว่าที่จะเป็นหลักกฎหมาย นอกจากนั้นก็ยังมีเพียงแต่หลัก “Conditio sine qua non”^{25†} ซึ่งเป็นหลักที่นำมาเพื่อโต้แย้งว่า

²¹ Emily Kadens, *Roman Law* [online] 2011 available from : <https://articleworks.cadmus.com/gtcp?product=1945366&ownernbr=1656793>, [2012, December 4]

* การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนี้จะเป็นการกระทำทางกายภาพของผู้ก่อความเสียหายเอง หรือเป็นการงดเว้นการกระทำก็ได้

** Digest 9.2.46 Ulpian the fiftieth book on Sabinus If action is brought under the Lex Aquilia for a wounded slave, there can still be an action under the Lex Aquilia if the slave later dies from the wound

²² Reinhard Zimmermann, *The law of obligations : Roman foundations of the civilian tradition*, 1st (Capetown : Juta & Co.,Ltd., 1990) p 991

*** เรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้นได้มีการอธิบายไว้แล้วโดยอริสโตเติล นักปรัชญาชาวกรีก

²³ Reinhard Zimmermann, *The law of obligations : Roman foundations of the civilian tradition*, p 991

²⁴ วิษณุ เครืองาม, “ความเป็นมาของกฎหมายแพ่งจากสมัยโบราณถึงจัดตั้งขึ้น”, หน้า 69

²⁵ Reinhard Zimmermann, *The law of obligations : Roman foundations of the civilian tradition*, p 991

การกระทำของจำเลยนั้นไม่ได้เป็นเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย และเป็นแบบนี้เรื่อยมาจนถึงศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสต์ศักราช

เมื่อถึงศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสตศักราช คำศัพท์เกี่ยวกับเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลถูกอธิบายขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ต้องการความกระจ่างชัดในหลักการให้มากขึ้น ซึ่งคำที่ถูกเลือกนำมาใช้ในการอธิบายก็คือ คือ “สาเหตุโดยตรง ผลโดยตรง และ สาเหตุที่มีใช้สาเหตุโดยตรง และผลที่มีใช้ผลโดยตรง” โดยมีเจตนารมณ์ว่าความตายหรือบาดเจ็บใดๆ ต้องมีสาเหตุมาจากการกระทำของผู้กระทำ²⁶ ถ้าหากความตายไม่ใช่สาเหตุโดยตรงของผู้กระทำ ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบ ถือว่าไม่เป็นสาเหตุโดยตรง และไม่ใช้ผลโดยตรง ซึ่งการคิดค้นคำศัพท์ขึ้นมา ถือว่ามีส่วนสำคัญในการจำกัดการตีความในทางปฏิบัติว่าการกระทำใดเป็นสาเหตุโดยตรงผลโดยตรง สาเหตุโดยอ้อม และผลโดยอ้อม ของความเสียหาย

ส่วนเรื่องเหตุแทรกแซง (Intervening Act) ที่มาตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลง ตามบทบัญญัติ Digest. * 9.2.11.3** ว่า Celsus เขียนว่า ผู้ใดสร้างความเจ็บปวดแผลฉกรรจ์บนตัวผู้อื่น และภายหลังบุคคลที่สามทำให้ผู้อื่นตาย บุคคลที่ทำร้ายก่อนนั้นไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในผลแห่งความตาย แต่รับผิดชอบแค่ทำร้ายผู้อื่นบาดเจ็บซึ่งเป็นผลของการกระทำ ส่วนบุคคลที่สามผู้ซึ่งก่อเหตุแทรกแซงภายหลังจะต้องรับผิดชอบในผลแห่งความตาย เพราะได้ฆ่าเขา เช่น

นาย A ทำให้นาย C บาดเจ็บ หลังจากนั้นนาย C ได้ถูกนาย B ฆ่าตาย ดังนั้น การกระทำของนาย B เป็นสาเหตุโดยตรงของความตาย ส่วนการกระทำของนาย A นั้นไม่ใช่สาเหตุโดยตรงของความตาย นาย A ไม่ต้องรับผิดชอบในผลแห่งความตายของนาย C แต่รับผิดชอบแค่ทำให้นาย C บาดเจ็บเท่านั้น

[†] หลักนี้คือทฤษฎีเงื่อนโซ่ที่ใช้กันในปัจจุบัน โดยมีหลักว่า หากไม่มีการกระทำดังกล่าวความเสียหายจะไม่เกิดขึ้น

²⁶ Reinhard Zimmermann, *The law of obligations : Roman foundations of the civilian tradition*, p 991

* Digest คือ การรวบรวมกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่เกิดจากคำตอบของนักกฎหมาย (ius respondendi) (ศันท์โกธรณ์ โสติพิพันธุ์, เอกสารประกอบคำบรรยายหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต วิชากฎหมายเปรียบเทียบและสกุลกฎหมายของโลก ประจำปีภาค 1/2550 เรื่อง ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของระบบซีวิลลอว์, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550) หน้า 18)

** Digest. 9.2.11.3. Celsus writes that if one attacker inflicts a mortal wound on a slave and another person later finishes him off, he who struck the earlier blow will not be liable for a killing, but for wounding, because he actually perished as the result of another wound. The later assailant will be held liable because he did the killing. It seems thus to Marcellus and it is the more likely. (EMILY KADENS, *Roman Law* [online] 2011 available from : <https://articleworks.cadmus.com/gtcp?product=1945366&ownernbr=1656793>, [2012, December 4])

อย่างไรก็ตาม ถ้าหากการกระทำของนาย A ทำให้นาย C บาดเจ็บปางตาย หลังจากนั้นนาย C ได้ถูกนาย B ฆ่าตาย ตามปกติ ความตายของนาย C มิใช่ผลโดยตรงจากการกระทำของนาย A แต่ความตายเกิดเนื่องมาจากเหตุแทรกแซงคือการกระทำของนาย B ซึ่งตามปกตินี้ถือว่าเหตุแทรกแซงนี้ได้ตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลงแล้วนาย A ไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของนาย C

อย่างไรก็ตามในกรณีดังกล่าวนี้ได้มีบทบัญญัติไว้ใน Digest. 9.2.51* บัญญัติว่า ถ้าผู้ใดทำร้ายบุคคลอื่นปางตาย และหลังจากนั้น บุคคลที่สามได้มาทำร้ายซ้ำ เป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายในเวลาต่อมา ในกรณีนี้ ผู้ทำร้ายทั้งสองต้องรับผิดชอบในผลแห่งความตายทั้งคู่²⁷

ซึ่งกรณีนี้จึงดูเหมือนให้เหตุผลไว้ว่า การที่นาย A ต้องรับผิดชอบในความตายของนาย C ด้วย เพราะว่าการกระทำของนาย A นั้น อาจเป็นสาเหตุให้นาย C ตายได้อยู่แล้ว แม้จะไม่มีกรกระทำของนาย B แทรกแซงเข้ามาก็ตามที่ ดังนั้นจึงถือได้ว่าการกระทำของนาย B ไม่เป็นเหตุแทรกแซงที่ได้ตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลง ด้วยเหตุนี้ นาย A จึงยังคงต้องรับผิดชอบในผลแห่งความตายของนาย C อยู่นั่นเอง²⁸

ตามที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า นักกฎหมายโรมันไม่ยอมรับถึงการกระทำใดๆ ที่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายและการกระทำของจำเลย โดยในสมัยโรมันนี้ถือว่าความเสียหายจะต้องเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำเท่านั้นที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบ และผลแห่งการกระทำนั้นจะต้องเป็นผลโดยตรงที่เกิดจากการกระทำนั้นๆ ด้วยเท่านั้นที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบ²⁹ หากมีเหตุอื่นมาแทรกแซงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลขาดตอนไป ผู้กระทำรายแรกก่อนที่จะเกิดเหตุแทรกแซง ไม่ต้องรับผิดชอบในผลสุดท้ายที่เกิดขึ้น แต่รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นก่อนที่จะเกิดเหตุแทรกแซงเท่านั้น

อันเป็นหลักที่จักรวรรดิได้ใช้กันสืบเนื่องมาจนกระทั่งจักรวรรดิโรมันล่มสลายลง เพราะการรุกรานของชนเผ่าภายนอก

อย่างไรก็ดีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้กันในสมัยจักรวรรดิโรมันนี้ได้ถูกใช้ และ พัฒนาเรื่อยกันมาจนมาเป็นหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในปัจจุบัน จึงอาจ

* Digest. 9.2.51 if someone wounds a slave mortally and then after a while someone else inflicts a further injury, as a result of which he dies sooner than would otherwise have been the case, it is clear that both assailants are liable for killing.....

²⁷ Reinhard Zimmermann, *The law of obligations : Roman foundations of the civilian tradition*, pp 992 - 993

²⁸ เรื่องเดียวกัน

²⁹ Emily Kadens, *Roman Law* [online] 2011 available from : <https://articleworks.cadmus.com/gtcp?product=1945366&ownernbr=1656793>, [2012, December 4]

กล่าวได้ว่าประเทศต่างๆ ทั่วโลกล้วนแต่รับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลมาจากกฎหมายโรมันทั้งสิ้น

2.2 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศไทย

“ละเมิด” คำนี้ไม่ใช่เป็นของใหม่ เป็นคำที่มีอยู่เดิมในกฎหมายเก่า เพียงแต่ในกฎหมายเก่าคำว่าละเมิดนี้หมายถึงการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายชนิดหนึ่ง ซึ่งได้แก่ การฝ่าฝืนพระราชโองการ หรือการละเมิดพระราชอาญา* ผลของการกระทำทำให้ผู้กระทำต้องจ่ายค่าสินไหม และค่าสินไหมในที่นี้ได้มีการกำหนดพิคัดอัตราจำนวนค่าสินไหมไว้ก่อนแล้ว หรือไม่ก็เป็นค่าสินไหมทดแทนที่สูงกว่าความเสียหายจริง** จึงเปรียบเสมือนค่าปรับในปัจจุบัน³⁰ และค่าสินไหมที่ต้องชดใช้³¹ นี้จะตกเป็นของห้องพระคลังทั้งหมด หรือบางส่วน ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่าค่าสินไหมกิ่งพินัยกิ่ง

ดังนั้นละเมิดจึงไม่เป็นมูลแห่งหนี้อย่างที่เข้าใจกันอยู่ในกฎหมายปัจจุบัน นอกจากนี้ในกฎหมายเก่าก็ยังไม่ได้มีการแบ่งแยกผลแห่งการกระทำผิดในทางแพ่งและในทางอาญาออกจากกันอย่างชัดเจน เนื่องจากในสมัยก่อนนั้นกฎหมายลักษณะละเมิดเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายอาญา

ด้วยเหตุนี้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดในสมัยก่อนนั้นยังคงมีลักษณะเดียวกันกับกฎหมายอาญา

การพิจารณาพัฒนาการของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด สามารถจำแนกได้ตามยุคสมัยการเป็นราชอาณาจักรของประเทศไทยได้ดังนี้

* เช่นที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายกรุงศรีอยุธยาในพระไอยการอาชาหลวง (อาญาหลวง) “อันว่าละเมิดนั้น มีประการต่างๆ คือ กระทำเหนือพระราชบัญญัติ และขัดพระราชโองการ.....”

** เนื่องจากในสมัยก่อนนั้นกฎหมายละเมิดมีลักษณะ ตาต่อตา ฟันต่อฟัน คือ ผู้เสียหายสามารถที่จะแก้แค้นผู้กระทำละเมิดได้ อย่างไรก็ตามผู้เสียหายอาจจะละสิทธิแก้แค้นที่ตนมีอยู่ โดยขอเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนได้ ด้วยเหตุนี้ค่าสินไหมทดแทนในสมัยนั้นจึงมีจำนวนมากกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง เพื่อเป็นการตอบแทนที่ผู้เสียหายละสิทธิแก้แค้น ต่อมาเมื่อรัฐมีความมั่งคั่งขึ้น จึงค่อยเป็นอัตราค่าปรับที่แน่นอนตามตัว ถือว่าสิทธิที่จะลงโทษผู้กระทำละเมิดเป็นสิทธิของรัฐแต่เพียงผู้เดียว (จ. แลงการ์ด, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ละเมิด เล่ม 2 คำสอนชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2478 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และวารสารเมือง, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และวารสารเมือง, 2478) หน้า 74 – 75, 108)

³⁰ จ. แลงการ์ด, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ละเมิด เล่ม 2 คำสอนชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2478 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และวารสารเมือง, หน้า 68

2.2.1 สมัยก่อนจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.2.1.1 สมัยสุโขทัย

บทกฎหมายที่มีอยู่ในสมัยสุโขทัยนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายลักษณะละเมิดอันเป็นกฎหมายเอกชนนั้นยังไม่มีข้อความใดที่กล่าวถึงไว้โดยตรง ว่ามีการกำหนดสิทธิหน้าที่ระหว่างเอกชนด้วยกันไว้เหมือนอย่างในปัจจุบัน ส่วนมากจะเป็นข้อความเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนในปกครอง และกฎหมายเกี่ยวกับสาธารณะของรัฐ อาทิเช่นมีบทบัญญัติห้ามกระทำการ หรือ งดเว้นกระทำการ ที่จะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในชุมชนเท่านั้น³¹ เรื่องละเมิดส่วนมากจะมีปรากฏอยู่ในกฎหมายลักษณะโจร ซึ่งบัญญัติอยู่ในศิลาจารึกหลักที่ 38^{32*} ซึ่งถูกค้นพบเมื่อ พุทธศักราช 2473 อันเป็นรัชกาลของพระยาเลอไทย แห่งราชวงศ์พระร่วงองค์ที่ 4 (พระบิดาของพระยาสิทธิไทยหรือพระยาสิทธิไทย)³³ โดยเนื้อหาส่วนมากเป็นบทบัญญัติที่มีโทษทางอาญา หรือไม่มีลักษณะที่มีการกำหนดพิกัตอัตราจำนวนค่าสินไหมไว้ก่อนแล้ว อาทิเช่น ศิลาจารึกด้านที่ 1 บทที่ 34 – 38 กำหนดว่า^{34**}

“ผู้ใดละเมิดโดยเอาเข้าของบุคคลอื่นไป 3 วัน มีโทษ 3 ขนาด ดังนี้

เอาเข้าของบุคคลอื่นไปเกินสามวัน ปรับวันละหมื่นหนึ่งพัน ดังนี้ไปจนถึงห้าวัน ถ้าเอาไปตั้งแต่ห้าวันให้ปรับเพิ่มวันละห้าหมื่นห้าพันจนถึงแปดวัน ถ้าเกินแปดวันแม้เพียงวันเดียว นอกจากปรับวันละห้าหมื่นห้าพัน ต้องเพิ่มสินไหมเท่ากับผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ของผู้อื่น”

ซึ่งค่าปรับตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะโจรนี้ เป็นค่าปรับที่มีลักษณะเป็นโทษทางอาญา หาใช่เป็นการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายของข้าตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงแต่อย่างใด

ด้วยเหตุนี้กฎหมายลักษณะละเมิดในสมัยสุโขทัยนี้ยังคงไม่สามารถแยกออกจากกฎหมายอาญาได้

³¹ พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์, คำสอนชั้นปริญญาตรี พุทธศักราช 2501 – 2502 – ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 6 (พระนคร : โรงพิมพ์วิริยะการพิมพ์, 2502) หน้า 25

³² ธงทอง จันทรางศุ และ คณพล จันทน์หอม, เอกสารคำสอนวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย (Legal history) (รหัสวิชา 3404124), (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547) หน้า 28

* สามารถอ่านศิลาจารึกหลักที่ 38 ว่าด้วยลักษณะโจรได้ที่ภาคผนวก

³³ หลวงสุทธีวาทนฤพุมิ, คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2521 – 2513, หน้า 191

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 199

** ภาคผนวก ก

นอกจากนี้จากการศึกษาก็มีพบว่ามิบทบัญญัติหรือมีหลักกฎหมายใดที่กล่าวถึงหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้เลย

2.2.1.2 สมัยกรุงศรีอยุธยา

กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยาเริ่มตราขึ้นในสมัยพระเจ้าอู่ทอง³⁵ ซึ่งแนวความคิดในการตรากฎหมายนั้นเพื่อวัตถุประสงค์ความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์³⁶ การที่พระมหากษัตริย์ตรากฎหมายก็เพื่อป้องกันไม่ให้ราษฎรวิวาทกันอันเป็นการก่อความไม่สงบให้แก่บ้านเมือง³⁷ จึงทำให้ไม่มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครอง สิทธิ เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน ของเอกชนมากนัก ด้วยเหตุนี้ในสมัยกรุงศรีอยุธยานี้ยังมิได้มีการแยกกฎหมายออกเป็นกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาเหมือนดังในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้กฎหมายลักษณะละเมิดในสมัยนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายอาญา อันเกี่ยวข้องกับกฎหมายความสงบเรียบร้อยของประชาชน และบ้านเมือง เชกเช่นเดียวกับสมัยสุโขทัย

อย่างไรก็ตามในกฎหมายสมัยอยุธยาได้มีการบัญญัติเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งปรากฏอยู่ในพระไอยการลักษณะวิวาทที่ด่ากัน โดยกำหนดว่า

“วิวาทชกตียิงฟันแทงกัน ฝ่ายหนึ่งมีบาดเจ็บบอบช้ำลำบากด้วยเขาตี เป็นไข้ผอมตายใน 15 วัน ท่านให้ทอดพิณฐานตีตาย โดยให้ฆ่าผู้ร้ายตายตกไปตามกัน เว้นแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้ามิให้ฆ่า ถ้าผู้บาดเจ็บเป็นไข้พันกว่า 15 วันถึง 1 เดือนจึงตาย ท่านว่าเป็นกรรมแห่งสัตว์ ให้ปรับไหมแต่โดยบาดเจ็บนั้นเป็นสินไหมกึ่งพิณกึ่ง”³⁸

จากบทบัญญัติดังกล่าวสามารถพิจารณาเทียบกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในปัจจุบันได้ว่า ถ้าผู้บาดเจ็บตายภายใน 15 วันหลังจากที่มีการวิวาทกัน กฎหมายถือว่าความตายเป็นผลโดยตรงจากการวิวาทนั้น แต่หากความตายเกิดหลังจากผู้บาดเจ็บถูกทำร้ายไปแล้ว 15 วัน ไม่ถือว่าความตายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำวิวาทนั้น

³⁵ ธงทอง จันทรางศุ และ คณพล จันทน์หอม, เอกสารคำสอนวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย (Legal history) (รหัสวิชา 3404124), หน้า 45

³⁶ เรื่องเดียวกัน

³⁷ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช, กฎหมายสมัยอยุธยา, โดยคณะกรรมการจัดงานอนุสรณ์อยุธยา, พิมพ์ครั้งที่ 1, (พระนครศรีอยุธยา : คณะกรรมการจัดงานอนุสรณ์อยุธยา, 2510) หน้า 5 - 7

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11

ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเปรียบได้กับทฤษฎีเงื่อนไข หรือทฤษฎีผลโดยตรงประกอบกับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมที่ใช้กันในปัจจุบัน ซึ่งมีหลักว่าถ้าไม่มีการกระทำนั้นๆ แล้วผลย่อมไม่เกิดย่อมถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้น กล่าวคือถ้าหากไม่มีการวิวาทกันผู้เสียหายก็คงไม่ตาย แต่หากความตายเกิดหลังจาก 15 วันไปแล้ว จะถือว่าความตายนั้นไม่ใช่ผลโดยตรงของการกระทำ แต่เป็นความเสียหายที่ไกลกว่าเหตุ คือมีเหตุอื่นมาแทรกแซงทำให้ขาดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไปแล้ว เพียงแต่ในสมัยนั้นยังไม่มีกรวางหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้อย่างชัดเจนเหมือนในปัจจุบัน

จึงอาจกล่าวได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลบทแรกที่ปรากฏอยู่ในระบบกฎหมายของประเทศไทย

อย่างไรก็ตามโทษในสมัยอยุธยานั้นก็ยังคงเป็นโทษที่มีลักษณะทางทางอาญาอยู่ คือ ผู้ก่อเสียหายจะต้องเสียค่าปรับให้กับหลวง* หรือไม่ก็เป็นการจ่ายค่าปรับให้กับหลวงครึ่งหนึ่ง และอีกครึ่งหนึ่งชดใช้ให้กับผู้เสียหาย ซึ่งในสมัยนั้นเรียกว่าสินไหมถึงพินัยกิจ

นอกจากนี้ค่าปรับที่ต้องชดใช้นั้นก็มีการกำหนดกำหนดพิกัตต์อัตราจำนวนค่าสินไหมไว้อยู่ก่อนแล้ว จึงเปรียบเสมือนโทษปรับทางอาญา^{39**}

ดังนั้นตามที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า ละเมิด คือ การฝ่าฝืนพระราชโองการ หรือ การละเมิดพระราชอาญา ด้วยเหตุนี้ ละเมิดจึงไม่ใช่อะไรที่เข้าใจกันในปัจจุบัน เช่นเดียวกับการผิดสัญญาไม่ยอมชำระหนี้ตามที่ตกลงกัน ก็ถือเป็นการกระทำละเมิดดุจเดียวกัน หากใช้เป็นข้อเกิดแห่งหนึ่งก็อาจอย่างหนึ่งอย่างหนึ่งที่เข้าใจกันในปัจจุบันแต่อย่างไร⁴⁰

2.2.1.3 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ช่วงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) จะจัดทำกฎหมายตราสามดวงขึ้น กฎหมายที่ใช้บังคับในสมัยนั้นยังคงใช้บทกฎหมาย

* พระไอยการลักษณะวิวาทตีค่ากัน บทที่ 1 ผู้ใดทำความผิดในลักษณะนี้หลายกระทงให้ลงโทษกระทงที่หนักที่สุด หากสมัครใจทะเลาะวิวาทกันให้ปรับเข้าพินัยหลวง

³⁹ ร.แสงกาต์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ละเมิด เล่ม 2 คำสอนชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2478 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, หน้า 71

** การทำร้ายผู้มีศักดิ์นาต้องถูกปรับใหม่เพิ่มขึ้นเป็นพิเศษตามลำดับชั้นศักดิ์นา เช่น ทำร้ายผู้ที่พิกัตต์ศักดิ์นาไว้ 5 ไร่ ไม่ถึงพกข์ปรับ 11,000 เบี้ย เป็นเกณฑ์ แต่ถ้าทำเช่นนั้นแก่ผู้มีศักดิ์นาหมื่นไร่ ต้องถูกปรับถึง 897,000 เบี้ยเป็นเกณฑ์

⁴⁰ ร.แสงกาต์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ละเมิด เล่ม 2 คำสอนชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2478 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, หน้า 73

ลักษณะต่างๆ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ตกทอดกันมา แต่ก็นับว่าเป็นส่วนน้อย เนื่องจากกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยานั้นได้ถูกทำลายไปในตอนที่ปราชัยแก่พม่า ทำให้กฎหมายที่ตกทอดมาถึงยุคนี้ไม่มีความกลมเกลียวกัน⁴¹ บางข้อความก็ผิดเพี้ยนไปจากสมัยที่ใช้กันในสมัยกรุงศรีอยุธยา

จนเมื่อเกิดคดีอำแดงป้อม⁴² ภรรยานายบุญศรีช่างเหล็กหลวงมายื่นคำฟ้องขอหย่านายบุญศรี นายบุญศรีปฏิเสธที่จะหย่า โดยอ้างว่าภรรยาตนได้ลอบมีชู้กับนายราชาอรอด คณะลูกขุนเห็นว่าข้ออ้างของนายบุญศรีนั้นมีใช่เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณา ด้วยเหตุที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าให้ภรรยาหย่าขาดสามีได้เสมอ คณะลูกขุนจึงวินิจฉัยให้อำแดงป้อมหย่าได้ นายบุญศรีจึงไปร้องทุกข์กล่าวโทษแก่พระยาศรีธรรมราช พระยาศรีธรรมราชจึงนำเรื่องขึ้นกราบบังคมทูลพระพุทธรยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ให้ทรงพิจารณา

พระองค์ทรงพิจารณาแล้วเห็นว่าคำตัดสินของคณะลูกขุนไม่เป็นธรรม และทรงแคลงใจว่าต้นฉบับกฎหมายที่นำมาใช้พิจารณาอาจมีข้อผิดพลาด จึงมีบรมราชโองการโปรดเกล้าให้เทียบข้อความตัวบทในเอกสารตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งผลปรากฏว่ามีความถูกต้องตรงกัน ซึ่งบัญญัติว่า “ชายหาผิดมิได้ หญิงขอหย่าชาย ท่านว่าเป็นหญิงหย่าชาย หย่าได้”⁴³ ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงว่า บทบัญญัติของกฎหมายในปัจจุบันนั้นไม่เหมาะสมกับจารีตประเพณีที่มีอยู่

จึงมีพระราชโองการชำระสะสางกฎหมายทั้งหมด แต่การชำระสะสางกฎหมายนี้ทำให้เป็นการตรากฎหมายออกมาใหม่ไม่ เพียงแต่เป็นการนำกฎหมายในสมัยอยุธยาที่กระจัดกระจายกัน มารวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ บทไหนที่ล้าสมัยก็ตัดทิ้งไป และทรงเรียกชื่อกฎหมายใหม่นี้ว่ากฎหมายตราสามดวง⁴⁴ * ซึ่งมีข้อความโดยรวมสอดคล้องกับกฎหมายที่ใช้กับอยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา⁴⁴

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22

⁴² รัชทอง จันทรางศุ, กฎหมายไทยในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529) หน้า 6 – 7 ; สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ ศูนย์ข้อมูลเพื่อการค้นคว้าวิจัยฝรั่งเศส-ไทยศึกษา, ร.แดงกาดักกับไทยศึกษา : รวมบทความแปลและบทความศึกษาผลงาน, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548) หน้า 129

⁴³ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ ศูนย์ข้อมูลเพื่อการค้นคว้าวิจัยฝรั่งเศส-ไทยศึกษา, ร.แดงกาดักกับไทยศึกษา : รวมบทความแปลและบทความศึกษาผลงาน, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548) หน้า 129

* เหตุที่เรียกว่ากฎหมายตราสามดวง เพราะ พระบาทสมเด็จพระพุทธรยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดเกล้าให้ปิดประทับ ตราพระราชสีห์ ตราพระคชสีห์ และตราบัวแก้ว ลงบนประมวลกฎหมายใหม่ และเก็บไว้ที่หอหลวง ศาลหลวง และห้องเครื่อง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กฎหมายตราสามดวง : หน้าต่างสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา, 2549) หน้า 15)

⁴⁴ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ ศูนย์ข้อมูลเพื่อการค้นคว้าวิจัยฝรั่งเศส-ไทยศึกษา, ร.แดงกาดักกับไทยศึกษา : รวมบทความแปลและบทความศึกษาผลงาน, หน้า 129

ด้วยเหตุนี้กฎหมายที่รวบรวมขึ้นใหม่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชนี้ จึงเป็นการรวบรวมกฎหมายเก่าในสมัยอยุธยาเท่านั้น⁴⁵ แม้มีการเพิ่มเติมก็เป็นเพียงการเพิ่มเติมเล็กๆ น้อยๆ⁴⁶

การชำระสะสางกฎหมายใหม่ในสมัยพระพุทธรยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ทำให้เกิดกฎหมายตราสามดวงขึ้น ซึ่งในกฎหมายตราสามดวงนี้พอที่จะสามารถหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้บ้าง อาทิเช่น บทที่ 20 ของพระอัยการลักษณะวิวาทคดีต่างกัน ที่กำหนดว่า “เมื่อมีการชกตียิงฟันแทงกัน มีบาดเจ็บ ผู้ถูกทำร้ายตายภายใน 15 วัน ให้ฆ่าผู้ร้ายตายตกไปตามกัน”⁴⁷

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะสามารถพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้ว่า ถ้าผู้บาดเจ็บตายภายใน 15 วันหลังจากที่มีการวิวาทกัน กฎหมายถือว่าความตายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำนั้นวิวาทนั้น แต่หากความตายเกิดหลังจากผู้บาดเจ็บถูกทำร้ายไปแล้ว 15 วัน ไม่ถือว่าความตายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำวิวาทนั้น

ดังเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 5 ลงวันที่ 24 เมษายน รัตนโกสินทร์ศก 112 อ้ายเหลียนใช้มีดฟันนายอยู่ นายเหลียง และนายอิฐ มีบาดแผลฉกรรจ์หลายแห่ง นายอิฐอยู่ได้ 9 วันก็ตายลง จากการพิจารณาบุคคลทั้ง 4 ไม่มีเรื่องราวทะเลาะวิวาทหรือผิดใจกันมาก่อน และกรณีที่นายอิฐตายลงภายใน 9 วันนั้น ตามบทที่ 20 ของพระอัยการลักษณะวิวาทคดีต่างกัน ถือว่านายเหลียนมีความผิด ผู้พิพากษาพิพากษาให้ปรับโทษเป็นมหันตโทษ และส่งริบทรัพย์ทั้งหมดของนายเหลียนมาเป็นทรัพย์สมบัติของแผ่นดินโดยสิ้นเชิง เพียนนายเหลียน 3 ยก ยกละ 90 ที และนำตัวไปประหารชีวิตเสียให้ตกตายไปตามนายอิฐ สำนักละเมิดพระราชอาญา⁴⁸

ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเปรียบได้กับทฤษฎีเงื่อนไข หรือทฤษฎีผลโดยตรงประกอบกับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมที่ใช้กันในปัจจุบัน ซึ่งมีหลักว่าถ้าไม่มีการกระทำนั้นๆ แล้วผลย่อมไม่เกิดย่อมถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้น และผลเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบจะต้องมีความเหมาะสมเพียงพอกับการกระทำละเมิด คือ ไม่เป็นความเสียหายที่ไกลกว่าเหตุ ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในสมัยกรุงศรีอยุธยา

⁴⁵ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช, กฎหมายสมัยอยุธยา, หน้า 3

⁴⁶ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ ศูนย์ข้อมูลเพื่อการค้นคว้าวิจัยฝรั่งเศส-ไทยศึกษา, ร.แลงกาศ์กับไทยศึกษา : รวมบทความแปลและบทความศึกษาผลงาน, หน้า 131 - 133

⁴⁷ กำนธร์ กำประเสริฐ, คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย, หน้า 84

⁴⁸ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารเย็บเล่มรัชกาลที่ 5 คำพิพากษาเล่มที่ 15 ร.ศ. 129 (พ.ศ. 2453) ก - ร.5 รล - คพ/15, “เรื่อง ถูกฟันและตายลงใน 9 วัน”, ลงวันที่ 24 เมษายน รัตนโกสินทร์ศก 112.” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

ต่อมาภายหลังประเทศไทยได้มีการติดต่อกับชาวต่างชาติมากขึ้นซึ่งถือเป็นชาติที่มีความเจริญด้านกฎหมายมากกว่าไทยในสมัยนั้นทำให้ชาวต่างชาติไม่ยอมรับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย จึงได้มีการทำสนธิสัญญาหรือที่เรียกว่า “หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี” เพื่อที่หากชาวต่างชาติเกิดข้อพิพาทใดๆ ขึ้นกับประชาชนคนไทยไม่ตกอยู่ภายใต้กระบวนการศาลของประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต*

นอกจากนี้ประเทศไทยยังต้องยอมทำหนังสือสัญญาเก็บภาษีศุลกากรในอัตราที่ต่ำแก่พ่อค้าอังกฤษที่มาทำการค้าขายในประเทศไทยอีกด้วย⁴⁹ เรียกว่า “กฎหมายอย่างพ่อค้าอังกฤษซึ่งมาค้าขายในกรุงฯต้องใช้”⁵⁰

โดยเหตุผลที่ประเทศไทยต้องทำสนธิสัญญาดังกล่าวเนื่องด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ⁵¹

1. ผดุงไว้ซึ่งสัมพันธภาพอันดีระหว่างต่างประเทศและประเทศไทย
2. เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกราชและอำนาจอธิปไตยของประเทศไทย จึงจำต้องยอมเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้กับประเทศเหล่านั้นเพื่อหลีกเลี่ยงการตกเป็นอาณานิคม**

ซึ่งสนธิสัญญายกเว้นสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ประเทศไทยได้ทำกับประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรก*** มีใจความสำคัญให้ศาลกงสุลอังกฤษเป็นผู้พิจารณาคดีที่จำเลยเป็นคนในบังคับอังกฤษ เนื่องจากชาวอังกฤษอ้างว่า กฎหมายไทยยังล้าหลังและป่าเถื่อน คณะผู้พิพากษาและกฎหมายไม่สามารถเป็นหลักประกันความปลอดภัยได้อย่างเพียงพอ⁵²

* สิทธิสภาพนอกอาณาเขต คือ การยกเว้นอำนาจศาลของตนให้แก่ชาวต่างชาติ ชาวต่างชาติซึ่งกระทำความผิดในประเทศไทย ย่อมได้รับการยกเว้นไม่ต้องขึ้นศาลไทย

⁴⁹ กิตติศักดิ์ ปกรติ, การปฏิรูประบบกฎหมายภายใต้อิทธิพลยุโรป, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553) หน้า 17

⁵⁰ คณาจารย์คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กฎหมายในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547) หน้า 73

⁵¹ ธงทอง จันทรางศุ และ คณพล จันทน์หอม, เอกสารคำสอนวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย (Legal history) (รหัสวิชา 3404124), หน้า 96 - 97

** ช่วงศตวรรษที่ 19 ประเทศตะวันตกอาศัยอำนาจทางการทหาร ช่วยในการขยายดินแดนและอำนาจของประเทศตน โดยยึดประเทศต่างๆมาเป็นอาณานิคม และบังคับให้ประเทศเหล่านั้นต้องอยู่ภายใต้การปกครอง และใช้กฎหมายของประเทศตะวันตกเหล่านั้น (ธงทอง จันทรางศุ และ คณพล จันทน์หอม, เอกสารคำสอนวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย (Legal history) (รหัสวิชา 3404124), (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547) หน้า 97)

*** เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ขอแนะนำให้อ่านหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี ระหว่างประเทศอังกฤษและประเทศสยามและกฎหมายอย่างพ่อค้าอังกฤษซึ่งมาค้าขายในกรุงฯต้องใช้ ได้ที่ ภาคผนวก ก

⁵² ธงทอง จันทรางศุ และ คณพล จันทน์หอม, เอกสารคำสอนวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย (Legal history) (รหัสวิชา 3404124), หน้า 100

เมื่อประเทศอังกฤษทำสนธิสัญญากับไทยแล้วก็มีประเทศต่างๆ มาขอทำสนธิสัญญาเพื่อขอสิทธิสภาพนอกอาณาเขตเช่นเดียวกับที่ประเทศอังกฤษทำอีก ซึ่งประเทศไทยก็ไม่อาจจะปฏิเสธประเทศเหล่านั้นได้จึงได้มีการทำสนธิสัญญากับประเทศต่างๆ เกิดขึ้น โดยรวมแล้วประเทศไทยทำสนธิสัญญาให้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตแก่ประเทศต่างๆ รวม 15 ประเทศ ได้แก่⁵³

อังกฤษ	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2398
อเมริกา	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2399
ฝรั่งเศส	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2399
เดนมาร์ก	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2400
โปรตุเกส	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2402
ฮอลันดา	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2403
เยอรมัน	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2404
สวีเดน - นอร์เวย์	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2411
เบลเยียม	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2411
อิตาลี	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2411
ญี่ปุ่น	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2398
ออสเตรเลีย - ฮังการี	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2412
สเปน	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2414
รัสเซีย	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2442 และ
ญี่ปุ่น	ทำสนธิสัญญาเมื่อ พุทธศักราช 2398

สนธิสัญญาแต่ละฉบับล้วนแต่มีข้อความคล้ายคลึงกัน มีแตกต่างกันบ้างก็เป็นส่วนน้อย ซึ่งข้อความสำคัญคือประเทศไทยยอมเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้กับประเทศเหล่านั้นทั้งสิ้น⁵⁴

2.2.1.4 สมัยกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์

ครั้นเมื่อกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ผู้ซึ่งสำเร็จการศึกษากฎหมายจากมหาวิทยาลัย อ็อกซ์ฟอร์ด (Oxford University) ประเทศอังกฤษ เมื่อเสด็จกลับมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 103

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 101

เจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ได้ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์จึงทรงจัดตั้งโรงเรียนสอนกฎหมายขึ้นในกระทรวงยุติธรรมและทรงลงสอนด้วยพระองค์เอง

ในเรื่องกฎหมายลักษณะละเมิดนั้น ทรงมีความประสงค์ที่จะแยกผลของละเมิดออกจากกฎหมายอาญาอย่างชัดเจนจึงได้ตั้งชื่อเหตุการณ์ละเมิดว่า “ประทุษร้ายทางแพ่ง” ซึ่งแปลมาจากคำในภาษาอังกฤษ “Law of Tort”⁵⁵ ซึ่งนี้ได้ใช้สืบมาจนถึงสมัยจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

คำว่า “ประทุษร้ายทางแพ่ง” มีความหมายชัดเจนกว่าคำว่าละเมิด ไม่ทำให้เข้าใจผิดระหว่าง การอันไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเป็นมูลหนี้ตามกฎหมายอาญา และยังทำให้ชัดเจนถึงผู้ทำละเมิดต้องตกอยู่ในความผูกพันแห่งหนี้ตามกฎหมายแพ่งมิใช่กฎหมายอาญา⁵⁶

นอกจากนี้ ท่านกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ยังได้กล่าวถึง หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประทุษร้ายทางแพ่งไว้ดีกว่า การกระทำอันเป็นการประทุษร้ายทางแพ่งนั้น ผลที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นผลโดยตรงไม่ใช่ผลโดยไกล โดยท่านได้ยกตัวอย่างไว้ว่า นาย ก เอาไม้ตีหัวนาย ข นาย ข หัวแตกเป็นผลโดยตรง แต่ถ้าเอาดอกไม้ไฟพาเข้าไปในบ้าน ผู้ที่อยู่ในบ้านจับปาออกไปหลังบ้าน เด็กที่อยู่หลังบ้านกรีดร้องและแม่เด็กเป็นลม แม่เด็กจะฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนว่าเป็นลมไม่ได้เป็นค่าเสียหายที่ไกลกว่าเหตุ⁵⁷

คำกล่าวของท่านกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ทำให้สามารถแยกกฎหมายแพ่งออกจากกฎหมายอาญาได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้เรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลก็ยังมีหลักการที่แน่นอนมากขึ้นกว่าแต่ก่อน คือ ผู้กระทำการอันเป็นประทุษร้ายทางแพ่งจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อเมื่อผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลโดยตรง ไม่ใช่ผลที่ไกลกว่าเหตุ

ซึ่งหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้กันในสมัยกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์นี้เปรียบเสมือนทฤษฎีเงาหรือทฤษฎีผลโดยตรงประกอบกับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมที่ใช้กันในปัจจุบัน คือ ผลที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบนั้นจะต้องเป็นผลโดยตรงจากการกระทำตามทฤษฎีเงาและผลที่เกิดขึ้นนั้นต้องไม่ไกลกว่าเหตุ หรือกล่าวคือความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบจะต้องมีความเหมาะสมกับการกระทำละเมิด

ด้วยเหตุนี้จึงการแบ่งแยกกฎหมายแพ่งออกจากกฎหมายอาญาเริ่มมีขึ้นในสมัยของกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์เอง ว่าความรับผิดชอบทางละเมิดนั้นแตกต่างจากความรับผิดชอบทางอาญา ละเมิด

⁵⁵ หลวงสุทธิวาตนฤพนธ์, คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2521 – 2513, หน้า 245

⁵⁶ ร.แสงกาต์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ละเมิด เล่ม 2 คำสอนชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2478 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, หน้า 69

⁵⁷ กรมหลวงพระเจ้าพี่ยาเธอราชบุรีดิเรกฤทธิ์, เล็กเซอร์, (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2468) หน้า 182

นั้นผู้ประกอบการทางแพ่งจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ผู้ทำละเมิดต้องตกอยู่ในความผูกพันแห่งหนี้ตามกฎหมายแพ่งมิใช่กฎหมายอาญา ส่วนทางอาญานั้นผู้กระทำความผิดจะต้องเสียค่าปรับให้กับหลวงซึ่งเป็นโทษอันมีลักษณะเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดให้เช็ดหลาบ

2.2.2 สมัยจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ด้วยปัญหาเสียดิสทิสภาพนอกอาณาเขตดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากความเสียหายเปรียบในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต โดยทรงเห็นว่าประเทศญี่ปุ่นเคยถูกประเทศตะวันตกบังคับให้ทำสนธิสัญญาให้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตเหมือนกับที่ประเทศไทย และได้แก้ปัญหาปลดเปลื้องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตได้สำเร็จโดยการเปลี่ยนแปลงกฎหมายให้เป็นแบบตะวันตก⁵⁸ ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงดำเนินตามประเทศญี่ปุ่น โดยการทำให้กฎหมายของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติและแสดงคุณสมบัติให้เป็นที่ประจักษ์แก่ประเทศตะวันตก 4 ประการ คือ⁵⁹

1. ประเทศไทยเป็นประเทศที่สามารถอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้ไม่แพ้ประเทศตะวันตก
2. ปรับปรุงบ้านเมืองให้ทันสมัยทัดเทียมชาติที่เจริญแล้ว
3. สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และรักษาทรัพย์สินของเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. พร้อมเปิดประเทศให้ต่างชาติเข้ามาค้าขายได้สะดวก

ด้วยเหตุ 4 ประการดังกล่าว พระองค์จึงทรงจ้างนักกฎหมายชาวยุโรปมาเป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้กฎหมายสามารถเป็นหลักประกันความปลอดภัยได้อย่างเพียงพอ

ในตอนต้นกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์เสนอให้ประเทศไทยใช้ระบบ Common Law เหมือนประเทศอังกฤษ ซึ่งพระองค์ทรงมีความชำนาญ⁶⁰

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงเห็นว่าควรเลือกจัดทำประมวลกฎหมายตามแบบประเทศระบบ Civil Law เนื่องจากประเทศไทยก็ได้มีประสบการณ์จากการจัดทำกฎหมายตราสามดวง ซึ่งเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร ยิ่งกว่านั้นประเทศมหาอำนาจ

⁵⁸ เรอเน่ กียอง, การร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทย, แปลโดย สุรพล ไตรเวทย์, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550) หน้า 42

⁵⁹ กิตติศักดิ์ ปรกิต, การปฏิรูประบบกฎหมายภายใต้อิทธิพลยุโรป, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553) หน้า 38

⁶⁰ เรอเน่ กียอง, การร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทย, แปลโดย สุรพล ไตรเวทย์, หน้า 46

ต่างๆ ในยุโรปล้วนแต่ใช้ระบบ Civil Law ทั้งสิ้น การที่ประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายเดียวกันจะทำให้กฎหมายไทยเป็นที่ยอมรับได้ง่ายขึ้นและสามารถขอเจรจาแก้ไขสนธิสัญญาได้สะดวกมากขึ้น⁶¹

ดังนั้นประเทศไทยจึงได้ตัดสินใจเลือกกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสมาเป็นแบบอย่างในการร่างเพราะประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับว่ามีความเจริญทางกฎหมายมากที่สุดในสมัยนั้น ประเทศไทยจึงได้เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสมาร่วมร่างประมวลกฎหมายของไทย

ด้วยเหตุนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) จึงได้ทรงตั้งคณะกรรมการตรวจชำระร่างประมวลกฎหมายขึ้น โดยมีกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์เป็นประธานกรรมการ กรรมการอื่นประกอบด้วย กรมหลวงพิชิตปรีชากร พระยาประชาภิจักรจักร เจ้าพระยาอภัยราชา นายวิลเลียม อัลเฟรด ทิลเลกี (William Alfred Tilleke) ชาวศรีลังกา นายสกินเนอร์ เทอร์เนอร์ (Skinner Turner) ชาวอังกฤษ นายปาดูซ์ (Padoux) ชาวฝรั่งเศส นายริชาร์ด เกริกแพทริทรี (Richard Kirkpatrick) ชาวเบลเยียม และ นายโทคิชิ มาซาโอะ (Tokichi Masao) ชาวญี่ปุ่น^{62*}

แต่อย่างไรก็ดี ต่อมาประเทศไทยก็ได้ตัดสินใจจัดทำประมวลกฎหมายโดยเลียนแบบประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีโดยศึกษาผ่านประเทศญี่ปุ่น แทนประเทศฝรั่งเศส เนื่องด้วยพอประกาศใช้ประมวลกฎหมายบางส่วน พบว่ามีข้อความที่ไม่สอดคล้องกัน ผู้พิพากษาอ่านไม่เข้าใจ⁶³

⁶¹ ธงทอง จันทรางศุ, กฎหมายไทยในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529) หน้า 64

⁶² ธงทอง จันทรางศุ, กฎหมายไทยในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น, หน้า 65 ; เจริญ กียอง, การร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทย, หน้า 82

* โดยการทำงานแบ่งเป็น 6 กอง ดังนี้

1. คณะกรรมการกองที่ 1 ประกอบด้วยเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม เสนาบดีกระทรวงกระทรวงการต่างประเทศ เสนาบดีกระทรวงวัง ทำหน้าที่พิจารณานโยบายการร่างประมวลกฎหมาย

2. คณะกรรมการกองที่ 2 ประกอบด้วย นักกฎหมายต่างประเทศ กับนักกฎหมายไทย ทำหน้าที่ร่างกฎหมายตามนโยบายคณะกรรมการกองที่ 1

3. คณะกรรมการกองที่ 3 ประกอบด้วย นักกฎหมายชาวฝรั่งเศส มีหน้าที่แปลกฎหมายเป็นภาษาฝรั่งเศส

4. คณะกรรมการกองที่ 4 ประกอบด้วย นักกฎหมายชาวอังกฤษ มีหน้าที่แปลกฎหมายเป็นภาษาอังกฤษ

5. คณะกรรมการกองที่ 5 ประกอบด้วย ผู้พิพากษาไทยและนักกฎหมายไทย มีหน้าที่ตรวจร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการพิพากษาของไทย

6. คณะกรรมการกองที่ 6 ประกอบด้วย นักกฎหมายไทย ซึ่งตรวจความถูกต้องของกฎหมายอีกครั้งหนึ่งก่อนนำขึ้นทูลเกล้าถวายเพื่อลงพระปรมาภิไธย

(เจริญ กียอง, การร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทย, แปลโดย สุรพล ไตรเวทย์, หน้า 83)

⁶³ เจริญ กียอง, การร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทย, แปลโดย สุรพล ไตรเวทย์, หน้า 91 - 92

ครั้งเมื่อตอนเริ่มร่างประมวลกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดนั้น ประเทศไทยได้ร่างขึ้นโดยเอาประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมันมาเป็นต้นแบบ เนื่องจากเห็นว่ามีความชัดเจนดี และมีหลักการและโครงสร้างที่ชัดเจนแน่นอน นอกจากนี้แล้วเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (causation) อันเป็นทฤษฎีที่นักกฎหมายเยอรมันเป็นคนคิดค้นขึ้นมา อันได้แก่ ทฤษฎีเงื่อนไข และทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวาง รวมทั้งประเทศไทยนั่นเอง ดังนั้นจากการประชุมกรรมการชำระประมวลกฎหมาย ณ วันที่ 7 ตุลาคม พุทธศักราช 2465 จึงมีมติให้ร่างกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ตามที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสวัสดิวัฒนวิเศษ รัชสังว่า “เมื่อเห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 823 มีข้อความชัดเจนดี ก็ควรจะร่างประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 120 ของเราตามทำนองนั้น” ซึ่งที่ประชุมมีความเห็นพ้องด้วย จึงตกลงร่างมาตรา 120 ตามที่ นาย อารีกียง เสนอมา มีความดังนี้⁶⁴

“Whoever intentionally, or negligently, unlawfully injures the life, body, mind, liberty, reputation, property or any right of a person, is said to commit a wrongful act and is bound to make compensation to the injured person.”

แปลเป็นไทยได้ว่า

“ผู้ใดจงใจฉ้อโกง เลินเล่อ ทำผิดต่อบุคคลหนึ่งให้เสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี ให้เสียหายแก่ร่างกายก็ดี ให้เสียปรกติจิตก็ดี ให้เสียเสรีภาพก็ดี ให้เสียชื่อเสียงก็ดี ให้เสียทรัพย์สินก็ดี ให้เสียสิทธิประการใดประการหนึ่งก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำผิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ต้องเสียหาย”

นอกจากนี้ยังมีมาตรา 5 ที่ให้คำจำกัดความคำว่า “เสียหายไว้ด้วย”⁶⁵

“Injury” denotes any harm to life, body, mind, liberty, reputation, property, or any right of a person.

แปลเป็นไทยได้ว่า

“‘เสียหาย’ หมายความว่าอันตรายแก่ ชีวิต กาย ใจ เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน ฤทธิสิทธิใดๆ ของบุคคล”

พุทธศักราชที่ 2466 ได้มีการ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทำให้เลขมาตรากฎหมายลักษณะละเมิดจากมาตรา 120 – 137 เปลี่ยนไปเป็น มาตรา 186 – 203 แต่เนื้อหาทั้งหมดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายลักษณะละเมิดยังคงเหมือนเดิม

⁶⁴ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, “เอกสารสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สกก.3/1 เรื่อง รายงานการประชุมกรรมการชำระประมวลกฎหมาย ลงวันที่ วันที่ 7 ตุลาคม 2465.”, หน้า 214 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

⁶⁵ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, “เอกสารสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สกก.3/1 เรื่อง รายงานการประชุมกรรมการชำระประมวลกฎหมาย ลงวันที่ วันที่ 7 ตุลาคม 2465.” หน้า 665 - 668 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ซึ่งทรงดำเนินการตามนโยบายของพระบรมชนกนาถ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ในวันที่ 11 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2466 โดยให้มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม พุทธศักราช 2467 แต่พบว่ามีความที่ไม่สอดคล้องกัน ผู้พิพากษาอ่านไม่เข้าใจ ควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อความบางมาตราให้รัดกุมกว่าเดิม จัดมาตราให้เป็นหมวดหมู่ถูกต้อง⁶⁶

ต่อมาพุทธศักราชที่ 2467 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทำให้เลขมาตรากฎหมายลักษณะละเมิด จากมาตรา 186 – 203 เปลี่ยนไปเป็น มาตรา 420 – 448 ตามที่ใช้กันในปัจจุบันโดยเนื้อหามาตราต่างๆ ในกฎหมายลักษณะละเมิดได้มีการเทียบเคียงกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 และ กฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 709 และได้มีการตกลงแก้ไขถ้อยคำเล็กน้อยเพื่อให้เกิดความกระจ่างขึ้น โดยที่ประชุมมีมติให้ตัดมาตรา 5 ทิ้ง เนื่องจากจากพระยาจินดาภิรมย์เห็นว่า มาตรานี้เป็นเพียงคำจำกัดความ ที่ต้องมีการสอนที่โรงเรียนอยู่แล้ว ซึ่งที่ประชุมไม่มีใครคัดค้าน⁶⁷ ซึ่งมาตรา 420 ที่ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อย มีใจความดังนี้

“A person who, willfully or negligently, unlawfully injures the life, body, health, liberty, property or any right of another person, is said to commit a wrongful act and is bound to make compensation therefore.”

แปลเป็นไทยได้ว่า

“ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

ซึ่งมาตรา 420 ว่าด้วยลักษณะละเมิดนี้ได้ถูกบังคับใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

⁶⁶ เรอเน่ กียอง, การร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทยสยาม, แปลโดย สุรพล ไตรเวทย์, หน้า 92

⁶⁷ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, “เอกสารสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สกค.3/4 เรื่อง รายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย ลงวันที่ วันที่ 3 มีนาคม 2467, หน้า 1373.” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

บทที่ 3

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายไทย

เมื่อมีการกระทำอันเป็นละเมิดเกิดขึ้นและมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้วมีความจำเป็นต้องพิจารณาว่าความเสียหายนั้นเป็นผลของการกระทำละเมิดหรือไม่ หรือกล่าวคือมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลกันหรือไม่ เพื่อจะกำหนดว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ในขอบเขตที่ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบหรือไม่ ซึ่งหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลจึงเป็นหลักที่ถูกนำมาใช้ในการพิจารณากรณีดังกล่าว

ในบทนี้จะกล่าวถึง ความหมาย ลักษณะ แนวคิด การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิดของประเทศไทย เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจ และทราบปัญหาที่มีอยู่ในหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย อันจะนำมาซึ่งแนวทางในการแก้ปัญหาในท้ายที่สุด

3.1 ความหมายของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล คือ สายสัมพันธ์ที่มีระหว่างเหตุการณ์สองเหตุการณ์ เหตุการณ์อันหนึ่งเป็นผลมาจากเหตุการณ์อีกอันหนึ่ง¹ คือเป็นการพิจารณาสายสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายที่เกิดขึ้นกับการกระทำ เช่น นาย ก เอาไม้ตี นาย ข ตาย ความตายของนาย ข มาจากการที่นาย ก ใช้ไม้ตี การตายของนาย ข จึงมีความสัมพันธ์กับการกระทำที่นาย ก เอาไม้ตี ความสัมพันธ์ของสองเหตุการณ์นี้เรียกว่าความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

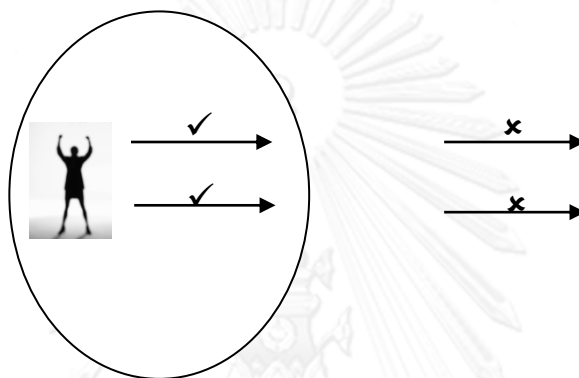
ดังนั้น ความหมายของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล คือ เหตุที่เกิดจากการกระทำหรืองดเว้นกระทำการของบุคคลและเหตุอันมีความสัมพันธ์กับความเสียหายที่เกิดขึ้น* ถึงขนาดจะกล่าวได้ว่าความเสียหายจะไม่เกิดหากไม่มีการกระทำหรืองดเว้นกระทำการของบุคคลนั้น ด้วยเหตุนี้บุคคลผู้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการนั้นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะเป็นต้นเหตุให้เกิดความเสียหาย

¹ ศนันท์กรณ (จำปี) โสติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดกรงานนอกสั่ง ลามิศวรได้, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553) หน้า 92

* เนื่องจากละเมิดเกิดจากการกระทำและการงดเว้นกระทำการในกรณีที่มีหน้าที่ที่จะต้องกระทำ

3.2 ฐานความคิดของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น จำเป็นต้องรับผิดชอบเฉพาะผลที่เกิดจากการกระทำของตนเท่านั้น ผลที่เกิดขึ้นเลยไปจากการกระทำไม่ถือว่าเป็นผลแห่งการกระทำของผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ดังนั้นหมายความว่าเมื่อบุคคลคนหนึ่งกระทำละเมิดแล้วมีจำเป็นจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายทุกอย่างที่เกิดขึ้นเนื่องจากผู้กระทำละเมิดสมควรจะได้รับความยุติธรรมเช่นเดียวกับผู้เสียหาย² ดังภาพ

ตามภาพผู้กระทำรับผิดชอบเฉพาะผลของการกระทำของตน (ภายในวงกลม) เท่านั้น ไม่รับผิดชอบในผลที่เกิดเลยออกไป (นอกวงกลม)

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลกับความรับผิดชอบ

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลกับความรับผิดชอบนี้ ในเบื้องต้นควรแยกความเสียหายที่เกิดขึ้นออกจากความเสียหายที่ควรได้รับการเยียวยา ซึ่งความเสียหายที่กฎหมายยอมรับว่ามีสิทธิได้รับการเยียวยาได้ จะต้องเป็นความเสียหายที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำหรือดเว้นกระทำของผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายกับความเสียหายที่เกิดขึ้น คือมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล จึงนำไปสู่ความรับผิดชอบของบุคคลที่เป็นต้นเหตุในความเสียหาย เช่นกรณีตัวอย่างข้างต้น นาย ก เอาไม้ตี นาย ข ตาย ความตายของนาย ข มาจากการที่นาย ก ใช้ไม้ตี การตายของนาย ข จึงมีความสัมพันธ์กับการที่นาย ก เอาไม้ตี นาย ก จึงต้องรับผิดชอบในความตายของ นาย ข

² ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกอร์ได้, หน้า 91-92

ถ้าหากไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล คือว่าความเสียหายไม่ได้มาจากการกระทำของบุคคลนั้น บุคคลนั้นจึงไม่ต้องรับผิด เช่นนาย ก เอาไม้ตี นาย ข บาดเจ็บ วันต่อมา นาย ข ถูกนาย ค เอาปืนยิงตาย ดังนั้นการตายของนาย ข จึงไม่มีความสัมพันธ์กับการที่นาย ก เอาไม้ตี นาย ก ไม่ต้องรับผิดในความตายของนาย ข เพราะการกระทำของ นาย ก ไม่มีความสัมพันธ์กับผลคือความตายของ นาย ข นั่นเอง

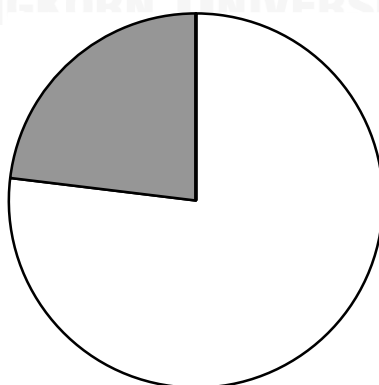
ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลจึงเป็นหลักที่นำมาสู่ความรับผิดตามกฎหมาย หากไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลผู้กระทำไม่ต้องรับผิดตามกฎหมาย

3.4 บทบาทของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล³

วัตถุประสงค์ของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้น มีอยู่ 2 ประการ คือ

1. เพื่อกำหนดว่าบุคคลใดต้องรับผิดในผลเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะ ในบางข้อเท็จจริงบุคคลผู้ก่อให้เกิดความเสียหายอาจมีหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้องในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน จึงต้องนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเพื่อมาพิจารณาว่าใครจะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นบ้าง เช่น นาย ก ยิง นาย ข ระหว่างที่ นาย ข รักษาตัวอยู่โรงพยาบาล แพทย์รักษาไม่ดีทำให้บาดแผลของนาย ข ติดเชื้อตาย ปัญหาจึงมีอยู่ว่า นาย ก ที่เป็นคนยิงคนแรกยังต้องรับผลในความตายของนาย ข หรือไม่ ซึ่งกรณีนี้จะต้องนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลมาพิจารณาว่ามีสายสัมพันธ์ระหว่างการยิงของ นาย ก กับความตายของนาย ข หรือไม่ เพื่อจะพิจารณาว่านาย ก ต้องรับผิดในผลแห่งความตาย หรือว่า แพทย์ที่รักษานาย ข จะต้องรับผิด

2. เพื่อกำหนดขอบเขตของค่าเสียหายที่จะต้องชดใช้เป็นจำนวนเท่าใด คือการพิจารณาว่า ในขอบเขตใดที่จะถือว่าความเสียหายเป็นผลจากการกระทำของบุคคลผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย ดังภาพ

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 92

ถ้าความเสียหายที่บุคคลก่อให้เกิดขึ้นมีแค่ส่วนสามเหลี่ยมสีเทานี้ ขอบเขตที่ผู้ก่อความเสียหายควรรับผิดชอบก็มีแค่นี้สามเหลี่ยมสีเทาอันนี้เท่านั้น แม้ว่าผู้เสียหายจะได้รับความเสียหายในส่วนอื่นด้วยก็ตาม แต่ผู้กระทำก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพียงแค่ส่วนความเสียหายที่ตนก่อขึ้นเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือรับผิดชอบเฉพาะส่วนความเสียหายสัมพันธ์กับการกระทำของตนเท่านั้น มิใช่ให้บุคคลผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบโดยไม่มีขอบเขตซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นได้

3.5 แนวคิดทางทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ความเสียหายที่กฎหมายยอมรับว่าผู้เสียหายมีสิทธิได้รับการเยียวยาจะต้องเป็นความเสียหายที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ซึ่งผลนี้อาจเป็นผลโดยตรงจากการกระทำ ดังความคิดที่มาจากกฎหมายโรมัน ที่กำหนดให้มีการเรียกค่าเสียหายได้เฉพาะกรณีที่มีความเสียหายอันเป็นผลมาจากการกระทำของผู้ก่อความเสียหาย ซึ่งความเสียหายจะไม่เกิด หากไม่มีการกระทำนั้น⁴ เช่น นาย ก เอาไม้ตี นาย ข ตาย ความตายของนาย ข มาจากการที่นาย ก ใช้ไม้ตี การตายของนาย ข จึงมาจากการที่นาย ก เอาไม้ตี ถ้านาย ก ไม่เอาไม้ตี นาย ข ก็จะไม่ตาย นาย ก จึงต้องรับผิดชอบในความตายของ นาย ข

บางกรณีความเสียหายอาจเกิดจากผลโดยอ้อม คือ เกิดจากเหตุการณ์หลายเหตุการณ์มารวมกัน เช่น นาย ก ยิง นาย ข ระหว่างที่ นาย ข รักษาตัวอยู่โรงพยาบาล แพทย์รักษาไม่ดีทำให้บาดแผลของนาย ข ติดเชื้อตาย จะเห็นได้ว่าการตายของนาย ข เกิดจากสองเหตุการณ์รวมกัน คือ

1. นาย ก ยิง
2. แพทย์รักษาไม่ดี

อย่างไรก็ตามการพิจารณาว่าความเสียหายสัมพันธ์กับการกระทำหรือไม่ หรือ มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหรือไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงหลัก 2 ประการ คือ⁵

1. ความแน่นอน เนื่องจากในความเป็นจริงมีข้อเท็จจริงหลากหลาย จึงจำเป็นต้องมีหลักที่แน่นอนในการปรับใช้ เพื่อความเป็นเอกภาพของกฎหมายและความยุติธรรม
2. หลักความยุติธรรม ทั้งต่อตัวผู้เสียหายที่ต้องได้รับการเยียวยาอย่างเป็นธรรมและผู้ก่อความเสียหายที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายเพียงแค่ผลของการกระทำของตนเท่านั้น

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 93

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 94

ถึงกระนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดมิได้วางหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเอาไว้ โดยทั่วไปในปัจจุบันการพิจารณาว่าความเสียหายสัมพันธ์กับการกระทำหรือไม่ นักกฎหมายไทยจะพิจารณาโดยใช้ 2 ทฤษฎี คือ

3.5.1 ทฤษฎีเงื่อนไข

3.5.1.1 ฐานความคิดของทฤษฎีเงื่อนไข

1. การกระทำหรือเหตุการณ์ก่อนๆ ทุกเหตุการณ์เป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดผลสุดท้ายเท่ากันหมด
2. ไม่คำนึงถึงสถานการณ์อื่นๆ ที่มีอยู่ก่อนที่จะเกิดผล เช่น โรคประจำตัวของผู้เสียหาย กล่าวคือ โรคประจำตัวของผู้เสียหายไม่ใช่เหตุที่จะมาตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้

3.5.1.2 ความหมายของทฤษฎีเงื่อนไข

ทฤษฎีเงื่อนไข (The condition theory) หรือทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ หรือทฤษฎีผล โดยตรงมีหลักการว่าเหตุทุกเหตุที่ทำให้เกิดผล เป็นเหตุที่มีน้ำหนักเท่ากัน ไม่มีเหตุใดเหตุหนึ่งสำคัญกว่ากัน ทุกๆ เหตุเป็นเงื่อนไขหรือเป็นผลที่จะนำไปสู่ผลสุดท้ายเหมือนกัน โดยคำนึงว่า ถ้าไม่มีการกระทำนั้นๆ แล้วผลย่อมไม่เกิดย่อมถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้น แต่ถ้าไม่มีการกระทำนั้นผลก็ยังคงเกิด เช่นนี้จะถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้นไม่ได้ โดยถือหลักทุกๆ เหตุถือเป็นเหตุที่ทำให้เกิดผลได้เท่ากันทุกเหตุ

ดังนั้นคนที่ก่อเหตุที่ 1 2 และ 3 ย่อมต้องรับผิดชอบในผลสุดท้ายเหมือนกันทุกคน เช่น

ตัวอย่างที่ 1 นาย ก ทำร้าย นาย ข บาดเจ็บ ระหว่างที่ นาย ข รักษาตัวอยู่โรงพยาบาล ผู้ป่วยเตียงข้างๆ คือ นาย ค เป็นผู้ที่มีความแค้นกับนาย ข มาก่อน เห็นโอกาสดีจึงขโมยยาพิษจากโรงพยาบาลเพื่อนำมาวางยาพิษให้ นาย ข กิน ผลสุดท้าย นาย ข ตาย ผลก็คือความตายของนาย ข

ตามแนวคิดของทฤษฎีเงื่อนไข คือ การกระทำของนาย ก มีผลเท่าเทียมกับการกระทำของนาย ค ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายของนาย ก การวางยาพิษของนาย ค เป็นเหตุที่นำมาสู่การตายของนาย ข ทั้งสิ้น ทุกเหตุเป็นเงื่อนไขของการตายของนาย ข โดยมองว่า

ถ้านาย ก ไม่ทำร้ายนาย ข นาย ข ก็ไม่ต้องเข้าโรงพยาบาล

ถ้านาย ข ไม่เข้าโรงพยาบาล นาย ค ไม่มีโอกาสวางยาพิษ นาย ข จนตาย

ทุกเหตุจึงเป็นเหตุที่นำมาสู่ผลแห่งความตายของนาย ข ทั้งนาย ก และนาย ค จึงต้องรับผิดชอบในความตายของนาย ข

ตามตัวอย่างที่ 1 นี้ การที่ให้ นาย ก รับผิดชอบในผลแห่งความตายของ นาย ข เป็นการไม่ยุติธรรมต่อนาย ก เพราะ นาย ก แค่ทำร้ายนาย ข บาดเจ็บเท่านั้น มิได้ทำให้ นาย ข ตาย แต่นาย ก ก็ต้องรับผิดชอบในความตายของนาย ข เช่นเดียวกันกับนาย ค จึงเป็นการไม่ยุติธรรมต่อนาย ก

ตัวอย่างที่ 2 คือ นาย ก ขับรถโดยประมาท ชนรถของ นาย ข ที่บรรทุกยางรถยนต์มาเต็มคันรถทำให้ยางรถยนต์ที่บรรทุกมาตกลงไปจากรถ ระหว่างที่นาย ก และนาย ข ลงจากรถเพื่อเจรจากันอยู่ นาย ค ฉวยโอกาสขโมยยางรถยนต์ของนาย ข ไป ตามแนวคิดของทฤษฎีเงื่อนไข คือ การกระทำของนาย ก มีผลทำให้ยางรถยนต์ถูกขโมยไป คือ การกระทำของนาย ก มีผลเท่าเทียมกันกับการกระทำของนาย ค โดยพิจารณาว่า

ถ้านาย ก ไม่ขับรถโดยประมาทชนรถของนาย ข นาย

นาย ค คงไม่มีโอกาสขโมยยางรถยนต์ของนาย ข ไป*

ตามตัวอย่างที่ 2 นี้ การที่จะให้นาย ก รับผิดชอบในความเสียหายที่ยางรถยนต์ถูกขโมยไป เป็นการไม่ยุติธรรมกับนาย ก เพราะ นาย ก เพียงแค่ขับรถชนรถของนาย ข เท่านั้น มิได้เป็นคนขโมยยางรถยนต์ของนาย ข ไป ดังนั้นการที่จะให้นาย ก รับผิดชอบในค่าเสียหายของยางรถยนต์เป็นการไม่ยุติธรรม

3.5.1.3 ข้อดีของทฤษฎีเงื่อนไข

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1898/2518 โจทก์รับจ้างขนส่งยางรถยนต์ของบริษัท ย. โดยมอบหมายให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ล.รับขนส่งให้อีกทอดหนึ่ง ฉ.ลูกจ้างของจำเลยขับรถในทางกรที่จ้างของจำเลยโดยประมาท เป็นเหตุให้ชนกับรถยนต์ของห้างหุ้นส่วนจำกัด ล.ที่บรรทุกยางรถยนต์ดังกล่าวแล่นสวนทางมา ทำให้ยางรถยนต์ที่บรรทุกมาตกลงไปจากรถ แล้วถูกคนร้ายลักไป โจทก์ได้ชำระราคาขายยางรถยนต์ที่สูงกว่าให้แก่บริษัท ย.ไปแล้ว ดั่งนี้เห็นได้ว่า การที่ยางรถยนต์ถูกคนร้ายลักไป เกิดขึ้นเพราะความผิดของ ฉ.คนขับรถของจำเลยที่ขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ชนรถบรรทุกยาง ซึ่งถ้าไม่ชน ก็คงไม่ถูกคนร้ายลักในที่เกิดเหตุการณสูญหายของยางรถยนต์ จึงเป็นผลโดยตรงจากการละเมิด จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ในผลแห่งละเมิดของ ฉ.คนขับรถของจำเลยที่ชนรถบรรทุกยางรถยนต์ โจทก์ฟ้องในฐานะ เป็นผู้รับช่วงสิทธิของบริษัท ย. ขอบที่จะคิดดอกเบี้ยในจำนวนค่าสินไหมทดแทน นับแต่วันที่โจทก์ได้จ่ายเงินให้แก่บริษัท ย.ไป จะคิดดอกเบี้ยจากจำนวนเงินที่จ่ายไปตั้งแต่วันละเมิดหาได้ไม่

1. เป็นหลักการตรงกับความจริงตามธรรมชาติ ทำให้เป็นการง่ายที่จะวินิจฉัยว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นได้เกิดจากการกระทำนั้นๆ หรือไม่⁶
2. ผู้ได้รับความเสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนที่เสียหายจริง

3.5.1.4 ข้อเสียของทฤษฎีเงื่อนไข

เป็นทฤษฎีที่ทำให้ขอบเขตความรับผิดชอบกว้างเกินไป ผู้กระทำละเมิดอาจจะต้องรับผิดชอบโดยไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่ผู้กระทำละเมิด

ดังนั้นในบางกรณีการใช้ทฤษฎีเงื่อนไขมาพิจารณาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลอาจก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมได้

จากปัญหาและข้อเสียดังกล่าว จึงเกิดแนวคิด “ทฤษฎีเหตุเหมาะสม” (Adequate cause theory) ขึ้น

3.5.2 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

3.5.2.1 ฐานความคิดของทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

1. ผู้ก่อความเสียหายต้องรับผิดชอบในเหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นเท่านั้น⁷
2. การกระทำละเมิดกับผล คือความเสียหายที่ต้องรับผิดชอบต้องมีความเหมาะสมกัน คือได้สัดส่วนกัน⁸

3.5.2.2 ความหมายของทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (Adequate cause theory) หรือทฤษฎีผลธรรมดา มีหลักว่า ในบรรดาเหตุทั้งหลายที่ก่อให้เกิดผลขึ้นนั้น เฉพาะแต่เหตุที่มีความเหมาะสมกับการกระทำ และเป็นเหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นเท่านั้นที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบทั้งนี้อะไรเป็นเหตุที่ตามปกติ

⁶ วารีนาสกุล, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามมิควรรู้ได้, หน้า 112

⁷ เรื่องเดียวกัน,

⁸ ศนันท์กรรณ์ (จำปี) โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามมิควรรู้ได้, หน้า 95

ทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นให้พิจารณาจากความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้น ว่าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์สามารถคาดเห็นเหตุแทรกแซงนั้นได้หรือไม่ ถ้าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นสามารถคาดเห็นได้ถือว่าเหตุแทรกแซงที่เกิดขึ้นเป็นเหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้น ถ้าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นไม่สามารถคาดเห็นได้จะถือว่าเหตุแทรกแซงที่เกิดขึ้นเป็นเหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นไม่ได้ เช่น

ตัวอย่างที่ 1 นาย ก ทำร้าย นาย ข บาดเจ็บ ระหว่างที่ นาย ข รักษาตัวอยู่โรงพยาบาล ผู้ป่วยเตียงข้างๆ คือ นาย ค เป็นผู้ที่มีความคุ้นกับนาย ข มาก่อน เห็นโอกาสดีจึงขโมยยาพิษจากโรงพยาบาลเพื่อนำมาวางยาพิษให้ นาย ข กิน ผลสุดท้าย นาย ข ตาย ผลก็คือความตายของนาย ข ตามแนวคิดของทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม คือ

นาย ก แ่ทำร้าย นาย ข บาดเจ็บ ผลที่เหมาะสมกับเหตุหรือการกระทำก็คือ การบาดเจ็บของนาย ข ไม่ใช่การตายของนาย ข ดังนั้นนาย ก รับผิดชอบเพียงแต่การบาดเจ็บของนาย ข เท่านั้น

นาย ค ซึ่งเป็นคนวางยาพิษนาย ข ตาย เป็นเหตุหรือการกระทำที่เหมาะสมอันนำมาสู่ผลคือความตายของนาย ข ดังนั้นนาย ค เท่าต้องรับผิดชอบในผลแห่งความตายของนาย ข

ตัวอย่างที่ 2 คือ นาย ก ขับรถโดยประมาท ชนรถของ นาย ข ที่บรรทุกยางรถยนต์มาเต็มคันรถทำให้ยางรถยนต์ที่บรรทุกมาตกลงไปจากรถ ระหว่างที่นาย ก และนาย ข ลงจากรถเพื่อเจรจากันอยู่ นาย ค ฉวยโอกาสขโมยยางรถยนต์ของนาย ข ไป ตามแนวคิดของทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม คือ

นาย ก ขับรถโดยประมาทชนกับรถของนาย ข ผลที่เหมาะสมกับเหตุหรือการกระทำก็คือ การกระทำของนาย ก เป็นเหตุให้รถของนาย ข เสียหาย ดังนั้น นาย ก รับผิดชอบแต่ค่าเสียหายที่เกิดจากตัวรถยนต์ของนาย ข เท่านั้น

นาย ค ขโมยยางรถยนต์ไป ผลที่เหมาะสมกับเหตุหรือการกระทำก็คือ การกระทำของนาย ค เป็นเหตุให้นาย ข ได้รับความเสียหายเนื่องจากยางรถยนต์ถูกลักขโมยไป ดังนั้น นาย ค จึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดกับยางรถยนต์ มิใช่ นาย ก

3.5.2.3 ข้อดีของทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

เป็นทฤษฎีที่วินิจฉัยบนฐานตามพฤติการณ์ของการกระทำของผู้ก่อความเสียหายอย่างแท้จริง⁹ ซึ่งก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ก่อความเสียหายไม่ต้องรับผิดชอบในผลที่เกินเลยออกไป หรือผลที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่นเหมือนอย่างทฤษฎีเจือปนไข

⁹ วารี นาสกุล, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิดวไรด์, หน้า 112

3.5.2.4 ข้อเสียของทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

เป็นการจำกัดผลที่ผู้ก่อความเสียหายให้อยู่ภายในวงที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์ เช่นนั้นคาดเห็นได้เท่านั้น ซึ่งทำให้ดูยาก¹⁰ว่าเหตุใดเป็นเหตุที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้น คาดเห็นได้ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการวินิจฉัย และไม่สอดคล้องกับทางปฏิบัติ ก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่ผู้เสียหายได้เพราะผู้เสียหายจะได้รับค่าเสียหายไม่เต็มจำนวนที่เสียหายจริง

กล่าวโดยสรุปทั้ง 2 ทฤษฎีต่างมีข้อเสีย ที่ในแต่ละทฤษฎีไม่สามารถให้ความยุติธรรมได้กับ ทั้งสองฝ่ายโดยทฤษฎีเงื่อนไขจะทำให้ผู้ก่อความเสียหายรับผิดชอบมากเกินไป ส่วนทฤษฎีเหมาะสมบางกรณีผู้ก่อความเสียหายรับผิดชอบเกินไป

ดังนั้นในทางปฏิบัตินักกฎหมายจึงใช้ทั้ง 2 ทฤษฎีประกอบกัน

3.5.3 ทฤษฎีเงื่อนไขประกอบกับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

ปัจจุบันมีการใช้ทฤษฎีเงื่อนไขและทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมร่วมกันโดยนำทฤษฎีความเท่ากัน แห่งเหตุ หรือทฤษฎีเงื่อนไขมาใช้ตอนต้นและนำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาใช้ตอนท้าย คือพิจารณา ผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นผลโดยตรงจากการกระทำหรือไม่ กล่าวคือผลที่เกิดขึ้นเกิดจากเหตุแรกเหตุเดียว หรือมีเหตุอื่นแทรกแซง * อยู่ด้วย หากมีเหตุอื่นมาแทรกแซง ต้องพิจารณาดูโดยใช้ทฤษฎี มูลเหตุเหมาะสมประกอบโดยพิจารณาว่าเหตุที่มาแทรกแซงได้ตัดความสำคัญของเหตุแรกลงถือว่าผู้ ก่อเหตุแรกไม่ต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นต่อไป¹¹

การพิจารณาว่าเหตุแทรกแซงใดเป็นเหตุที่สามารถตัดความสำคัญของเหตุแรกลงได้ เกณฑ์ พิจารณา คือ เหตุแทรกแซงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นหรือไม่ โดยใช้ ความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นเป็นสำคัญ ถ้าวิญญูชนในภาวะและ พฤติการณ์เช่นนั้นไม่สามารถคาดเห็นได้ว่าจะเกิดเหตุแทรกแซงเช่นนั้นขึ้น ถือว่าเหตุแทรกแซงนั้น

¹⁰ เรื่องเดียวกัน,

* เหตุแทรกแซงหมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่หลังจากเหตุของผู้ก่อความเสียหายในครั้งแรก และเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดผล สุดท้ายขึ้น

¹¹ วารีนาสกุล, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามิศวรได้, หน้า 113

ทำให้เหตุแรกหมดความสำคัญลงไปผู้ก่อความเสียหายแรกไม่ต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นต่อไป¹² แต่ถ้าเหตุแทรกแซงที่เกิดขึ้นเป็นเหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้น คือเป็นเหตุการณ์ที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นสามารถคาดเห็นได้ว่าจะเกิดเหตุแทรกแซงเช่นนั้นขึ้นผู้ก่อความเสียหายคนแรกก็ยังคงต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อไปอยู่ เช่น

ตัวอย่างที่ 1 นาย ก ทำร้าย นาย ข บาดเจ็บ ระหว่างที่ นาย ข รักษาตัวอยู่โรงพยาบาล ผู้ป่วยเตียงข้างๆ คือ นาย ค เป็นผู้ที่มีความคุ้นกับนาย ข มาก่อน เห็นโอกาสดีจึงขโมยยาพิษจากโรงพยาบาลเพื่อนำมาวางยาพิษให้ นาย ข กิน ผลสุดท้าย นาย ข ตาย ผลก็คือความตายของนาย ข ตามทฤษฎีเงื่อนไขประกอบกับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมสามารถพิจารณาได้ดังนี้ คือ

ผลคือความตายของนาย ข เกิดขึ้นจากเหตุแรกคือ การถูกนาย ก ทำร้าย เหตุเดียวหรือไม่

ถ้าใช้ต้องใช้ทฤษฎีเงื่อนไขมาพิจารณา คือ นาย ก ต้องรับผิดชอบในความตายของนาย ข เพราะความตายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของนาย ก

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าความตายของนาย ข เกิดขึ้นเพราะมีเหตุมาแทรกแซง เนื่องจาก นาย ข ไม่ได้ตายเพราะการทำร้ายของนาย ก เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการวางยาพิษของนาย ค ด้วย จึงจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาพิจารณาประกอบกัน คือ

เมื่อการวางยาพิษของนาย ค เป็นเหตุแทรกแซงก็ต้องพิจารณาว่าเหตุแทรกแซงนี้เป็นเหตุปกติที่ทั่วไปย่อมเกิดขึ้นได้หรือไม่ โดยใช้ความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นเป็นสำคัญ ถ้าวิญญูชนภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นไม่สามารถคาดเห็นได้ว่าขณะที่นอนรักษาตัวอยู่โรงพยาบาลจะมีคนมาวางยาพิษได้ นาย ก ไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของนาย ข

ถ้าการวางยาพิษของนาย ค เป็นเหตุการณ์อันปกติย่อมเกิดขึ้นได้ คือเป็นเหตุการณ์ที่วิญญูชนภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นทั่วไปสามารถคาดเห็นได้ นาย ก ย่อมต้องรับผิดชอบในความตายของนาย ข อยู่

ตัวอย่างที่ 2 นาย ก ขับรถโดยประมาท ชนรถของ นาย ข ที่บรรทุกยางรถยนต์มาเต็มคันรถ ทำให้ยางรถยนต์ที่บรรทุกมาตกลงไปจากรถ ระหว่างที่นาย ก และนาย ข ลงจากรถเพื่อเจรจากันอยู่ นาย ค ฉวยโอกาสขโมยยางรถยนต์ของนาย ข ไป ตามทฤษฎีเงื่อนไขประกอบกับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมสามารถพิจารณาได้ดังนี้ คือ

ผลคือความเสียหายทั้งหมดของนาย ข เกิดขึ้นจากเหตุแรกคือ การที่นาย ก ขับรถโดยประมาท เหตุเดียวหรือไม่

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 118

ถ้าใช่ต้องใช้ทฤษฎีเงื่อนไขมาพิจารณา คือ นาย ก ต้องรับผิดชอบในความเสียหายทั้งหมดของ นาย ข เพราะความเสียหายทั้งหมดของนาย ข เป็นผลโดยตรงจากการกระทำของนาย ก

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าความเสียหายทั้งหมดของนาย ข เกิดขึ้นเพราะมีเหตุมาแทรกแซง เนื่องจาก นาย ข ไม่ได้เสียหายเพราะการกระทำของนาย ก เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการกระทำของนาย ค ด้วย จึงจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาพิจารณาประกอบกัน คือ

เมื่อการลักขโมยยางรถยนต์ของนาย ค เป็นเหตุแทรกแซงก็ต้องพิจารณาว่าเหตุแทรกแซงนี้เป็นเหตุที่ตามปกติที่ทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นหรือไม่ โดยใช้ความคาดหมายของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นเป็นสำคัญ ถ้าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นไม่สามารถคาดหมายได้ว่าขณะที่นาย ก และ นาย ข กำลังลงมาเจรจาจากกันอยู่จะมี นาย ค มาลักขโมยยางรถยนต์ของนาย ข ไป นาย ก ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากยางรถยนต์

ถ้าการลักขโมยยางรถยนต์ของนาย ค เป็นเหตุที่ตามปกติที่ทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้น คือ เป็นเหตุการณ์ที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นทั่วไปสามารถคาดหมายได้ นาย ก ย่อมต้องรับผิดชอบในความเสียหายทั้งหมดของนาย ข อยู่*

ปัจจุบันไม่ว่าประเทศใดก็ล้วนแต่ใช้ทฤษฎีเงื่อนไขประกอบกับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมนี้ในการพิจารณาคดีละเมิดด้วยกันทั้งสิ้น

3.6 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ในส่วนนี้จะทำการศึกษาคำพิพากษากฎีกาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลทั้งในส่วนของกฎหมายอาญา กฎหมายลักษณะละเมิด และกฎหมายลักษณะสัญญา อันเนื่องมาจากทั้งกฎหมายอาญา กฎหมายลักษณะละเมิด และกฎหมายลักษณะสัญญา ต่างก็มีหลักเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิชานิติพนธ์ฉบับนี้ จึงมีความจำจะต้องศึกษาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ปรากฏอยู่ในคำพิพากษากฎีกาทั้ง กฎหมายอาญา กฎหมายลักษณะละเมิด และกฎหมายลักษณะสัญญา นอกจากนี้เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่มีอยู่ใน

* ตามคำพิพากษากฎีกาที่ 7973/2548 การที่มีบุคคลภายนอกลักขโมยทรัพย์สินไปเป็นเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นสามารถคาดหมายได้ เพราะการที่รถยนต์เกิดอุบัติเหตุขึ้นก็จะมีชาวบ้านมาฆ้องดูเหตุการณ์ซึ่งอาจจะมีคนดีและคนไม่ดีปะปนอยู่ในกลุ่มชาวบ้านเหล่านั้นถือโอกาสหยิบฉวยสิ่งของที่ตกหล่นไป

ดังนั้นคำพิพากษากฎีกานี้จึงอาจสรุปได้ว่า การที่นาย ค ฆ้องโอกาสขโมยยางรถยนต์ของนาย ข ไป เป็นเหตุตามปกติที่ย่อมก่อให้เกิดผลขึ้น นาย ก จึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากรถยนต์ของนาย ข และความเสียหายที่เกิดจากยางรถยนต์ที่เกิดจากการที่นาย ค ลักขโมยยางรถยนต์ไปด้วย

กฎหมายเหล่านี้ให้ถ้อยคำแล้ว ยังสามารถทราบถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากแนวทางการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายเหล่านี้อีกด้วย

3.6.1 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญามีได้บัญญัติหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้โดยตรงมีเพียงแต่ มาตรา 63 ซึ่งมีใช้เป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่จะนำมาใช้วินิจฉัยปัญหาเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้ในทุกกรณี แต่เป็นข้อยกเว้นกรณีที่จะตัดสินให้ผู้กระทำ ความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นเท่านั้น

ซึ่งแนวทางการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญา พอจะจำแนกออกได้ดังนี้¹³

3.6.1.1 คำพิพากษาศาลฎีกาที่นำทฤษฎีเงื่อนไขมาปรับใช้

3.6.1.1.1 กรณีหากไม่มีการกระทำผลย่อมไม่เกิดขึ้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1011/2503

เมื่อจำเลยขับขี่รถจักรยานยนต์เข้าชนรถสามล้อ โดยประมาทแล้ว ผู้ตายซึ่งโดยสารมาในรถสามล้อก็ตกกระเด็นลงไปล้มนอนอยู่ที่ทางรถราง พอดีกับรถรางแล่นมาถึงแล้วทับครูดไปในระยะ 1 วา รถรางจึงสามารถหยุดนิ่งได้ ทำให้ผู้ตายได้รับบาดเจ็บมากและถึงตายเพราะพิษบาดแผลนั้น โดยรถรางมิได้แล่นมาเร็วผิดปกติ ครม. เห็นว่า ความตายของผู้ตายเป็นผลโดยตรงจากความประมาทของจำเลย จำเลยย่อมมีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1326/2510

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยทั้งสองต่างขับรถยนต์โดยประมาท เป็นเหตุให้รถยนต์ของจำเลยทั้งสองชนกัน มีคนตายและบาดเจ็บ ศาลฎีกาเห็นว่า เหตุที่รถเกิดชนกันขึ้น เป็นเพราะความประมาทด้วยกันทั้งสองฝ่าย กล่าวคือถ้าจำเลยที่ 1 ไม่ขับเร็วเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด รถก็จะไม่ชนกัน ส่วนจำเลยที่ 2 นั้น ถ้ารอให้รถของจำเลยที่ 1 ซึ่งขับมาทางตรงผ่านไปก่อน รถก็จะไม่ชนกัน การที่เกิดชนกัน

¹³ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญามาตรา 1, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลสยาม พรินต์, 2551) หน้า 314

ขึ้นจึงเป็นผลโดยตรงจากความประมาทของจำเลยทั้งสองที่ไม่ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของกฎหมาย จึงเป็นความผิดด้วยกันทั้งคู่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 657/2532

จำเลยใช้ไม้ขนาดหน้า 3 นิ้วฟุต ยาวราว 1 ศอก ไม่ปรากฏว่าหนาเท่าใดตีผู้ตายเมื่อผู้ตายล้มลงก็เข้าไปกระแทกซ้ำ และเมื่อจำเลยต้อนผู้ตายไปติดอยู่ที่รถปิกอัพ จำเลยก็จับศีรษะผู้ตายไขกักกับเสาเหล็กโครงหลังคารถปิกอัพซึ่งเป็นเสากลมกลวงขนาดโตไม่เกิน 1 นิ้ว กับ เมื่อผู้ตายเดินกลับบ้าน จำเลยก็หักไม้รวบ้านซึ่งไม่ปรากฏว่าเป็นไม้ขนาดเท่าใดตีผู้ตายแล้วก็เลิกพากันไป ดังนี้ ยังถือไม่ได้ว่าจำเลยมีเจตนาฆ่าผู้ตาย คงถือได้เพียงว่าจำเลยมีเจตนาทำร้ายร่างกายผู้ตายเท่านั้น เมื่อปรากฏว่าก่อนถูกจำเลยทำร้ายร่างกายผู้ตายยังมีอาการปกติดีอยู่ไม่ปรากฏว่ามีอาการผิดปกติอันสื่อว่าจะถึงแก่ความตายในเวลาอันรวดเร็ว กลับถึงแก่ความตายหลังจากถูกจำเลยทำร้ายเพียงประมาณ 17 ชั่วโมงแม้แพทย์จะเห็นว่าผู้ตายถึงแก่ความตายด้วยโรคตับแข็ง มิได้ตายเพราะบาดแผลที่ถูกจำเลยทำร้ายก็ตาม ก็ถือว่าความตายของผู้ตายเป็นผลโดยตรงจากการถูกจำเลยทำร้ายเพราะทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตายเร็วขึ้นกว่าที่ควรจะเป็น จำเลยจึงมีความผิดฐานฆ่าผู้ตายโดยไม่เจตนาตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 290 วรรคแรก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4419/2533 ผู้ตายถูกยิงที่ด้านหลังตรงกลาง กระสุนปืนถูกไขสันหลังซึ่งทำให้ผู้ตายเป็นอัมพาตต้องนอนเป็นเวลานาน บาดแผลที่ก้นกบจึงเกิดเน่าเปื่อย ทำให้มีลิ้มเลือดหลุดเข้าไปในหลอดเลือดดำของปอด เป็นเหตุให้ผู้ตายหยุดหายใจและถึงแก่ความตาย ผู้ตายไม่เคยมีโรคประจำตัวมาก่อน และเป็นผู้มีร่างกายและสุขภาพแข็งแรง เหตุที่ผู้ตายถึงแก่ความตาย จึงเป็นผลโดยตรงอันเกิดจากการที่ผู้ตายถูกจำเลยกับพวกใช้อาวุธปืนยิง จำเลยย่อมมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7574/2537

จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย กระสุนปืนถูกที่อกแถบซ้ายด้านข้างระดับนมทะลุทะลวง ม้าม กระเพาะอาหาร ไขสันหลัง และฝังอยู่ที่ไขสันหลัง แพทย์ผ่าตัดเอากระสุนปืนออกไม่ได้ ทำให้ขาทั้งสองข้างเป็นอัมพาตเคลื่อนไหวร่างกายท่อนล่างไม่ได้ ผู้ตายรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล 84 วัน บาดแผลในช่องท้องหายจึงออกจากโรงพยาบาลไปรักษาตัวที่บ้าน เพราะมีบาดแผลที่บริเวณหลังและสะโพก เนื่องจากผู้ตายนอนนิ่งอยู่กับที่เป็นเวลานานจึงทำให้เกิดบาดแผล ต่อมาผู้ตายถึงแก่ความตายหลังจากออกจากโรงพยาบาลประมาณ 2 เดือน ด้วยสาเหตุระบบหายใจและการไหลเวียนโลหิต

ล้มเหลว ดังนี้ แม้คำเบิกความของพยานโจทก์ผู้ทำการรักษาผู้ตายจะมีได้ยืนยันว่าสาเหตุการตายเกิดจากการที่ผู้ตายเป็นอัมพาตแต่การที่ผู้ตายต้องนอนนิ่งอยู่กับที่เป็นเวลานานเพราะเคลื่อนไหวร่างกายท่อนล่างไม่ได้เนื่องจากขาทั้งสองข้างเป็นอัมพาตจนทำให้เกิดบาดแผลที่บริเวณหลังและสะโพกย่อมแสดงให้เห็นว่าสุขภาพของผู้ตายภายหลังจากรักษาบาดแผลในช่องท้องหายแล้วอยู่ในสภาพแย่มาก อาการพิการร้ายแรงเช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของร่างกายส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบหายใจและการไหลเวียนโลหิตโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ถือได้ว่าความตายของผู้ตายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1617/2539

ขณะที่ผู้ตายเดินไปที่หัวเรือเพื่อจะขึ้นท่าถูกจำเลยซึ่งยืนอยู่ที่ท่าชกถูกที่ใบหน้า1ที่จากนั้นทั้งผู้ตายและจำเลยตกลงไปในน้ำทั้งคู่และต่างได้ชกกันใต้น้ำต่อไปประมาณ 4 – 5 นาทีจึงได้เลิกกัน ผู้ตายถูกกระแสน้ำพัดไปติดหลักไม้ไผ่ใกล้ที่เกิดเหตุมีคนช่วยนำผู้ตายขึ้นจากน้ำและหมดสติไปและถึงแก่ความตายเพราะขาดอากาศหายใจในเวลาต่อมาเห็นว่าถ้าหากจำเลยไม่ชกผู้ตายและเมื่อผู้ตายและจำเลยตกลงไปในน้ำแล้วไม่มีการทำร้ายกันต่อไปอีกผู้ตายคงไม่ถึงแก่ความตายเพราะขาดอากาศหายใจการตายของผู้ตายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของจำเลยจำเลยย่อมผิดฐานฆ่าคนโดยไม่เจตนาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา290 วรรคแรก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1593/2542

ผู้ตายมีโรคเดิมอยู่แล้ว เมื่อเกิดอาการตกใจทำให้หัวใจเต้นผิดปกติทำให้หัวใจวายอันเป็นสาเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตายได้การที่จำเลยใช้ก้อนหินตีที่หน้าของผู้ตายทำให้เกิดอาการตกใจ หัวใจเต้นผิดปกติจนถึงแก่ความตาย ความตายจึงเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของจำเลย เป็นความผิดฐานมิได้เจตนาฆ่าแต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย แม้ผู้ตายเคยเข้ารับการรักษาโรคหัวใจมาก่อน ก็ไม่เป็นเหตุให้รับฟังว่าผู้ตายถึงแก่ความตายโดยมิใช่เกิดจากการทำร้ายของจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4563/2543

จำเลยถอดกางเกงเดินเข้าไปเพื่อข่มขืนกระทำชำเราผู้ตายในขณะที่ผู้ตายไม่ได้สวมกางเกงและยื่นพียงลูกกรงระเบียงอาคารซึ่งสูงเพียงระดับสะโพก โดยผู้ตายมิได้ยินยอม จำเลยย่อมสังเกตเห็นได้ว่าหากผู้ตายหลบหลีกขัดขืนมิให้ข่มขืนกระทำชำเราแล้วอาจจะตกลงไปจากระเบียงอาคารถึงแก่ความตายได้ เมื่อผู้ตายดิ้นรนขัดขืนเพื่อมิให้จำเลยข่มขืนกระทำชำเราจนผู้ตายพลัดตกลงไปจาก

ระเบียงอาคารจนได้รับบาดเจ็บและตายในเวลาต่อมา จึงเป็นผลที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการกระทำของจำเลยอันเป็นการกระทำโดยเจตนาฆ่าผู้ตาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2210/2544

แม้ข้อเท็จจริงจะฟังได้ว่าจุดที่จำเลยจอดรถและเกิดเหตุชนกันอยู่ในไหล่ทางด้านซ้ายของถนนในลักษณะที่ไม่กีดขวางการจราจรแล้วก็ตาม แต่การที่จำเลยจอดรถในเวลามืดค่ำโดยไม่ได้เปิดไฟหรือใช้แสงสว่างตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเพื่อเป็นสัญญาณให้ผู้ขับขี่มองเห็นรถที่จอดอยู่ จนเป็นเหตุให้ผู้ตายขับรถจักรยานยนต์พุ่งเข้าชนท้ายรถคันที่จำเลยจอดทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย อันเป็นผลจากความประมาทของจำเลยไม่ว่าจะฟังว่าผู้ตายมีส่วนประมาทอยู่ด้วยก็ตามก็ต้องถือว่าเหตุที่ผู้ตายถึงแก่ความตายเกิดเพราะความประมาทของจำเลยด้วยจึงเป็นผลโดยตรงที่เกิดจากความประมาทของจำเลยซึ่งเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้น หาใช่ผลที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการขับรถของจำเลยไม่ จำเลยจึงไม่มีความผิดฐานขับรถโดยประมาทตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ มาตรา 43(4) และมาตรา 157 คงผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 35/2546

จำเลยทำร้ายร่างกายผู้ตายเนื่องจากโกรธที่ผู้ตาย ปัสสาวะรดที่นอน จำเลยไม่มีเจตนาฆ่าผู้ตายคงมีเจตนาทำร้ายเท่านั้น เมื่อการทำร้ายของจำเลยเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย จำเลยจึงมีความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290 วรรคหนึ่ง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4924/2547

การที่จำเลยใช้ปืนอันเป็นอาวุธที่มีอำนาจร้ายแรงยิง เข้าไปในกลุ่มของผู้ตายจำเลยย่อมเล็งเห็นได้ว่ากระสุนปืนอาจจะถูกผู้หนึ่ง ผู้ใดในกลุ่มนั้นถึงแก่ความตายได้ เมื่อกระสุนปืนที่ยิงถูกผู้ตายถึงแก่ความตายเป็นผล โดยตรงจากการกระทำของจำเลย จำเลยจึงมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3446/2548

จำเลยขับรถจักรยานยนต์ที่ไม่มีไฟหน้ารถในเวลาพลบค่ำมี แสงส่องไม่เพียงพอด้วยความเร็วสูงโดยประมาทไม่ลดความเร็ว เมื่อเข้าใกล้ทางโค้งเป็นเหตุให้เฉี่ยวชนรถถังน้ำที่ผู้ตายถืออยู่จนเป็น

เหตุให้ผู้ตายล้มไปถูกรถยนต์อื่นชนและทับจนถึงแก่ความตาย กรณีเช่นนี้ถือว่าความตายของผู้ตาย เป็นผลโดยตรงจาก ความประมาทของจำเลย จำเลยย่อมมีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 884/2549

การที่จำเลยขับรถในขณะเมาสุราอันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 43 (2), 160 วรรคสาม กับขับรถตามหลังรถคันอื่นด้วยความเร็วในระยะกระชั้นชิดจนหยุดรถ ไม่ทันในขณะ เมาสุรา ซึ่งเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งของการกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้รถยนต์ของ จำเลยไปชน รถยนต์ได้รับความเสียหาย อันเป็นความผิดตามมาตรา 43 (4), 157 เป็นการกระทำที่ เกี่ยวเนื่องกันและเป็นผลโดยตรงให้ รถยนต์คันดังกล่าวได้รับความเสียหาย จึงเป็นการกระทำอันเป็น กรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท แม้การกระทำความผิดดังกล่าวจะเป็นการกระทำ ความผิดที่ต้องมีเจตนาและไม่มี เจตนา กับบทลงโทษบัญญัติไว้คนละมาตราก็ไม่ทำให้เป็นความผิด หลายกรรมต่างกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2803/2550

จำเลยที่ 1 ขับรถยนต์บรรทุกสิบล้อบรรทุกทรายเต็มคันรถในเขตชุมชนใกล้ทางแยกเข้า หมู่บ้านกฤษดานคร ตามหลังรถยนต์กระบะไปตามถนน ควรใช้ความเร็วต่ำและเว้นระยะให้ห่างมาก พอที่จะหยุดรถได้ทันโดยไม่ให้ชนรถคันหน้ายังมีฝนตกและเป็นเวลากลางคืน ควรต้องระมัดระวังเว้น ระยะให้ห่างมากขึ้น การที่จำเลยที่ 1 ต้องหักหลบไปทางขวาเมื่อรถยนต์กระบะต้องหยุดรถเพราะมี รถยนต์ออกจากปั้มน้ำมัน ก็เกิดจากจำเลยที่ 1 เกรงว่าจะหยุดไม่ทันเนื่องจากบรรทุกของหนักเป็น เครื่องแสดงอยู่ในตัวว่ารถยนต์บรรทุกสิบล้อที่จำเลยที่ 1 ขับจะต้องใช้ความเร็วสูงทั้งไม่เว้นระยะให้ ห่างรถยนต์กระบะซึ่งขับอยู่ข้างหน้าให้อยู่ในระยะที่สามารถหยุดรถได้ทันโดยไม่ต้องหักหลบเช่นนั้น รถของจำเลยที่ 1 จึงล้าเข้าไปในช่องเดินรถที่ผู้ตายขับรถยนต์สวนมาและเกิดเหตุชนกับรถที่ผู้ตายขับ ในช่องเดินรถของผู้ตายเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย จึงเป็นผลโดยตรงจากการขับรถโดย ปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นจำเลยที่ 1 จักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์และ จำเลยที่ 1 อาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ จึงเป็นการขับรถโดย ประมาทและกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย อันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.จราจร ทางบกฯ มาตรา 43 (4) และมาตรา 157 และ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 291 แม้จะมีรถยนต์ บรรทุกสิบล้อที่จำเลยที่ 2 ขับตามหลังมาไม่สามารถหยุดรถได้ทัน ก็หาไม่ผลให้การกระทำของจำเลยที่ 1 ไม่เป็นความผิดและการขับรถยนต์ประมาทของจำเลยที่ 2 ดังกล่าวไม่ตัดความสัมพันธ์ระหว่างการ กระทำและผลที่จำเลยที่ 1 ก่อขึ้นแก่ผู้ตาย ส่วนกรณีที่ตรวจพบแอลกอฮอล์ 0.239 กรัมเปอร์เซ็นต์ ซึ่ง

ปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดระดับนี้มีผลต่อร่างกาย ทำให้การตัดสินใจผิดพลาดได้นั้น ก็ถือว่าผู้ตาย มิได้มีส่วนประมาทก่อให้เกิดเหตุชนกันขึ้น ไม่อาจทำให้ผู้ตายหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดเหตุชนกันได้ จึงไม่อาจทำให้จำเลยที่ 1 พ้นผิดไปได้ และกรณีไม่อาจรอการลงโทษให้แก่จำเลยที่ 1 ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ได้

จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5131/2554 ถึงแม้จำเลยที่ 2 มิได้ขับรถชนผู้ตายโดยประมาทชนรถของจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 1 ก็ยังคงขับรถชนผู้ตายอยู่ดี ความตายจึงเป็นผลโดยตรงจากการขับรถโดยประมาทของจำเลยที่ 1

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5131/2554

ผู้ตายซึ่งมีสามีแล้วไม่ได้ยินยอมไปโรงแรมกับจำเลยตั้งแต่ต้น บาดแผลที่ปรากฏให้เห็นภายนอกร่างกายของผู้ตายซึ่งมีโลหิตไหลจากศีรษะและรูกู ทั้งสองข้าง วิชาญชนทั่วไปย่อมทราบดีว่าผู้ตายอาการหนักต้องรีบนำผู้ตายไปโรงพยาบาลแทนที่จะพาผู้ตายเข้าโรงแรม และยังปรากฏว่าจำเลยขับรถพาผู้ตายออกจากร้านอาหารผ่านบ้านพักผู้ตายแล้วขับ รวดควงจนกระทั่งพาผู้ตายไปโรงแรมซึ่งอยู่คนละเส้นทาง เชื่อว่าจำเลยไม่มีเจตนาพาผู้ตายไปส่งบ้านพัก หากจำเลยนำผู้ตายไปส่งบ้านพักตามความต้องการของผู้ตายแล้ว เหตุคดีนี้คงไม่เกิดขึ้น การที่ผู้ตายตกลงจากรถจนถึงแก่ความตายเป็นเพราะผู้ตายไม่ต้องการไปกับจำเลย ตามเจตนาของจำเลย สาเหตุที่ผู้ตายถึงแก่ความตายจึงเป็นผลโดยตรงจากการที่ผู้ตายถูกจำเลยหน่วงเหนี่ยวกักขัง ให้ปราศจากเสรีภาพในร่างกาย

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าถ้าเป็นกรณีที่หากไม่มีการกระทำของผู้กระทำความเสียหายย่อมไม่เกิดขึ้น ถือว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำนั้น ผลนั้นเป็นผลโดยตรง* จากการกระทำผู้กระทำต้องรับผิดชอบในผลนั้น

3.6.1.1.2 กรณีหากไม่มีการกระทำผลก็ยังไม่เกิดขึ้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3913/2534

ขณะเกิดเหตุคนที่มาในงานเลี้ยงโกรธผู้ตายที่ยิงปืน จึงต่างคนต่างทำร้ายผู้ตาย โดยจำเลยเพียงเข้าไปเตะและกระแทบผู้ตายซึ่งนั่งอยู่ในครุฑ มิได้ใช้สิ่งใดเป็นอาวุธทำร้ายร่างกายผู้ตาย จำเลยได้กระทำไปตามลำพังโดยมิได้ร่วมหรือสมคบกับผู้อื่น ประกอบกับปรากฏจากบาดแผลของผู้ตายตาม

* ศาลฎีกาไม่เคยใช้คำว่าทฤษฎีเงื่อนโซ่ เนื่องจากเป็นคำที่ใช้ในทางตำรากฎหมายเท่านั้น (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญามาตรา 1, พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลสยามพริ้นติ้ง, 2551) หน้า 316)

รายงานการชันสูตรพลิกศพว่า ที่เหนือศีรษะมีรอยถูกของแข็งตีเป็นบาดแผลยาว 1 นิ้ว ตรงกลางหน้าผากถูกของแข็งยาว 5 นิ้วเศษ ยุบลึกลงไป 1 นิ้ว ได้ตาขวาถูกของแข็งตีแตกยาว 1 นิ้ว โดยบาดแผลแต่ละแห่งนั้นเกิดจากการถูกตีด้วยความแรงจนกะโหลก ศีรษะยุบและแตกเป็นชิ้น ร่างกายส่วนอื่นไม่มีบาดแผลใด และเหตุที่ตายเนื่องจากผู้ตายถูกตีด้วยของแข็งอย่างแรงหลายที เป็นเหตุให้กะโหลกศีรษะแตกและยุบ สมองได้รับความกระทบกระเทือนอย่างแรง เชื่อว่าผู้ตายถึงแก่ความตายทันที ดังนี้ ย่อมแสดงให้เห็นชัดว่าที่ จำเลยเตะ และกระทุ้งผู้ตายมิได้เป็นเหตุให้ผู้ตายได้รับบาดแผลดังกล่าว ทั้งร่างกาย ส่วนอื่นนอกจากบาดแผลนั้นก็ไม่มีปรากฏว่ามี บาดแผลหรือรอยฟกช้ำอื่นใดอีก ยังเชื่อไม่ได้ว่าจำเลยร่วมกระทำผิด กับผู้อื่นโดยมีเจตนาฆ่าผู้ตายการกระทำของจำเลยจึงเป็นเพียงการใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 เท่านั้น ความตาย ของผู้ตายมิใช่ผลโดยตรงที่เกิดจากการกระทำของจำเลย จำเลยจึงไม่ ต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 598/2538

รถยนต์คันที่ ส. ขับมีผู้ตายทั้งสองนั่งโดยสารมาด้วย ส.ขับรถยนต์ทำรถบรทุกห้องเย็นอย่างแรงแล้วจึงถูกรถจำเลยชนท้ายไม่รุนแรงนัก ก. และ ท. ที่นั่งโดยสารมากับรถจำเลยในที่นั่งตอนหน้าได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อยการที่ผู้ตายทั้งสองซึ่งนั่งอยู่หน้ารถ ส. อยู่ห่างไกลจุดชนมากกว่า ก. และ ท. กลับได้รับอันตรายถึงแก่ความตายเช่นนี้ย่อมแสดงว่าความตายของผู้ตายทั้งสองมิใช่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำโดยประมาทของจำเลยแต่ น่าจะเป็นผลโดยตรงมาจากการที่ ส.ขับรถยนต์ทำรถบรทุกห้องเย็นมากกว่าจำเลยจึงไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 แต่มีความผิดตามมาตรา 390

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5729/2539

การที่ผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกลอกหลวงหรือบุคคลที่ 3 ต้องเป็นผลโดยตรงจากการหลอกลวงด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง บริษัท ย. โดยจำเลยที่ 2 ถึงที่ 5 อ้างว่าได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายประกอบกิจการเกี่ยวกับการเป็นโบรกเกอร์ให้กับผู้ลงทุนในการติดต่อซื้อขายในสัญญาสกุลเงินตราต่างประเทศกับตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศทั่วโลกโดยบริษัท ย. เป็นคอมมิสชั่นเข้าสัของตลาดโลกซึ่งไม่เป็นความจริงจึงเป็นการหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแต่การที่โจทก์และบุคคลอื่นนำเงินไปลงทุนกับบริษัท ย. เพื่อประกอบกิจการสั่งซื้อส่งขายเงินตราต่างประเทศมีลักษณะเป็นการเก็งกำไรการที่จะได้กำไรหรือขาดทุนขึ้นอยู่กับความเสี่ยงทั้งการ

ประกอบกิจการดังกล่าวก็เป็นวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งของบริษัท ย. หากแต่ยังไม่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงการคลังเท่านั้นจึงเป็นความสมัครใจในการร่วมลงทุนการได้ไปซึ่งทรัพย์สินในการร่วมลงทุนมิได้เกิดจากผลโดยตรงจากการถูกลดลงว่าบริษัท ย. ได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายดังกล่าว การกระทำของจำเลยที่ 2 ถึงที่ 5 จึงไม่เป็นความผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2588/2541

จำเลยวางตาโตะไว้ในคลองที่เกิดเหตุมาเป็นเวลานานประมาณ 10 ปีแล้ว การวางตาโตะดังกล่าวต้องผูกกับฐานไม้ขนาดใหญ่ที่ปักอยู่ในน้ำซึ่งสูงพ้นผิวน้ำประมาณ 10 เมตรซึ่งชาวบ้านที่ไปใช้ทำน้ำสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนตาโตะอยู่ห่างจากทำน้ำที่ชาวบ้านและเด็กลงอาบน้ำและตักน้ำไปใช้ประมาณ 30 เมตร ชาวบ้านไปใช้ทำน้ำดังกล่าวตลอดมาแต่ไม่เคยมีผู้ใดได้รับอันตรายจากตาโตะดังกล่าวในการใช้น้ำและอาบน้ำตามปกติวิสัยมาก่อน เพราะในบริเวณทำน้ำนั้นน้ำไหลไม่แรงสามารถลงอาบน้ำได้โดยปลอดภัย หากผู้ตายทั้งสองเล่นน้ำอยู่ในบริเวณทำน้ำก็จะไม่ตกลงไปในตาโตะถึงแก่ความตายเนื่องจากอยู่ห่างพอสมควร ผู้ตายทั้งสองก็ทราบดีถึงการติดตั้งตาโตะอันเกิดเหตุประกอบกับการตกตาโตะของผู้ตายมิใช่ลงอาบน้ำหรือเล่นน้ำที่ทำน้ำแล้วตกลงไปในตาโตะ แต่เหตุเกิดเนื่องจากผู้ตายนั่งห่วงยางเล่นน้ำแล้วห่วงยางไหลไปกระทบกับเสาตาโตะเป็นเหตุให้ผู้ตายตกลงไปในตาโตะโดยผู้ตายปราศจากความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์ ซึ่งเป็นความประมาทของผู้ตายเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตาโตะที่จำเลยวางเพื่อดักปลาไม่ใช่ทรัพย์สินที่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้โดยสภาพ อีกทั้งการที่ผู้ตายตกลงไปในตาโตะจนถึงแก่ความตายก็มิใช่ผลโดยตรงอันเกิดจากการกระทำของจำเลย แม้จำเลยมิได้ทำสัญญาเครื่องหมายแสดงว่ามีการลงอน ตาโตะเครื่องมือทำประมงหรือทำสิ่งกีดกั้นป้องกันไว้ก็ตาม การกระทำของจำเลยก็ไม่มี ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าถ้ากรณีไม่มีการกระทำของผู้กระทำความเสียหายก็ยังไม่เกิดขึ้น จะถือว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำนั้นไม่ได้ ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในผลเสียหายที่เกิดขึ้น

จึงสามารถสรุปหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล จากตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นได้ว่า หากผลนั้นเป็นผลโดยตรงผู้กระทำต้องรับผิดชอบในผลนั้น หากไม่ใช่ผลโดยตรงผู้กระทำ ความผิดก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น หลักนี้ก็คือทฤษฎีเงื่อนไข ซึ่งมีหลักว่า หากถ้าไม่มีการกระทำนั้นๆ แล้วผลย่อมไม่เกิดย่อมถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้น ผลนั้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำ ดังนั้นผู้กระทำความผิดจึงต้องรับผิดชอบในผลทั้งหมดที่เกิดขึ้น แต่ถ้าไม่มีการกระทำนั้นผลก็ยังไม่เกิด เช่นนี้จะถือ

ว่าผลเกิดจากการกระทำนั้นไม่ได้ อย่างนี้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น เพราะผลที่เกิดขึ้นไม่ใช่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำ

3.6.1.2 คำพิพากษาศาลฎีกาที่นำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้

3.6.1.2.1 กฎหมายบัญญัติไว้ให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น

การที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้นนั้น ได้มีบทบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 63 “ถ้าผลของการกระทำความผิดใดทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ผลของการกระทำความผิดนั้นต้องเป็นผลที่ตามธรรมดาย่อมเกิดขึ้นได้”*

มาตรา 63 นี้ จะนำมาใช้วินิจฉัยกรณีที่เกิดผลของการกระทำความผิดทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นเท่านั้น คือ ในประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ว่าให้รับโทษหนักขึ้น โดยผลของการกระทำนั้นจะต้องเป็นผลที่ตามธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้นได้ โดยใช้หลักความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นว่าวิญญูชนสามารถคาดเห็นเหตุนั้นได้หรือไม่ ถ้าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นสามารถคาดเห็นได้ถือว่าเหตุที่เกิดขึ้นเป็นเหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลนั้น ถ้าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นไม่สามารถคาดเห็นได้จะถือว่าเหตุที่เกิดขึ้นเป็นเหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลนั้นไม่ได้ซึ่งมีขั้นตอนในการพิจารณาว่า ผลหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลโดยตรงตามทฤษฎีเงื่อนไขหรือไม่ ซึ่งหากเป็นผลโดยตรงแล้วจึงค่อยมาพิจารณาเรื่องผลธรรมดาภายหลัง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1116/2502

จำเลยต่อຍหมายถูกบริเวณหน้าตาผู้เสียหาย เป็นผลให้ตาบอด เช่นนี้จำเลยย่อมมีผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297(1)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2723/2537

* ตัวอย่าง เช่น นาย ก ต่อຍนาย ข ที่ตา 3 วันต่อมา นาย ข ตาบอดเพราะการต่อຍของนาย ก การที่นาย ก ต่อຍ นาย ข นาย ก ผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 และ การที่นาย ข ตาบอดเป็นกรณีผู้ทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 ต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 297(1)

จำเลยซึ่งทรัพย์สินผู้ตายโดยใช้กำลังประทุษร้าย แพทย์ตรวจบาดแผลในชั้นแรกระบุว่า มีบาดแผลที่หางคิ้ว ศีรษะด้านหน้า โคนลิ้นด้านล่าง แขนซ้ายบวมช้ำแดง สมองได้รับการกระทบกระเทือนเล็กน้อย รักษาตัวในโรงพยาบาล 37 วัน แล้วถึงแก่ความตาย ระหว่างนั้นไม่ปรากฏว่าผู้ตายได้รับอุบัติเหตุเพิ่มเติม แพทย์ตรวจชันสูตรพลิกศพพบว่าซี่โครงหัก 6 ซี่ มีน้ำในช่องปอดระบุว่าผู้ตายถูกทำร้ายได้รับการกระทบกระเทือนทางสมอง และลำตัวบอบช้ำมากเชื่อได้ว่าเกิดจากการทำร้ายของจำเลย ประกอบกับสภาพอาการบาดเจ็บทรุดหนักทำการรักษาลำบาก หากสภาพและไม่ได้ได้รับการกระทบกระเทือนก็จะไม่ตาย ดังนี้เห็นได้ว่าการตายเป็นผลจากการประทุษร้ายของจำเลย ซึ่งเป็นผลที่ตามธรรมชาติย่อมเกิดขึ้นได้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 63 จำเลยจึงมีความผิดฐานชิงทรัพย์ เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7663/2540

จำเลยทำร้ายผู้ตายโดยมีเจตนาฆ่าโดยการใช้อาวุธปืนบริเวณลำคอ 2 ครั้ง จนระบบหายใจเป็นอัมพาต และถึงแก่ความตายหลังเกิดเหตุประมาณ 56 วัน การตายของผู้ตายเกิดจากภาวะหายใจล้มเหลวจากปอดอักเสบติดเชื้อ ซึ่งเป็นภาวะแทรกซ้อนจากระบบหายใจเป็นอัมพาต อันเนื่องจากไขสันหลังช่วงคอถูกทำลาย ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการถูกจำเลยฟันทำร้ายทั้งสิ้น และผู้ตายถึงแก่ความตายขณะที่ยังต้องรักษาอาการที่เกิดจากการถูกทำร้าย และไม่ปรากฏว่ามีเหตุพิเศษอื่นใดเกิดขึ้นกับผู้ตายอีก ความตายของผู้ตายจึงเป็นผลธรรมชาติที่เกิดจากการถูกจำเลยฟันทำร้ายจำเลยมีความผิดฐานฆ่าคนตายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3793/2543

จำเลยที่ 1 เป็นวิศวกรผู้คำนวณโครงสร้างการรับน้ำหนักของอาคารจำเลยที่ 9 ในการปลูกสร้างย่อมต้องทราบดีอยู่แล้วว่าอาคารดังกล่าวได้กำหนดการรับน้ำหนักไว้เพียง 4 ชั้นรวมชั้นใต้ดิน แต่จำเลยที่ 1 กลับมาคำนวณออกแบบต่อเติมอาคารโดยที่ทราบดีอยู่แล้วว่าอาคารเดิมรับน้ำหนักส่วนที่ต่อเติมไม่ได้และยังใช้ฐานรากและเสาในแนวซึ่งออกแบบให้รับน้ำหนักไว้เพียง 2 ชั้นเป็นจุดเชื่อมต่ออาคารเดิมและอาคารที่ต่อเติม ทำให้น้ำหนักของอาคารทั้งหมดถ่ายเทลงสู่เสาและฐานรากในแนวซึ่งให้ต้องรับน้ำหนักเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้จำเลยที่ 1 ยังเบิกความและยอมรับในฎีกาว่าได้ดูแบบแปลนของอาคารเดิมคุณภาพของอาคารที่มีอยู่เดิมและทราบว่าเสาในแนวซึ่งต้นที่ 176 มีขนาดและส่วนประกอบผิดไปจากแปลน เช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ 1 ไม่ปฏิบัติตามวิธีการอันพึงกระทำในการออกแบบเพราะเดิมจำเลยที่ 1 มิได้เป็นผู้ออกแบบ เมื่อพบเห็นสภาพอาคารก่อสร้างผิดไปจากแบบแปลนเช่นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาข้อมูลที่ถูกต้องให้ได้มากที่สุดว่าโครงสร้างอาคาร

เดิมมั่นคงแข็งแรงพอจะรับน้ำหนักอาคารในส่วนที่ต่อเติมได้อีกหรือไม่ โดยการสอบถามหรือขอข้อมูล เดิมจากสถาปนิกและวิศวกรที่ออกแบบและคำนวณโครงสร้างอาคารเดิม แต่จำเลยที่ 1 ก็หาได้ทำ เช่นนั้นไม่ เมื่อเป็นเช่นนี้เหตุที่อาคารจำเลยที่ 9 พังทลายจนเป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายก็เป็น เพราะจำเลยที่ 1 คำนวณออกแบบโครงสร้างและการรับน้ำหนักของอาคารไว้ไม่ถูกต้องตามหลักวิชา วิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นผลที่เกิดโดยตรงจากการกระทำของจำเลยที่ 1 การกระทำของจำเลยที่ 1 มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 227 ประกอบกับมาตรา 238

จำเลยที่ 1 เป็นวิศวกรผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม ควบคุม สาขาวิศวกรรมโยธา ย่อมมีความรู้ความชำนาญในการออกแบบและคำนวณโครงสร้าง อาคารอันเป็นที่เชื่อถือแก่บุคคลทั่วไป การที่จำเลยที่ 1 รับจ้างออกแบบคำนวณต่อเติมและควบคุม การก่อสร้างต่อเติมอาคารเกิดเหตุ ซึ่งเป็นโรงแรมอันเป็นอาคารสาธารณะที่มีประชาชนจำนวนมาก มาใช้บริการ จำเลยที่ 1 จึงต้องใช้ความระมัดระวังและคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ บุคคลเหล่านั้นเป็นพิเศษตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ โดยต้องออกแบบและคำนวณโครงสร้างให้ ถูกต้องตามหลักวิชาการ แต่จำเลยที่ 1 กลับประพฤติดิจจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพโดยไม่ใช้ความ ระมัดระวังเป็นพิเศษและออกแบบไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ อันเป็นเหตุให้อาคารเกิดเหตุพังทลายทำ ให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก พฤติการณ์และสภาพความผิดของจำเลยที่ 1 จึงร้ายแรง สมควรลงโทษสถานหนัก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1001/2547

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 297 เป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 ต้องรับโทษ หนักขึ้นเพราะผลที่เกิดจากการกระทำโดยที่ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลถึง อันตรายสาหัสนั้น ดังนั้นแม้จำเลยจะทำร้ายผู้เสียหายโดยมิได้มีเจตนาทำให้แท้งลูก เมื่อผลจากการ ทำร้ายนั้นทำให้ผู้เสียหายต้องแท้งลูกแล้ว จำเลยก็ต้องมีความผิดตามมาตรา 297(5) ศาลชั้นต้น พิพากษาลงโทษจำเลยฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส จำคุก 2 ปี ศาล อุทธรณ์ภาค 3 พิพากษายืน จึงต้องห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 วรรคหนึ่ง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3891/2548

จำเลยทั้งสองเข้าไปในที่พักของโจทก์ร่วม แล้วใช้อาวุธปืนขู่บังคับนำตัวโจทก์ร่วมไปกักขังไว้ที่ ตึกแถวที่จำเลยที่ 1 เช่าจากผู้อื่น จากนั้นส่งจดหมายเรียกค่าไถ่ไปยังภริยาและบุตรของโจทก์ร่วมซึ่ง

อยู่ที่ประเทศไต้หวัน ระหว่างโจทก์ร่วมถูกกักขัง จำเลยทั้งสองมัดโจทก์ร่วมด้วยโซ่ที่มือและเท้าทั้งสองข้างและใส่กุญแจ โดยควบคุมตัวโจทก์ร่วมตลอดเวลา เมื่อโจทก์ร่วมจะถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ จำเลยทั้งสองจะช่วยถอดกางเกงให้ โจทก์ร่วมถูกกักขังอยู่เป็นเวลา 133 วัน จึงหลบหนีออกไปได้ การกระทำของจำเลยทั้งสองดังกล่าวเห็นได้ว่าโจทก์ร่วมยอมหมดอิสระในการเคลื่อนไหวร่างกายไปที่อื่น และไม่สามารถประกอบกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้ตลอดเวลาที่ถูกควบคุม เป็นเหตุให้โจทก์ร่วมไม่ได้รับประทานยาแก้โรคเบาหวาน ทำให้อาการกำเริบ มีเลือดปนออกมากับอุจจาระและปัสสาวะ จึงเป็นการกระทำโดยทรมานจนเป็นเหตุให้โจทก์ร่วมได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 313 วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4904/2548

ผู้ตายและผู้เสียหายทั้งสามถูกกักขังและถูกทำร้ายร่างกายในลักษณะการทรมานอยู่ในห้องพักที่เกิดเหตุเป็นระยะเวลาประมาณ 3 เดือน โดยไม่มีหนทางหลบเลี่ยงให้พ้นจากการทรมานหรือขอความช่วยเหลือจากผู้ใดได้เห็นได้ว่าผู้เสียหายทั้งสามและผู้ตายต้องตกอยู่ในสภาพถูกบีบคั้นทารุณทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงติดต่อกันเป็นเวลานาน การที่ผู้ตายตัดสินใจกระโดดจากห้องพักเพื่อฆ่าตัวตายนั้นอาจเป็นเพราะผู้ตายมีสภาพจิตใจที่เปราะบางกว่าผู้เสียหายอื่น และไม่อาจทนทุกข์ทรมานได้เท่ากับผู้เสียหายอื่นจึงได้ตัดสินใจกระทำเช่นนั้นเพื่อให้พ้นจากการต้องทนทุกข์ทรมาน พฤติการณ์ฟังได้ว่าการตายของผู้ตายมีสาเหตุโดยตรงมาจากการทรมานโดยทารุณโหดร้าย

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลโดยตรงตามทฤษฎีเงื่อนไขก่อนหรือไม่ หากเป็นผลโดยตรงตามทฤษฎีเงื่อนไขแล้วจึงมาพิจารณา เรื่องผลกรรมดาอันทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น โดยผลของการกระทำนั้นจะต้องเป็นผลที่ตามธรรมชาติที่ย่อมเกิดขึ้นได้ โดยใช้หลักความคาดเห็นของวิญญูชนในในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นเป็นสำคัญ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1867/2553

จำเลยใช้อาวุธมีดปลายแหลมจี้ผู้เสียหายและเอา โทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้เสียหายและรถยนต์ของบิดาของผู้เสียหายที่อยู่ใน ความครอบครองของผู้เสียหายไปและเมื่อการกระทำของจำเลยเป็นเหตุให้ผู้เสียหาย รับอันตรายแก่กายเป็นผลให้จำเลยก็ต้องรับโทษหนักขึ้น แม้จำเลยจะฎีกาว่า ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บที่ต้นแขนซ้ายจากมีดของจำเลยเนื่องจากอุบัติเหตุ จำเลยไม่มีเจตนาทำร้ายผู้เสียหายซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้เสียหายเบิกความ ผู้เสียหายไม่ทราบว่าไปโดนคมมีดตอนไหน เข้าใจว่าคงจะโดนตอนที่กลับตัวมาไขกุญแจรถ บาดแผลจึงไม่ได้เกิดจากจำเลยมีเจตนาใช้มีดทำร้าย

ผู้เสียหายก็ตามก็ไม่ใช่ว่าสำคัญ เพราะการที่จำเลยจะรับโทษหนักขึ้นด้วยเหตุที่ผู้เสียหายรับอันตรายแก่กาย นั้น จำเลยไม่จำเป็นต้องกระทำโดยมีเจตนา เพียงแต่พิจารณาว่าผลที่ผู้เสียหายรับอันตรายแก่กายนั้น เป็นผลที่ตามธรรมชาติย่อมเกิดขึ้นได้ตาม ป.อ. มาตรา 63 หรือไม่ เมื่อการที่จำเลยใช้มีดปลายแหลมจี้ผู้เสียหาย การที่ผู้เสียหายรับอันตรายแก่กายจากมีดนั้น จึงย่อมเป็นผลธรรมชาติที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของจำเลยแล้ว จำเลยมีความผิดฐานชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้เสียหายรับอันตรายแก่กาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7262/2554

ศาลชั้นต้นอนุญาตให้โจทก์ร่วมทั้งสองเข้าร่วมเป็นโจทก์ โดยถือเอาคำฟ้องของโจทก์เป็นคำฟ้องของโจทก์ร่วมทั้งสองด้วย ซึ่งตามคำฟ้องดังกล่าวระบุว่า จำเลยใช้อาวุธปืนยิงโจทก์ร่วมที่ 2 เป็นเหตุให้โจทก์ร่วมที่ 2 ได้รับอันตรายสาหัส ต้องทุพพลภาพและเจ็บป่วยด้วยอาการทุพพลภาพและจนประกอบกรณียกิจตามปกติไม่ได้เกินกว่าสี่สิบวัน ดังนั้น ที่โจทก์ร่วมทั้งสองฎีกาว่า โจทก์ร่วมที่ 2 ได้ถึงแก่ความตายภายหลังโจทก์ร่วมทั้งสองยื่นอุทธรณ์แล้ว การตายของโจทก์ร่วมที่ 2 เป็นความสัมพันธ์และเป็นผลธรรมชาติที่เกิดจากการกระทำของจำเลยย่อมเกิดขึ้นได้ ตาม ป.อ. มาตรา 63 อันมีผลทำให้จำเลยต้องได้รับโทษหนักขึ้นนั้น เป็นการอ้างข้อเท็จจริงขึ้นมาใหม่แตกต่างจากข้อเท็จจริงที่ระบุในฟ้องดังกล่าว จึงเป็นข้อที่มีได้กล่าวในฟ้องและเป็นข้อที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบ ในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ภาค 8 ต้องห้ามฎีกาตาม ป.วิ.พ. มาตรา 249 วรรคหนึ่ง ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา 15

3.6.1.2.2 กรณีเกิดเหตุแทรกแซง

3.6.1.2.2.1 เหตุแทรกแซงที่เกิดจากผู้เสียหาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 437/2500

ใช้ชวานพกเล็ก ๆ ฟันซี่ระ 1 ที่ แผลเล็กน้อย ถ้ารักษาตามวิชาแพทย์แผนปัจจุบันก็ไม่ทำให้ถึงตายได้ แต่โดยเหตุที่ปล่อยแผลไว้สกปรกจึงเกิดหนองและเป็นพิษขึ้นตายใน 3 วันเป็นความผิดฐานฆ่าคนโดยไม่เจตนา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 442/2502

บาดเจ็บของผู้ตายที่ถูกจำเลยแทงแม้จะเนื่องจากการรักษาบาดแผลไม่ดีเพราะบาดแผลน่า
จะเป็นพิษก็ดีแต่ก็เป็นผลกรรมด่าอันสืบเนื่องจากการกระทำของจำเลยจำเลยมีพื้นฐานฆ่าคนโดยไม่
เจตนา (อ้างฎีกาที่ 437/2500)

3.6.1.2.2.2 เหตุแทรกแซงที่เกิดจากผู้กระทำในตอนแรก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1436/2511

เมื่อคดีฟังได้ว่า จำเลยขับรถด้วยความประมาทแล้ว แม้ผู้ตายจะกระโดดลงจากรถก่อน
หากแต่ในระยะกระชั้นชิดกับภยันตรายที่จะเกิดขึ้น และในที่สุดได้เกิดขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงภยันตราย
เฉพาะหน้านั้น ก็ยังต้องถือว่า การกระทำของผู้ตายเป็นผลอันเกิดใกล้ชิดและเนื่องมาจากเหตุขับรถ
ประมาทของจำเลย จำเลยจึงมีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1548 - 1549/2531

จำเลยที่ 1 ใช้เหล็กแหลมแทงที่หน้าท้องของโจทก์ที่ 2 มีบาดแผลหน้าท้องทะลุเข้าช่องท้อง
บาดแผลภายในทะลุลำไส้เล็ก 8 รู เส้นเลือดใหญ่ในท้องขาด 2 เส้น โจทก์ที่ 2 ได้รับการผ่าตัดหลาย
ครั้ง ครั้งสุดท้ายผ่าตัดเอาลำไส้เข้าที่เดิม ออกจากโรงพยาบาลประมาณ 1 เดือนก็กลับมาใหม่พบว่า
โจทก์ที่ 2 ตับอักเสบรุนแรงมากเหตุเกิดจากการถ่ายเลือดหลายครั้งทำให้ติดเชื้อไวรัส ในที่สุดถึงแก่
ความตาย การตายของโจทก์ที่ 2 เป็นผลโดยตรงจากการที่จำเลยที่ 1 ใช้เหล็กแหลมแทงที่หน้าท้อง *

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 658/2536

จำเลยจะใช้อาวุธปืนจะยิงผู้เสียหาย ผู้เสียหายกระโดดจากบ้านล้มลงมีบาดแผล ถือเป็นผล
สืบเนื่องจากการกระทำของจำเลย จำเลยจึงมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นไม่ถึงกับเป็นเหตุให้
เกิดอันตราย แก่กายและจิตใจ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1593/2542

ผู้ตายมีโรคเดิมอยู่แล้ว เมื่อเกิดอาการตกใจทำให้หัวใจเต้นผิดปกติทำให้หัวใจวายอันเป็น
สาเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตายได้การที่จำเลยใช้ก้อนหินตีที่หน้าของผู้ตายทำให้เกิดอาการ ตกใจ หัว
ใจเต้นผิดปกติจนถึงแก่ความตาย ความตายจึงเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของจำเลย เป็น

* เชื้อไวรัสที่เข้าไปในร่างกายทำให้ตับอักเสบถือว่าเป็นเหตุแทรกแซงที่คาดหมายได้ (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบาย
กฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยามเพื่อนั่ง, 2551, หน้า 351)

ความผิดฐานมิได้เจตนาฆ่าแต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ ความตาย แม้ผู้ตายเคยเข้ารับการรักษาโรคหัวใจมาก่อน ก็ไม่เป็นเหตุให้รับฟังว่าผู้ตายถึงแก่ความตายโดยมิใช่เกิดจากการทำร้ายของจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3039/2547

จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย จากการตรวจชันสูตรพลิกศพผู้ตาย ผู้ตายมีภาวะปอดบวมแทรกซ้อนจนถึงแก่ความตาย เหตุที่ทำให้มีภาวะปอดบวมแทรกซ้อนก็เนื่องมาจากสาเหตุที่ผู้ตายได้รับบาดเจ็บจากการถูกยิง เห็นได้ว่า แม้ผู้ตายจะตายเนื่องจากมีอาการปอดบวมแทรกซ้อน แต่การแทรกซ้อนดังกล่าวก็สืบเนื่องโดยตรงจากบาดแผลที่ถูกยิง การตายของผู้ตายจึงเป็นผลโดยตรงจากการยิง การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดสำเร็จมิใช่เป็นเพียงความพยายามกระทำความผิด

3.6.1.2.2.3 เหตุแทรกแซงที่เกิดจากบุคคลที่สาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1478/2528

จำเลยกับพวกร่วมกันใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายถูกที่ด้านหลัง กระสุนปืนตัดบริเวณไขสันหลังขาดผู้ตายเป็นอัมพาตตั้งแต่เอวจนจดเท้าและถึงแก่ความตายสืบเนื่องมาจากบาดแผลที่ถูกยิงและภาวะติดเชื้ออย่างรุนแรงหลังจากเกิดเหตุ 9 เดือนเศษ ดังนั้นผู้ตายถึงแก่ความตายสืบเนื่องมาจากบาดแผลที่ถูกยิง แม้จะเนื่องจากการรักษาไม่ดีจนบาดแผลติดเชื้อ ก็เป็นผลธรรมชาติอันสืบเนื่องมาจากการกระทำของจำเลย จำเลยจึงมีความผิดฐานฆ่าผู้ตายโดยเจตนา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 659/2532

จำเลยใช้ ของแข็งตี ทำร้ายผู้ตายมีบาดแผลฟกช้ำดำเขียวทั่วร่างกายกับมีบาดแผลฉีกขาดที่ศีรษะยาวประมาณ 3 เซนติเมตร ลึกประมาณ 1.5 เซนติเมตร มีบาดแผลฉีกขาดที่หัวคิ้วซ้าย ยาวประมาณ 3 เซนติเมตรลึกประมาณ 1 เซนติเมตร มีบาดแผลถลอกที่ขากรรไกรและข้อศอกซ้ายกระดูกขากรรไกรหัก กระดูกซี่โครงซ้าย 2 ซี่ ฟังได้ว่าจำเลยทำร้ายผู้ตายโดย มี เจตนาฆ่า หลังจากผู้ตายถูกทำร้ายแล้ว ได้ มีการนำตัวผู้ตายไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล แพทย์ได้ รักษาผู้ตายเบื้องต้นโดย ให้น้ำเกลือใส่ท่อช่วย หายใจ ผ่าตัดใส่ท่อระบาย ลมในโพรง ปอดข้างซ้าย เพราะมีลมรั่วออกมาจากทางเดินหายใจ แล้วใส่เครื่องช่วย หายใจให้ผู้ตายด้วย และแพทย์ผู้รักษามีความเห็นว่าหากให้ผู้ตายรักษาตัว ที่โรงพยาบาลต่อไปแล้ว โอกาสที่ผู้ตายจะมีชีวิต รอดมีมากกว่าผู้ตายจะถึงแก่ความตาย การที่ญาติผู้ตายกระทำให้การรักษาล้มเหลวลงโดยการดึง เครื่องช่วย หายใจ และท่อช่วย หายใจออก

แล้วพาผู้ตายกลับบ้าน และผู้ตายถึงแก่ความตายในคืนนั้น ย่อมถือได้ว่าเป็นผลโดยตรงที่ทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย หากใช่เป็นผลจากการกระทำของจำเลยโดยตรงไม่ เพราะเมื่อผู้ตายอยู่ในความดูแลรักษาของแพทย์แล้ว ผู้ตายย่อมเป็นผู้อยู่ในสภาพที่มีโอกาสมีชีวิต อยู่รอดสูงการกระทำของจำเลยจึงมีความผิดเพียงฐาน พยายามฆ่าผู้ตาย

จากคำพิพากษาฎีกาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นหาเกิดขึ้นจากเหตุแทรกแซง* อันมิได้เกิดจากการกระทำของผู้กระทำโดยตรง ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในผลสุดท้ายเมื่อเหตุแทรกแซงนั้นเป็นเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นคาดเห็นได้

จึงสามารถสรุปหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล จากตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาข้างต้นได้ว่า หากความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในผลนั้นตามทฤษฎีเงื่อนไขแล้วขั้นต่อมาจึงมาพิจารณาว่าความเสียหายนั้นเป็นผลธรรมดาที่ทั่วไปย่อมเกิดขึ้นได้หรือไม่ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 63 โดยอาศัยความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นเป็นสำคัญ¹⁴

ส่วนกรณีที่เกิดเหตุแทรกแซงที่ผลสุดท้ายมิได้เกิดจากการกระทำของผู้กระทำโดยตรง การพิจารณาความรับผิดชอบของผู้กระทำนั้นอาศัยความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นเป็นสำคัญ

หลักนี้ก็คือทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ซึ่งมีหลักว่า ในบรรดาเหตุทั้งหลายที่ก่อให้เกิดผลขึ้นนั้น เฉพาะแต่เหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นเท่านั้นที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบทั้งนี้จะเป็นเหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นให้พิจารณาจากความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นว่าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์สามารถคาดเห็นเหตุนั้นได้หรือไม่ ถ้าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นสามารถคาดเห็นได้ถือว่าเหตุที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้น ถ้าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นไม่สามารถคาดเห็นได้จะถือว่าเหตุที่เกิดขึ้นเป็นเหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นไม่ได้

อาจสรุปได้ว่าหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญามีลักษณะดังนี้

1. ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในผลสุดท้ายถ้าผลนั้นเป็นผลโดยตรง ตามทฤษฎีเงื่อนไข หากผลนั้นไม่ใช่ผลโดยตรงผู้กระทำก็มิต้องรับผิดชอบในผลนั้น

* ศาลฎีกาไม่เคยใช้คำว่าเหตุแทรกแซง เนื่องจากเป็นคำที่ใช้ในทางตำรากฎหมายเท่านั้น แต่ศาลฎีกามักจะใช้คำว่าผลโดยตรง (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญามาตรา 1, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลสยามพริ้นติ้ง, 2551) หน้า 360)

¹⁴ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญามาตรา 1, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลสยามพริ้นติ้ง, 2551, หน้า 333)

2. หากผลนั้นทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบในผลนั้นต่อเมื่อผลนั้นเป็นผลโดยตรงและเป็นผลธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้นได้ ตามมาตรา 63

3. หากผลนั้นไม่ได้ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น แต่เป็นผลที่เกิดจากเหตุแทรกแซงผู้กระทำความผิดจะต้องรับผิดชอบในผลสุดท้าย ต่อเมื่อผลนั้นเป็นผลโดยตรง ตามทฤษฎีเงื่อนไข และเหตุแทรกแซงเป็นเหตุที่ปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้น คือเป็นเหตุที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นคาดหมายได้ หากเกิดจากเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นคาดเห็นไม่ได้ผู้กระทำความผิดก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

3.6.2 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบัญญัติหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้เช่นเดียวกับกฎหมายอาญา จะมีก็เพียงแต่ถ้อยคำสุดท้ายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 คือ “ผู้กระทำละเมิดจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” เท่านั้น ซึ่งจากถ้อยคำดังกล่าวสามารถตีความได้ว่า ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตนเท่านั้น

อย่างไรก็ตามในการพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด ตามความเห็นของนักกฎหมาย และในทางปฏิบัติ ก็มีการนำทฤษฎีเงื่อนไข และทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้เช่นเดียวกับในกฎหมายอาญา

ซึ่งแนวทางการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด พอจะจำแนกออกได้ดังนี้

3.6.2.1 คำพิพากษากฎีกาที่นำทฤษฎีเงื่อนไขมาปรับใช้

3.6.2.1.1 กรณีหากไม่มีการกระทำผลย่อมไม่เกิดขึ้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1150/2498

จำเลยใช้ไม้พายตีผู้ตายซึ่งนั่งเรือลำเดียวกันมาทำให้เรือล่ม ผู้ตายจมน้ำตาย จำเลยต้องรับผิดชอบเฉพาะผลที่ตีหรือผลที่ผู้ตายจมน้ำตายนั้น ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ผู้ตายกับจำเลยไม่มีสาเหตุกันมาก่อน นอกจากนั้นก็ยังมีร่วมวงสุราและเล่นลิเกด้วยกัน เลิกแล้วจำเลยพายเรือไปส่งผู้ตายแต่บังเอิญเถียงกันขึ้นระหว่างทาง จำเลยจึงใช้ไม้พายตี มีบาดแผลเพียงฟกช้ำเท่านั้น ซึ่งโดยปกติแล้วบาดแผลเท่านั้นไม่ถึงแก่ความตาย จำเลยไม่ควรรับผิดชอบในผลแห่งความตาย แต่การตายของผู้ตายเกิดจากการที่

จำเลยทำร้าย ผู้ตายถูกตีบริเวณหน้าจึงไม่อาจเอาตัวรอดจากเรือล่มมาได้ จำเลยมีความผิดฐานทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1431/2498

จำเลยขับรถยนต์โดยประมาทชนรถของโจทก์ รถของโจทก์ไปกระแทกเสาไฟฟ้า ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่รถของโจทก์ไปกระแทกกับเสาไฟฟ้าเป็นผลโดยตรงจากกำลังแรงดันของการที่รถของจำเลยชน ไม่ใช่รถของโจทก์ไปชนเข้าเอง จำเลยต้องรับผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2158/2531

สหกรณ์โจทก์มีระเบียบว่าด้วยการรับจ่ายและเก็บรักษาเงินของสหกรณ์ พ.ศ. 2520 ข้อ 8 ว่า เหนรัญญิกหรือเจ้าหน้าที่การเงินของสหกรณ์จะเก็บรักษาเงินสดของสหกรณ์ไว้ได้ไม่เกินหนึ่งพันบาท เงินสดส่วนที่เกินให้นำส่งเข้าฝากในธนาคารที่สหกรณ์เปิดบัญชีเงินฝากไว้ ในกรณีจำเป็นไม่สามารถนำเข้าฝากได้ทันในเวลานั้น ๆ ให้ทำบันทึกเสนอประธานกรรมการ หรือรองประธานกรรมการทราบ และให้นำส่งเข้าฝากในวันแรกที่เปิดทำการ เงินสดที่เก็บรักษาไว้ดังกล่าวข้างต้นให้เก็บรักษาไว้ในตู้নিরภัยของสหกรณ์ ซึ่งจำเลยทราบระเบียบดังกล่าวตั้งอยู่แล้วการที่จำเลยไม่ปฏิบัติตามระเบียบกลับเก็บรักษาเงินสดของโจทก์ไว้เป็นจำนวนมากถึง 43,878.22 บาท โดยละเลยไม่นำส่วนที่เกินหนึ่งพันบาทไปฝากธนาคาร ทั้งไม่ทำบันทึกเสนอประธานกรรมการหรือรองประธานกรรมการของโจทก์รับทราบ และเก็บรักษาถูกกุญแจตู้নিরภัย เก็บเงินไว้ในโต๊ะทำงานซึ่งอยู่ห่างตู้নিরภัยเพียง 1 เมตร ง่ายต่อการที่คนร้ายจะค้นพบแล้วนำไปไขเปิดตู้নিরภัยนั้นพฤติการณ์ของจำเลยดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เมื่อมีคนร้ายลักลอบเข้ามางัดโต๊ะทำงานและค้นได้ถูกกุญแจนำไปไขตู้নিরภัยแล้วลักเอาเงินสดจำนวนดังกล่าวข้างต้นไป ความเสียหายย่อมเป็นผลโดยตรงจากการประมาทเลินเล่อของจำเลย ถือได้ว่าจำเลยกระทำละเมิดต่อโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 945/2533

รถยนต์บรรทุกของโจทก์ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำโดยประมาทของจำเลย โจทก์ต้องเช่ารถยนต์บรรทุกอื่นมาใช้แทนในระหว่างซ่อม แม้โจทก์ยังมีรถยนต์บรรทุกอีก 2 คันมาใช้แทนกันได้ก็ไม่เป็นการตัดสิทธิโจทก์ที่จะเช่ารถยนต์บรรทุกอื่นมาแทน รถยนต์บรรทุกคันที่ได้รับความเสียหาย จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเช่ารถยนต์บรรทุกแก่โจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4018/2533

โจทก์โดยสารรถยนต์ที่ลูกจ้างของจำเลยที่ 1 เป็นผู้ขับซึ่งลูกจ้างจำเลยที่ 1 ขับรถโดยประมาท เป็นเหตุให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บโจทก์ต้องลงงานเพื่อพักรักษาตัวจนเกินกว่าระยะเวลาที่นายจ้างของ โจทก์กำหนดให้ นายจ้างจึงไม่เลื่อนขึ้นเงินเดือนให้โจทก์เพราะลาเกินสิทธิ เมื่อการพิจารณาขึ้น เงินเดือนมีอัตรากำหนดแน่นอนอยู่แล้ว การที่โจทก์ไม่ได้เลื่อนขึ้นเงินเดือน จึงเป็นผลโดยตรงจากการ กระทำละเมิดของลูกจ้าง ซึ่งกระทำไปในทางการที่จ้างของจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1912/2540

คู่สินค้าหรือสินค้าที่บรรจุในตู้จะไม่ได้ได้รับความปลอดภัยก็เป็นภาวะ หน้าที่ของจำเลยที่ 3 ที่จะหามาตรการที่เหมาะสมมาดำเนินการเพื่อป้องกันมิให้เกิดการสูญหายหรือ เสียหายแก่คู่สินค้า หรือสินค้าที่บรรจุอยู่ในตู้สินค้านั้นเอง ดังนั้นเมื่อสินค้าบุหรี่ปิพาทที่บรรจุในตู้สินค้าที่จำเลยที่ 3 รับผิดชอบดูแลรักษาสูญหายไป เพราะถูกโจรกรรมและจำนวนสินค้าบุหรี่ปิพาทที่สูญหายไปมีจำนวนมาก ซึ่ง หากเจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ 3 ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ย่อมเป็นไปได้ที่สินค้าบุหรี่ปิพาทของ โจทก์จะถูกโจรกรรมไปเป็นจำนวนมากเช่นนี้ แสดงว่าเจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ 3 ที่ทำหน้าที่ดูแลควบคุม ความปลอดภัยของคู่สินค้าและสินค้าที่บรรจุในตู้ สินค้าละเลยต่อหน้าที่มิได้ใช้ความระมัดระวังตาม สมควรในการดูแลรักษา อันเป็นการงดเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันการโจรกรรมสินค้าและเป็นผล โดยตรงที่ทำให้สินค้าของโจทก์ถูกโจรกรรมไปถือได้ว่าเจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ 3 ปฏิบัติหน้าที่ ควบคุมดูแลความปลอดภัยของคู่สินค้าและสินค้าที่บรรจุในตู้ สินค้าดังกล่าวด้วยความประมาทเลินเล่อ จึง เป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าของสินค้าตาม ป.พ.พ.มาตรา 420 จำเลยที่ 3 จึงต้องรับผิด ต่อโจทก์ในการที่สินค้าบุหรี่ปิพาทของโจทก์สูญหายไปตาม ป.พ.พ.มาตรา 76 ที่จำเลยที่ 3 นำสืบว่ามี พนักงานของจำเลยที่ 2 ช่วยดูแลความปลอดภัยของคู่สินค้าด้วย ก็มีอาจขัดความรับผิดชอบของ จำเลยที่ 3 ที่มีหน้าที่ดูแลความปลอดภัยของผู้รับสินค้าและสินค้าที่บรรจุในตู้สินค้า ให้พ้นไปได้ ดังนี้ จำเลยที่ 3 จึงต้องรับผิดในค่าเสียหายดังกล่าวซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิดของ จำเลยที่ 3 ตาม ป.พ.พ.มาตรา 438

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5129/2546

จำเลยเป็นครูพลศึกษาได้สั่งให้นักเรียนวิ่งรอบสนาม 3 รอบ ถือเป็นการอบอุ่นร่างกายที่ เหมาะสม แม้เมื่อนักเรียนวิ่งไม่เป็นระเบียบ จำเลยสั่งให้วิ่งต่ออีก 3 รอบ ถือว่าเป็นการลงโทษที่ เหมาะสม แต่เมื่อนักเรียนวิ่งไม่เรียบร้อยอีก จำเลยควรหาวิธีลงโทษทางอื่น การสั่งให้วิ่งอีก 3 รอบ นักเรียนก็ยังไม่เรียบร้อย จำเลยก็สั่งให้วิ่งอีก 3 รอบ ในช่วงเที่ยงวันที่มีแสงแดดจัด นับว่าเป็นการ ลงโทษที่ไม่เหมาะสม เพราะอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 11 - 12 ปี จึง เป็นการกระทำโดยมิชอบและประมาทเลินเล่อ การให้วิ่งตามจำนวนรอบที่เพิ่มมากขึ้นย่อมทำให้หัวใจ

ทำงานหนัก เป็นอันตรายต่อหัวใจที่ไม่ปกติ จนทำให้เด็กชาย พ. ซึ่งเป็นโรคหัวใจอยู่ก่อนแล้วล้มลงในการวิ่งรอบที่ 11 และถึงแก่ความตายในเวลาต่อมาเพราะระบบหัวใจล้มเหลว จึงเป็นผลโดยตรงจากคำสั่งของจำเลย แม้จำเลยจะไม่ทราบว่าเป็นโรคหัวใจ ก็ถือได้ว่าจำเลยกระทำละเมิดเป็นเหตุให้เด็กชาย พ. ถึงแก่ความตาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7104/2547

จำเลยขับรถยนต์โดยประมาทเฉี่ยวชนรถยนต์บุคคลอื่นแล้วทำให้กระเด็นมาเฉี่ยวชนกับรถยนต์คันที่โจทก์รับประกันภัยไว้ เหตุละเมิดเกิดจากความประมาทของจำเลยที่ 1 แล้วทำให้รถยนต์คันที่โจทก์รับประกันภัยไว้ได้รับความเสียหาย โจทก์ดำเนินการซ่อมแซมรถยนต์คันที่ได้รับประกันภัยไว้จนใช้การได้ดังเดิม โดยเสียค่าซ่อมแซมและค่าอะไหล่เป็นเงิน 116,343 บาท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5144/2549

จำเลยที่ 2 เป็นผู้ประกอบกิจการรับขนส่งตู้คอนเทนเนอร์และรับจ้างจากจำเลยที่ 1 ให้นำตู้คอนเทนเนอร์ของโจทก์ไปบรรจุสินค้าที่โรงงานของจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 2 จึงมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการตั้งวางตู้คอนเทนเนอร์ที่รับขนส่ง ให้มั่นคงปลอดภัยเพื่อการนำสินค้าเข้าบรรจุ การที่ป. ขับรถไปจอดภายในโรงงานของจำเลยที่ 1 จากนั้นได้ปลดขาค้ายันของหางลากที่บรรจุตู้คอนเทนเนอร์ลง และปลดล๊อคระหว่างรถบรรทุกหัวลากกับหางลาก เมื่อบริเวณที่ตั้งวางหางลากเป็นพื้นลาดเอียง ทำให้ด้านท้ายของหางลากซึ่งรับน้ำหนักด้วยล้ออยู่สูงกว่าด้านหน้า แต่ป. ไม่นำแผ่นเหล็กคล้ายโต๊ะที่นำติดรถไปวางรองรับน้ำหนักของตู้คอนเทนเนอร์ที่อยู่บนหางลากให้มั่นคงแข็งแรง การที่ตู้คอนเทนเนอร์ของโจทก์ล้มลงจึงเกิดจากความประมาทเลินเล่อของ ป. จำเลยที่ 2 ผู้เป็นนายจ้างจะปิดความรับผิดชอบโดยอ้างว่าเป็นความผิดของพนักงานของจำเลยที่ 1 ไม่ได้จัดเรียงสินค้าตามแนวยาวของตู้คอนเทนเนอร์และแม้พนักงานของจำเลยที่ 1 นำบันไดไปพาดวางไว้ที่ตู้คอนเทนเนอร์และบันไดดังกล่าวกระแทกถูกอุปกรณ์ทำความเย็นขณะตู้คอนเทนเนอร์ล้มลง ก็ต้องถือว่าความเสียหายดังกล่าวเป็นผลโดยตรงอันเกิดจากความประมาทเลินเล่อของ ป. อยู่นั่นเอง ไม่เป็นเหตุให้จำเลยที่ 2 พ้นความรับผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6092/2552

จำเลยที่ 3 มิได้ตรวจดูอาการของโจทก์ตั้งแต่แรกเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ด้วยตนเอง แต่วินิจฉัยโรคและส่งการรักษาอาการของโจทก์ตามที่ได้รับรายงานทางโทรศัพท์ จากพยาบาลแทน โดยไม่ได้ตรวจสอบประวัติการรักษาของโจทก์ด้วยตนเอง แม้จำเลยที่ 3 จะสอบถามจากพยาบาลก่อนที่พยาบาลจะฉีดยาให้แก่โจทก์เพื่อทำการรักษาก็ตาม ก็มีใบวิสัยของบุคคลผู้มีวิชาชีพเป็นแพทย์

จะพึงกระทำไม่ ทั้งห้องแพทย์เวรกับห้องฉุกเฉินที่โจทก์อยู่ห่างกันเพียง 20 เมตร ไม่ปรากฏว่ามีเหตุสุดวิสัยอันทำให้จำเลยที่ 3 ไม่สามารถมาตรวจวินิจฉัยอาการของโจทก์ได้ด้วยตนเองแต่อย่างใด ถือได้ว่าจำเลยที่ 3 ประมาทเลินเล่อ เมื่อพยาบาลฉีดยาบริคานิลให้แก่โจทก์ตามที่จำเลยที่ 3 สั่งการ หลังจากนั้นโจทก์มีอาการแพ้ยาอย่างรุนแรง โดยไม่ปรากฏว่าโจทก์มีอาการเช่นนั้นมาก่อน อาการแพ้ยาดังกล่าวจึงเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของจำเลยที่ 3 ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย อันเป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์

ความยินยอมของโจทก์ที่ให้จำเลยที่ 3 ทำการรักษา หากการรักษาไม่ได้เป็นไปตามมาตรฐานแห่งวิชาชีพแพทย์ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายโจทก์ ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากความประมาทเลินเล่อของจำเลยที่ 3 อันเป็นการกระทำละเมิด จำเลยที่ 3 ก็ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ โจทก์จึงฟ้องจำเลยที่ 1 อันเป็นหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบต่อโจทก์ในผลแห่งละเมิดที่จำเลยที่ 3 ได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3100/2553

จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นเจ้าของห้าง ค. ได้จัดให้มีลานจอดรถสำหรับลูกค้าที่มาซื้อสินค้า โดยผู้ที่จะนำรถยนต์เข้าไปจอดในบริเวณลานจอดรถดังกล่าวจะต้องรับบัตรจอดรถ จากพนักงานรักษาความปลอดภัยซึ่งเป็นผู้จ้างของจำเลยที่ 2 เสียก่อนและเมื่อจะนำรถยนต์ออกจากบริเวณลานจอดรถ หากไม่มีบัตรจอดรถมาคืนพนักงานรักษาความปลอดภัยจะไม่อนุญาตให้นำรถยนต์ ผ่านออกจนกว่าจะแสดงหลักฐานการเป็นเจ้าของรถ แม้จะปรากฏที่ด้านหลังบัตรจอดรถข้อ 2 ว่า บัตรนี้เป็นบัตรผ่านสำหรับนำรถเข้าจอดบริเวณห้าง ค. เท่านั้น บริษัทไม่รับผิดชอบกรณีสูญหายหรือเสียหายอย่างใดๆ ทั้งสิ้น และไม่มีการเก็บค่าบริการจอดรถก็ตาม แต่พฤติการณ์ของจำเลยที่ 2 ดังกล่าว ย่อมทำให้ผู้ที่มาใช้บริการจอดรถหรือลูกค้าของห้าง ค. โดยทั่วไปเข้าใจได้ว่า จำเลยที่ 2 จัดให้บริการรักษาความปลอดภัย และความปลอดภัยสำหรับรถยนต์ของลูกค้าที่จะนำเข้ามาจอดขณะเข้าไปซื้อสินค้า ที่ห้าง ค. ของจำเลยที่ 2 โดยมอบหมายให้จำเลยที่ 1 และพนักงานรักษาความปลอดภัยอื่นเป็นผู้ดูแลความเรียบร้อยและความปลอดภัย การกระทำที่จำเลยทั้งสองปฏิบัติมาดังกล่าวย่อมเป็นการก่อให้เกิดหน้าที่แก่ จำเลยทั้งสองต้องดูแลรักษาความปลอดภัยและความปลอดภัยแก่รถยนต์ที่นำเข้ามาจอด หากจำเลยทั้งสองมีการตรวจตราอย่างเคร่งครัดและป้องกันอย่างดีมิให้ผู้ที่ไม่ มีบัตรขับรถผ่านออกไปได้โดยง่ายก็ยากที่รถยนต์ของ ส. จะถูกคนร้ายลักไปได้ขณะที่คนร้ายขับรถยนต์ของ ส. ผ่านจำเลยที่ 1 ซึ่งประจำอยู่ช่องทางออกโดยไม่ได้คืนบัตรจอดรถให้ จำเลยที่ 1 ได้เคาะรถยนต์เพื่อให้คืนบัตร แต่คนขับรถยนต์นั้นเฉยแล้วขับรถยนต์ออกไป จำเลยที่ 1 จึงจดทะเบียนรถไว้ แต่จำเลยที่ 1 ไม่ได้แจ้งทางวิทยุสื่อสารให้ศูนย์รักษาความปลอดภัยของห้าง ค. ทราบ โดยอ้างเหตุว่าแบตเตอรี่หมดแสดงให้เห็น

ว่าจำเลยที่ 1 ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังป้องกันความปลอดภัยให้แก่รถยนต์ของลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการอย่างเต็มที่ อันเป็นการงดเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันการโจรกรรมรถยนต์ เป็นผลโดยตรงทำให้รถยนต์ของ ส. ถูกคนร้ายลักไปและเป็นการประมาทเลินเล่อจึงเป็นการกระทำละเมิดต่อ ส. ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 การกระทำของจำเลยที่ 1 เป็นการกระทำไปในทางการที่จ้างของจำเลยที่ 2 ดังนั้น จำเลยที่ 2 ในฐานะนายจ้างจึงต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ในผลแห่งละเมิดตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 โจทก์ในฐานะผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยได้ชำระค่าสินไหมทดแทนในการที่ รถยนต์สูญหายครั้งนี้เป็นจำนวนเงิน 430,000 บาท ให้แก่ ส. เรียบร้อยแล้ว จึงรับช่วงสิทธิที่จะได้เบี้ยเอาแก่จำเลยทั้งสองได้จำเลยทั้งสองร่วมกันรับผิดชอบตามจำนวนเงินดังกล่าวพร้อมดอกเบี้ยต่อโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4805/2553

การที่จำเลยที่ 2 รู้อยู่แล้วว่าอาคารทวณเฮาส์ที่ขายให้โจทก์ก่อสร้างผิดไปจากแบบที่ขออนุญาตจากทางราชการ ยังยืนยันต่อโจทก์ว่าอาคารดังกล่าวได้ถูกออกแบบมาอย่างถูกต้องตามหลัก วิศวกรรมไม่จำเป็นต้องมีเสากลางอาคาร จึงเป็นการจงใจปกปิดข้อความจริงเพื่อจูงใจให้โจทก์ซื้ออาคาร เป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหายเมื่อเข้าอยู่อาศัยในอาคารได้ 1 ปีเศษ อาคารเริ่มแตกร้าวพื้นอาคารชั้นล่างแตกและโก่งงอ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังได้ตรวจสอบแล้วพบว่าฐานราก ของอาคารเอียงและบิดตัว ตำแหน่งศูนย์กลางของเข็มและเสายึดกันมากทำให้เกิดการแตกร้าวของโครงสร้าง อาคารดังกล่าวไม่ปลอดภัยในการอยู่อาศัย ควรจะทุบและรื้อถอน ซึ่งโจทก์ได้ทุบและรื้อถอนอาคารนั้นแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการก่อสร้างอาคารดังกล่าวของจำเลยที่ 1 และที่ 2 ซึ่งผิดไปจากแบบที่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ การกระทำของจำเลยที่ 2 จึงเป็นละเมิดต่อโจทก์จำเลยที่ 2 จึงต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ด้วย

จำเลยที่ 4 เป็นฐานะวิศวกรผู้ควบคุมงานก่อสร้างไม่ได้ใช้ความรู้ในวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม การก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบเพื่อให้อาคารมีความมั่นคงและปลอดภัยในการ อยู่อาศัย ทั้งเข้าควบคุมงานก่อสร้างอาคารและขออนุญาตก่อสร้างจากทางราชการให้แก่จำเลย ที่ 1 และที่ 2 โดยได้รับค่าตอบแทนจากจำเลยที่ 1 และที่ 2 หรือแม้จะฟังว่าลายมือชื่อวิศวกรและผู้ควบคุมงานก่อสร้างเป็นลายมือชื่อปลอม ก็มีเหตุผลให้เชื่อว่าจำเลยที่ 4 เป็นผู้ยินยอมให้จำเลยที่ 1 และที่ 2 ลงลายมือชื่อ จำเลยที่ 4 ในช่องวิศวกรและผู้ควบคุมงาน และยินยอมให้จำเลยที่ 1 และที่ 2 นำใบอนุญาตเป็นผู้ ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมของจำเลยที่ 4 ไปใช้ในการยื่นขออนุญาตก่อสร้างอาคารดังกล่าวต่อสำนักงานเขต โดยได้รับค่าตอบแทนจากจำเลยที่ 1 และที่ 2 การกระทำของจำเลยที่ 4 ถือได้ว่าเป็น การละเมิดต่อโจทก์ ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์

ค่าเสียหายที่เป็นค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนอาคารและค่าสูญเสียตัวอาคารอันทำให้โจทก์ขาดประโยชน์จากการใช้สอยอาคารหรือนำอาคารออกขายให้แก่ผู้อื่นแม้ โจทก์มิได้นำสืบว่าโจทก์ได้รับความเสียหายเป็นเงินจำนวนเท่าใด แต่ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าโจทก์ได้รับความเสียหายในส่วนนี้ เนื่องจากการกระทำละเมิดของจำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 4 ศาลย่อมมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์ได้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดตาม ป.พ.พ. มาตรา 438 วรรคหนึ่ง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6700/2553

จำเลยที่ 1 หัวหน้างานบริหารการฝึกอบรมของวิทยาลัยการปกครองมอบหมายให้จำเลยที่ 2 ซึ่งปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าหมวดอาคารและสถานที่ งานบริหารการฝึกอบรมของวิทยาลัยการปกครอง และเป็นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของ จำเลยที่ 1 ดูแลและใช้ประโยชน์รถยนต์คันเกิดเหตุ อันเป็นการบริหารงานภายในของวิทยาลัยการปกครองมิใช่การใช้อำนาจตามกฎหมาย ระดับพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่หากจำเลยที่ 1 จะมอบอำนาจให้จำเลยที่ 2 วินิจฉัยสั่งการ จะต้องทำเป็นหนังสือตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 มาตรา 38 จึงฟังได้ว่า จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นหัวหน้าหมวดอาคารและสถานที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลและใช้ประโยชน์รถยนต์คันเกิดเหตุโดยชอบแล้ว แม้การมอบหมายจะกระทำด้วยวาจาก็ตาม

จำเลยที่ 1 ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานบริหารการฝึกอบรม แม้จะมอบหมายให้จำเลยที่ 2 ดูแลและใช้ประโยชน์รถยนต์คันเกิดเหตุแล้ว จำเลยที่ 1 ก็ยังคงมีหน้าที่ต้องควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของจำเลยที่ 2 แต่จำเลยที่ 1 กลับปล่อยปละละเลยหน้าที่ควบคุมของตน ส่วนจำเลยที่ 2 มีหน้าที่ดูแลและใช้ประโยชน์รถยนต์คันเกิดเหตุโดยมีจำเลยที่ 3 เป็นผู้ช่วย แต่จำเลยที่ 2 และที่ 3 กลับปล่อยปละละเลยไม่ควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์รถยนต์คันพิพาท โดยไม่จัดให้มีสมุดบันทึกการใช้และรายการซ่อมบำรุงรถยนต์คันพิพาทตามระเบียบ ของราชทัณฑ์ขั้บรถยนต์คันดังกล่าวซึ่งมีสภาพไม่สมบูรณ์ออกจากวิทยาลัยการ ปกครองโดยไม่ได้รับอนุญาตจากจำเลยที่ 1 ถึงที่ 3 ขนรถยนต์ของบุคคลอื่นได้รับความเสียหายที่หน้าวิทยาลัยการปกครองกรมการ ปกครองโจทก์ได้ขาดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายแล้ว แม้จำเลยที่ 1 ถึงที่ 3 จะไม่ใช่ผู้ขับรถยนต์คันเกิดเหตุในขณะเกิดเหตุ การละเว้นไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนในกรณีเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่ โจทก์เป็นการละเมิดต่อโจทก์แล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11605/2553

พนักงานรักษาความปลอดภัยของจำเลยที่ 1 มอบบัตรจอดรถซึ่งด้านหน้าระบุว่าจะต้องเสียค่าจอดรถชั่วโมงละ 10 บาท และหากทำบัตรจอดรถหายจะต้องถูกปรับ 200 บาท โดยต้องนำหลักฐานการเป็นเจ้าของรถมาแสดงให้แก่โจทก์และยินยอมให้โจทก์นำรถ เข้าไปจอดในลานจอดรถของห้างฯ

จำเลยที่ 2 เมื่อคนร้ายลักทรัพย์โดยขั้บรถฝ่าพนักงานรักษาความปลอดภัยออกไปด้วยความเร็ว และไม่คืนบัตรจอดรถให้แก่พนักงานรักษาความปลอดภัยไม่ดำเนินการใดๆ เพื่อแจ้งเหตุหรือสกัดจับ กลับรอกะทั่งใจทก็กลับมาจึงแจ้งให้ทราบ การกระทำของพนักงานรักษาความปลอดภัยของจำเลยที่ 1 ดังกล่าวจึงเป็นละเมิด และจำเลยทั้งสองต้องร่วมกันรับผิดชอบชำระค่าทรัพย์สินที่อยู่ภายในรถยนต์ดังกล่าวด้วย เนื่องจากเป็นผลโดยตรงจากการที่จำเลยทั้งสองประมาทเลินเล่อ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 13113/2553

ที่ดินของโจทก์ที่ 1 และ ก. ถูกเวนคืนทางกรุงเทพมหานครจ่ายเงินค่าเวนคืนโดยจ่ายเช็คธนาคาร ก. ให้แก่โจทก์ที่ 1 และ ก. เช็คระบุผู้รับเงินไว้คือโจทก์ที่ 1 กับ ก. และขีดฆ่าคำว่าหรือผู้ถือออก ธนาคารต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้ซึ่งจ่ายระบุชื่อ แม้ระหว่างชื่อของบุคคลทั้งสองมีเพียงเครื่องหมาย " , " คั่นไว้ก็ตาม ก็มีความหมายว่าธนาคารต้องจ่ายเงินให้แก่บุคคลทั้งสองมิใช่หมายถึงจ่ายเงิน ให้แก่โจทก์ที่ 1 เพียงคนเดียว อีกทั้งเช็คมีการขีดคร่อมระบุคำว่า "A/C PAYEE ONLY" ธนาคารต้องจ่ายเงินเข้าบัญชีของผู้รับเงินซึ่งมีชื่อในเช็คเท่านั้น การที่ธนาคารจำเลยที่ 1 นำเงินที่เรียกเก็บตามเช็คเข้าบัญชีของโจทก์ที่ 1 หรือ ม. ย่อมเป็นความเข้าใจของธนาคารจำเลยที่ 1 เพียงฝ่ายเดียวว่าสามารถกระทำได้ ทั้งๆ ที่บัญชีมีชื่อไม่ตรงกับที่ระบุไว้ในเช็ค อีกทั้งธนาคารจำเลยที่ 1 ยอมให้ ม. ผู้ไม่มีสิทธิรับเงินตามเช็คเบิกถอนเงินออกไปเพียงผู้เดียว ธนาคารจำเลยที่ 1 ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามการคำปรกิติของธนาคารย่อมไม่เป็นการกระทำที่ สุจริตหรือปราศจากความประมาทเลินเล่อแต่อย่างใด ธนาคารจำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบชำระเงินต่อโจทก์ที่ 1 และที่ 2 ซึ่งเป็นทายาทของ ก. ฐานกระทำละเมิดต่อโจทก์ที่ 1 และที่ 2

3.6.2.1.2 กรณีหากไม่มีการกระทำผลก็ยังคงเกิดขึ้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 131/2496

เช็คที่มีผู้ปลอมลายมือชื่อผู้ส่งจ่าย แล้วเอาไปขึ้นเงินจากธนาคารไปนั้น เป็นกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1008 แม้ธนาคารจะจ่ายเงินไปโดยมิได้ประมาทเลินเล่อธนาคารก็ยังคงต้องรับผิดชอบจำนวนเงินที่จ่ายให้ไปนั้น

จำเลยที่ 1 รับราชการเป็นผู้จัดการองค์การรถไฟได้ฝากเงินไว้กับจำเลยที่ 2 รวม 4 บัญชีซึ่งบัญชีพิพาทเป็นบัญชีที่ 2 ที่ได้กำหนดให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้มีส่วนจางเงินในเช็ค จำเลยที่ 1 ได้จ่ายสมุดเช็คให้ไว้สำหรับจ่ายเงินอยู่ในความดูแลรักษาและรับผิดชอบของพนักงานบัญชี มีหน้าที่กรอกข้อความและนำมาให้จำเลยที่ 1 เซ็นชื่อ ต่อมาพนักงานบัญชีตรวจบัญชีกระแสรายวันที่จำเลยที่

2 ส่งมาเปรียบเทียบกับบัญชีที่พนักงานบัญชีทำไว้ ปากฎว่า จำเลยที่ 2 หักยอดเงินจำนวน 70,000 บาทออกจากบัญชีที่ 2 พนักงานบัญชีตรวจสอบเช็คพบว่าเช็คถูกฉีกไป 2 ฉบับ เมื่อสอบถามจำเลยที่ 2 พบว่าเช็คจำนวนเงิน 70,000 ได้ขึ้นเงินไปแล้วให้แก่สหการก่อสร้าง โดยปลอมลายเซ็นจำเลยที่ 1 โจทก์จึงฟ้องว่าเป็นความประมาทเลินเล่อของจำเลยที่ 1 ที่ไม่เก็บรักษาสมุดเช็คและตรวจตราบัญชีเบิกเงินด้วยตัวเอง

ศาลฎีกาพิจารณาแล้ว เห็นว่าข้อกล่าวอ้างของโจทก์ไกลกว่าเหตุความเสียหาย ซึ่งเหตุแห่งความเสียหายในเรื่องนี้เกิดจากการปลอมเช็ค และจำเลยที่ 2 จ่ายเงินตามเช็คปลอมนั้น กฎหมายจะดูผลแห่งการกระทำของบุคคลต่อเมื่อการกระทำนั้นเป็นผลธรรมดา หรือผลโดยตรงจากการกระทำ หรือเป็นผลอันใกล้ชิดกับเหตุ จำเลยที่ 1 มีหน้าที่ต่างๆ อีกมากมาย จึงแบ่งหน้าที่ให้พนักงานบัญชีและทำธุระในเรื่องนี้มานาน เพิ่งมาเกิดการทุจริตขึ้นโดยไม่รู้ว่าเป็นผู้กระทำ ถ้าจะดำเนินเรื่องการปกครองว่าดูแลรักษาไม่เรียบร้อยถึงขนาด จึงมีช่องทางให้เป็นเหตุแห่งความเสียหายก็อาจจะตำหนิได้ แต่จะให้รับผิดชอบคดีนี้หาได้ไม่ เพราะความเสียหายมิได้เกิดจากผลโดยตรงหรือเป็นผลอันใกล้ชิดจากการกระทำของจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 1 จึงไม่ต้องรับผิด¹⁵

คดีเรื่องนี้เป็นเรื่องตัวเงินปลอมตรงกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1008 จึงเป็นเช็คที่ใช้ไม่ได้ การที่จำเลยที่ 2 ต่อสู้ว่าได้จ่ายเงินไปตามเช็ครายนี้โดยมิได้ประมาทเลินเล่อนั้น หากต้องวินิจฉัยไม่ จำเลยที่ 2 ต้องรับผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 131/2496 ข้างต้นนี้ ท่านศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ได้เขียนหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาไว้ว่า “คำพิพากษาศาลฎีกานี้ได้วางเกณฑ์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้ด้วย จึงควรจะได้พิจารณาเสียในโอกาสนี้ ศาลฎีกาได้วางหลักไว้ว่า ความเสียหายจะต้องบังเกิดผลโดยตรงจากการกระทำของจำเลยหรือเป็นผลอันใกล้ชิดกับการกระทำของจำเลย ในทางเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางแพ่งและทางอาญาแตกต่างกัน ในทางแพ่งนั้นต้องใช้ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมอย่างเดียวกันคือ พิจารณาตามความรู้ความชำนาญของมนุษย์ ผลอาจเกิดจากการกระทำของผู้กระทำหรือไม่ ทั้งนี้การที่ผลอาจเกิดนั้นจะต้องไม่ห่างไกลจนความคิดเห็นของชีวิตตามปกติ ไม่สามารถจะคาดหมายได้”¹⁶

นอกจากนี้ท่าน จิตติ ดิงศภัทย์ ยังได้เขียนหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวไว้อีกด้วยว่า “กฎหมายดูผลแห่งการกระทำว่าเป็นผลธรรมดาหรือผลโดยตรง หรือใกล้กับเหตุเท่านั้นที่ว่าผลธรรมดาคือทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม แต่ผลโดยตรงไม่ใช่หลักทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ถ้าการกระทำ

¹⁵ พจนี ปุษปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2525), หน้า 226

¹⁶ ศันนัทภรณ์ (จำปี) โสคติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้, หน้า 98

ของจำเลยเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดผลแล้ว แม้ไม่ใช่ผลธรรมดาจำเลยก็ต้องรับผิดชอบ ที่ศาลฟังว่าการถ้าจำเลยเก็บสมุดเช็คไว้เองผู้ร้ายจะหาโอกาสปลอมเช็คได้ยากขึ้นเท่านั้น คือศาลฟังว่าถึงจำเลยจะไม่ประมาท ผลเสียหายก็ยังคงเกิด ส่วนที่ว่าผลไกลกว่าเหตุนั้นหมายความว่าไม่มีอะไรมาแทรกแซงทำให้ขาดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไป.....หลักที่ศาลในประเทศส่วนมากใช้คือผลโดยตรง อันมีเหตุเอนเอียงไปตามทฤษฎีเงื่อนไข เป็นหลักที่ถูกต้อง ไม่จำกัดว่ามูลหนี้ที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบนั้นจำกัดอยู่ในเบื้องต้นเฉพาะผลปกติที่ควรจะต้องเกิดขึ้นเท่านั้น แม้บทบัญญัติมาตรา 222 วรรคหนึ่ง จะเป็นเรื่องของทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวมาใช้กับเรื่องของละเมิดแต่ใช้เฉพาะกรณีสัญญาเพราะต้องเป็นกรณีของหนี้ที่มีผลผูกพันอยู่ก่อน¹⁷

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 22/2511

ภารโรงในกองยานพาหนะได้ปลอม ใบเบิกเงินค่าแรงของคนงานในกองยานพาหนะ โดยปลอมชื่อคนงานและปลอมลายมือชื่อเจ้าหน้าที่กองยานพาหนะที่จะต้องลงชื่อใน ใบสำคัญนั้นแล้วเอาไปแสดงต่อแผนกบัญชีเพื่อขอรับเงิน เจ้าหน้าที่แผนกบัญชีไม่ได้ตรวจสอบความถูกต้องกลับเสนอหัวหน้าแผนกบัญชี แล้วส่งไปแผนกเงินเพื่อจ่ายเงิน แผนกเงินได้จ่ายเงินโดยผิดระเบียบ กล่าวคือ ไม่ได้จ่ายให้แก่คนงานเป็นรายคนไป กลับจ่ายให้แก่ภารโรงผู้นั้นทั้งหมด แล้วส่งใบสำคัญคืนแผนกบัญชีแผนกบัญชีได้ตัดบัญชีใบสำคัญที่จ่ายเงินไปแล้ว ส่งไปกองยานพาหนะซึ่งจำเลยเป็นเจ้าของหน้าที่ประจำเพื่อรับรองความถูกต้อง การทุจริตรายนี้สำเร็จลงได้เพราะการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าหน้าที่แผนกบัญชีและแผนกเงินการทุจริตสำเร็จไปก่อนที่จำเลยจะรับรองความถูกต้องของใบสำคัญนั้นเพราะฉะนั้นถึงแม้จำเลยจะตรวจพบรายการจ่ายเงินอันเนื่องจากการทุจริตหรือกระทำการโดยบกพร่องประการใดก็ตามก็ไม่อาจยับยั้งการจ่าย เงินของแผนกเงินได้ เพราะได้จ่ายเงินไปแล้ว ความเสียหายที่โจทก์ได้รับหาใช่ผลโดยตรงจากการกระทำของจำเลยไม่ จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยได้ทำละเมิดต่อโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1996/2523

การที่ข้าราชการละเว้นไม่ปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติ ราชการฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับและคำสั่งของทางราชการนั้น อาจทำให้ข้าราชการต้องรับผิดชอบในทางวินัยก็จริง แต่จะถือเป็นหลักแน่นอนตายตัวว่า เมื่อข้าราชการผู้ใดกระทำผิดวินัยแล้วต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในทางละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 เสมอไป หาได้ไม่การที่จะให้จำเลยซึ่งเป็นข้าราชการรับผิดชอบ

¹⁷ เรื่องเดียวกัน

ชดใช้ค่าเสียหายในทาง ละเมิดต่อโจทก์นั้น โจทก์จะต้องนำสืบให้เห็นว่าการที่จำเลยกระทำผิดวินัย นั้นเป็นสาเหตุโดยตรง ที่ทำให้โจทก์เสียหาย

จำเลยรับราชการเป็นครู อาจารย์ใหญ่ได้ออกคำสั่งแต่งตั้งจำเลยเป็นครูเวรรักษาการณ์ตาม มติคณะ รัฐมนตรี มีหน้าที่ควบคุมคนยามมิให้ละทิ้งหน้าที่ แต่ต้องมาอยู่เวรที่โรงเรียนและนอนในห้อง ที่โรงเรียนจัดไว้ คืบเกิดเหตุจำเลยไม่ได้มาอยู่เวร คงมีแต่ภารโรงทำหน้าที่เป็นคนยาม ระหว่างอยู่ยาม รักษาการณ์คนยามได้หลับยาม คนร้ายจึงได้งัดเข้าไปลักทรัพย์ในโรงงานที่ 4 และที่ 6 ของโรงเรียนที่ อยู่ห่างจากห้องที่ครูเวรนอนออกไปถึง 50 เมตร และ 250 เมตร ตามลำดับ ซึ่งไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้อยู่เวร จะล่วงรู้ได้ ถึงหากจำเลยจะมาอยู่เวรก็ไม่อาจป้องกันไม่ให้เกิดการลักทรัพย์ดังกล่าวขึ้นได้ เพราะไม่มี หน้าที่เป็นคนยามคอยตรวจตราเฝ้าขโมย การที่โรงเรียนถูกลักทรัพย์ จึงไม่ใช่ผลโดยตรง จากการที่ จำเลยไม่มาอยู่เวร จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายฐานละเมิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 103/2534

จำเลยเป็นพนักงานรับจ่ายพัสดุทั่วไป ไม่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแล รักษาพัสดุ ในคลังพัสดุ ถึงแม้ ก. หัวหน้าแผนกพัสดุทั่วไปมีคำสั่งให้จำเลยกับพวกจัดเก็บพัสดุในคลังพัสดุ เข้าที่เก็บให้ เรียบร้อยก็ตาม แต่โดยหน้าที่ ก. จะต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับพัสดุในคลังพัสดุโดยตรง ความรับผิดชอบ เกี่ยวกับพัสดุ ที่เก็บรักษาไว้ในคลังพัสดุ หาโอนไปยังจำเลยกับพวกที่จัดเก็บไม่ ทั้งจำเลยไม่มีส่วนรู้ เห็นเกี่ยวกับพัสดุ หัวฉีด ที่หายไปตั้งแต่ต้น การที่หัวฉีด ดังกล่าวไม่ได้อยู่ในช่องเก็บของให้เรียบร้อย มาตั้งแต่แรกก็ไม่ใช่ความผิดของจำเลย นอกจากนี้ไม่ปรากฏว่ามีคนร้ายงัดคลังพัสดุ แล้วขโมยพัสดุ ไปหรือพัสดุ ได้หายไปในช่วงที่จำเลยทำหน้าที่พนักงานรับจ่ายพัสดุ หรือในช่วงที่จำเลย จัดเก็บพัสดุเข้าที่เก็บ การที่จำเลยไม่รายงานเกี่ยวกับการจัดเก็บพัสดุ ให้ ก. ทราบไม่ใช่ผลโดยตรง อัน เป็นเหตุให้หัวฉีด ของโจทก์หายไป ก. สามารถที่จะตรวจตราพัสดุ ในคลังและสั่งให้ผู้อื่นเข้าไปทำ หน้าที่แทนจำเลยได้ตลอดเวลา การกระทำของจำเลยจึงหาเป็นการจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้ หัวฉีด ของโจทก์สูญหายไปไม่

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าถ้ากรณีไม่มีการกระทำของผู้กระทำละเมิด ความเสียหายก็ยังไม่เกิดขึ้น จะถือว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำนั้นไม่ได้ ผู้กระทำละเมิดไม่ จำต้องรับผิดชอบในผลเสียหายที่เกิดขึ้น

จากตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น พอสรุปได้ว่า หากผลนั้นเป็นผลโดยตรงผู้กระทำละเมิด ต้องรับผิดชอบในผลนั้น หากไม่ใช่ผลโดยตรงผู้กระทำละเมิดก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น หลักนี้ก็คือทฤษฎี เงื่อนไข ซึ่งมีหลักว่า หากถ้าไม่มีการกระทำนั้นแล้วผลย่อมไม่เกิดย่อมถือว่าผลเกิดจากการกระทำ นั้น ผลนั้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำ ดังนั้นผู้กระทำละเมิดจึงต้องรับผิดชอบในผลทั้งหมดที่เกิดขึ้น

แต่ถ้าไม่มีการกระทำนั้นผลก็ยังไม่เกิด เช่นนี้จะถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้นไม่ได้ อย่างนี้ผู้กระทำละเมิดไม่ต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น เพราะผลนั้นไม่ใช่ผลโดยตรงจากการกระทำ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1912/2540

ที่โจทก์ขอคิดดอกเบี้ยในอัตราที่โจทก์ต้องชำระให้แก่ธนาคารอันเป็นอัตราที่สูงกว่าที่กฎหมายกำหนดนั้น เมื่อโจทก์มีหน้าที่ต้องชำระราคาสินค้าบุหรี่ปริที่โจทก์ซื้ออยู่แล้ว ดังนั้นดอกเบี้ยที่โจทก์ต้องเสียแก่ธนาคารในเงินที่โจทก์ต้องรับผิดชอบ ธนาคารที่ได้ชำระราคาสินค้าบุหรี่ปริไป จึงมิใช่เหตุโดยตรงจากการกระทำละเมิดที่โจทก์จะเรียกเอาจากจำเลยที่ 3 ได้

3.6.2.2 คำพิพากษาศาลฎีกาที่นำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้

3.6.2.2.1 กรณีเกิดเหตุแทรกแซง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1898/2518

โจทก์รับจ้างขนส่งยางรถยนต์ของบริษัท ย. โดยมอบหมายให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ล.รับขนส่งให้อีกทอดหนึ่ง ฉ.ลูกจ้างของจำเลยขับรถในทางการที่จ้างของจำเลยโดยประมาท เป็นเหตุให้ชนกับรถยนต์ของห้างหุ้นส่วนจำกัด ล.ที่บรรทุกยางรถยนต์ดังกล่าวแล่นสวนทางมา ทำให้ยางรถยนต์ที่บรรทุกมาตกลงไปจากรถ แล้วถูกคนร้ายลักไป โจทก์ได้ชำระราคายางรถยนต์ที่สูญหายให้แก่บริษัท ย.ไปแล้ว ดังนี้เห็นได้ว่า การที่ยางรถยนต์ถูกคนร้ายลักไป เกิดขึ้นเพราะความผิดของ ฉ.คนขับรถของจำเลยที่ขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ชนรถบรรทุกยาง ซึ่งถ้าไม่ชน ก็คงไม่ถูกคนร้ายลักในที่เกิดเหตุการณสูญหายของยางรถยนต์ จึงเป็นผลโดยตรงจากการละเมิด จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ในผลแห่งละเมิดของ ฉ.คนขับรถของจำเลยที่ชนรถบรรทุกยางรถยนต์

โจทก์ฟ้องในฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของบริษัท ย. ขอปรับจะคิดดอกเบี้ยในจำนวนค่าสินไหมทดแทน นับแต่วันที่โจทก์ได้จ่ายเงินให้แก่บริษัท ย.ไป จะคิดดอกเบี้ยจากจำนวนเงินที่จ่ายไปตั้งแต่วันที่ละเมิดหาได้ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1898/2518 ข้างต้นนี้ ศาลตรวจจรรยาจิตติ ดิงศภิทัย ได้เขียนหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาไว้ว่า “ศาลถือหลักวินิจฉัยหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล โดยใช้ทฤษฎีเงื่อนไข คือ ถ้าไม่มีการละเมิดผลก็จะไม่เกิด โดยไม่ใช่ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

อย่างไรก็ดีการที่มีคนสามเข้ามาลักยาง หลักจากที่เกิดเหตุคือรถชนกันแล้ว เป็นเหตุแทรกแซงที่เกิดขึ้นใหม่ซึ่งตามหลักจะต้องวินิจฉัยว่าเป็นที่คาดหมายได้หรือไม่ว่าน่าจะเป็นเช่นนั้น อัน

เป็นผลจากการละเมิดในครั้งแรกโดยเฉพาะการที่คนภายนอกทำความเสียหายขึ้นโดยจงใจ หลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการทำกับผลในทางแพ่งกับทางอาญาต่างกัน ทางอาญาคงจะต้องรับผิดชอบในการกระทำที่บุคคลทำความผิดโดยเจตนา แต่ในทางแพ่งแม้ผู้อื่นทำผิดโดยจงใจ ถ้าเป็นที่คาดหมายได้ว่าเป็นผลจากการทำละเมิดของผู้ใดผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบในผลที่บุคคลภายนอกกระทำโดยจงใจนั้น โดยอาศัยหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคสอง ที่ว่า แม้ความเสียหายเกิดแก่พฤติการณ์พิเศษถ้าคาดเห็นได้ ความรับผิดชอบที่จะต้องให้ค่าเสียหายในพฤติการณ์นั้นยังคงมีอยู่ จำเลยจึงยังคงรับผิดชอบในผลที่มีคนมาลักยางรถยนต์ไป”¹⁸

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 828 - 829/2521

ส. สามิโจทก์สำนวนแรก พ. โจทก์สำนวนหลัง และ ป.ภริยา พ. นั่งมาในรถยนต์ของ พ. ถูกรถคันหนึ่งชนอัดติดอยู่กับรถมีรถซึ่งลูกจ้างของจำเลยขับมาชนซ้ำ ทำให้ ส. ป. ตายและ พ. บาดเจ็บมากขึ้น รถของ พ. เสียหายมากขึ้น ไม่ใช่ร่วมกันทำละเมิดจำเลยต้องรับผิดชอบแยกกับที่รถยนต์คันแรกก่อความเสียหายขึ้นตามส่วนของตน โดยต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างของจำเลยทำขึ้นเท่านั้น ศาลพิพากษาแบ่งให้ชำระได้ตามสมควร โดยให้ค่าทำศพและค่าอุปการะเลี้ยงดู ค่าขาดรายได้ 1 ใน 3 ให้ใช้ค่าเสียหายแก่รถคันหนึ่ง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 828 - 829/2521 ข้างต้นนี้ จิตติ ติงศภัทย์ ได้เขียนหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาไว้ว่า “การที่โจทก์ถูกรถยนต์คันหนึ่งชนเป็นละเมิดอยู่แล้ว มีรถของจำเลยมาชนซ้ำเป็นละเมิดซ้ำอีก ความเสียหายครั้งแรกกับครั้งหลังไม่ใช่ว่าจะแยกกันได้เสมอไปผู้กระทำละเมิดครั้งแรกอาจต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการทำละเมิดของผู้กระทำละเมิดครั้งหลังได้ ซึ่งเป็นปัญหาเรื่องความเสียหายเกิดจากการแทรกแซงของบุคคลภายนอก ตามหลักจะต้องพิจารณาว่า เป็นผลที่ผู้กระทำละเมิดคนแรกคาดหมายได้หรือไม่ เป็นทฤษฎีความเหมาะสมแก่เหตุ ไม่ใช่ทฤษฎีเงื่อนไขซึ่งใช้ในกรณีไม่มีการแทรกแซงของเหตุอื่นขึ้นใหม่ ส่วนจำเลยในคดีนี้จำต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นตามทฤษฎีเงื่อนไข เพราะถือไม่ได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดครั้งแรกนั้นเป็นเหตุแทรกแซง โดยเป็นเหตุอยู่ในขณะจำเลยกระทำละเมิด ไม่ใช่เหตุเกิดขึ้นใหม่ตั้งผู้กระทำละเมิดคนแรก ซึ่งจำเลยเป็นผู้กระทำละเมิดแทรกแซงขึ้นภายหลัง..

..ส่วนผู้กระทำละเมิดคนแรกอาจจะต้องรับผิดชอบในผลเสียหายที่ทวีคูณขึ้น เช่นตนเองเพียงทำให้บาดเจ็บ แต่รถคันหลังชนซ้ำทำให้ตาย ถ้าผู้กระทำละเมิดคนแรกคาดหมายหรือเล็งเห็นได้ว่า จะ

¹⁸ เพิ่ง เพิ่งนิติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : หจก.จรัสการพิมพ์, 2553) หน้า 180

เกิดความเสียหายซ้ำเติมจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของบุคคลอื่นภายหลัง อันเนื่องมาจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อครั้งแรกของตน ตามทฤษฎีความเหมาะสมแห่งเหตุ¹⁹

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3397/2529

หลังจากเกิดเหตุอุบัติเหตุทางรถได้มีชาวบ้านจำนวนมากออกมาเรียกร้องเอาทรัพย์สินและสังกะสีไป สุดความสามารถที่คนขับรถและคนท้ายรถของโจทก์และจำเลยที่ 2 จะห้ามปราม เห็นว่าความเสียหายของโจทก์ในสวนนี้เนื่องมาจาก ทรัพย์สินของโจทก์ต้องบุบสลายเสียหายและสูญหายเพราะเกิดจากผลแห่งการละเมิด ของจำเลยที่ 1 ซึ่งจำเลยที่ 2 จะต้องร่วมรับผิดชอบในฐานะนายจ้างด้วยโดยตรง แม้นคนของโจทก์หรือคนของจำเลยที่ 2 ต่างก็ไม่สามารถคุ้มครองทรัพย์สินนั้นได้ ความเสียหายของโจทก์ในสวนนี้จึงเป็นผลโดยตรงจากการละเมิด ไม่ใช่เหตุสุดวิสัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7973 – 7975/2548

จำเลยที่ 4 ลูกจ้างของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ขับรถบรรทุกวัตถุระเบิดของจำเลยที่ 1 ที่จำเลยที่ 1 ว่าจ้างจำเลยที่ 2 และที่ 3 ให้นำไปส่งที่คลังสินค้าของจำเลยที่ 1 ไปในทางการที่จ้างของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ระหว่างการขนส่งจำเลยที่ 4 ประมาทเลินเล่อขับรถด้วยความเร็วเกินสมควรแล่นเข้าทางโค้งที่เกิดเหตุซึ่งเป็นทางโค้งหักข้อศอกโดยไม่ระมัดระวังจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถควบคุมรถได้ ทำให้รถเสียหลักพลิกคว่ำว่าวัตถุระเบิดซึ่งบรรทุกมาตกกระจายอยู่บนพื้นถนน หลังจากนั้นชาวบ้านเข้ามายุ่งเกี่ยวกับวัตถุระเบิดที่ตกกระจายอยู่บนพื้นถนนดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดระเบิดขึ้นทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บรวมหลายร้อยคน และทรัพย์สินของโจทก์ทั้งสามได้รับความเสียหาย การกระทำของชาวบ้านที่ทำให้เกิดระเบิดขึ้นเช่นนี้เป็นเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนคาดหมายได้เพราะเป็นเรื่องธรรมดาเมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบนทางหลวง ก็จะมีชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงรวมทั้งประชาชนที่ใช้รถยนต์สัญจรผ่านที่เกิดเหตุจะหยุดรถลงไปมุงดูเหตุการณ์และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้บาดเจ็บ รวมทั้งอาจมีคนไม่ดีซึ่งปะปนอยู่ในกลุ่มคนเหล่านั้นถือโอกาสหยิบฉวยเอาทรัพย์สินสิ่งของที่ตกหล่นไปได้ ทั้งการขนส่งวัตถุระเบิดครั้งนี้ก็ได้จัดให้มีป้ายข้อความว่า "วัตถุระเบิด" ติดแสดงไว้ให้เห็นได้ง่ายที่ด้านหน้าและด้านหลังรถบรรทุกวัตถุระเบิดคันเกิดเหตุด้วย จึงต้องถือว่าเหตุระเบิดที่เกิดขึ้นเป็นผลใกล้ชิดสัมพันธ์ต่อเนื่องมาจากการขับรถโดยประมาทเลินเล่อของจำเลยที่ 4 ซึ่งกระทำการในทางการที่จ้างของจำเลยที่ 2 และที่ 3 จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการกระทำละเมิดของจำเลยที่ 4 ด้วยตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425

¹⁹ พจน์ ปุษปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2525), หน้า 238 - 239

จำเลยที่ 1 เป็นเจ้าของผู้ครอบครองวัดสระเบ็ด ในขณะที่เกิดเหตุวัดสระเบ็ดดังกล่าวระเบิดขึ้น วัดสระเบ็ดที่จำเลยที่ 1 มีไว้ในครอบครองดังกล่าวเป็นทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพซึ่ง ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 วรรคสอง กำหนดให้จำเลยที่ 1 ผู้มีไว้ใน ครอบครองต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ทรัพย์สินนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้น เกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของโจทก์ทั้งสามผู้เสียหายเอง

รถบรรทุกที่ใช้บรรทุกระเบิดดังกล่าวไม่ได้มีการจัดให้มีป้ายข้อความว่า "วัดสระเบ็ด" ติดแสดง ไว้ให้เห็นได้ง่ายที่ด้านหน้าและด้านหลัง และไม่ได้ติดแถบสะท้อนแสงสีแดงสลักขาวในแนวเส้น ทะแยงมุมที่ทำรถตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2522) ข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 3 ซึ่งออกตามความใน พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 5 และมาตรา 17 วรรคสอง อันเป็นการฝ่าฝืนบทบังคับแห่ง กฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ๆ ซึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 422 ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ทำการฝ่าฝืนนั้นเป็นผู้ผิด หากจำเลยที่ 1 ได้ปฏิบัติตามข้อบังคับของ กฎกระทรวงฉบับดังกล่าวแล้วชาวบ้านที่เห็นข้อความเตือนภัยดังกล่าวก็อาจจะหลีกเลี่ยงไม่เข้ามาอยู่ เกี่ยวกับวัดสระเบ็ดที่ตกกระจายอยู่บนพื้นถนนหรือแม้จะเข้ามาอยู่เกี่ยวกับก็อาจใช้ความระมัดระวังเพิ่ม มากขึ้น ซึ่งอาจจะไม่เกิดเหตุระเบิดขึ้นก็ได้ เมื่อเหตุระเบิดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นภัยพิบัติที่อาจป้องกันได้ แต่ จำเลยที่ 1 ผู้ครอบครองวัดสระเบ็ดมิได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลใน ฐานะและภาวะเช่นนั้น เพื่อป้องกันมิให้ชาวบ้านเข้ามาอยู่เกี่ยวและทำให้เกิดการระเบิดขึ้น การที่ ภายหลังจากรถบรรทุกระเบิดพลิกคว่ำและมีชาวบ้านเข้ามาอยู่เกี่ยวกับวัดสระเบ็ดที่ตกกระจายอยู่บน พื้นถนนเป็นเหตุให้เกิดมีการระเบิดขึ้นทำให้ทรัพย์สินของโจทก์ทั้งสามเสียหาย จึงมิใช่เกิดจากเหตุ สุดวิสัย และชาวบ้านที่เข้าไปอยู่เกี่ยวกับวัดสระเบ็ดอันเป็นเหตุให้เกิดระเบิดขึ้นนั้นไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของ โจทก์ทั้งสาม จึงถือไม่ได้ว่าการระเบิดเกิดขึ้นเพราะความผิดของโจทก์ทั้งสามเอง ดังนั้น จำเลยที่ 1 จึง ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ทั้งสามตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7973 - 7975/2548 ดังกล่าวข้างต้นนี้ ท่านไพจิตร สวัสดิสารได้ เขียนหมายเหตุท้ายฎีกาไว้ว่า "กรณีมีเหตุแทรกแซงเกิดขึ้นซึ่งวิญญูชนคาดหมายได้ ผู้กระทำต้องรับ ผิดในผลที่เกิดขึ้น (เหตุแทรกแซงที่คาดหมายได้ คือ ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม) แต่ถ้าคาดหมายไม่ได้ ผู้กระทำละเมิดก็ไม่ต้องรับผิดในผลสุดท้าย แต่รับผิดเท่าที่ทำไปก่อนเกิดเหตุแทรกแซง"²⁰

²⁰ เฝิง เฝิงนิตติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง, หน้า 180 - 181

3.6.2.2.2 กรณีค่าเสียหายที่ห่างไกลกว่าเหตุ*

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2078/2497

ค่าเสียหายที่ผู้ให้เช่าฟ้องเรียกจากผู้เช่าเนื่องจาก ผู้เช่าละเมิดไม่ยอมออกเมื่อครบกำหนดเช่า สำหรับค่าเสียหายนั้นเมื่อผู้ให้เช่าสืบว่าถ้าผู้ให้เช่าได้ฉายภาพยนตร์ในดึก พิพาทแล้ว กะว่าจะได้ประโยชน์วันละ 2,000 บาท เมื่อปรากฏว่าตึกพิพาทเป็นโรงจิวจะต้องทำการดัดแปลงสถานที่และร่องของอนุญาต ต่อเจ้าหน้าที่ แต่จำเลยก็ยังมิได้ขออนุญาตนั้นเป็นค่าเสียหายที่ห่างไกลกว่าเหตุจึงให้ยกเสีย

แต่การที่ผู้เช่าไม่ยอมออกตามกำหนดนั้นได้ ชื่อว่าละเมิดสิทธิของผู้ให้เช่า และผู้ให้เช่าก็ได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายในเรื่องนี้ไว้แล้ว(ฟ้องเรียกค่าเสียหายหมื่นบาทกับค่าเสียหายอีกวันละ 2,000 บาท)ศาลก็มีอำนาจกำหนดให้ตามที่เห็นสมควร

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4192/2536

โจทก์ที่ 1 ขายเรือต่อให้โจทก์ที่ 2 โดยโจทก์ที่ 2 ผ่อนชำระราคาครบถ้วนแล้ว แต่โจทก์ที่ 1 ยังมิได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ให้โจทก์ที่ 2 จำเลยที่ 2 ลูกจ้างของจำเลยที่ 1 ควบคุมเรือบรรทุกน้ำมันของจำเลยที่ 1 โดยประมาทชนเรือของโจทก์ที่ 1 เสียหายจนไม่สามารถซ่อมแซมได้ และถูกคนร้ายลากจูงไป การที่โจทก์ที่ 1 จะต้องไปหาซื้อเรือต่อลำอื่นที่มีสภาพใกล้เคียงกับเรือต่อลำเกิดเหตุมาจดทะเบียนโอนให้แก่โจทก์ที่ 2 ในราคาที่สูงกว่าราคาค่าเสียหายที่ศาลล่างทั้งสองกำหนดให้แก่โจทก์ที่ 1 นั้น เป็นเรื่องที่ไกลกว่าเหตุนอกเหนือความรับผิดชอบของจำเลยทั้งสอง จำเลยทั้งสองจึงไม่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายส่วนนั้น ค่าขาดประโยชน์จากการที่โจทก์ที่ 2 ไม่ได้ใช้เรือต่อลำเกิดเหตุเป็นการเรียกค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 วรรคแรก อย่างหนึ่งดังนั้น ศาลชอบที่จะใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ที่ 2 ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3183/2540

จำเลยที่ 2 ได้ไปปรึกษาจำเลยที่ 3 เกี่ยวกับเรื่องจะว่าจ้างทนายความในการดำเนินการขายที่ดิน จำเลยที่ 3 ได้พาไปหา ส. ซึ่งเป็นญาติทำงานอยู่ที่สำนักงานทนายความแล้วจึงได้มีการจ้าง

* เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นต่อเนื่องกัน คือ เมื่อผู้กระทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายแล้วและมีเหตุการณ์มาทำให้เกิดความเสียหายสืบเนื่องกันไป ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบอย่างมีขอบเขตสิ้นสุด (หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช, กฎหมายอังกฤษ ว่าด้วยลักษณะสัญญาและละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 1 (พระนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2479), หน้า 147-148)

ทนายความที่ สำนักงานทนายความนั้นให้เขียนสัญญาซื้อขายและจำเลยที่ 3 เป็นเพียงพยานในสัญญาซื้อขายเท่านั้นส่วนการดำเนินการขอแสดงกรรมสิทธิ์ ที่ดินเป็นเรื่องที่จำเลยที่ 2 กับทนายความของจำเลยที่ 2 เป็นผู้ดำเนินการ เมื่อจำเลยที่ 3 ไม่ได้เป็นผู้ออกอุบายและร่วมตกลงใจให้จำเลยที่ 2 ดำเนินการดังกล่าว แต่เป็นเรื่องที่เป็นการกระทำอันเกิดแต่เจตนาของจำเลยที่ 2 เองมาตั้งแต่แรก เพียงแต่ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรจึงต้องให้ทนายความช่วยดำเนินการให้ ส่วนการที่จำเลยที่ 3 ใ้รับเงินจากโจทก์ที่ 3 มิใช่เป็นเรื่องที่จำเลยที่ 3 ใ้รับเงินเพื่อประโยชน์ของจำเลยที่ 3 เอง แต่เป็นเรื่องที่จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นลูกใช้ให้จำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นหลานช่วยไปรับเงินแทนเท่านั้นดังนี้ แม้จำเลยที่ 2 จะกระทำละเมิดต่อโจทก์ก็จะฟังว่าจำเลยที่ 3 มีส่วนร่วมในการกระทำละเมิดของจำเลยที่ 2 ด้วยไม่ได้ ค่าเสียหายจากการขาดกำไรในการขายที่ดินพิพาทที่โจทก์เรียกร้องมาเป็น เรื่องอนาคตยังไม่แน่นอน โจทก์จึงไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายในส่วนนี้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7807/2542

จำเลยเป็นเพียงผู้จำหน่ายเทปเพลงซึ่งเป็นลิขสิทธิ์ของโจทก์ที่มีผู้ทำละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์ โดยได้ทำซ้ำไว้แล้วเท่านั้น แม้การกระทำดังกล่าวจะทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายแก่ชื่อเสียงประชาชนขาดความเชื่อถือ และโจทก์ได้เสียค่าใช้จ่ายในการโฆษณาเทปเพลงลิขสิทธิ์ของโจทก์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบเป็นเงินจำนวนมากก็ตามแต่ความเสียหายของโจทก์ที่ได้รับจากการกระทำของจำเลยโดยตรงที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้คงมีเฉพาะที่โจทก์ ต้องขาดประโยชน์จากการที่จำเลยนำเทปเพลงที่ละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์ออก จำหน่าย อันอาจทำให้การจำหน่ายเทปเพลงของโจทก์ตกต่ำไป 175 ม้วน ซึ่งคิดเป็นเงินที่โจทก์จำหน่ายราคาม้วนละ 90 บาท เป็นเงิน 15,750 บาท ส่วนความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณของโจทก์ทำให้ประชาชนไม่เชื่อถือในกิจการของโจทก์นั้นมีไม่มากนัก ค่าเสียหายในส่วนนี้จำนวน 50,000 บาท จึงเหมาะสมแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งการกระทำละเมิดของจำเลยแล้ว แต่การที่โจทก์ได้จ่ายเงินให้แก่สำนักงานทนายความเพื่อให้ดำเนินคดีแก่จำเลย นั้นเป็นเพียงค่าใช้จ่ายที่โจทก์ต้องจ่ายเพื่อรักษาประโยชน์ในการดำเนิน กิจการของโจทก์เท่านั้น มิใช่ค่าเสียหายที่เกิดจากการละเมิดของจำเลยโจทก์ไม่มีสิทธิที่จะเรียกค่า ใช้จ่ายส่วนนี้จากจำเลยได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7878/2544

อุจจาระและปัสสาวะกระเด็นไปถูกโต๊ะหมู่บูชาซึ่งจากสภาพ ที่โต๊ะหมู่บูชาทำจากไม้เนื้อแข็ง ฝังรักปิดทอง ความเสียหายเปรอะเปื้อนมีเพียงบางจุด เกิดเหตุปี 2537 ขณะพยานโจทก์เบิกความปี

2539โต๊ะหมู่บูชายังคงวางใช้งานอยู่ในที่เดิม แสดงว่าเมื่อทำความสะอาดแล้วก็ใช้งานได้ จึงไม่ได้เกิดความเสียหายตามที่โจทก์กล่าวอ้างแต่ประการใด

รายงานการประชุมคณะกรรมการประเมินมูลค่าความเสียหายที่กำหนดราคาพระบรมสาทิสลักษณ์ฯ ไว้ 10 ล้านบาทนั้น เป็นการประเมินมูลค่าของพระบรมสาทิสลักษณ์ฯ ไม่ใช่เป็นการตีราคาค่าเสียหายการทำละเมิดของจำเลยไม่ได้ทำให้พระบรมสาทิสลักษณ์ฯ เสียหายไปทั้งหมด คงเสียหายเพียงบางส่วนทั้ง ป. อาจารย์ด้านศิลปะมหาวิทยาลัย ศ. เบิกความเป็นพยานโจทก์ว่าพระบรมสาทิสลักษณ์ฯสามารถซ่อมได้ ดังนั้น ที่ศาลล่างทั้งสองกำหนดค่าเสียหายให้จำนวน 50,000 บาท ซึ่งมากกว่ามูลค่าความเสียหายที่กำหนดในส่วนตัวคดีอาญาถึงสองเท่านั้น นับว่าเหมาะสมแก่รูปคดีแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8309/2548

การประกอบกิจการของจำเลยทั้งสองก่อให้เกิดเสียงดังและ ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนสิทธิที่จะอยู่อาศัยในเคหะสถานของโจทก์ทั้งสองโดยปกติสุข โจทก์ทั้งสองย่อมมีสิทธิที่จะปฏิบัติการเพื่อยังความเสียหาย หรือเดือดร้อนรำคาญให้สิ้นไป ได้แก่การดำเนินการให้จำเลยทั้งสองหยุดการกระทำที่ก่อให้เกิดเสียงดังและส่ง กลิ่นเหม็นหรือหาวิธีป้องกันมิให้เกิดเสียงดังและส่งกลิ่นเหม็นอันเป็นการละเมิดต่อสิทธิของโจทก์ทั้งสอง

เมื่อศาลมีคำพิพากษาห้ามมิให้จำเลยทั้งสองกระทำ การใด ๆ ที่ก่อให้เกิดเสียงดังและพ่นสี ส่งกลิ่นเหม็นสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้แก่ โจทก์ทั้งสองแล้ว หากจำเลยทั้งสองมิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล โจทก์ทั้งสองชอบที่จะให้บังคับคดีได้ ซึ่งย่อมทำให้ความเสียหายหรือเดือดร้อนรำคาญจากเสียงดังและกลิ่นเหม็นนั้นระงับสิ้นไป ไม่เป็นการละเมิดต่อสิทธิของโจทก์อีกต่อไป

การตั้งโรงงานของจำเลยทั้งสอง แม้จะเป็นการฝ่าฝืนต่อ พ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ. 2535 และสมควรจะย้ายไปตั้งในนิคมอุตสาหกรรมตามที่โจทก์อ้างมา ก็เป็นเรื่องที่จำเลยทั้งสองกระทำผิดต่อรัฐ พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจหน้าที่กำกับและดูแลจะต้องเป็นผู้รับ ผิดชอบดำเนินการให้ เป็นไปตามกฎหมาย โจทก์ทั้งสองไม่มีสิทธิขอให้จำเลยทั้งสองย้ายโรงงานไปอยู่ที่อื่น

ค่าใช้จ่ายในการป้องกันเสียงดังและระงับกลิ่น เหม็น อันได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการติดตั้งเครื่องปรับอากาศในบ้านโจทก์ทั้งสอง ค่าใช้จ่ายในการกั้นเงินมาสร้างบ้านอีกหนึ่งหลัง และค่าใช้จ่ายที่ต้องจ้างคนเฝ้าบ้านนั้น มิใช่ผลธรรมดาที่เกิดจากเหตุกระทำละเมิดของจำเลยทั้งสอง แต่เป็นความเสียหายที่ไกลเกินเหตุ ซึ่งจำเลยทั้งสองไม่ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4546/2540

กรณีบริษัทจะฟ้องร้องเรียกเอาสินไหมทดแทนแก่กรรมการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1169 วรรคแรกนั้น จะต้องเป็นกรณีที่กรรมการทำให้เกิดเสียหายแก่บริษัท และ ความเสียหายดังกล่าวจะต้องเป็นผลโดยตรงจากการกระทำหรืองดเว้นในสิ่งที่ควรกระทำ เมื่อความเสียหายเกิดจากการที่ ส. ลูกจ้างของจำเลยที่ 1 ขับรถบรรทุกแก๊สด้วยความประมาทเลินเล่อทำให้รถพลิกคว่ำ แม้ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นเพราะรถบรรทุกแก๊สมีสภาพและอุปกรณ์ไม่ถูกต้องก็เป็นเพียงเหตุ ประการหนึ่งที่ทำให้ได้รับผลร้ายแรงเท่านั้น แต่การที่รถบรรทุกแก๊สมีสภาพและอุปกรณ์ไม่ถูกต้องนั้น มิใช่ผลโดยตรงของความเสียหาย หากจะเป็นความผิดกฎหมายก็เป็นความผิดกฎหมายในส่วนของ การที่นำรถยนต์มาใช้งานโดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่บริษัทจำเลยที่ 1 จึงไม่มีสิทธิ เรียกร้องให้จำเลยที่ 2 ถึงที่ 5 กรรมการบริษัทชดใช้ค่าเสียหาย ดังนั้นโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในมูลละเมิด ของบริษัท จำเลยที่ 1 จึงไม่มีสิทธิที่จะเรียกให้จำเลยที่ 2 ถึงที่ 5 ชดใช้ค่าเสียหายตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1169 วรรคสอง ได้ ค่าสินไหมทดแทนในมูลละเมิดจะพึงใช้โดย สถานใดเพียงใดนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 บัญญัติให้ศาลวินิจฉัยตาม ควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดซึ่งการจะรับฟังพยานหลักฐานของฝ่ายใดว่ามีน้ำหนัก น่าเชื่อถือกว่ากันก็ต้องพิจารณาจากข้อนำสืบของทั้งสองฝ่ายเมื่อโจทก์ไม่อาจนำสืบในรายละเอียด แห่งทรัพย์สินและราคาทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายได้ ศาลจึงกำหนดค่าเสียหายให้ตามสมควร ตามเอกสารสัญญาเช่ามิได้ให้สิทธิแก่โจทก์ที่จะนำทรัพย์สินที่เช่าไปให้ผู้อื่นเช่าช่วงหรือโอนสิทธิการ เช่าได้ตามที่ระบุไว้ในข้อ 10 แห่งเอกสารดังกล่าว สิทธิของโจทก์ที่จะได้รับเงินค่าโอนสิทธิการเช่ามีอยู่ อย่งไร โจทก์มิได้นำสืบให้เห็นว่าหากโจทก์โอนสิทธิการเช่าให้ผู้อื่นเช่าจะต้องยินยอมให้โจทก์ โอนได้โดยไม่อาจปฏิเสธได้หรือไม่ ค่าเสียหายอันเกิดจากค่าเสียโอกาสที่โจทก์จะได้รับประโยชน์จาก อาคารที่เช่าอยู่ หากโจทก์โอนสิทธิการเช่าให้ผู้อื่นจึงเป็นความเสียหายที่ไกลกว่าเหตุ เงินที่โจทก์จ่าย ให้ผู้เช่าล่วงหน้าจำนวน 150,000 บาทเป็นความเสียหายส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการละเมิดของ ส. ลูกจ้างจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 1 จึงจะต้องรับผิดชอบชดใช้ให้แก่โจทก์ แต่เงินจำนวน 150,000 บาท ดังกล่าวนั้น ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของค่าเช่าเป็นค่าตอบแทนการเช่าระยะเวลา 3 ปีเมื่อโจทก์ได้ใช้ ประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่าเป็นเวลา 8 เดือนเศษ ค่าเสียหายในส่วนนี้จึงสมควรกำหนดให้ลดลงตาม ส่วน และศาลมีอำนาจที่จะวินิจฉัยให้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 โดยลดให้ เหลือ 120,000 บาท หลังจากโจทก์ย้ายเข้ามาอยู่ในตึกแถวที่เช่าแล้วโจทก์ได้ซ่อมแซมและต่อเติม อาคารหลายอย่าง เพื่อใช้ประกอบธุรกิจและพักอาศัย แต่ค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องในส่วนนี้จำนวน 800,000 บาท นั้น โจทก์มิได้นำสืบให้ชัดว่าสิ่งที่โจทก์หรือภรรยาโจทก์ได้กระทำไปมีรายละเอียดใน เรื่องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการนั้นอย่างไรบ้าง ศาลจึงกำหนดตามที่เห็นสมควรเพียง 600,000 บาท ได้ การรับจ้างแปลเอกสารเป็นธุรกิจของห้างหุ้นส่วนจำกัด ว. ซึ่งเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากโจทก์ตาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1015 แม้โจทก์จะเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างดังกล่าวก็ตาม แต่เมื่อโจทก์ฟ้องคดีนี้ในฐานะส่วนตัวโดยที่ห้างหุ้นส่วนนั้นมิได้ร่วมเป็นโจทก์ด้วย คำสินไหมทดแทนในส่วนนี้โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องจากจำเลยที่ 1

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 404/2555

คำเสียหายที่โจทก์มีสิทธิเรียกร้องจากจำเลยผู้ทำละเมิดได้ ตามกฎหมายเป็นความเสียหายดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 420 เท่านั้น โดยเฉพาะความเสียหายต่อสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น หมายถึงสิทธิที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้ถูกทำให้เสียหาย และจำเลยจะต้องทำให้สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดที่โจทก์มีอยู่เสียหายไป การที่โจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญาในความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน แสดงว่าโจทก์มีความประสงค์ต้องการให้จำเลยได้รับโทษทางอาญา ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีอาญา และค่าจ้างว่าความของทนายความที่โจทก์จ่ายไป เกิดจากการใช้สิทธิของโจทก์ตามกฎหมาย จึงเป็นความเสียหายจากการใช้สิทธิไม่ใช่ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำ ละเมิดให้โจทก์เสียสิทธิหรือทำให้สิทธิของโจทก์ที่กฎหมายรับรองว่ามีอยู่ เสียหายไป ไม่ก่อให้เกิดสิทธิแก่โจทก์ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนในเหตุละเมิดตามกฎหมาย ได้ถือไม่ได้ว่าเป็นความเสียหายที่เกิดจากการทำละเมิดโดยตรง เป็นความเสียหายที่ไกลกว่าเหตุ

3.6.2.2.3 กรณีค่าเสียหายที่วิญญูชนคาดเห็นได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4109/2539

การที่จำเลยที่ 2 นำรถยนต์บรรทุกไปจอดใกล้กับทางรถไฟแม้ จะอยู่ในบริเวณลานจอดรถของการท่าเรือแห่งประเทศไทยวิญญูชนย่อมจะต้องคาดหมาย ว่าเมื่อรถไฟแล่นมาตามรางจะต้องมีระยะที่ปลอดภัยสิ่งกีดขวางพอสมควรเพื่อ ป้องกันมิให้เกิดเหตุเฉี่ยวชนกันพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 57(8) จึงบัญญัติว่าห้ามมิให้จอดรถห่างจากทางรถไฟน้อยกว่า 15 เมตรแต่จำเลยที่ 2 มิได้ ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อปกป้องบุคคลอื่นเมื่อจำเลยที่ 2 นำรถไปจอดในที่ เกิดเหตุไม่ว่าจะเป็นระยะ 2 เมตรหรือ 1 เมตรก็เป็นการฝ่าฝืน กฎหมายซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 422 ให้สันนิษฐานว่าจำเลยที่ 2 เป็น ผู้ผิดกรณีฟังได้ว่าจำเลยที่ 2 ทำละเมิดต่อโจทก์แล้ว และเป็นการกระทำในทางการ ที่จ้างซึ่งจำเลยที่ 1 ต้องร่วมรับผิดชอบในฐานะเป็นนายจ้างตามมาตรา 425 ส่วนจะต้อง รับผิดชอบเพียงใดนั้นจะต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 223วรรค หนึ่ง , 438วรรคหนึ่งและ 442 ปรากฏว่าก่อนเกิดเหตุพนักงานขับรถไฟฟ้ขับรถไฟมาด้วยความเร็วประมาณ 15 กิโลเมตรต่อชั่วโมงเมื่อแล่นพ้นทางโค้งเห็นบริเวณที่จอดรถ ของการท่าเรือแห่งประเทศไทยมีรถยนต์

บรรทุกจอดอยู่หลายคันแต่มีรถยนต์คันที่ เกิดเหตุจอดอยู่ใกล้ทางรถไฟมากกว่าคันอื่นพนักงานขับรถไฟคงขับรถไฟด้วยความเร็วเท่าเดิมต่อไปส่วนช่างเครื่องที่ไปด้วยก็เห็นรถยนต์จอดในระยะประมาณ 20 เมตรเมื่อเข้าไปใกล้ในระยะประมาณ 10 เมตรเห็นว่าไม่อาจขับรถไฟผ่านไปได้อาจไม่เกิดเหตุเดียวกันช่างเครื่องได้ร้องบอกแก่พนักงานขับรถไฟพนักงานขับรถไฟ จึงเปิดหีดอันตรายนพร้อม กับปิดคันบังคับการและลงห้ามล้อฉุกเฉินแต่ไม่อาจหยุดรถไฟได้ทันทีจึงเกิดเหตุขึ้นซึ่งในภาวะเช่นนั้นพนักงานขับรถไฟย่อมจะต้องคาดหมายได้ว่าอาจจะเกิดการเฉี่ยวชนกับรถยนต์บรรทุกที่จอดอยู่อย่างผิด ปกติตั้งแต่เมื่อขับรถไฟผ่านโค้งมาแล้วปกติรถไฟที่ใช้ความเร็ว 15 กิโลเมตรต่อ ชั่วโมงจะมีระยะเบรกที่สามารถหยุดรถไฟได้ประมาณ 50 เมตรในวิสัยของผู้มีหน้าที่ ขับรถไฟอยู่ในเส้นทางดังกล่าวมาประมาณ 3 ปีก่อนเกิดเหตุเช่นพนักงานขับรถไฟที่ เกิดเหตุย่อมจะต้องทราบว่ามีบริเวณที่เกิดเหตุมีรถยนต์บรรทุกแล่นเข้าออกอยู่ เป็นประจำและพฤติการณ์ขณะเกิดเหตุก็เป็นเวลา 18 นาฬิกาเศษน่าจะต้องใช้ความ ระมัดระวังมากขึ้นการที่พนักงานขับรถไฟขับรถไฟในอัตราความเร็วเท่าเดิมจนถึงระยะที่ไม่อาจหยุดรถไฟก่อนจะถึงที่เกิดเหตุได้ถือว่าพนักงานขับรถไฟมีความ ประมาทเลินเล่ออยู่ด้วยส่วนหนึ่งแต่อย่างไรก็ตามความเสียหายที่ด้านซ้ายของ รถไฟมีเพียงเล็กน้อยที่ตะแกรงหน้าแสดงว่าการที่จำเลยที่ 2 นำรถไปจอดนั้นมีใช่ อยู่ในลักษณะที่กีดขวางทางรถไฟอย่างชัดเจนจะคาดหวังให้พนักงานขับรถไฟต้อง ดำเนินการตามขั้นตอนการหยุดรถตั้งแต่แรกเห็นย่อมจะไม่ได้พนักงานขับรถไฟจึง มีเพียงเล็กน้อยจำเลยที่ 2 มีส่วนประมาทเลินเล่อมากกว่าเพราะรถไฟแล่นมาตามราง ซึ่งเป็นทางบังคับเป็นหน้าที่ของผู้นำรถบรรทุกไปจอดจะต้องระมัดระวังกว่าใน ส่วนของความประมาทเลินเล่อของศาลฎีกาให้จำเลยทั้งสองรับผิดชอบในสามส่วนของ ความเสียหายทั้งหมด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7973/2548

จำเลยที่ 4 ลูกจ้างของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ขับรถบรรทุกวัตถุระเบิดของจำเลยที่ 1 ที่จำเลยที่ 1 ว่าจ้างจำเลยที่ 2 และที่ 3 ให้นำไปส่งที่คลังสินค้าของจำเลยที่ 1 ไปในทางการที่จ้างของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ระหว่างการขนส่งจำเลยที่ 4 ประมาทเลินเล่อขับรถไฟด้วยความเร็วเกินสมควรแล่นเข้าทางโค้งที่เกิดเหตุซึ่ง เป็นทางโค้งหักข้อศอกโดยไม่ระมัดระวังจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถควบคุมรถได้ ทำให้รถเสียหลักพลิกคว่ำวัตถุระเบิดซึ่งบรรทุกมาตกกระจายอยู่บนพื้นถนน หลังจากนั้นก็มีชาวบ้านเข้ามายุ่งเกี่ยวกับวัตถุระเบิดที่ตกกระจายอยู่บนพื้น ถนนดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดระเบิดขึ้นทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บรวมหลาย ร้อยคน และทรัพย์สินของโจทก์ทั้งสามได้รับความเสียหาย การกระทำของชาวบ้านที่ทำให้เกิดระเบิดขึ้นเช่นนี้เป็นเหตุแทรกแซงที่วิญญูชน คาดหมายได้เพราะเป็นเรื่องธรรมดาเมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบนทางหลวง ก็จะมีชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงรวมทั้งประชาชนที่ใช้ยานยนต์สัญจรผ่านที่เกิด เหตุจะหยุดรถลงไปมุงดูเหตุการณ์และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้บาดเจ็บ รวมทั้งอาจมีคนที่

ซึ่งปะปนอยู่ในกลุ่มคนเหล่านั้นถือโอกาสหยิบฉวยเอา ทรัพย์สินสิ่งของที่ตกหล่นไปได้ ทั้งการขนส่ง วัตถุระเบิดครั้งนี้ก็ได้จัดให้มีป้ายข้อความว่า "วัตถุระเบิด" ติดแสดงไว้ให้เห็นได้ง่ายที่ด้านหน้าและ ด้านหลังรถบรรทุกวัตถุระเบิดคันเกิด เหตุด้วย จึงต้องถือว่าเหตุระเบิดที่เกิดขึ้นเป็นผลใกล้ชิดสัมพันธ์ ต่อเนื่องมาจากการ ขับรถโดยประมาทเลินเล่อของจำเลยที่ 4 ซึ่งกระทำการในทางการที่จำของ จำเลยที่ 2 และที่ 3 จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการกระทำละเมิดของจำเลยที่ 4 ด้วย ตาม ป.พ.พ. มาตรา 425

จำเลยที่ 1 เป็นเจ้าของผู้ครอบครองวัตถุระเบิดในขณะที่เกิดเหตุวัตถุระเบิดดังกล่าวระเบิด ขึ้น วัตถุระเบิดที่จำเลยที่ 1 มีไว้ในครอบครองดังกล่าวเป็นทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพซึ่ง ตาม ป.พ.พ. มาตรา 437 วรรคสอง กำหนดให้จำเลยที่ 1 ผู้มีไว้ในครอบครองต้องรับผิดชอบเพื่อการ เสียหายอันเกิดแต่ทรัพย์สินนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะ ความผิดของโจทก์ทั้งสามผู้เสียหายเอง

รถบรรทุกที่ใช้บรรทุกวัตถุระเบิดดังกล่าวไม่ได้มีการ จัดให้มีป้ายข้อความว่า "วัตถุระเบิด" ติด แสดงไว้ให้เห็นได้ง่ายที่ด้านหน้าและด้านหลัง และไม่ได้ติดแถบสะท้อนแสงสีแดงสลักขาวในแนวเส้น ทะแยงมุมที่ทำรถตามกฎ กระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2522) ข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 3 ซึ่งออกตามความใน พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 5 และมาตรา 17 วรรคสอง อันเป็นการฝ่าฝืนบทบังคับแห่ง กฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ๆ ซึ่ง ป.พ.พ. มาตรา 422 ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ทำการฝ่าฝืนนั้นเป็นผู้ผิด หากจำเลยที่ 1 ได้ปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎกระทรวงฉบับดังกล่าวแล้ว ชาวบ้านที่เห็นข้อความ เตือนภัยดังกล่าวก็อาจจะหลีกเลี่ยงไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับวัตถุระเบิดที่ตก กระจายอยู่บนพื้นถนนหรือแม้จะเข้ามายุ่งเกี่ยวก็อาจใช้ความระมัดระวังเพิ่ม มากขึ้น ซึ่งอาจจะไม่เกิด เหตุระเบิดขึ้นก็ได้ เมื่อเหตุระเบิดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นภัยพิบัติที่อาจป้องกันได้ แต่จำเลยที่ 1 ผู้ครอบครอง วัตถุระเบิดมิได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จาก บุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น เพื่อป้องกันมิให้ชาวบ้านเข้ามายุ่งเกี่ยวและทำให้เกิดการระเบิดขึ้น การที่ภายหลังจากรถบรรทุก ระเบิดพลิกคว่ำและมีชาวบ้านเข้ามายุ่งเกี่ยวกับ วัตถุระเบิดที่ตกกระจายอยู่บนพื้นถนนเป็นเหตุให้เกิด มีการระเบิดขึ้นทำให้ ทรัพย์สินของโจทก์ทั้งสามเสียหาย จึงมิใช่เกิดจากเหตุสุดวิสัย และชาวบ้านที่ เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับวัตถุระเบิดอันเป็นเหตุให้เกิดระเบิดขึ้น นั้นไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของโจทก์ทั้งสาม จึงถือ ไม่ได้ว่าการระเบิดเกิดขึ้นเพราะความผิดของโจทก์ทั้งสามเอง ดังนั้น จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ ทั้งสามตาม ป.พ.พ. มาตรา 437 วรรคสอง

3.6.2.2.4 กรณีค่าเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดคาดเห็นได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1252/2521

ผู้เช่าไม่ออกจากที่เช่า ผู้ให้เช่าจะต้องถูกผู้ซื้อที่ดินปรับ คือเสียดอกเบี้ยในเงินที่ผู้ซื้อชำระแก่ผู้ให้เช่ามาแล้วร้อยละ 12 ต่อปีเป็นค่าเสียหายพิเศษ มิใช่ค่าเสียหายโดยตรงจากการละเมิดของผู้เช่า ผู้เช่าไม่อาจคาดเห็นได้ ผู้ให้เช่าเรียกเงินจำนวนนี้จากผู้เช่าไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 981/2531

แม้ไม่มีระเบียบห้ามคณะกรรมการของสหกรณ์ลงมติให้ กรรมการผู้รับมอบอำนาจลงลายมือชื่อในเอกสารเบิกเงินไว้ล่วงหน้า ก็ถือได้เพียงว่าจำเลยมิได้กระทำละเมิดด้วยการจงใจกระทำโดยผิดกฎหมายเท่านั้น แต่การที่จะวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำละเมิดต่อโจทก์หรือไม่ ยังต้องวินิจฉัยต่อไปด้วยว่า จำเลยได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหายหรือไม่และความเสียหายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของจำเลยหรือไม่ ซึ่งบุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำหรือปฏิบัติอย่างไรบ้าง คำว่าหน้าที่ในที่นี้หาจำเป็นต้องเป็นหน้าที่ที่มีกฎหมายหรือระเบียบข้อ บังคับกำหนดไว้โดยแจ้งชัดไม่

จำเลยที่ 3 ถึงที่ 15 เป็นกรรมการดำเนินการของสหกรณ์โจทก์ต้องปฏิบัติหน้าที่ภายในกรอบเช่นวิญญูชน ผู้อยู่ในฐานะเช่นจำเลยพึงปฏิบัติ โดยต้องกระทำการด้วยความระมัดระวังในอันที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ โจทก์ การที่จำเลยที่ 3 ถึงที่ 15 ได้ร่วมกันมีมติให้กรรมการผู้รับมอบอำนาจ 2 ใน 3 ลงลายมือชื่อในใบเบิกเงินที่ยังไม่กรอกข้อความไว้ล่วงหน้า จนเป็นเหตุให้มีผู้นำใบเบิกเงินดังกล่าวไปใช้ถอนเงินของโจทก์จากธนาคารแล้ว เอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวถือได้ว่าจำเลยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความประมาทเลินเล่อ แต่ส่วนที่ว่าจำเลยที่ 3 ถึงที่ 15 จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ตามฟ้องหรือไม่นั้น โจทก์จะต้องนำสืบให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของจำเลยคือเป็นความเสียหาย ซึ่งจำเลยได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นว่าย่อมจะเกิดขึ้นได้จากการกระทำโดย ประมาทเลินเล่อของตน เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าจำเลยที่ 3 ถึงที่ 15 ไม่อาจคาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นว่าจะเกิดความเสียหายเช่นที่โจทก์ได้รับใน คดีนี้ขึ้นได้เลย ความเสียหายของโจทก์จึงหาใช่ความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงจาก การกระทำของจำเลยที่ 3 ถึงที่ 15 ไม่ จำเลยที่ 3 ถึงที่ 15 จึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายตามฟ้องแก่โจทก์ (ข้อความในวรรคสองวินิจฉัยโดยมติที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาครั้งที่ 1/2531)

จากตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น พอสรุปได้ว่า หากความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในผลนั้นตามทฤษฎีเงื่อนไขแล้วขั้นต่อมาจึงมาพิจารณาว่าความเสียหายนั้นมีความเหมาะสมกับการกระทำหรือไม่ คือ เป็นเหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นหรือไม่โดยอาศัยความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นเป็นสำคัญ

ส่วนกรณีที่เกิดเหตุแทรกแซงที่ผลสุดท้ายมิได้เกิดจากการกระทำของผู้กระทำโดยตรง แต่อาจจะเกิดจากเหตุอื่น เช่น เกิดจากบุคคลภายนอก เกิดจากตัวผู้เสียหายเอง การพิจารณาความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิดในกรณีนี้จะอาศัยความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นเป็นสำคัญ

หลักนี้ก็คือทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ซึ่งมีหลักว่า ในบรรดาเหตุทั้งหลายที่ก่อให้เกิดผลขึ้นนั้น เฉพาะแต่เหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นเท่านั้นที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบทั้งนี้จะเป็นเหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นให้พิจารณาจากความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นว่าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์สามารถคาดเห็นเหตุนั้นได้หรือไม่ ถ้าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นสามารถคาดเห็นได้ถือว่าเหตุที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้น ถ้าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นไม่สามารถคาดเห็นได้จะถือว่าเหตุที่เกิดขึ้นเป็นเหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นไม่ได้

อาจสรุปได้ว่าหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดมีลักษณะดังนี้

1. ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในผลสุดท้ายถ้าผลนั้นเป็นผลโดยตรง ตามทฤษฎีเงื่อนไข หากผลนั้นไม่ใช่ผลโดยตรงผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น
2. ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในผลสุดท้ายถ้าผลนั้นเป็นผลโดยตรง ตามทฤษฎีเงื่อนไขแม้ผลนั้นจะเป็นผลที่เกิดจากเหตุแทรกแซงผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในผลนั้นต่อเมื่อผลนั้นเป็นผลโดยตรง ที่เกิดจากเหตุแทรกแซงและเหตุแทรกแซงนั้นเป็นเหตุที่ปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้น คือเป็นเหตุที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นคาดเห็นได้ หากผลนั้นเกิดจากเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นคาดเห็นไม่ได้ผู้กระทำควมผิดก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

ถึงแม้จะมีบางคำพิพากษาฎีกาที่ได้นำหลักความคาดเห็นมาใช้ในการพิพากษาคดี แต่ก็เป็นส่วนน้อยเท่านั้น ส่วนมากจะนำทฤษฎีเงื่อนไข กับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้ในการพิพากษาคดีทั้งสิ้น

3.6.3 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายสัญญา *

* การพิจารณาว่าลูกหนี้ฝ่ายผิดสัญญาต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าหนี้ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายเช่นไรเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเหมือนกัน (ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2554) หน้า 224 - 226)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีบัญญัติหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในเรื่องสัญญาไว้ในมาตรา 222 ซึ่งเป็นกรณีมีความเสียหายอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้** และการไม่ชำระหนี้ดังกล่าวทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งความเสียหายนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 ได้มีการแยกออกเป็น 2 ประการ คือ ค่าเสียหายปกติ และค่าเสียหายในพฤติการณ์พิเศษ ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายสัญญาพอจะจำแนกออกได้ดังนี้

3.6.3.1 กรณีค่าเสียหายตามปกติ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2339/2517

โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหาย จากจำเลยฐานผิดสัญญาไม่ขายที่ดินให้โจทก์ โดยคำนวณจากผลกำไรทั้งหมดซึ่งโจทก์คาดหมายว่าจะขายที่ดินได้ในราคาสูงกว่า ราคาที่ซื้อจากจำเลย แต่ความเสียหายที่โจทก์เรียกร้องนั้นเป็นเพียงความหวังของโจทก์โจทก์จะขาย ที่ดินได้ในราคานั้นหรือไม่ ไม่เป็นที่แน่นอน ยังฟังไม่ได้ว่าโจทก์ได้รับความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ แต่ที่ดินที่จะซื้อขายมีทางหลวงตัดผ่านไป พอคาดหมายได้ว่าต้องมีราคาเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ของจำเลย ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายให้ตามที่เห็นสมควร

** คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 903/2519

จำเลยส่งสินค้าที่มีคุณภาพชำรุดบกพร่องถึงขนาดที่โจทก์ ไม่อาจนำไปขายต่อได้ เป็นการผิดสัญญา จำเลยต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องดังกล่าว โจทก์มีสิทธิบอกเลิกสัญญาและเรียกค่าเสียหายได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 215, 287, 391 และ 472

ค่าขนส่งสินค้าจากกรุงเทพมหานครไปยังที่ทำการของโจทก์ในต่างประเทศ ค่าประกันภัยสินค้า ค่าภาษีขาเข้าและค่านำสินค้าดังกล่าวออกจากด่านศุลกากร ล้วนเป็นค่าเสียหายพิเศษซึ่งจำเลยควรระมัดระวังคิดว่าโจทก์จำเป็นต้อง เสีย จำเลยจึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคสอง ส่วนค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์สินค้าของกลางที่ชำรุดบกพร่อง เมื่อปรากฏกรรมการซึ่งมีอำนาจลงชื่อแทนบริษัทจำเลยไม่ยอมรับข้อตกลงใน เรื่องที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสินค้าดังกล่าว จึงเป็นเพียงค่าใช้จ่ายที่เป็นประโยชน์แก่โจทก์ฝ่ายเดียว จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบใช้ และ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3757/2543 จำเลยเป็นทายาทและผู้จัดการมรดกของเจ้ามรดก ต่อมาจำเลยได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้เงินกู้ของเจ้ามรดกที่ได้กู้เงินไปจาก โจทก์ โดยจำเลยตกลงว่าหากจำเลยได้รับมรดกมาเป็นจำนวนเท่าใดจำเลยจะชำระหนี้ดังกล่าวทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยแก่โจทก์จนครบ ถ้าทรัพย์มรดกที่จำเลยได้รับมาไม่พอแก่การชำระหนี้จำเลยจะยกทรัพย์มรดกที่ รับมาทั้งหมดให้โจทก์ ดังนั้น การที่จำเลยไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ก็ดีหรือจำเลยไม่โอนทรัพย์มรดกให้แก่โจทก์ ล้วนแต่เป็นการผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามสัญญาสภาพหนี้ที่จำเลยทำไว้ต่อโจทก์ เท่านั้น โจทก์ชอบที่จะฟ้องบังคับจำเลยให้ชำระหนี้หรือเรียกเอาค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ดังกล่าวได้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 , 215 , 222 หรือมาตรา 224 แล้วแต่กรณี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4565/2536

จำเลยที่ 1 ได้ยอมผูกพันตนเข้าทำสัญญากับโจทก์ซึ่งมีเงื่อนไขว่าเมื่อจำเลยที่ 1 สำเร็จการศึกษาแล้วจะเข้ารับราชการกับโจทก์รวมเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสองเท่าของเวลาที่ได้ลาไปศึกษา จำเลยที่ 1 ได้ลาไปศึกษามีกำหนดเวลา 3 ปี รวมเวลาสองเท่าที่จำเลยที่ 1 จะต้องกลับมารับราชการอยู่กับโจทก์เป็นเวลา 6 ปี แต่เมื่อจำเลยที่ 1 สำเร็จการศึกษาแล้วได้รับราชการอยู่กับโจทก์เพียง 2 ปี 4 เดือน ก็ลาออกจากราชการไปซึ่งไม่ครบกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ จำเลยที่ 1 จึงตกเป็นฝ่ายผิดสัญญา สัญญาข้อ 4.1 ระบุว่าหากจำเลยที่ 1 ไปรับราชการในหน่วยงานอื่นโดยโจทก์มิได้ยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร แม้หน่วยงานนั้นจะรับไว้ก็ไม่ถือว่าเป็นไปตามความมุ่งหมายของสัญญา เมื่อจำเลยที่ 1 ไม่ได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากโจทก์ให้ไปรับราชการในมหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ 1 ได้ปฏิบัติตามสัญญาและจะถือว่าจำเลยที่ 1 ได้ชดใช้ทุนแล้วหาได้ไม่จำเลยที่ 1 จึงต้องใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 215 ประกอบมาตรา 222 วรรคหนึ่ง, มาตรา 368 หลังจากโจทก์อนุมัติให้ลาออกแล้ว จำเลยที่ 1 ยังปฏิบัติหน้าที่อยู่กับโจทก์ต่อมาอีก 4 เดือน โดยไม่ปรากฏว่าโจทก์ได้คัดค้านหรือทักท้วงถือได้ว่าจำเลยที่ 1 ได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ตามปกติต่อมาอีกชั่วระยะเวลาหนึ่งอันเป็นเหตุบรรเทาค่าเสียหายลงได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 379 ประกอบมาตรา 383

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6056/2538

สัญญาเช่าซื้อเป็นเอกเทศสัญญาลักษณะหนึ่งที่กำหนดให้คู่สัญญามีสิทธิและหน้าที่ซึ่งจะต้องปฏิบัติต่อกันหากฝ่ายใดปฏิบัติผิดสัญญาเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียหายฝ่ายที่ปฏิบัติผิดสัญญาจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การผิดสัญญานั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 วรรคหนึ่งดังนั้นแม้สัญญาเช่าซื้อระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 จะไม่มีข้อสัญญาที่กำหนดว่าหากนำรถที่เช่าซื้อออกขายไม่ได้ราคาเท่ากับราคาเช่าซื้อผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบก็ตามแต่ตามสัญญาดังกล่าวระบุให้จำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบราคาและค่าเสียหายต่างๆเมื่อมีการเลิกสัญญาเช่าซื้อด้วยการที่โจทก์ขายรถยนต์ที่เช่าซื้อและนำเงินที่ได้มารวมกับค่าเช่าซื้อที่จำเลยที่ 1 ชำระให้โจทก์แล้วก็ยังต่ำกว่าราคาเช่าซื้อที่กำหนดไว้ตามสัญญาเช่าซื้อ ย่อมเห็นได้ชัดเจนว่าโจทก์ได้รับความเสียหายฉะนั้นที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าค่าเสียหายในส่วนนี้เป็นค่าเสียหายที่โจทก์พึงได้รับและกำหนดค่าเสียหายให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชดใช้ให้แก่โจทก์จึงชอบแล้วคดีที่ผู้เช่าจะต้องฟ้องผู้เช่าเกี่ยวกับสัญญาเช่าภายในกำหนด 6 เดือนนับแต่วันส่งคืนทรัพย์สินที่เช่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 563 หมายถึงการฟ้องคดีในกรณีที่มีผู้เช่าปฏิบัติผิดหน้าที่ของผู้เช่าโดยทั่วไปเช่นการฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการใช้รถบุบสลายแต่คดีนี้เป็นกรณีที่โจทก์เรียก

ค่าเสียหายที่โจทก์ขายรถยนต์พิพาทและนำเงินไปรวมกับค่าเช่าซื้อที่ได้รับชำระมาแล้วยังได้เงินต่ำกว่าค่าเช่าซื้อตามสัญญาซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่นมิได้บัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะจึงมีอายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 164 เดิมที่ใช้อยู่ในขณะที่โจทก์อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้คดีจึงไม่ขาดอายุความ ที่จำเลยที่ 2 ฎีกาว่าโจทก์ยอมผ่อนเวลาชำระหนี้ให้แก่จำเลยที่ 1 เมื่อจำเลยที่ 1 ผิดนัดชำระหนี้จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ค้ำประกันจึงหลุดพ้นจากความรับผิดชอบนั้นในชั้นอุทธรณ์จำเลยที่ 2 มิได้อุทธรณ์หรือแก้อุทธรณ์ในปัญหาข้อนี้จึงเป็นข้อที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในชั้นอุทธรณ์ทั้งไม่ใช้ปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงต้องห้ามมิให้ฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 249 ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 225/2539

การฟ้องให้ใช้เงินแก่โจทก์ตามราคาที่ดินขณะฟ้องส่วนที่เพิ่มขึ้นจากราคาที่ดินที่ตกลงทำสัญญาจะซื้อขายกันนี้เป็นเงินที่โจทก์ขาดประโยชน์เนื่องจากการที่จำเลยไม่ได้จดทะเบียนโอนที่ดินให้เป็นของโจทก์ตามสัญญาจะซื้อขายถือเป็นการเรียกค่าเสียหายจากการที่จำเลยไม่ปฏิบัติตามสัญญา แม้จำเลยไม่ได้ให้การโต้แย้งจำนวนเงินค่าเสียหายดังกล่าวโจทก์ผู้กล่าวอ้างก็มีหน้าที่นำสืบถึงจำนวนค่าเสียหายของโจทก์และศาลมีอำนาจพิจารณากำหนดค่าเสียหายให้ตามที่สมควรดังนั้นการที่ศาลอุทธรณ์กำหนดค่าเสียหายให้โจทก์เป็นเงิน 280,000 บาทจึงไม่เป็นการวินิจฉัยนอกประเด็นหรือวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ไม่ได้ว่ากล่าวกันมาโดยชอบในศาลชั้นต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8103/2542

การเรียกให้จำเลยส่งมอบทรัพย์สิน หากไม่คืนให้ชำระราคาให้แก่โจทก์นั้น ราคาทรัพย์สินที่ใช้แทนดังกล่าวถือเป็นค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคหนึ่ง จึงเป็นการเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้นั้นและโจทก์สามารถเรียกดอกเบี้ยในราคาทรัพย์สินระหว่างผิดนัดได้ในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง และ 225

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4129/2550

โจทก์บรรยายฟ้องสรุปได้ว่า เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2543 จำเลยที่ 2 ทำสัญญาซื้อขายขดม้วนโลหะรีดร้อนกับโจทก์แทนจำเลยที่ 1 ปริมาณ 10,000 เมตริกตัน ในราคา 2,400,000 ดอลลาร์สหรัฐ กำหนดส่งสินค้าทางเรือในเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม 2543 เป็นอย่างช้า ต่อมาในเดือนกรกฎาคม 2543 โจทก์ขนสินค้าเข้ามาในประเทศไทยพร้อมที่จะส่งมอบ วันที่ 7 กันยายน 2543

จำเลยทั้งสองแจ้งแก่โจทก์ว่า จำเลยทั้งสองประสบปัญหาทางการเงิน ขอเลื่อนการชำระเงินรวมทั้งบอกปิดในทำนองที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาด้วยการ แจ้งให้โจทก์นำสินค้าไปขายให้แก่บุคคลอื่นก่อน โจทก์จึงขายสินค้าให้แก่บุคคลอื่นไปเพื่อบรรเทาความเสียหายได้เงินทั้งสิ้น 1,886,880 ดอลลาร์สหรัฐ ทำให้โจทก์ขาดทุน 413,120 ดอลลาร์สหรัฐ ขอให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงินจำนวนดังกล่าวให้แก่โจทก์พร้อมด้วยดอกเบี้ย

จำเลยที่ 1 ผิดสัญญาซื้อขายพิพาทโดยไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขการชำระเงินค่าสินค้าให้แก่โจทก์ ทำให้โจทก์ต้องขายสินค้าพิพาทให้แก่ผู้อื่นในราคาต่ำกว่าราคาที่ตั้งไว้กับ จำเลยที่ 1 เป็นเหตุให้โจทก์ขาดเงินที่โจทก์ควรจะได้จากจำเลยที่ 1 ซึ่งถือเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคหนึ่ง โจทก์จึงชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการผิดสัญญาดังกล่าว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2147/2551

ค่าเสียหายเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้น จากการไม่ชำระหนี้ซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบนั้นเป็นค่าเสียหายซึ่งเป็นผลธรรมดา หรือผลโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้ แต่ค่าใช้จ่ายในการทวงถามหนี้และฟ้องคดี รวมถึงค่าใช้จ่ายในการฟ้องอุทธรณ์ฎีกาและบังคับคดีมิใช่ผลเกิดขึ้นโดยตรงจากการผิดสัญญาไม่ชำระหนี้ และไม่ใช่ความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษอันลูกหนี้อาจคาดเห็นหรือควร ได้คาดเห็น ทั้งไม่มีกฎหมายบังคับให้ฝ่ายผิดนัดผิดสัญญาต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าวด้วย โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายดังกล่าว

3.6.3.2 กรณีค่าเสียหายไกลกว่าเหตุ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 446 - 447/2502

สัญญายอมความในคดีก่อนมีความว่าเมื่อปลูกสร้างโรง ภาพยนตร์เสร็จแล้วจำเลยจะจัดให้โจทก์ได้เช่าตั้งร้านขายเครื่องดื่มที่หน้า โรงภาพยนตร์นั้นตามสัญญาไม่ได้ระบุว่าที่ๆ จะจัดให้โจทก์เช่า นั้นจะต้องเป็นห้องใช้เป็นที่อยู่อาศัยอย่างใด คงเพียงแต่จะจัดที่เพื่อตั้งร้านขายเครื่องดื่มหน้าโรงภาพยนตร์เท่านั้นเมื่อ จำเลยผิดสัญญายอมความแล้วโจทก์จะกลับมาฟ้องเรียกเอาค่าเสียหายที่ไปเช่าห้อง ผู้อื่นเพื่ออยู่อาศัยและประกอบการค้าเพียงประการเดียวเช่นนี้ เป็นการไกลกว่าเหตุ ไม่ใช่เป็นค่าเสียหายซึ่งตามปกติย่อมเกิดขึ้นแก่การผิดสัญญาอันโจทก์พึงจะ ได้ตามกฎหมาย

ค่าเสียหายที่โจทก์ควรจะได้ในการผิดสัญญารายนี้ก็คือค่าขาดประโยชน์ที่เคย ได้จากการเช่าขายเครื่องดื่มอยู่เดิมหรือที่จะได้เช่าใหม่ตามสัญญายอมความ นั้น แต่โจทก์ไม่ได้ฟ้องตั้งประเด็นเรียก

ค่าเสียหายในข้อนี้ได้อย่างใดเลยและเพราะ เหตุที่โจทก์ไม่ได้ฟ้องตั้งประเด็นเรียกค่าเสียหายอันควรจะได้ตามกฎหมายดัง กล่าวมานี้ศาลก็ไม่อาจจะกำหนดค่าเสียหายในข้อนี้ให้โจทก์ตามสมควรได้เพราะว่าเป็นการนอกประเด็นตามคำฟ้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1715/2523

โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากตึกแถวและที่ดินของโจทก์และ เรียกค่าเสียหาย โดยกล่าวในคำฟ้องว่า หากจำเลยออกจากตึกแถวและที่ดินของโจทก์แล้วโอนขายให้กับ ส. ได้ตามสัญญาที่โจทก์ทำไว้กับ ส. โจทก์จะได้รับชำระราคาที่ดินที่ยังค้างชำระจาก ส. ซึ่งเงินจำนวนนี้โจทก์ยอมนำไปทำธุรกิจหาผลประโยชน์ต่อไปได้ อย่างน้อยที่สุดนำไปฝากธนาคารก็จะได้ออกเบี้ยร้อยละ 8 ต่อปี ดังนั้นค่าเสียหายดังกล่าวเป็นค่าเสียหายที่ไกลกว่าเหตุการณ์ ที่จำเลยไม่ยอมออกจากตึกแถวหรือออกจากตึกแถวล่าช้าค่าเสียหายควรเป็นจำนวน เงินเท่ากับค่าเช่า

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4192/2536

โจทก์ที่ 1 ขายเรือต่อให้โจทก์ที่ 2 โดยโจทก์ที่ 2 ผ่อนชำระราคาครบถ้วนแล้ว แต่โจทก์ที่ 1 ยังมิได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ให้โจทก์ที่ 2 จำเลยที่ 2 ลูกจ้างของจำเลยที่ 1 ควบคุมเรือบรรทุกน้ำมันของจำเลยที่ 1 ควบคุมเรือบรรทุกน้ำมันของจำเลยที่ 1 โดยประมาทชนเรือของโจทก์ที่ 1 เสียหายจนไม่สามารถซ่อมแซมได้ และถูกคนร้ายลากจูงไป การที่โจทก์ที่ 1 จะต้องไปหาซื้อเรือต่อลำอื่นที่มีสภาพใกล้เคียงกับเรือต่อลำเกิดเหตุมาจดทะเบียนโอนให้แก่โจทก์ที่ 2 ในราคาที่สูงกว่าราคาค่าเสียหายที่ศาลล่างทั้งสองกำหนดให้แก่โจทก์ที่ 1 นั้น เป็นเรื่องที่ไกลกว่าเหตุนอกเหนือความรับผิดชอบของจำเลยทั้งสอง จำเลยทั้งสองจึงไม่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายส่วนนั้น ค่าขาดประโยชน์จากการที่โจทก์ที่ 2 ไม่ได้ใช้เรือต่อลำเกิดเหตุเป็นการเรียกค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 วรรคแรก อย่างหนึ่งดังนั้น ศาลชอบที่จะใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ที่ 2 ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 939/2538

โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยทั้งสองออกจากที่ดินและตึกแถว พินาทของโจทก์และเรียกค่าเสียหาย โดยกล่าวในคำฟ้องว่าโจทก์ได้กู้ยืมเงินจาก ธนาคารมาเพื่อชำระราคาที่ดินและตึกแถวพินาทและโจทก์ได้ทำสัญญาจะขายที่ดิน และตึกแถวพินาทแก่ผู้ซื้อหากผินัดจดทะเบียนโอนแก่ผู้ซื้อไม่ได้จะต้องถูก ปรับเป็นรายวันจำเลยทั้งสองไม่ยอมออกจากที่ดินและตึกแถวพินาทเป็นเหตุให้ โจทก์จดทะเบียนโอนให้ผู้ซื้อไม่ได้โจทก์จึงไม่มีเงินชำระหนี้ได้รับความเสียหายต้องชำระค่าดอกเบี้ยแก่

ธนาคารและค่าปรับแก่ผู้ซื้อดังนี้ค่าเสียหายดังกล่าวเป็นค่าเสียหายที่ไกลกว่าเหตุการณ์ที่ จำเลยทั้งสองไม่ยอมออกจากที่ดินและตึกแถวที่เช่าค่าเสียหายควรเป็นจำนวนเงิน เท่ากับค่าเช่า

จากตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาข้างต้น พอสรุปได้ว่า ค่าเสียหายปกติที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคหนึ่ง คือลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบเมื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้ นั่น คือ ถ้าฝ่ายที่ผิดสัญญาปฏิบัติชำระหนี้ตามสัญญาความเสียหายย่อมไม่เกิดขึ้น ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว แม้ลูกหนี้จะไม่ได้คาดเห็นได้ในความเสียหายนั้นก็ตามแต่ถ้าหากมีการปฏิบัติชำระหนี้ตามสัญญาแล้วความเสียหายก็ยังไม่เกิดขึ้น ดังนี้ฝ่ายผิดสัญญาไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากไม่ใช่ผลโดยตรงมาจากการไม่ปฏิบัติชำระหนี้ตามสัญญา หรือที่เรียกว่าความเสียหายไกลกว่าเหตุ

นอกจากนี้ความเสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับนั้นต้องเป็นความเสียหายที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้อีกด้วย คือ เป็นความเสียหายที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้น รับรู้ หรือทราบกันดีว่าถ้าไม่ชำระหนี้ตามสัญญาจะต้องเกิดความเสียหายดังกล่าว²¹

เห็นได้ว่าหลักในหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคหนึ่ง นี้ก็คือ ทฤษฎีเงื่อนไขประกอบกับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ซึ่งมีหลักว่า หากถ้าไม่มีการกระทำแล้วผลย่อมไม่เกิดย่อมถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้น ผลนั้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำ ดังนั้นลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบในผลทั้งหมดที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ดีการจะให้ฝ่ายผิดสัญญารับผิดในความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้น บางครั้งอาจจะไม่ยุติธรรมแก่ฝ่ายลูกหนี้เท่าที่ควร ดังนั้นจึงมีการนำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้ด้วยเพื่อลดความกระด้างของทฤษฎีเงื่อนไขลง โดยกำหนดให้ลูกหนี้ฝ่ายผิดสัญญาต้องรับผิดชอบความเสียหายที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ นั่น ซึ่งอะไรเป็นความเสียหายที่ตามปกติย่อมเกิดอาศัยความรู้ หรือทราบกันดีของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้น

ในทางกลับกันยังมีความคิดเห็นอีกฝ่ายหนึ่งว่า หลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคหนึ่ง นี้คือทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม คือลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในผลปกติที่ย่อมจะเกิดขึ้น แต่การไม่ชำระหนี้ นั่น คือเป็นความเสียหายที่บุคคลทั่วไปหรือวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้น สามารถรู้หรือคาดเห็นได้ว่าหากไม่มีการชำระหนี้แล้วความเสียหายดังกล่าวย่อมเกิดขึ้น²²

²¹ สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555) หน้า 114

²² จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องมาตรา ว่าด้วย จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395-452, ปรับปรุงโดย เขมภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุณภักทร, อำนาจ ตั้งศิริพิมาน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555) หน้า 125

ด้วยความเคารพอย่างสูงตามความเห็นของผู้วิจัยคิดว่า การร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 ได้ร่างขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 416 โดยเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 252 โดยในที่ประชุมการร่างกฎหมายได้ตกลงกันว่า ความเสียหายที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ นั้นหมายถึงความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้²³

ดังนั้นเมื่อมีการตกลงกันเช่นนี้แล้ว ตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคหนึ่ง จึงควรจะหมายถึงทฤษฎีเงื่อนไขประกอบกับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม คือความเสียหายจะต้องเป็นผลโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้ และความเสียหายนั้นก็จะต้องเป็นความเสียหายปกติที่ย่อมเกิดขึ้นได้จากการไม่ชำระหนี้ นั้น โดยอาศัยความคาดเห็นวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์ เช่นนั้นเป็นสำคัญ

3.6.3.3 กรณีค่าเสียหายในพฤติการณ์พิเศษ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 957/2496

การที่ผู้ซื้อที่ดินจะได้กำไรจากการนำที่ดินนั้นไปขาย ต่อให้แก่ผู้อื่นนั้น มิใช่เป็นวิสัยธรรมดา อันพึงบังเกิดจากการผิดสัญญาซื้อขาย เป็นเหตุให้ผู้ซื้อไม่ได้กำไรจากการขายต่อไปนั้น ย่อมถือว่าเป็นค่าเสียหายอันเกิดจากพฤติการณ์พิเศษตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคสอง ซึ่งถ้าผู้ขายได้คาดเห็นหรือควรได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าแล้วผู้ขายจึงจะต้องรับผิดชอบ ถ้าผู้ซื้อนำสืบไม่ได้ว่าผู้ขายได้รู้หรือควรจะได้คาดเห็นล่วงหน้าแล้ว ผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายพิเศษนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 257/2502

ศาลพิพากษาตามยอมให้โจทก์จำเลยร่วมกันไถ่จำนองจากเจ้าหนี้ภายในกำหนด 1 เดือน ครบกำหนดโจทก์ไม่ไถ่จำเลยจึงไปกู้เงินผู้อื่นมาไถ่โดยเสียดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ โจทก์ชำระเงินส่วนที่โจทก์จะต้องไถ่แต่ไม่ยอมชำระดอกเบี้ยที่จำเลยได้เสียให้แก่ผู้ให้กู้ จำเลยจึงฟ้องเรียกจากโจทก์ เงินดอกเบี้ยนั้นถือเป็นค่าเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ เมื่อโจทก์มิได้รู้เห็นยินยอมด้วยในการกู้เงิน

²³ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, "เอกสารสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สคก.3/4 เรื่อง รายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย ลงวันที่ วันที่ 26 สิงหาคม 2468, หน้า 1432." (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

นี้ และไม่มีพฤติการณ์แสดงให้เห็นได้ว่าโจทก์ควรจะได้คาดเห็นเช่นนั้นล่วงหน้ามาก่อนแล้วโจทก์ก็ไม่
ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่าย

จำเลยฟ้องแย้งเรียกดอกเบี้ยที่จำเลยต้องกู้เงินคนอื่นมาไถ่จำนองแทนโจทก์ มิได้อ้างสิทธิ
เรียกร้องเอาค่าเสียหายจากโจทก์ในฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิจากเจ้าหนี้จำนองศาลจะบังคับให้โจทก์ใช้
ค่าเสียหายแก่จำเลยในฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิจากเจ้าหนี้ไม่ได้ เพราะไม่ใช่ค่าเสียหายที่จำเลยฟ้อง
แย้งเรียกจากโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 556/2511

หลังจากจำเลยทำสัญญาจะขายที่พิพาทให้โจทก์แล้ว แต่ยังไม่ถึงวันโอนตามที่กำหนดไว้ใน
สัญญานั้น โจทก์ได้ทำสัญญาจะขายที่พิพาทให้บุคคลที่สามโดยกำหนดว่าโจทก์จะโอนที่พิพาทให้
บุคคลที่สามในวันเดียวกันกับที่จำเลยจะต้องโอนที่พิพาทให้โจทก์ถ้าโจทก์ผิดสัญญาโจทก์ต้องเสีย
เบี้ยปรับ 40,000 บาท โจทก์ได้แจ้งเรื่องสัญญาและเบี้ยปรับให้จำเลยทราบแล้ว ต่อมาเมื่อถึงกำหนด
วันโอน จำเลยไม่ยอมโอนที่พิพาทให้โจทก์ โจทก์ถูกบุคคลที่สามปรับ 40,000 บาท จำเลยต้องชำระ
ค่าเสียหาย 40,000 บาทนี้ให้โจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1599/2527

การคาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์พิเศษซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้อัน
ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรค
สอง นั้น ลูกหนี้หาจำต้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นล่วงหน้าตั้งแต่ขณะทำสัญญาเสมอไปไม่ หาก
ปรากฏว่าลูกหนี้ได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นก่อนประพฤติผิดสัญญาผู้เพียงพอที่ลูกหนี้จะต้องรับ
ผิดได้

จำเลยซื้อที่ดินและสิ่งปลูกสร้างจากโจทก์ ได้ชำระหนี้บางส่วนด้วยเช็ค โจทก์ได้บอกจำเลยถึง
เรื่องที่โจทก์ซื้อที่ดินและบ้านจาก ช. โดยได้วางมัดจำไว้ด้วย หากธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค
ของจำเลย จะทำให้โจทก์ถูกริบมัดจำได้ โดยบอกตั้งแต่ก่อนเช็คของจำเลยถูกธนาคารปฏิเสธการ
จ่ายเงิน การที่จำเลยกระทำผิดสัญญาโดยมีคำสั่งระงับการจ่ายเงินตามเช็ค เป็นเหตุให้ธนาคาร
ปฏิเสธการจ่ายเงินและโจทก์ไม่มีเงินไปชำระแก่ ช. ช. จึงริบมัดจำที่โจทก์วางไว้ ดังนี้ ความเสียหาย
ของโจทก์เป็นความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 222 วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2368/2533

โจทก์และจำเลยทำสัญญาซื้อขายที่ดินและตกลง กันตาม บ้านที่กตอ ทำสัญญาว่าจำเลยยินยอมจดทะเบียนการจำยอมให้แก่โจทก์แม้โจทก์จะได้ จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินที่ซื้อ ให้แก่ จ.ไปแล้วในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ โจทก์ก็ยังคงอาศัยสิทธิดังกล่าวเรียกร้องให้จำเลยจดทะเบียนการจำยอมตาม ข้อตกลงได้ รวมตลอด ทั้งมีสิทธิได้ รับค่าเสียหายจากความเสียหายที่เกิดขึ้นก่อนฟ้องซึ่งขณะนั้นโจทก์ยังเป็นเจ้าของที่ดินอยู่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2006/2536

ค่าเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษในกรณีไม่ชำระหนี้จะต้องเป็นเรื่องที่คู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์ล่วงหน้าก่อนแล้ว ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 วรรคสอง บัญญัติไว้ และพฤติการณ์ดังกล่าวคู่กรณีจะต้องรับกันหรือนำพยานหลักฐานมาสืบให้ปรากฏข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงจะเรียกค่าเสียหายอันเกิดแต่กรณีพิเศษได้ เบี้ยปรับที่กำหนดไว้ในสัญญาในกรณีที่ผิดสัญญานั้นกฎหมายมิได้บังคับเด็ดขาดว่าจะต้องให้เป็นไปตามนั้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงทางได้เสียของเจ้าหนี้ทุกอย่างอันชอบด้วยกฎหมายด้วยไม่ใช่แต่ทางได้เสียในเชิงทรัพย์สินเท่านั้น ดังนั้น เมื่อโจทก์มิได้นำสืบให้ปรากฏชัดแจ้งว่าโจทก์เสียหายเต็มตามจำนวนค่าปรับที่กำหนดไว้ในสัญญา ศาลยอมใช้ดุลพินิจลดค่าปรับหรือเบี่ยงปรับตามสัญญาลงได้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 383 วรรคแรก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6511/2538

โจทก์มิใช่บรรยายฟ้องแต่เพียงว่า จำเลยที่ 1 ชายที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ 2 โดยเจตนาไม่สุจริต เป็นการแสดงเจตนาฉ้อโกงโดยสมรู้ร่วมคิดกับจำเลยที่ 2 เท่านั้น หากแต่ได้บรรยายด้วยว่า จำเลยที่ 1 ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ครั้งถึงวันกำหนดโอนกรรมสิทธิ์ จำเลยที่ 1 ไม่ยอมโอนขายให้ต่อมาจำเลยที่ 1 ได้ขายที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ 2 โดยเจตนาไม่สุจริต เป็นการแสดงเจตนาฉ้อโกงโดยสมรู้ร่วมคิดกับจำเลยที่ 2 คำฟ้องดังกล่าว เมื่อพิจารณาประกอบกันโดยตลอดแล้วมีความหมายว่า จำเลยที่ 1 และที่ 2 สมรู้ร่วมคิดกันทำสัญญาซื้อขายที่ดินพิพาทระหว่างกันขึ้นโดยไม่เป็นความจริงเป็นการกระทำที่ไม่สุจริตเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้จำเลยที่ 1 ต้องโอนขายที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ ข้อความตามคำฟ้องดังกล่าวชัดพอที่จะทำให้จำเลยที่ 2 ตอสู้คดีได้แล้ว จึงไม่เคลือบคลุม จำเลยที่ 2 มิได้เป็นผู้เช่าที่ดินพิพาทและจำเลยที่ 2 รู้อยู่แล้วว่าโจทก์กับจำเลยที่ 1 ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทที่จำเลยที่ 2 ทำสัญญาซื้อที่ดินพิพาทจากจำเลยที่ 1 ภายหลังโดยอ้างว่าตนเป็นผู้เช่าที่ดินพิพาทและมีสิทธิที่จะซื้อได้ก่อนโจทก์ซึ่งไม่เป็นความจริง แสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ 2 กับจำเลยที่ 1 มีเจตนาไม่สุจริตสมรู้ร่วมคิดกันแสดงเจตนาฉ้อโกงโดยทำสัญญาซื้อขายที่ดินพิพาทระหว่างกันเพื่อ

หลักเลี้ยงมิให้จำเลยที่ 1 ต้องโอนขายที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ สัญญาซื้อขายดังกล่าวจึงเป็นโมฆะ ดังนั้น การที่จำเลยที่ 1 ไม่โอนขายที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ จำเลยที่ 1 จึงเป็นฝ่ายผิดสัญญาโจทก์ฟ้องขอให้เพิกถอนสัญญาซื้อขายระหว่างจำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 และขอให้บังคับให้จำเลยที่ 1 โอนขายที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ได้ เงินมัดจำที่โจทก์จะต้องคืนให้แก่ ว. ผู้ซื้อที่ดินพิพาทต่อจากโจทก์นั้น เป็นเงินที่ ว. ออกเป็นคำมัดจำไว้แก่โจทก์ เมื่อโจทก์ไม่สามารถโอนขายที่ดินพิพาทให้แก่ ว. ตามสัญญาที่ทำกันไว้ได้ โจทก์ก็ต้องคืนเงินที่รับไว้ให้แก่ ว. และหากโจทก์ไม่ผิดสัญญาโดยสามารถโอนขายที่ดินพิพาทให้แก่ ว. ได้ เงินมัดจำนี้โจทก์ก็ต้องหักเป็นเงินค่าที่ดินที่ ว. จะต้องชำระให้แก่โจทก์ ดังนั้น การที่โจทก์ต้องคืนเงินจำนวนนี้ให้แก่ ว. จึงถือไม่ได้ว่าเป็นค่าเสียหายที่จำเลยที่ 1 จะต้องรับผิดชอบใช้ให้แก่โจทก์ เงินค่าขาดกำไรที่โจทก์จะได้รับจากการขายที่ดินพิพาทให้แก่ ว. เป็นค่าเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคสอง เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 ได้รู้หรือควรจะรู้ว่าโจทก์ซื้อที่ดินพิพาทแล้วไปขายต่อให้ ว. จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ 1 คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นความเสียหายดังกล่าว จำเลยที่ 1 จึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายส่วนนี้ให้แก่โจทก์ การชำระเงินค่าที่ดินที่ค้างเป็นการชำระหนี้ตามสัญญาต่างตอบแทน ที่ศาลล่างทั้งสองพิพากษาให้จำเลยที่ 1 โอนที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ตามสัญญาโดยไม่บังคับให้โจทก์ชำระเงินค่าที่ดินที่ค้างให้จำเลยที่ 1 จึงไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 369 แม้จำเลยที่ 1 จะไม่อุทธรณ์ฎีกาในข้อนี้ ศาลฎีกาแก้ไขให้ถูกต้องได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2404/2539

ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าพยานหลักฐานที่โจทก์ทั้งสองและจำเลยนำสืบมานั้นมีข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงกันรับฟังได้ว่างานในงวดที่ 4 โจทก์ทั้งสองยังไม่ได้ทำถนนงานไฟฟ้ายังไม่เรียบร้อยส่วนงานในงวดที่ 5 ซึ่งเป็นงวดสุดท้ายยังไม่ได้ติดตั้งสุขภัณฑ์ติดตั้งดวงโคมไฟแล้ววินิจฉัยข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่าโจทก์ทั้งสองได้ทำงานเสร็จแล้วและสรุปว่างานในงวดที่ 4 และงวดที่ 5 ที่โจทก์ทั้งสองยังไม่ได้ทำได้แก่ถนนทาสีงานสุขภัณฑ์และงานไฟฟ้าบางส่วนซึ่งจะเห็นได้ว่าเหตุผลสำคัญแห่งคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์นั้นศาลอุทธรณ์ถือเอาพยานหลักฐานที่โจทก์ทั้งสองและจำเลยนำสืบข้อเท็จจริงถูกต้องตรงกันมารับฟังเป็นข้อยุติว่าแต่จำเลยกลับฎีกาได้เถียงว่ารายการค่าใช้จ่ายการสร้างบ้านเอกสารหมายเลข ๑.7 โจทก์ที่ 2 จัดทำขึ้นภายหลังจากที่โจทก์ทั้งสองฟ้องคดีนี้แล้วและมีรายการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การก่อสร้างรวม 6 รายการคำนวณเป็นเงินมากถึง 248,620 บาทแต่โจทก์ทั้งสองไม่มีหลักฐานใบส่งของหรือใบเสร็จรับเงินมานำสืบประกอบจึงรับฟังไม่ได้นั้นย่อมเป็นที่เห็นได้ว่าฎีกาของจำเลยข้อนี้จำเลยหาได้กล่าวโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ว่าไม่ถูกต้องอย่างไรเพราะเหตุใดไม่จึงเป็นฎีกาที่ไม่ขัดแย้งไม่ชอบด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 วรรคหนึ่งศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

ค่าเสียหายเนื่องจากโจทก์ผิดสัญญาและจำเลยถูกบุคคลภายนอกเรียกร้องค่าเสียหายเพราะจำเลยผิดสัญญาจะขายทาวน์เฮาส์ให้คนอื่นเป็นเงิน 150,000 บาท นั้นค่าเสียหายในส่วนนี้มีใช่เป็นค่าเสียหายที่จำเลยต้องเสียไปเนื่องจากการที่โจทก์ผิดสัญญาอันเป็นผลโดยตรงและเกี่ยวเนื่องจากเหตุที่โจทก์ผิดสัญญาตามสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างบ้านหากแต่เป็นค่าเสียหายอันเนื่องมาจากพฤติการณ์พิเศษเมื่อจำเลยมิได้แจ้งให้โจทก์ทราบก่อนหรือขณะทำสัญญาว่าจำเลยมีข้อผูกพันต่อบุคคลภายนอกที่จะต้องขายบ้านทาวน์เฮาส์เพื่อย้ายเข้ามาอยู่บ้านที่จ้างเหมาให้โจทก์ก่อสร้างแต่อย่างใดโจทก์จึงไม่อาจคาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าจำเลยจึงไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายดังกล่าวจากโจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3931/2541

โจทก์ฟ้องว่า การที่เครื่องตัดหินแกรนิต ของโจทก์แตกร้าวชำรุด ไม่สามารถใช้งานได้ ทำให้โจทก์ขาดประโยชน์จากการผลิตสินค้าประเภทแผ่นหินแกรนิต ซึ่งโจทก์ต้องส่งให้แก่ ลูกค้ามีจำนวนไม่เพียงพอ โจทก์จึงขาดประโยชน์เป็นเงิน 2,400,000 บาท นั้น เป็นการเรียกค่าเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษซึ่งจำเลยต้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็น พฤติการณ์เช่นนี้ล่วงหน้าก่อนแล้วแต่โจทก์มิได้นำสืบให้เห็นว่า จำเลยได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นถึงค่าเสียหาย อันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษที่เป็นเหตุให้โจทก์ต้องขาดประโยชน์ ดังกล่าว โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าขาดประโยชน์ดังกล่าว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7979/2542

คดีนี้ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้จำเลยทั้งสองชำระค่าเสียหายให้โจทก์ 136,000 บาท และคืนเงินค่ามัดจำอีก 81,000 บาท รวมแล้วเป็นเงิน 217,000 บาท และให้โจทก์รับผิดชำระเงินให้จำเลย 122,820 บาท เมื่อหักกลบแล้วให้จำเลยรับผิดต่อโจทก์ 94,180 บาท ซึ่งในส่วนของค่ามัดจำจำนวน 81,000 บาท จำเลยมิได้อุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาศาลชั้นต้น จึงถือว่าเรื่องเงินค่ามัดจำดังกล่าวได้ยุติไปแล้วตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น การที่จำเลยฎีกาขอให้ยกฟ้องค่าเสียหาย 136,000 บาท และค่ามัดจำอีก 81,000 บาท รวมเป็น 217,000 บาท ฎีกาของจำเลยทั้งสองในเรื่องค่ามัดจำดังกล่าว จึงเป็นข้อที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาไม่อาจรับไว้วินิจฉัยได้ ฉะนั้นทุนที่พิพาทในชั้นฎีกาจึงเป็นเงินเพียง 136,000 บาท ต้องห้ามฎีกาในข้อเท็จจริงตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคriminal ความแพ่ง มาตรา 248 วรรคหนึ่ง

แม้ฟ้องโจทก์ไม่ได้บรรยายว่า โจทก์ได้แจ้งข้อตกลงเรื่องค่าเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ แต่ฟ้องโจทก์ได้บรรยายไว้แล้วว่าเสียแจกแก่ที่โจทก์ว่าจ้างให้จำเลยทั้งสองตัดเย็บนั้นเพื่อจะ

นำไปขายให้แก่บริษัท บ. พร้อมทั้งระบุข้อตกลงเกี่ยวกับค่าเสียหายอันเกิดจากการส่งมอบสินค้ามีตำหนิหรือไม่ถูกต้องตามแบบ กรณีจึงเป็นเรื่องที่ฝ่ายจำเลยคาดเห็นหรือควรจะได้ความเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้วตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคสอง ดังนั้น การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยเรื่องค่าเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษให้จำเลยทั้งสองชดใช้แก่โจทก์ จึงไม่เป็นการวินิจฉัยนอกเหนือจากคำฟ้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3409/2545

โจทก์อ้างว่าการที่จำเลยยังคงประกอบกิจการอยู่ในที่ดินที่เช่า ทำให้โจทก์ไม่สามารถส่งมอบที่ดินคืนแก่การรถไฟแห่งประเทศไทยเป็นเหตุให้โจทก์ไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนนั้น เห็นว่า ค่าเสียหายดังกล่าวมิใช่ค่าเสียหายโดยตรงจากการที่จำเลยคงอยู่ในที่ดินที่เช่าแต่เป็นค่าเสียหายอันเกิดแก่พฤติการณ์พิเศษในกรณีไม่ชำระหนี้ ซึ่งจะต้องเป็นเรื่องที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์ล่วงหน้าก่อนแล้ว ตามป.พ.พ. มาตรา 222 วรรคสองบัญญัติไว้ เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นข้อเท็จจริงดังกล่าว โจทก์จึงไม่อาจเรียกค่าเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษนี้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4844/2545

การที่จำเลยจัดการหาสถานที่รับฝากสินค้าให้โจทก์ในประเทศสหราชอาณาจักรและเรียกเก็บเงินค่าเก็บรักษาสินค้านี้ดังกล่าวจากโจทก์ในนามของจำเลยนั้น มิใช่เป็นการงานที่จำเลยทำให้เปล่าในฐานะที่จำเลยเป็นตัวแทนของโจทก์และตัวแทนของบริษัท อ. แต่จำเลยและบริษัท อ. มีผลประโยชน์ร่วมกันในการรับฝากสินค้าของโจทก์ จึงถือได้ว่าจำเลยกับพวกดังกล่าวเป็นตัวการร่วมกันในการรับฝากสินค้าที่สูญหายจากโจทก์ โดยมีเป้าหมายค่าฝากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 657 และมาตรา 659 วรรคสอง เมื่อจำเลยกับพวกมิได้ใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเพื่อรักษาสินค้าของโจทก์ในฐานะเป็นผู้มีวิชาชีพในกิจการค้าขายของตนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 659 วรรคสาม จำเลยจึงต้องรับผิดชอบในการสูญหายของสินค้านี้ดังกล่าวต่อโจทก์ตามที่โจทก์ฟ้อง จำเลยจะอ้างว่าเป็นเหตุสุดวิสัยหรือเป็นพฤติการณ์ซึ่งเกิดขึ้นโดยจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบหาได้ไม่

โจทก์ประกอบธุรกิจขายสินค้าโทรศัพท์เคลื่อนที่และโจทก์ได้สั่งซื้อสินค้ามาเพื่อขายหากำไรในประเทศไทย ซึ่งน่าเชื่อว่าจำเลยเองก็ทราบดีอยู่แล้วถึงความในข้อนี้เพราะสินค้านี้ดังกล่าวมีจำนวนมาก และจำเลยได้ติดต่อทำธุรกิจรับจัดการขนส่งสินค้าให้แก่โจทก์มาเป็นเวลานานหลายปีแล้ว การที่สินค้าของโจทก์สูญหายไปจำเลยควรจะได้คาดเห็นได้ว่าโจทก์จะต้องได้รับความเสียหายในส่วนที่เป็น

ค่าขาดกำไรจากการขายสินค้าดังกล่าว ดังนั้น จำเลยจึงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ สำหรับความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษนี้ด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคสอง

หนี้ค่าระวางการขนส่งสินค้าตามฟ้องแย้งเป็นหนี้เงิน เมื่อโจทก์มิได้ชำระหนี้ดังกล่าวแก่จำเลย นับแต่วันครบกำหนด 45 วัน ที่โจทก์ได้รับใบเรียกเก็บเงินจากจำเลย โจทก์ย่อมตกเป็นผู้ผิดนัด จำเลยจึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยจากโจทก์ในระหว่างผิดนัดได้ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคหนึ่ง โจทก์จะนำหนี้ค่าระวางการขนส่งสินค้าที่โจทก์ค้างชำระแก่จำเลยมาขอหักกลบบทหนี้กับหนี้ค่าเสียหายนับแต่วันที่สินค้าของโจทก์สูญหายไปหาได้ไม่ เพราะหนี้ค่าเสียหายหรือสิทธิเรียกร้องดังกล่าวจำเลยยังมีข้อต่อสู้อยู่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 344

การที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพิพากษาให้โจทก์ชำระหนี้ตามฟ้องแย้งแก่จำเลยเกินค่าขอของจำเลยในส่วนที่เป็นระยะเวลาคิดดอกเบี้ยช่วงก่อนฟ้องแย้งนั้น เป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้จะไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นอุทธรณ์ ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศก็มีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยและแก้ไขให้ถูกต้องเองได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 45 ประกอบด้วยมาตรา 26 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142(5)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2/2550

ค่าเสียหายจากการที่เจ้าหน้าที่ต้องลดกำลังการผลิตไฟฟ้าลง นั้น โดยลักษณะของความเสียหายที่เจ้าหน้าที่ได้รับไม่ใช่ความเสียหายที่คนปกติทั่ว ๆ ไปจะรู้ได้จึงไม่ใช่ความเสียหายที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้น แต่เป็นความเสียหายอันเกิดจากพฤติการณ์พิเศษ แม้ลูกหนี้จะประกอบวิชาชีพในการก่อสร้างเกี่ยวกับการผลิตไฟฟ้า แต่ในระบบการผลิตไฟฟ้าทั้งหมดของเจ้าหน้าที่จะมีกำลังผลิตไฟฟ้าเท่าใด ความต้องการใช้ไฟฟ้ามียู่มากเท่าใด ลูกหนี้ไม่อาจทราบได้ และการที่จะใช้กำลังผลิตไฟฟ้าจากแหล่งใด ณ เวลาใด เจ้าหน้าที่น่าจะจะต้องมีแผนการปฏิบัติการให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงของกำลังการผลิตไฟฟ้าในเวลานั้น ๆ อยู่แล้ว เมื่อพิจารณารายละเอียดของค่าเสียหายที่เจ้าหน้าที่กล่าวอ้างแล้วจึงเห็นว่า ค่าเสียหายดังกล่าวไม่อยู่ในวิสัยที่ลูกหนี้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็น ลูกหนี้จึงไม่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายส่วนนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2561/2550

โจทก์ทำสัญญาซื้อขายแอสฟัลต์ซีเมนต์จากจำเลยที่ 1 มีข้อตกลงว่า ถ้าจำเลยที่ 1 ไม่ส่งมอบสินค้าดังกล่าวให้ถูกต้องตามสัญญา โจทก์มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเป็นหลักประกันและในระหว่างที่ยังไม่บอกเลิกสัญญาจำเลยที่ 1 ยินยอมให้โจทก์ปรับเป็นรายวันอัตราร้อยละ 0.2 ของราคาสินค้าที่ยังไม่ส่งมอบนับแต่วันครบกำหนดส่งมอบถึงวันบอกเลิกสัญญา เมื่อจำเลยที่ 1 ไม่ส่งมอบสินค้าให้แก่โจทก์ตามกำหนดในสัญญา โจทก์ไม่ได้ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาในทันที แต่โจทก์แจ้งให้จำเลยที่ 1 ส่งสินค้าและแจ้งส่งวงสิทธิการเรียกค่าปรับ จำเลยที่ 1 มีหนังสือตอบรับยินยอมชำระค่าปรับตามสัญญา พฤติการณ์ถือได้ว่าความเสียหายพิเศษของโจทก์ในส่วนนี้ จำเลยที่ 1 ได้คาดเห็นแล้วตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 จำเลยที่ 1 จึงมีความผูกพันต้องชำระค่าปรับตามสัญญาเป็นรายวัน

โจทก์เป็นส่วนราชการจะได้รับความเสียหายจากงานของราชการไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ หรือไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการซึ่งเป็นค่าเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษนั้น จะต้องเป็นเรื่องที่คู่ความได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้วตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคสอง และคู่กรณีจะต้องรับข้อเท็จจริงกันหรือนำพยานหลักฐานมาสืบให้ปรากฏ แต่โจทก์ไม่ได้นำสืบให้ศาลเห็นว่าโจทก์เสียหายเป็นพิเศษอย่างไร จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องในส่วนนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2423/2551

ประเด็นข้อพิพาทมีว่า จำเลยมีสิทธิระงับการเบิกถอนเงินของโจทก์จากบัญชีพิพาทหรือไม่ ศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยว่า ผู้ฝากเงินกับธนาคารมีนิติสัมพันธ์กันตามลักษณะฝากทรัพย์ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 665 บัญชีพิพาทถือมิได้ว่าเป็นบัญชีเงินฝากของ ท. ดังนั้น จำเลยผู้รับฝากเงินจึงไม่มีสิทธิระงับการเบิกถอนเงินของโจทก์ผู้ฝากเงินจากบัญชีพิพาท เมื่อโจทก์ขอเบิกถอนเงินจำเลยต้องคืนเงินฝากให้แก่โจทก์

ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น มีคำสั่งตั้งโจทก์เป็นผู้จัดการมรดกของ ท. ซึ่งตามคำให้การของจำเลย จำเลยรับว่าจะคืนเงินให้แก่ทายาทที่ศาลมีคำสั่งตั้งเป็นผู้จัดการมรดกของ ท. ต่อไป เงื่อนไขอันเป็นข้อต่อสู้เรื่องระงับการเบิกถอนเงินของจำเลยหมดสิ้นไปแล้วส่วนการที่โจทก์เบิกเงินฝากประจำของ ท. ไปก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งตั้งโจทก์เป็นผู้จัดการมรดกของ ท. และจำเลยยินยอมให้โจทก์เบิกเงินดังกล่าวไปได้ ก็ถือเป็นการยอมรับความเสียหายของจำเลยเองตาม ป.พ.พ. มาตรา 665 วรรคสอง ไม่เกี่ยวกับบัญชีเงินฝากพิพาท ดังนั้น เมื่อโจทก์ประสงค์จะถอนเงินฝากจากบัญชีพิพาท จำเลยก็ต้องคืนให้แก่โจทก์ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 665 วรรคสอง เมื่อ

โจทก์ไปยื่นคำขอเบิกเงินจากบัญชีพิพาทจากจำเลยครั้งแรก แต่จำเลยระงับการจ่ายเงินให้แก่โจทก์ จึงเป็นการละเมิดต่อโจทก์

ค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องมาจากการที่จำเลยไม่ยินยอมให้โจทก์ถอนเงินฝากโดยอ้างว่า โจทก์ได้รับความเดือดร้อนขอค่าสินไหมทดแทนเป็นเงิน 350,000 บาท และโจทก์ไม่สามารถนำเงิน จากบัญชีพิพาทไปร่วมลงทุนกับญาติทำการค้าขายเครื่องยนต์เก่าและเครื่องมือช่างได้ ทำให้ขาด กำไรเป็นเงินวันละ 1,000 บาท ถือได้ว่าเป็นค่าเสียหายอันเกิดจากพฤติการณ์พิเศษซึ่งคู่กรณีต้องได้ คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นก่อนแล้วตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคสอง แต่โจทก์มิได้นำสืบว่าจำเลยได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นว่าโจทก์จะได้รับ ความเสียหายดังกล่าว จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในส่วนนี้ให้แก่โจทก์

จากตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาข้างต้น พอสรุปได้ว่า ความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติชำระหนี้ ตามสัญญา นั้น นอกจากเจ้าหนี้ฝ่ายที่เสียหายสามารถเรียกร้องให้ลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาชดใช้ ค่าเสียหายอันเป็นผลโดยตรงจากการผิดสัญญาได้แล้ว เจ้าหนี้ฝ่ายที่เสียหายยังสามารถเรียกร้องให้ ลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาชดใช้ค่าเสียหายในพฤติการณ์พิเศษได้อีกด้วย ถ้าความเสียหายดังกล่าวเป็น ผลโดยตรงมาจากการไม่ชำระหนี้ตามทฤษฎีเงื่อนไขแล้ว เพียงแต่ผลหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ใช่ ความเสียหายที่ตามปกติธรรมดาย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้เช่นนั้น แต่เป็นความเสียหายใน พฤติการณ์พิเศษ ซึ่งลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษถ้า ลูกหนี้สามารถคาดเห็นได้ว่าจะเกิดความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหาย ดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการคาดเห็นขณะเข้าทำสัญญา หรือขณะไม่ชำระหนี้ก็ตาม (คำพิพากษาศาล ฎีกาที่ 1599/2527 ข้างต้น) ถ้าลูกหนี้ฝ่ายผิดสัญญาไม่สามารถคาดเห็นได้ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น ลูกหนี้ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากพฤติการณ์พิเศษนี้

หลักนี้เป็นการนำทฤษฎีเงื่อนไขมาประสมกับหลักความคาดเห็นของผู้กระทำผิด ทำให้ทฤษฎี มูลเหตุเหมาะสมเหมือนอย่างที่ใช้ในกฎหมายอาญา และกฎหมายลักษณะละเมิดไม่

อาจสรุปได้ว่าหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา มี ลักษณะดังนี้

1. ลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบในผลสุดท้ายถ้าผลนั้นเป็นผลโดยตรง ตามทฤษฎี เงื่อนไข และ
2. ความเสียหายเกิดขึ้นนั้นต้องเป็นความเสียหายที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ นั้น ซึ่งเป็นความเสียหายที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้น รับรู้ หรือทราบกันดีว่าถ้าไม่ชำระ หนี้ตามสัญญาจะต้องเกิดความเสียหายดังกล่าว

3. ความเสียหายที่เกิดขึ้นหากเป็นความเสียหายที่เกิดจากพฤติการณ์พิเศษลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายก็ต่อเมื่อลูกหนี้สามารถคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นความเสียหายนั้นได้ล่วงหน้าว่าถ้าผิดสัญญาจะมีความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้น

3.7 ความเห็นของนักกฎหมาย

3.7.1 ฝ่ายที่เห็นด้วยกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในกฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบัน

ท่านศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์²⁴ เห็นว่าความรับผิดเพื่อละเมิดนั้น ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น แม้ผู้กระทำละเมิดจะไม่คาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้ในความเสียหายนั้นก็ตามผู้กระทำละเมิดก็ยังคงต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น ถึงแม้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดนี้จะเป็นหลักเดียวกับกฎหมายอาญา แต่เพราะความผิดของผู้กระทำละเมิดมาจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อเหมือนกันจึงไม่จำเป็นต้องใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลให้แตกต่างกัน ผู้กระทำละเมิดจึงต้องรับบาปเคราะห์ในความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดอันเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำละเมิด

ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 นี้ใช้ในกรณีที่คู่สัญญามีหนี้ผูกพันกันอยู่ก่อน และเมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดผิดสัญญาคือไม่ชำระหนี้ตามที่ตกลงกันและการผิดสัญญานั้นเป็นเหตุให้คู่สัญญาอีกฝ่ายเสียหาย คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาจึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายปกติทั่วไปที่เกิดขึ้นได้จากการไม่ชำระหนี้

ดังนั้นตามความเห็นของท่าน จิตติ ดิงศภัทย์ เห็นว่าหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในกฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบันนั้นถูกต้องแล้ว จึงไม่น่าบัพัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 มาใช้บังคับกับกฎหมายลักษณะละเมิด เพราะละเมิดคู่กรณีไม่มีหนี้ผูกพันกันมาก่อน

²⁴ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึง มาตรา 452, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2503) หน้า 493, และ 502-504

ท่านพจน์ ปุษาปาคม²⁵ เห็นว่า กรณีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 นั้นใช้เมื่อคู่สัญญาามีหนี้ผูกพันกันอยู่ก่อนแล้ว ว่าแต่ฝ่ายมีหน้าที่จะต้องชำระหนี้อย่างไร และเมื่อฝ่ายใดผิดสัญญา คู่สัญญาอีกฝ่ายที่เสียหายจึงสามารถเรียกค่าเสียหายได้เท่าที่เป็นความเสียหายตามปกติคืออาศัยความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นว่าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นสามารถคาดเห็นได้หรือไม่

นอกจากนี้ยังมีวรรค 2 จำกัดขอบเขตความรับผิดชอบไว้ว่าถ้าเป็นความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษฝ่ายผิดสัญญาไม่ต้องรับผิดชอบแต่จะคาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้เท่านั้น

ส่วนกรณีละเมิดทั้งสองฝ่ายยังไม่มีหนี้จะต้องปฏิบัติต่อกัน ไม่มีวัตถุประสงค์คือการกระทำหรืองดเว้นกระทำ จะมีหนี้ก็ต่อเมื่อเกิดการละเมิดขึ้นแล้ว และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ก็ได้จำกัดขอบเขตไว้อยู่แล้วว่าผู้กระทำละเมิดจะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายอันเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำของตน และยังมีมาตรา 438 ให้อำนาจผู้พิพากษาวินิจฉัยค่าสินไหมทดแทนที่ผู้กระทำละเมิดพึงควรใช้ตามพฤติการณ์แห่งละเมิดอีกด้วย ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดนี้จึงมิได้จำกัดไว้เฉพาะผลปกติเหมือนอย่างความรับผิดชอบอันเนื่องมาจากผิดสัญญา

ท่านศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช²⁶ เห็นว่า การละเมิดนั้นไม่ใช่การไม่ชำระหนี้ แต่เป็นการก่อมูลแห่งหนี้ขึ้นมา เป็นนิติเหตุที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหนี้ จึงจะนำเอาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 มาใช้บังคับมิได้ เพราะไม่ใช่ความเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหนี้ผู้เสียหาย

กรณีจะนำเอาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 มาปรับใช้ได้ต่อเมื่อ ผู้กระทำละเมิดไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในมูลละเมิด เจ้าหนี้หรือฝ่ายที่เสียหายจากการกระทำละเมิดมีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ผู้กระทำละเมิดจ่ายค่าสินไหมทดแทนได้ตาม มาตรา 222 ถ้าการไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นก่อความเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ผู้ถูกกระทำละเมิด

²⁵ พจน์ ปุษาปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2525), หน้า 228 - 229

²⁶ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2(ภาคจบบริบูรณ์) พุทธศักราช 2478 แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ.2505, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2520) หน้า 862 - 863

ท่านศาสตราจารย์ ดร.วารี นาสกุล²⁷ เห็นว่า ละเมิดและการผิดสัญญาต่างก็เป็นบ่อเกิดแห่งหนี้ด้วยกันทั้งคู่ ละเมิดกฎหมายบัญญัติไว้ให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ โดยที่บุคคลทั้งสองฝ่ายมีจำต้องมีข้อตกลงอย่างใดกันมาก่อน

ส่วนสัญญานั้นคู่สัญญาทั้งสอง ฝ่ายจะต้องมีข้อตกลงกันให้คู่สัญญามีความผูกพันกันอย่างไร โดยอย่างหนึ่งต่อกันมาก่อน ต่อมาเมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดผิดสัญญา คือไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ตามที่ตกลงกันไว้ และการผิดสัญญานี้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง คู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากฝ่ายที่ผิดสัญญาได้ ซึ่งทำให้ละเมิดและการผิดสัญญาเหมือนกันในตรงส่วนนี้

อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๒๒๖ บัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางละเมิดไว้ ซึ่งต่างกับความเสียหายอันเกิดขึ้นฐานผิดสัญญา ซึ่งมีกำหนดหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้ชัดเจน ว่าความเสียหายกรณีใดบ้างที่ลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบ ส่วนการกระทำอันเป็นละเมิดนี้ไม่ถึงขั้นไม่ชำระหนี้ เพราะไม่แน่นอนว่ามีหนี้กันอยู่สถานใด จึงไม่อาจนำเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลทางสัญญามาใช้ได้โดยตรง

ท่านศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธุ์²⁸ เห็นว่า หน้าที่ลักษณะละเมิดได้ถูกกำหนดโดยกฎหมาย หน้าที่นั้นย่อมมีต่อบุคคลโดยทั่วไป และความรับผิดทางละเมิดเกิดขึ้นเมื่อมีการจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำให้บุคคลอื่นเสียหาย

ส่วนหน้าที่ตามสัญญาคู่สัญญาเป็นฝ่ายกำหนดขึ้นเอง คู่สัญญามีหน้าที่ต่อบุคคลโดยเฉพาะเจาะจงตามที่ระบุไว้ในสัญญา ซึ่งการที่คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ นั้นไม่จำเป็นต้องอาศัยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เพียงแต่การไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ นั้นก่อความเสียหายให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

ดังนั้นเมื่อละเมิดกับการผิดสัญญามีข้อแตกต่างกันตามที่กล่าวไว้ข้างต้น จึงจะนำเอาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 มาปรับใช้ไม่ได้ เนื่องจากมาตรานี้ใช้เฉพาะคู่กรณีมีหนี้ผูกพันกันอยู่ก่อนแล้ว ความรับผิดของผู้กระทำละเมิดย่อมมีขอบเขตจำกัดเฉพาะความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตนอยู่แล้ว ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบแม้เป็นผลที่ตนไม่อาจคาดหมายได้ก็

²⁷ วารี นาสกุล, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกอร์ได้, หน้า 15 - 16, 109 - 110

²⁸ ไพจิตร ปุญญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด และข้อสันนิษฐานความผิดตามกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553) หน้า 44 - 45

ตาม แต่เมื่อความเสียหายเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำละเมิดนั้นผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบ ถ้ามิใช่ผลโดยตรงก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ในระหว่างผู้เสียหายซึ่งไม่มีความผิดอันใดเลยกับผู้กระทำละเมิดซึ่งเป็นฝ่ายกระทำผิด เหตุใดผู้เสียหายจะต้องรับบาปเคราะห์ที่จะไม่ได้ค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนที่เสียหายจริง จึงไม่ควรจำกัดความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิดให้อยู่ในขอบเขตที่คาดเห็นหรือควรคาดเห็นเท่านั้น

นอกจากนี้ศาลยังมีดุลพินิจที่จะกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามพฤติการณ์แห่งความร้ายแรงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 438 เพื่อไม่ให้ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบมากเกินไปอีกด้วย

ท่านเพ็ง เพ็งนิต²⁹ เห็นว่า ตามปกติเป็นหน้าที่ของบุคคลที่จะไม่ล่วงสิทธิของคนอื่น แต่เมื่อมีการกระทำที่เป็นกรล่วงสิทธิของคนอื่น และการล่วงสิทธินั้นก่อให้เกิดความเสียหาย การกระทำนั้นเป็นละเมิด ซึ่งละเมิดเป็นบ่อเกิดแห่งหนึ่งอย่างหนึ่ง คือ ก่อนมีการละเมิดยังไม่มีหนี้เกิดขึ้นในระหว่างผู้ทำละเมิดกับผู้เสียหาย แต่เกิดหนี้โดยบทกำหนดของกฎหมาย ซึ่งจะเกิดหนี้ขึ้นต่อเมื่อมีการกระทำละเมิดและกฎหมายบังคับให้ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน

ส่วนความรับผิดฐานผิดสัญญาอันเป็นผลแห่งหนี้ คือสัญญาอันเกิดจากข้อตกลงที่ คู่สัญญา มีนิติสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่จะต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดๆ ต่อกัน คือลูกหนี้มีหน้าที่จะต้องชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ตามที่กำหนดไว้ในสัญญา ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ตามที่กำหนดไว้ในสัญญา ลูกหนี้ก็ต้องรับผิดตามสัญญา จึงเรียกความผิดฐานผิดสัญญาว่าเป็นผลแห่งหนี้

ด้วยเหตุนี้จึงไม่อาจนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 มาปรับใช้ในหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดได้

ท่านโสภณ รัตนกร³⁰ เห็นว่า ในกฎหมายลักษณะละเมิดนั้น ไม่ได้มีวางหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้ เหมือนดังกรณีการผิดสัญญาก็ตาม แต่เมื่อกฎหมายมิได้กำหนดให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 มาใช้บังคับดังเช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 442 ที่ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 223 มาใช้บังคับ ก็

²⁹ เพ็ง เพ็งนิต, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหนี้และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จักรวรรดิพิมพ์, 2553) หน้า 4 - 5

³⁰ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551) หน้า 177

หมายความว่าในการกำหนดค่าเสียหายศาลมีดุลพินิจกว้างขวางตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 โดยไม่ถูกจำกัดขอบเขตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222

ด้วยเหตุนี้จึงสามารถนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 มาใช้บังคับในเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดได้

3.7.2 ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในกฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบัน

ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ศันท์กรณ โสติพิพันธุ์³¹ เห็นว่า ละเมิดเป็นเรื่องของการไม่ชำระหนี้อย่างหนึ่ง แต่เป็นหนี้ตามกฎหมายที่จะต้องไม่กระทำการ หรือ งดเว้นกระทำการที่ก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่น นอกจากนี้ละเมิดเป็นบ่อเกิดแห่งหนี้เช่นเดียวกับความรับผิดชอบผิดสัญญาจึงควรนำบทบัญญัติในเรื่องนี้มาบังคับใช้ หากเรื่องนั้นไม่มีกฎหมายลักษณะละเมิดกำหนดไว้เป็นประการอื่น ซึ่งจะเหมาะสมกว่าการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางอาญามาใช้ เพราะฐานการพิจารณาความรับผิดทางแพ่งและทางอาญาแตกต่างกัน คือ ทางแพ่งมุ่งหมายเยียวยา แต่ทางอาญาเป็นการเน้นการลงโทษให้เด็ดขาด

หากพิจารณาตามกฎหมายไทย บทบัญญัติที่เป็นหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางแพ่งก็คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 นั่นเอง

ดังนั้นตามความเห็นของท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ศันท์กรณ โสติพิพันธุ์ จึงเห็นว่าควรจะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 มาปรับใช้กับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด เพื่อความเป็นระบบ อันหนึ่งอันเดียวกันของกฎหมาย

ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล³² เห็นว่า ศาลไทยใช้ทฤษฎีเงื่อนไซ หรือทฤษฎีผลโดยตรงจากการกระทำ มาวิเคราะห์ แต่ศาลในประเทศระบบ Common Law นั้นในอดีตเคยได้นำหลักเกณฑ์ความคาดเห็น มาพิจารณาประกอบด้วย คือ หากผู้กระทำละเมิดสามารถคาดเห็นได้ว่าจะเกิดความเสียหายเกิดขึ้น ผลเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว ทำให้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลมีความเป็นภาววิสัยมากขึ้น และก่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้กระทำละเมิดที่จะทำให้ผู้กระทำละเมิดรับผิดชอบเฉพาะที่ตนสามารถคาดเห็นได้เท่านั้น ก่อให้เกิดการจักรสรรทรัพยากรอย่างมี

³¹ ศันท์กรณ (จำปี) โสติพิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามิคอร์ได้, หน้า 98 - 99

³² ศักดา ธนิตกุล, แนวคิดหลักกฎหมายและคำพิพากษากฎหมายกับธุรกิจ, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2552) หน้า 109, 130 - 131

ประสิทธิภาพ คือระดับของความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบจะต้องเหมาะสมสอดคล้องกับระดับของการกระทำละเมิด ความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบจะต้องสามารถสะท้อนพฤติกรรมการกระทำละเมิดได้

ซึ่งในประเทศระบบ Common Law ในอดีตนั้นมีหลักคิดเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดคล้ายคลึงกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา คือ ความเสียหายต้องเป็นผลโดยตรงหรือเป็นผลที่ตามธรรมดาปกติย่อมเกิดขึ้นได้จากการกระทำละเมิด และหากเป็นความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษ ผู้กระทำละเมิดจะต้องคาดเห็นได้ โดยท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล ได้มีความเห็นพ้องกับหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1898/2518 ที่ท่านนิติติ ดิงศภัทย์ ได้เขียนไว้ว่าหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดควรจะนำเอาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา ซึ่งได้แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 มาใช้บังคับ เพราะจะก่อให้เกิดการจักษุสรรพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า

3.8 ปัญหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในระบบกฎหมายไทย

ทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ตามที่ได้ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา เพื่อให้เห็นถึงการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางปฏิบัติมากขึ้น จะเห็นได้ว่าหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในกฎหมายลักษณะละเมิดของไทยนั้นเป็นหลักเดียวกันกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญา คือ

ทฤษฎีเงื่อนไข มีหลักว่า ถ้าไม่มีการกระทำนั้นแล้วผลย่อมไม่เกิดย่อมถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้น แต่ถ้าไม่มีการกระทำนั้นผลก็ยังคงเกิด เช่นนี้จะถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้นไม่ได้ โดยถือหลักทุกๆเหตุถือเป็นเหตุที่ทำให้เกิดผลได้เท่ากันทุกเหตุ และ

ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม มีหลักว่า ในบรรดาเหตุทั้งหลายที่ก่อให้เกิดผลขึ้นนั้น เฉพาะแต่เหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นเท่านั้นที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้จะเป็นเหตุที่ตามปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นให้พิจารณาจากความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นว่าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์สามารถคาดเห็นเหตุนั้นได้หรือไม่

ซึ่งการนำหลักที่มีอยู่ในกฎหมายอาญามาใช้ในกฎหมายแพ่งนั้นเป็นผลเสียต่อผู้กระทำละเมิดเป็นอย่างมาก เพราะกฎหมายอาญากับกฎหมายแพ่งมีเจตนารมณ์ของกฎหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ กฎหมายอาญามีเป็นกฎหมายมหาชนมีเจตนารมณ์ที่จะปกป้องคุ้มครองความสงบสุขของสังคม ด้วยเหตุนี้กฎหมายอาญาจึงมีการกำหนดโทษทางอาญาไว้ ซึ่งเป็นโทษเกี่ยวกับทางด้านเนื้อตัวร่างกาย เพื่อที่จะลงโทษการกระทำของคนที่ถูกบัญญัติเป็นความผิด ให้เกิดความเข็ดหลาบ

ส่วนในทางแพ่งนั้นเป็นกฎหมายเอกชนมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองปกป้องสิทธิของเอกชนด้วยกันเอง เมื่อผู้ใดก่อความเสียหายให้กับเอกชน ด้วยเหตุนี้กฎหมายแพ่งจึงไม่มีการกำหนดโทษเกี่ยวกับเนื้อตัว ร่างกายเหมือนอย่างทางอาญา มีเพียงแต่กำหนดให้ผู้ที่ก่อความเสียหายจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้นให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายเท่านั้น เพื่อเป็นการเยียวยาแก้ไข ให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเท่านั้น

เพราะฉะนั้นในทางปฏิบัติ การที่นักกฎหมายนำเอาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญามาปรับใช้จึงเป็นการปรับใช้ที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาผู้เสียหายของกฎหมายลักษณะละเมิด

ดังตัวอย่างเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1898/2518 ข้างต้น ที่ว่า โจทก์รับจ้างขนส่งยางรถยนต์ของบริษัท ย. โดยมอบหมายให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ล.รับขนส่งให้อีกทอดหนึ่ง ฉ.ลูกจ้างของจำเลยขับรถในทางการที่จ้างของจำเลยโดยประมาท เป็นเหตุให้ชนกับรถยนต์ของห้างหุ้นส่วนจำกัด ล.ที่บรรทุกยางรถยนต์ดังกล่าวแล่นสวนทางมา ทำให้อยางรถยนต์ที่บรรทุกมาตกลงไปจากรถ แล้วถูกคนร้ายลักไป โจทก์ได้ชำระราคายางรถยนต์ที่สูญหายให้แก่บริษัท ย. ไปแล้ว ดังนี้เห็นได้ว่า การที่ยางรถยนต์ถูกคนร้ายลักไป เกิดขึ้นเพราะความผิดของ ฉ.คนขับรถของจำเลยที่ขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ชนรถบรรทุกยาง ซึ่งถ้าไม่ชน ก็คงไม่ถูกคนร้ายลักในที่เกิดเหตุการณสูญหายของยางรถยนต์ จึงเป็นผลโดยตรงจากการละเมิด จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ในผลแห่งละเมิดของ ฉ.คนขับรถของจำเลยที่ชนรถบรรทุกยางรถยนต์

เมื่อวิเคราะห์ตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้แล้ว จะเห็นได้ว่า คำพิพากษาศาลฎีกานี้ใช้หลักทฤษฎีเงื่อนไขมาวินิจฉัย ซึ่งเห็นได้จากการที่ศาลฎีกาให้เหตุผลไว้ว่า “การที่ยางรถยนต์ถูกคนร้ายลักไปเกิดขึ้นเพราะความผิดของ ฉ.คนขับรถของจำเลยที่ขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ชนรถบรรทุกยาง ซึ่งถ้าไม่ชน ก็คงไม่ถูกคนร้ายลักในที่เกิดเหตุการณสูญหายของยางรถยนต์ จึงเป็นผลโดยตรงจากการละเมิด” คือ ถ้า ฉ. ไม่ขับรถชน คนร้ายก็คงไม่มีโอกาสลักขโมยยางรถยนต์ไป

ตามความจริงแล้ว จำเลยนั้นมิได้ลักยางรถยนต์ไปแต่อย่างใด การที่ให้จำเลยต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากยางรถยนต์ ย่อมเป็นการไม่ยุติธรรมแก่จำเลย เนื่องมาจากจำเลยไม่ได้ก่อความเสียหายนั้น

ครั้นจะใช้ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมก็ไม่มักจะถูกต้อนัก เนื่องจาก ถ้านำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้จะต้องอาศัยความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นว่าสามารถคาดเห็นได้หรือไม่ว่ายางรถยนต์จะถูกคนร้ายขโมยไป ถ้าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นสามารถคาดเห็นได้จำเลยจะต้องรับผิด แต่ถ้าวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นไม่สามารถคาดเห็นได้จำเลยก็ไม่ต้องรับผิด

ซึ่งจากการที่ได้ศึกษาคำพิพากษากฎีกามาแล้วเหตุการณ์เช่นนี้จะเทียบได้กับคำพิพากษากฎีกาที่ 7973 – 7975/2548

จำเลยที่ 4 ลูกจ้างของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ขับรถบรรทุกวัดตะกูเปิดของจำเลยที่ 1 ที่จำเลยที่ 1 ว่าจ้างจำเลยที่ 2 และที่ 3 ให้นำไปส่งที่คลังสินค้าของจำเลยที่ 1 ไปในทางการที่จ้างของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ระหว่างการขนส่งจำเลยที่ 4 ประมาทเดินเลี้ยวขับรถด้วยความเร็วเกินสมควรแล่นเข้าทางโค้งที่เกิดเหตุซึ่งเป็นทางโค้งหักข้อศอกโดยไม่ระมัดระวังจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถควบคุมรถได้ ทำให้รถเสียหลักพลิกคว่ำวัดตะกูเปิดซึ่งบรรทุกมาตกกระจายอยู่บนพื้นถนน หลังจากนั้นก็มีชาวบ้านเข้ามายุ่งเกี่ยวกับวัดตะกูเปิดที่ตกกระจายอยู่บนพื้นถนนดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดระเบิดขึ้นทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บรวมหลายร้อยคน และทรัพย์สินของโจทก์ทั้งสามได้รับความเสียหาย การกระทำของชาวบ้านที่ทำให้เกิดระเบิดขึ้นเช่นนี้เป็นเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนคาดหมายได้เพราะเป็นเรื่องธรรมดาเมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบนทางหลวง ก็จะมีชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงรวมทั้งประชาชนที่ใช้รถยนต์สัญจรผ่านที่เกิดเหตุจะหยุดรถลงไปมุงดูเหตุการณ์และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้บาดเจ็บ รวมทั้งอาจมีคนไม่ดีซึ่งปะปนอยู่ในกลุ่มคนเหล่านั้นถือโอกาสหยิบฉวยเอาทรัพย์สินสิ่งของที่ตกหล่นไปได้

เมื่อเปรียบเทียบกับคำพิพากษากฎีกาที่ 7973 – 7975/2548 แล้ว จะเห็นได้ว่า การที่คนร้ายลักขโมยยางรถยนต์ไปก็เป็นเหตุที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นสามารถคาดเห็นได้ ดังนั้นจำเลยก็ยังคงรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดแก่ยางรถยนต์อยู่ดี

ถ้าสมมติว่า สามารถนำตัวคนร้ายที่มาขโมยยางรถยนต์ไปมาขึ้นศาล เป็นจำเลยร่วม กับจำเลยได้ คำพิพากษาก็คงจะเปลี่ยนแนวไป คงไม่พิพากษาให้จำเลยต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดแก่ยางรถยนต์ด้วย เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นจะทำให้จำเลยได้รับค่าสินไหมทดแทนมากกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบันนั้นยังมีปัญหา หากนำมาปรับใช้กับกฎหมายลักษณะละเมิดจะมีความไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตัวเองมิได้ก่อให้เกิดขึ้นด้วย จึงเปรียบเสมือนกับลงโทษผู้กระทำละเมิด ดังเช่นที่มีอยู่ในกฎหมายอาญา ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาผู้เสียหายของกฎหมายแพ่ง

นอกจากนี้ยังเป็นสาเหตุให้ความรับผิดชอบที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับหรือค่าสินไหมทดแทนที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องชดใช้ขึ้นนั้นไม่สามารถสะท้อนการกระทำของผู้กระทำละเมิดได้อย่างแท้จริง เนื่องจากถ้าหากยังถือหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลตามกฎหมายอาญาก็จะเปรียบเสมือนเป็นการลงโทษผู้กระทำละเมิด เป็นเหตุให้ผู้กระทำละเมิดอาจจะต้องรับผิดชอบมากกว่าความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของผู้กระทำละเมิดเอง อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้กระทำ

ละเมิด เนื่องจากผู้กระทำละเมิดก็สมควรจะได้รับความเป็นธรรมเช่นเดียวกันกับผู้เสียหาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ผู้กระทำละเมิดควรรับผิดชอบเฉพาะในความเสียหายที่ตนก่อเท่านั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 4

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ในกฎหมายประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศที่ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่ปรับใช้กฎหมายได้อย่างเป็นระบบระเบียบประเทศหนึ่ง จึงมีประเทศจำนวนไม่น้อยที่ได้ทำการร่างกฎหมายโดยเอากฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมาเป็นแบบอย่างในการร่าง รวมทั้งประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ เรื่องของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่รู้จักกันในปัจจุบันยังมีที่มาจากประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะศึกษาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพื่อให้ทราบถึงความหมาย แนวความคิด แนวทางการปรับใช้ และปัญหาของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิดของประเทศไทย

4.1 ประวัติความเป็นมาของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล¹

การร่างประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้เริ่มขึ้นในปีคริสต์ศักราช 1873 โดยในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งนั้น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ยึดถือและเดินตามแนวความคิดของ วอน ซาวิญนี่ (von Savigny)* ผู้ก่อตั้งสำนักกฎหมายประวัติศาสตร์ ที่กล่าวว่า “การจะร่างกฎหมายจะต้องศึกษาประวัติศาสตร์ กฎหมายเหมือนกับจิตวิญญาณประชาชาติต้องอาศัยเวลาในการร่างและต้องมาจากจิตวิญญาณประชาชน (Volksgeist) จารีตประเพณีขนบธรรมเนียมของชนชาติก่อน” ด้วยเหตุนี้เมื่อปี คริสต์ศักราช 1874 จึงได้มีการแต่งตั้งอนุกรรมการขึ้นมาเพื่อ นำเสนอแผนงานและวิธีการร่างประมวลกฎหมาย และกรรมการร่าง

¹ B.S. Markesinis, *A comparative introduction to the German law of torts*, second edition (Oxford : Clarendon Press, 1990) pp 95 – 108 ; จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, “ความรับผิดชอบละเมิดตามกฎหมายเยอรมันเปรียบเทียบกับคอมมอนลอว์ : มาตรา 823 BGB” วารสารนิติศาสตร์ 25, 1 (2538) : 100

* นักกฎหมายชาวเยอรมัน ผู้ก่อตั้งสำนักกฎหมายประวัติศาสตร์ โดยหลักปรัชญาของ วอน ซาวิญนี่ มีว่า กฎหมายไม่ใช่คำสั่งของรัฐาธิปไตย ไม่มีมนุษย์ผู้ใดสามารถสร้างกฎหมายขึ้นมาเองได้ กฎหมายมีขึ้นและพัฒนาไปตามจิตวิญญาณประชาชาติ โดยคำนึงถึงประวัติศาสตร์ของชาติ

ประมวลกฎหมายชุดแรกจำนวน 10 คน อันประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 5 คน ข้าราชการประจำ กระทรวงยุติธรรม 3 คน นักวิชาการ 2 คน* โดยนักวิชาการคนแรกจะเน้นศึกษาจารีตประเพณีของชนชาติเยอรมัน และนักวิชาการคนที่ 2 จะเน้นศึกษากฎหมายโรมัน คือ ประมวลกฎหมายของจักรพรรดิ จัสติเนียน ที่ชื่อ *corpus iuris civilis* ทั้งนี้เพื่อที่จะนำกฎหมายโรมันมาเป็นแบบอย่างในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งของตน เหตุผลที่คณะกรรมการเลือกกฎหมายโรมันเนื่องจาก วัตถุประสงค์ในการร่างประมวลกฎหมายนั้นผู้ร่างมีเจตนารมณ์ต้องการให้ประมวลกฎหมายเยอรมันมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้ร่างจึงได้นำเอากฎหมายโรมันมาศึกษาเนื่องจากมีนักปราชญ์และศาสตราจารย์ทางกฎหมายได้นำกฎหมายโรมันมาทำการศึกษาและจัดเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่อยู่แล้ว² ทำให้ง่ายต่อการศึกษา ส่งผลให้ร่างกฎหมายออกมาเป็นหมวดหมู่ อันหนึ่งอันเดียวกัน และสอดคล้องกันกับจารีตประเพณีของชนชาติตนด้วย

ดังนั้น คณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายชุดนี้จึงได้ทำการศึกษา *corpus iuris civilis* และจารีตประเพณีของชนชาติเยอรมัน และเริ่มนำมาประมวลร่างลงในร่างกฎหมายแพ่งในปีคริสต์ศักราช 1887 ต่อมาคริสต์ศักราช 1888 ก็ได้มีการเผยแพร่ออกให้ประชาชนวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับร่างประมวลกฎหมายแพ่ง จนเมื่อถึงคริสต์ศักราช 1895 คณะกรรมการจึงได้นำสิ่งที่ประชาชนวิพากษ์วิจารณ์มาพิจารณาในสภาสูง โดยมีการแก้ไขบ้างเล็กน้อยก่อนจะเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ความเห็นชอบ ต่อมาเมื่อร่างประมวลกฎหมายแพ่งผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงถือว่าขั้นตอนการร่างประมวลกฎหมายแพ่งเป็นอันแล้วเสร็จในปีคริสต์ศักราช 1895 เดียวกันนี้เอง และได้มีการประกาศใช้ในวันที่ 1 มกราคม 1900³

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประมวลกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายโรมันโดยตรง โดยเฉพาะบทบัญญัติว่าด้วยหนี้ ส่วนบทบัญญัติอื่นๆ ก็มีการนำกฎหมายโรมันมาบ้างโดยมาผสมผสานกับจารีตประเพณีท้องถิ่นของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเองด้วย

ส่วนเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการทำและผลที่มีที่มาจากกฎหมายประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น มีความเป็นมาที่สำคัญ ดังนี้

* นักวิชาการคนที่ 1 Paul von Roth เน้นศึกษาจารีตประเพณีของชนชาติเยอรมัน

นักวิชาการคนที่ 2 Bernhard Windscheid เน้นศึกษากฎหมายโรมัน

² กัทร กัประเสริฐ, คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย, หน้า 148 - 149

³ มานิตย์ วงศ์เสรี, "ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน *Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)*," คำบรรยายหลักสูตรนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชา ระบบซีวิลลอว์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554, บรรยายที่คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 21 กรกฎาคม 2554 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

โดยในช่วงแรกหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้รับอิทธิพลมาจาก นักกฎหมายอาญาชาวออสเตรียนามว่า Julius Glaser⁴ ซึ่งเป็นผู้คิดค้นหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลขึ้นมาเป็นครั้งแรกในปีคริสต์ศักราช 1858* ได้กล่าวไว้ว่า

“ถ้าไม่นำการกระทำของจำเลยมาคิดรวมกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นปัญหาแล้วปรากฏว่าผลเสียหายยังมีอยู่เช่นเดิมจะเป็นที่เห็นได้ชัดว่า การกระทำนั้นและผลของมันไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่ถ้าตัดการกระทำของจำเลยออกไปแล้ว ผลเสียหายนั้นไม่เกิดขึ้น ถือว่าจำเลยมีส่วนในผลนั้น และผลที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของจำเลย”⁵

จากคำกล่าวของ Julius Glaser นี้สามารถสรุปหลักได้ว่า ผู้กระทำละเมิดไม่ต้องรับผิดชอบในผลเสียหายที่เกิดขึ้น เว้นแต่การกระทำนั้นจะเป็นเงื่อนไขแห่งผลเสียหายนั้น ซึ่งการจะตัดสินว่าอะไรเป็นเงื่อนไขแห่งผลเสียหายนั้น หรือว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นว่าเป็นผลโดยตรงของผู้กระทำละเมิดหรือไม่ สามารถแยกพิจารณาออกเป็น 2 วิธี คือวิธีการตัดออก และวิธีการแทนที่

1. วิธีการตัดออก (Hinwegdenken)

วิธีการตัดออกนี้ จะใช้กับกรณีที่การกระทำละเมิดนั้นเป็นการกระทำบางอย่างโดยบังเอิญ โดยวิธีการตัดออกนี้ จะตัดการกระทำของผู้กระทำละเมิดออกไป โดยยังคงเงื่อนไขเหตุการณ์ต่างๆไว้เหมือนเดิม และดูผลที่เกิดขึ้นว่า หลังจากที่ตัดการกระทำของผู้กระทำละเมิดออกไปแล้ว ผลสุดท้ายมีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ ถ้าผลสุดท้ายยังไม่มีเปลี่ยนแปลง ถือว่าการกระทำของผู้กระทำละเมิดไม่มีส่วนสัมพันธ์กับความเสียหาย แต่ถ้าหากตัดการกระทำของผู้กระทำละเมิดออกไปแล้ว ผลสุดท้ายของเหตุการณ์เกิดมีการเปลี่ยนแปลงไป กรณีนี้ถือว่า การกระทำของผู้กระทำละเมิดมีความสัมพันธ์กับผล ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหาย เช่น

นาย ก ยิง นาย ข บาดเจ็บ ต่อมา นาย ข ตาย ถ้าหากตัดการกระทำของนาย ก ที่ยิงนาย ข ออกไปแล้ว ภายหลังจากปรากฏว่านาย ข ยังคงตายอยู่ ดังนี้ นาย ก ไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของนาย ข แต่ถ้าหากว่าตัดการกระทำของนาย ก ที่ยิงนาย ข ออกไปแล้ว ปรากฏว่านาย ข จะไม่ตาย เช่นนี้ นาย ก จำต้องรับผิดชอบในความตายของนาย ข เพราะการกระทำของนาย ก มีความสัมพันธ์กับผลคือ ความตายของนาย ข

⁴ คณิต ณ นคร, “ปัญหาการกระทำและผล” วารสารนิติศาสตร์ 12, 2, (2525) : หน้า 111

* หลักนี้ถูกนำเข้ามาใช้ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดย Maximilian von Buri ผู้พิพากษาศาลสูงสุดแห่งอาณาจักรไรช์ (Reichsgericht) และใช้หลักนี้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (คณิต ณ นคร, “ปัญหาการกระทำและผล” วารสารนิติศาสตร์ 12, 2, (2525) : หน้า 112)

⁵ Glaser, *Abhandlungen aus dem österreichischen Strafrecht*, 1958 p. 298 cited in H.L.A Hart, Honoré, *causation in the law*, second edition, (Oxford : Clarendon press. 1985) p.443

2. วิธีการแทนที่ (Hinzudenken)

วิธีการแทนที่นี้จะใช้กับกรณีที่การกระทำละเมิดนั้นเป็นการงดเว้นกระทำการ โดยวิธีการแทนที่นี้จะแทนที่โดยสมมุติว่าในเหตุการณ์นั้นๆ ได้มีการกระทำอันชอบด้วยกฎหมายของผู้กระทำละเมิด และพิจารณาที่ผลสุดท้ายว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ ถ้าผลสุดท้ายยังไม่มีเปลี่ยนแปลง จะถือว่าการงดเว้นกระทำการของผู้กระทำละเมิดไม่มีส่วนสัมพันธ์กับความเสียหาย แต่ถ้าหากผลสุดท้ายของเหตุการณ์เกิดมีการเปลี่ยนแปลงไป กรณีนี้ถือว่าการงดเว้นกระทำการของผู้กระทำละเมิดมีความสัมพันธ์กับผล ส่งผลให้ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหาย

ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาของศาลยุติธรรมสูงสุดแห่งอาณาจักรไรช์ เล่มที่ 12 หน้าที่ 94* ตัดสินไว้ว่า เรือท่องเที่ยวลำหนึ่ง มีผู้โดยสารตกลงไปในทะเลถึงแก่ความตาย ทั้งที่จุดที่ผู้โดยสารตกลงไปในทะเลนั้นมีกลาสีเรือยื่นดูเหตุการณ์ทั้งหมดอยู่ใกล้บริเวณนั้น กรณีนี้จะเห็นได้ว่าเป็นการละเมิดโดยงดเว้นกระทำการ จึงจะต้องนำวิธีการแทนที่มาใช้ในการพิจารณา คือ ให้ตัดการงดเว้นกระทำการของผู้กระทำละเมิดออกไป และให้แทนที่ด้วยการกระทำที่ถูกต้องกฎหมายของผู้กระทำละเมิดแทน เช่นตามคำพิพากษาข้างต้นนี้ จะต้องตัดการงดเว้นกระทำการของกลาสีเรือที่ยื่นดูอยู่เฉยๆโดยไม่ให้ความช่วยเหลือออกไป และแทนที่ด้วยการให้ความช่วยเหลือผู้โดยสารของกลาสีเรือแทน และพิจารณาผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ ถ้าผลสุดท้ายยังไม่มีเปลี่ยนแปลง คือ แม้ว่ากลาสีเรือจะเข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้โดยสารที่ตกน้ำนั้นก็ตาม แต่ผลที่สุดผู้โดยสารก็ยังจมน้ำตายอยู่ดี จะถือว่าการงดเว้นกระทำการของกลาสีเรือไม่มีส่วนสัมพันธ์กับความตายของผู้โดยสาร แต่ถ้าหากผลสุดท้ายของเหตุการณ์เกิดมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น ผู้โดยสารไม่จมน้ำตาย กรณีนี้ถือว่า การงดเว้นกระทำการของกลาสีเรือมีความสัมพันธ์กับความตายของผู้โดยสาร กลาสีเรือจะต้องรับผิดชอบในความตายของผู้โดยสาร

จากหลักการข้างต้นนี้ของ Julius Glaser นี้ก็คือทฤษฎีเงื่อนไข หรือทฤษฎีผลโดยตรง หรือทฤษฎีความเท่ากันแก่เหตุ ที่รู้จักกันในปัจจุบัน ซึ่งในภาษาเยอรมันเรียกว่า Äquivalenztheorie

อย่างไรก็ตาม หลักการของ Julius Glaser นี้ก็มีข้อเสียอยู่ คือ จะไม่สามารถใช้วิธีการตัดออกหรือแทนที่นี้ได้เลยถ้าหากมีเหตุการณ์เกิดขึ้นมีมากกว่าหนึ่งเหตุการณ์ และแต่ละเหตุการณ์ต่างก็มีความพอเพียงในตัวเองที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้ เช่น กรณีที่โรงงาน 2 โรงงานได้ปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำทำให้ชาวบ้านที่ดื่มน้ำเข้าไปป่วย กรณีตามตัวอย่างนี้เป็นกรณีก่อให้เกิดการกระทำ คือมีปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำ จึงต้องนำวิธีการตัดออกมาใช้ โดยตัดการกระทำละเมิดของโรงงานออกทีละโรงงาน และดูผลสุดท้ายว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่

* RGZ 12, 94 (Decisions of the Imperial Court Volume 12, page 94)

กรณีนี้จะเห็นว่า เมื่อตัดการกระทำของโรงงานที่ 1 ออก ผลสุดท้ายก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง คือชาวบ้านก็ยังคงดื่มน้ำเสียที่ถูกปล่อยออกมาจากโรงงานที่ 2 และย่อมต้องเกิดอาการป่วยอยู่ดี โดยเหตุนี้โรงงานที่ 1 จึงไม่ต้องรับผิด เช่นเดียวกับกรณีโรงงานที่ 2 จึงอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย เพราะผู้เสียหายจะไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาเลย

ด้วยเหตุนี้จากปัญหาดังกล่าว จึงได้มีนักวิชาการเสนอวิธีใหม่คือ “วิธีปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญ” (substantial factor) ขึ้น*

วิธีปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญมีหลักว่า การกระทำใดที่จะทำให้ผู้กระทำต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นการกระทำที่มีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหายนั้นๆ

ตามตัวอย่างข้างต้น การที่โรงงาน 2 โรงงานได้ปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำทำให้ชาวบ้านที่ดื่มน้ำเข้าไปป่วย การกระทำละเมิดโดยการปล่อยน้ำเสียของแต่ละโรงงาน เป็นเหตุที่มีความเพียงพอที่จะทำให้ผู้ที่ดื่มน้ำเข้าไปป่วยได้ ด้วยเหตุนี้ โรงงานทั้ง 2 จึงต้องรับผิดร่วมกัน

ถึงกระนั้น ต่อมาเมื่อมีการเห็นว่า ทฤษฎีเงื่อนไขหรือว่าทฤษฎีผลโดยตรง หรือทฤษฎีความเท่ากันแก่เหตุ (Aquivalenztheorie) นี้ อาจไม่มีความเพียงพอที่จะจำกัดความรับผิดของผู้กระทำละเมิด ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้พยายามคิดพัฒนาหลักความสัมพันธ์ระหว่างกรกระทำและผลขึ้นมาใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะจำกัดความรับผิดของผู้กระทำละเมิด ให้ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบอยู่ในกรอบของเหตุทางกฎหมายเท่านั้น⁶

ด้วยเหตุนี้ นักกฎหมายเยอรมันจึงได้นำ “ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม” ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ได้อธิบายโดย นักสรีรศาสตร์นามว่า von Kries มาปรับใช้กับกฎหมายลักษณะละเมิด โดยทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมที่ von Kries ได้อธิบายไว้มีดังนี้

“การกระทำของผู้ก่อความเสียหายที่จะถือว่าเป็นเงื่อนไขของความเสียหายที่เกิดขึ้น จะต้องเป็นการกระทำที่สมควรเหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยประเมินจากสถานการณ์ทั้งหมดซึ่งได้รู้หรือควรจะได้รู้โดยผู้กระทำละเมิดในขณะกระทำละเมิดว่าอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้”⁷

จากหลักที่ Von Kries นำเสนอ สามารถสรุปหลักได้ว่า ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดก็ต่อเมื่อความเสียหายนั้นมีความเหมาะสมกับการกระทำของผู้กระทำละเมิด ทั้งนี้ อะไรเป็นความเสียหายที่มี

* ซึ่งวิธีนี้ได้มีการนำมาปรับใช้ครั้งแรกในศาลมินเนโซตา ในคดี Anderson v. Minneapolis St. P and Co (B.S. Markesinis, A comparative introduction to the German law of torts, second edition (Oxford : Clarendon Press, 1990) p 98)

⁶ Gerald Spindler and Oliver Rieckers, Tort law in Germany, 1st (Kluwer Law International : Netherland, 2011) p.116

⁷ von Kries, Die Prinzipien der Wahrscheinlichkeitsrechnung, 1927 p 179 cited in B.S. Markesinis, A comparative introduction to the German law of torts, second edition (Oxford : Clarendon Press, 1990) p 99

ความเหมาะสมกับการกระทำของผู้กระทำละเมิด ให้พิจารณาจากความรู้หรือความคาดเห็นของผู้กระทำละเมิดในขณะกระทำละเมิดนั้น ว่าผู้กระทำละเมิดสามารถรู้หรือคาดเห็นความเสียหายได้หรือไม่ ถ้าผู้กระทำละเมิดสามารถรู้หรือคาดเห็นถึงความเสียหายนั้นได้จะถือว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมกับการกระทำของผู้กระทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าหากผู้กระทำละเมิดไม่อาจรู้หรือคาดเห็นถึงความเสียหายได้ จะถือว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่มีความเหมาะสมกับการกระทำของผู้กระทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น

อย่างไรก็ตาม หลักทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมของ von Kries ก็ได้ถูกคัดค้านโดย Rümelin⁸ และในขณะเดียวกัน Rümelin ก็ได้นำเสนอ “*ทฤษฎีการมองย้อนหลังทางภาวะวิสัย*” (The Theory of Object Hindsight) ขึ้นมา

โดยทฤษฎีนี้มีหลักว่า “การประเมินว่าความเสียหายใดมีความเหมาะสมกับการกระทำของผู้กระทำละเมิด จำต้องคำนึงถึงความรู้เห็นทั้งหมดของมวลมนุษยชาติและสถานการณ์ทั้งหมดในที่เกิดเหตุ”

ซึ่งหลักทฤษฎีการมองย้อนหลังทางภาวะวิสัย ของ Rümulin นี้มีส่วนคล้ายกับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมของ von Kries จะต่างกันก็ตรงที่ ทฤษฎีการมองย้อนหลังทางภาวะวิสัยได้ปฏิเสธหลักความรู้หรือคาดเห็นถึงความเสียหายของผู้กระทำละเมิด แต่จะใช้ความรู้หรือคาดเห็นของมวลมนุษยชาติในความเสียหายที่เกิดขึ้นแทน

ด้วยเหตุนี้ Traeger จึงเสนอผลสรุปที่เป็นการประนีประนอมกันระหว่างความคิดของ Von Kries และ Rümulin โดย Traeger จึงได้เสนอหลักว่า⁹

“เหตุที่จะเป็นเงื่อนไขที่เหมาะสมกับความเสียหายจะต้องประเมินจากสถานการณ์ทั้งหมดที่สังเกตได้จากนักสังเกตการณ์ (optimal observer) ในเวลาที่เกิดเหตุการณ์ และความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นที่คาดเห็นได้ของผู้กระทำละเมิดขณะกระทำละเมิด ข้อเท็จจริงทั้งหลายที่เกิดขึ้นจะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้มีประสบการณ์ว่ามีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่”

อันเป็นการเปลี่ยนหลักของ Rümulin ที่ว่าให้ใช้ความรู้หรือคาดเห็นของมวลมนุษยชาติในการพิจารณาว่าอะไรเป็นความเสียหายที่มีความเหมาะสมกับการกระทำของผู้กระทำละเมิด เป็นการสังเกตจากนักสังเกตการณ์แทน

⁸ Rümelin, *Die Verwendung der Kausalbegriffe in Straf- und Zivilrecht*, p 171 cited in B.S. Markesinis, *A comparative introduction to the German law of torts*, second edition (Oxford : Clarendon Press, 1990) p 100

⁹ Traeger, *Kausalbegriff im Zivil – und Strafrecht*, 1904 p. 159 cited in B.S. Markesinis, *A comparative introduction to the German law of torts*, second edition (Oxford : Clarendon Press, 1990) p 100

ซึ่งทฤษฎีการของ Traeger ได้รับการยอมรับจากศาลเป็นอย่างมาก นับตั้งแต่คำพิพากษาของศาลยุติธรรมสูงสุดแห่งอาณาจักรไรช์ เล่มที่ 133 หน้าที่ 126* ต่างก็ใช้ทฤษฎีของ Traeger มาเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาคดี

อย่างไรก็ตามศาสตราจารย์ Larenz เห็นว่าหลักการของ Traeger นี้ยังไม่มี ความชัดเจน นอกจากนี้ยังไม่สามารถตอบคำถามของศาสตราจารย์ Larenz ที่ตั้งคำถามไว้ว่า นักสังเกตการณ์ต้องมีความรู้เพียงไร เช่น ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บจากการกระทำของผู้กระทำละเมิด และต่อมาได้ตายลงด้วยโรคหัวใจที่เป็นอยู่ก่อนที่จะถูกกระทำละเมิด กรณีนี้จำเป็นหรือไม่ที่นักสังเกตการณ์จะต้องรู้เรื่องโรคหัวใจด้วย เพราะความรู้นี้จะรู้ได้โดยผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์เท่านั้น ยิ่งต้องใช้ความรู้ของนักสังเกตการณ์มากเท่าไร ยิ่งยากที่จะดูว่าอะไรเป็นผลที่เหมาะสมกับการกระทำ¹⁰

ด้วยเหตุนี้ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมจึงแสดงถึงความไม่มีประสิทธิภาพในการใช้พิจารณาคดีละเมิด นักกฎหมายเยอรมันจึงเกิดความพยายามที่จะรวมทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมกับทฤษฎีอื่นที่มีมาตรฐานมากกว่ามารวมเข้าไว้ด้วยกัน ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการพัฒนา “ทฤษฎีว่าด้วยกฎแห่งขอบเขต” (The Scope of The Rule Theory) เกิดขึ้น

ทฤษฎีว่าด้วยกฎแห่งขอบเขต (The Scope of The Rule Theory) ได้รับการเสนอโดย Rabel¹¹ ว่า ให้นำหลักการผิดสัญญาหรือการผิดหน้าที่ตามกฎหมาย¹² มาปรับใช้พิจารณาคชดใช้ค่าเสียหายในคดีละเมิด โดยมีหลักว่าจะไม่มีการชดใช้ค่าเสียหายถ้าความเสียหายไม่อยู่ในขอบเขตที่กฎหมายประสงค์จะให้ความคุ้มครอง ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง หรือเพราะความเสียหายไม่อยู่ในกลุ่มที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง ซึ่งหลักนี้เปรียบเสมือนกับการถือความประสงค์ของสัญญามาเป็นหลักในการวินิจฉัยความรับผิดของผู้กระทำละเมิด ซึ่งที่ผ่านมาก็มีหลายคดีที่มีการวินิจฉัยขอบเขตความรับผิดของจำเลยขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายเจตนาของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง อันเป็นที่คาดเห็นได้ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

ด้วยเหตุความเป็นมาดังกล่าว ทำให้หลักในการพิจารณาวินิจฉัยหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ใช้หลัก

* RGZ 133, 126 (Decisions of the Imperial Court Volume 133, page 126)

¹⁰ Ibid, p 101

¹¹ Rabel, Das Recht des Warenkaufs, 1936 p 495 cited in B.S. Markesinis, A comparative introduction to the German law of torts, second edition (Oxford : Clarendon Press, 1990) p 101

¹² Gerald Spindler and Oliver Rieckers, Tort law in Germany, 1st (Kluwer Law International : Netherland, 2011) p.116

เดียวกันกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาในทำที่สุด และใช้หลักดังกล่าวเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน¹³

4.2 ความหมายของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล คือ ความสัมพันธ์กันระหว่าง 2 เหตุการณ์ เหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น อีกเหตุการณ์หนึ่งจึงมีอยู่ หรือกล่าวคือ เหตุการณ์หนึ่งก่อให้เกิดอีกเหตุการณ์หนึ่งขึ้นจนถึงขนาดจะกล่าวได้ว่าเหตุการณ์อย่างหลังจะไม่เกิดขึ้นเลยหากไม่มีเหตุการณ์แรกเกิดขึ้น ซึ่งหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนี้จะเป็นตัวนำมาพิจารณาถ่วงน้ำหนักว่า เหตุการณ์ใดๆ มีความสำคัญเพียงพอที่จะก่อให้เกิดอีกเหตุการณ์ตามมา¹⁴

ด้วยเหตุนี้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลจึงหมายถึง หลักที่ใช้ในการพิจารณาว่าเหตุการณ์หรือการกระทำใดๆ มีความสำคัญอันเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายขึ้น ถึงขนาดจะกล่าวได้ว่าผลหรือความเสียหายนั้นจะไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีเหตุการณ์การกระทำหรืองดเว้นกระทำการของผู้กระทำละเมิด เช่น นาย A เอาไม้ตีหัวนาย B ได้รับบาดเจ็บ อาการบาดเจ็บของนาย B จะไม่มีวันเกิดขึ้นเลยหากไม่มีการกระทำของนาย A ดังนั้นจึงถือว่าความเสียหายของนาย B นั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของนาย A อันจะทำให้ นาย A ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่นาย B ผู้ที่ได้รับความเสียหายในทำที่สุด

4.3 ฐานความคิดของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี¹⁵ มีหลักการและพื้นฐานในการพิจารณาแบบเดียวกันกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งคือ การชดใช้ค่าเสียหายกรณีผิดสัญญา อันเนื่องมาจากฐานความคิดที่ว่า ไม่มีบุคคลใดที่จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำละเมิดของบุคคลอื่น ผู้กระทำละเมิดจำเป็นต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำของตนเท่านั้นโดยไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกินเลยออกไปจากการ

¹³ Ibid

¹⁴ Jaap Spier, *ประมวลกฎหมายลักษณะละเมิด : หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Unification of tort law : Causation)*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์กฎหมาย, 2009) หน้า 85 - 86 [施皮尔, *侵权法的统一 : 因果关系*, 第一版, [北京: 法律出版社] 2009 第85 - 86页]

¹⁵ เรื่องเดียวกัน

กระทำละเมิดของตน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายเฉพาะ การกระทำที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเท่านั้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติเป็นพิเศษไว้เป็นอย่างอื่น¹⁶ ซึ่งค่าเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบนั้นจะมากน้อยเพียงไรล้วนขึ้นอยู่กับ ความร้ายแรงแห่งการกระทำละเมิดของผู้กระทำละเมิดว่า การกระทำละเมิดของผู้กระทำละเมิดอัน เป็นการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายมากน้อยเพียงไร

4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลกับความรับผิด

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของกฎหมายลักษณะ ละเมิด อันเป็นหลักที่จะนำมาพิจารณาว่าการกระทำ งดเว้นกระทำการหรือการก่อความเสียหายของ ผู้กระทำละเมิดเป็นสาเหตุของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับหรือไม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการกระทำ ละเมิดมีความสัมพันธ์กับผลหรือความเสียหายหรือไม่ ซึ่งสามารถพิจารณา ดังนี้¹⁷

ประการแรก คือ การกระทำละเมิดของผู้กระทำละเมิดต้องเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นทางด้านชีวิต ทรัพย์สิน ร่างกาย สิทธิ เสรีภาพ ของผู้เสียหาย ด้วย เหตุนี้ ผู้กระทำละเมิดจึงจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้น ถ้าหากความเสียหายนั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล แต่ถ้าหากการกระทำละเมิดของผู้กระทำละเมิด ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ผู้กระทำละเมิดก็จะต้องรับผิดชอบ

ประการที่สอง คือ การกระทำละเมิดของผู้กระทำละเมิดเป็นเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย ทางด้านชีวิต ทรัพย์สิน ร่างกาย สิทธิ เสรีภาพ แก่ผู้เสียหาย และการกระทำละเมิดนั้นเป็นการ ก่อให้เกิด หรือเพิ่มความเสียหายที่ผิดไปจากความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติ ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น เพราะมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล แต่ ถ้าการกระทำละเมิดเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายอันเป็นความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติ (risk of life)* ผู้กระทำละเมิดไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ เกิดขึ้น เนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล เช่น

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 85

¹⁷ เรื่องเดียวกัน

* กฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเริ่มจากฐานความคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนย่อมมีความเสี่ยง (risk of life) อันเป็นความเสี่ยงอันเป็นปกติของการดำเนินชีวิตที่มนุษย์จะสามารถสัมผัสหรือได้รับ (Norbert Horn Hein Kötz and Hans G. Leser, *German Private and Commercial Law : an introduction*, translated, Tony Weir, 1st (Newyork : Oxford University Press, 1982) pp.151 - 152)

สุนัขของนาย A ถูกสุนัขของนาย B กัด ทำให้นาย A โรคหัวใจกำเริบจนต้องเข้าโรงพยาบาล นาย A ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายของนาย B เนื่องจากภรรยาที่โรคหัวใจกำเริบนั้นเป็นเรื่องที่จะเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติ (risk of life) ด้วยเหตุนี้ นาย B เจ้าของสุนัขจึงไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสุนัขของตน เนื่องจากไม่ครบองค์ประกอบของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล¹⁸ หรือ

ในคดีละเมิดอันเกี่ยวกับอุบัติเหตุทางรถยนต์ จำเลยขับรถชนโจทก์ จำเลยจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่โจทก์ได้รับ ตลอดจนค่าใช้จ่ายที่โจทก์ได้จ่ายไป เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าซ่อมรถยนต์ แต่จำเลยไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการที่จำเลยอ้างตนมาว่าความให้กับตนในชั้นศาล เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการที่จำเลยอ้างตนมาว่าความนั้นไม่ได้อยู่ในหมวดหมู่ที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการอ้างตนดังกล่าวเป็นความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติ (risk of life) ที่ทุกคนจะต้องเผชิญ ดังนั้น จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าว¹⁹ หรือ

การขับรถชนที่ปฏิบัติตามกฎจราจร ถึงแม้ว่าการขับรถชนจะก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะเป็นอันตรายต่อชีวิต สุขภาพ หรือทรัพย์สินก็ตาม แต่กฎหมายก็อนุญาตให้กระทำการดังกล่าวได้ เพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นโดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้ และหากการชนที่ปฏิบัติตามกฎจราจรจะเป็นผลให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย ก็ไม่ถือว่าความตายดังกล่าวเป็นผลที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในความผิดฐานทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย เนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล²⁰

ด้วยเหตุนี้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลจึงเป็นหลักนำมาซึ่งความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิดตามกฎหมาย ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเท่านั้น ถ้าหากการกระทำของผู้กระทำละเมิดไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลผู้กระทำละเมิดนั้นไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย²¹

¹⁸ OLG Karlsruhe 1993 (Higher Karlsruhe Court ปี 1993)

¹⁹ BGHZ 27, 137 (Decisions of the Federal Court of Justice, Volume 27 Page 137) ; Norbert Horn Hein Kötz and Hans G. Leser, *German Private and Commercial Law : an introduction*, translated, Tony Weir, 1st (Newyork : Oxford University Press, 1982) p.152

²⁰ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, "ศาลฎีกากับหลักผลโดยตรง : วิเคราะห์คำพิพากษาฎีกาที่ 3039/2547 ภายใต้แนวคิดทฤษฎีความรับผิดในทางภาวะวิสัยของ Prof. Dr. h.c mult. Claus Roxin" หนังสือที่ระลึกวันศาลยุติธรรม 21 เมษายน 2548 : หน้า 153 - 154

²¹ BGHZ 58, 162 (Decisions of the Federal Court of Justice, Volume 58 Page 162) ; Norbert Horn Hein Kötz and Hans G. Leser, *German private and commercial law : an introduction*, p.152

4.5 บทบาทของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

บทบาทของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนี้มีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ²²

1. เพื่อกำหนดว่าบุคคลใดต้องรับผิดชอบในผลเสียหายที่เกิดขึ้น หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนี้มีขึ้นเพื่อ ค้นหาหรือวัดความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายที่เกิดขึ้นกับการกระทำว่าการกระทำใดเป็นการกระทำอันเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย คือ การกระทำของผู้กระทำละเมิดจะต้องมีความสัมพันธ์กับผลคือความเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำของตน

2. เพื่อเป็นการส่งเสริมและปกป้องสิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกร้องให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน และความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายที่กฎหมายประสงค์มุ่งจะให้ความคุ้มครองเท่านั้น²³ ผู้กระทำละเมิดไม่จำเป็นจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น หรือรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายที่กฎหมายมิประสงค์มุ่งจะให้ความคุ้มครองด้วยเหตุนี้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลยังเป็นการปกป้องสิทธิของผู้กระทำละเมิดด้วยอีกทางหนึ่ง

4.6 แนวคิดทางทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ในส่วนนี้จะทำการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ทั้งหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด และหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา เพื่อให้เข้าใจถึงแนวทางการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะต่างๆดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

4.6.1 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญา

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลคือความสัมพันธ์กันระหว่างเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ เหตุการณ์แรกมีความสำคัญเพียงพอที่จะก่อให้เกิด

²² Jaap Spier, ประมวลกฎหมายลักษณะละเมิด : หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Unification of tort law : Causation) หน้า 86 [施皮尔, 侵权法的统一 : 因果关系, 第86页]

²³ B.S. Markesinis, A comparative introduction to the German law of torts, p 108 ; จักรพงษ์ เล็กสกุลไทย, "ความรับผิดชอบฐานละเมิดตามกฎหมายเยอรมันเปรียบเทียบกับคอมมอนลอว์ : มาตรา 823 BGB", หน้า 105

เหตุการณ์หลังตามมาได้ และหลักในการพิจารณาว่าเหตุการณ์ใดที่มีความสำคัญเพียงพอ ก็คือหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั่นเอง

ซึ่งการพิจารณาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็มีหลักการเดียวกันกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดและหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา เนื่องจากประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีถือว่า ไม่ว่าจะเป็กฎหมายอาญา กฎหมายลักษณะละเมิด และกฎหมายลักษณะสัญญา ล้วนมาจากการกระทำหรืองดเว้นกระทำการของบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง และการกระทำหรืองดเว้นกระทำการดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเหมือนกัน²⁴ ด้วยเหตุนี้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงสามารถแยกพิจารณาออกเป็น 3 ทฤษฎี ดังนี้²⁵

4.6.1.1 ทฤษฎีเงื่อนไข

ทฤษฎีเงื่อนไข มีหลักว่า ความเสียหายที่ผู้กระทำผิดจะต้องรับผิดชอบนั้น จะต้องความเสียหายอันเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำของผู้กระทำผิด โดยถือว่าทุกเหตุการณ์หรือทุกการกระทำที่ก่อให้เกิดผลขึ้นนั้นมีความสำคัญเท่าๆ กัน ไม่มีเหตุใดเหตุหนึ่งสำคัญกว่ากัน ทุกๆ เหตุเป็นเงื่อนไขหรือเป็นผลที่จะนำไปสู่ผลสุดท้ายเหมือนกัน โดยถือว่าหากไม่มีการกระทำนั้นๆ ของผู้กระทำผิด แล้วผลคือความเสียหายย่อมไม่เกิด (condition sine qua non) แต่ถ้าหากไม่มีการกระทำของผู้กระทำผิด ผลก็ยังคงเกิด เช่นนี้จะถือว่าผลเกิดจากการกระทำผิดนั้นไม่ได้²⁶ ความเสียหายไม่ใช่ผลโดยตรงมาจากการกระทำของผู้กระทำผิด ทั้งนี้ในการพิจารณาว่า อะไรเป็นความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงของผู้กระทำผิดหรือไม่ สามารถแยกพิจารณาออกเป็น 2 วิธี คือวิธีการตัดออก (Hinwegdenken) และวิธีการแทนที่ (Hinzudenken) ตามหลักของ Julius Glaser ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น

อย่างไรก็ดี จะไม่สามารถใช้ทฤษฎีเงื่อนไขได้เลย ถ้าหากมีเหตุการณ์เกิดขึ้นมีมากกว่าหนึ่งเหตุการณ์ และแต่ละเหตุการณ์ต่างก็มีความพอเพียงในตัวเองที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้ ดังเช่นกรณี นาย A และนาย B ต่างวางยาพิษลงในถ้วยของ นาย C ในปริมาณที่เพียงพอที่จะทำให้ นาย C ถึงแก่ความตายได้ ด้วยเหตุนี้ เมื่อตัดการกระทำของนาย A ออก ผลสุดท้ายก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงคือ นาย C ก็ยังคงดื่มน้ำผสมยาพิษที่ถูกใส่ลงโดยนาย B และย่อมต้องตายเนื่องมาจากสารพิษอยู่ดี

²⁴ หลิวซินผิง, ศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด, หน้า 259 [刘信平, 侵权中的因果关系理论研究, 第259页]

²⁵ เรื่องเดียวกัน

²⁶ Ibid, p.87 ; Gerald Spindler and Oliver Rieckers, *Tort law in Germany*, p.37

โดยเหตุนี้ นาย A จึงไม่ต้องรับผิดชอบ เช่นเดียวกับกรณี นาย B จึงอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย เพราะผู้เสียหายจะไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาเลย

จากปัญหาดังกล่าว ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงมีการนำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้

4.6.1.2 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม มีหลักว่าเหตุการณ์หรือการกระทำใดๆ ที่ผู้กระทำผิดจะต้องรับผิดชอบนั้น จะต้องมีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายเช่นนั้นขึ้นได้ ถ้าหากการกระทำนั้นๆ ไม่มีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายนั้นได้ ผู้กระทำผิดไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบ ซึ่งการพิจารณาว่าเหตุการณ์หรือการกระทำใดๆ ที่มีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหายนี้ ให้พิจารณาตัดสินจากประสบการณ์ทั้งหลายซึ่งสังเกตได้จากนักสังเกตการณ์ (optimal observer) หรือบุคคลทั่วไป ในขณะที่กระทำผิดเป็นสำคัญ²⁷ ว่าความเสียหายเช่นนั้นจะสามารถเกิดขึ้นได้หรือไม่ ถ้าหากนักสังเกตการณ์สามารถคาดเห็นได้ว่าจะมีความเสียหายเช่นนั้นเกิดขึ้น จะถือว่าการกระทำของผู้กระทำผิดมีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น ดังนั้น ผู้กระทำผิดนั้นจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว

ถ้าหากนักสังเกตการณ์ ไม่สามารถที่จะคาดเห็นได้ว่าความเสียหายดังกล่าวจะเกิดขึ้น จะถือว่าการกระทำของผู้กระทำผิดไม่มีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายเช่นนั้นได้ ดังนั้น ผู้กระทำผิดจึงไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว แต่เนื่องจากทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมนี้ก็ยังมียุทธศาสตร์ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในเรื่องของความรู้ความสามารถของนักสังเกตการณ์ว่า นักสังเกตการณ์นั้นจะต้องมีความรู้เพียงไรถึงจะเพียงพอที่จะนำมาประกอบในการพิจารณาคดี ด้วยเหตุนี้ จึงมีทฤษฎีที่ 3 คือ ทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยเกิดขึ้น

4.1.3 ทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัย

ความเสียหายใดๆ ที่ผู้กระทำผิดจะต้องรับผิดชอบนั้น จะต้องเป็นความเสียหายที่มาจากกรกระทำอันเป็นการเพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่อนุญาตให้เกิดขึ้น²⁸ (Schaffung eines unerlaubten Risikos) โดยอาศัยเกณฑ์ข้อสันนิษฐานในภายหลังในทางภาวะวิสัย (Die Objektiv –

²⁷ คณิต ฒ นคร, “ปัญหาการกระทำและผล” วารสารนิติศาสตร์ 12, 2, (2525) : หน้า 116 - 118

²⁸ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554) หน้า 202 - 205

Nachtraegliche Prognose) ในการพิจารณาว่า การกระทำใดเป็นการกระทำที่เพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น คือเป็นการอาศัยความคิดเห็นของวิญญูชนซึ่งมีความสามารถ ความระมัดระวังเดียวกันกับผู้กระทำผิดในภาวะเช่นนั้นเป็นสำคัญ มาเป็นหลักในการพิจารณาตัดสิน²⁹ ถ้าวิญญูชน ซึ่งมีความสามารถ ความระมัดระวังเดียวกันกับผู้กระทำผิดสามารถคาดเห็นได้ว่าจะมีความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้น ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบทางอาญา แต่ถ้าวิญญูชน ซึ่งมีความสามารถ ความระมัดระวังเดียวกันกับผู้กระทำผิด ไม่สามารถคาดเห็นได้ว่าจะมีความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้น ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบทางอาญา

4.6.2 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด

ในส่วนนี้จะทำการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงแนวทางการปรับใช้ หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ ในบทวิเคราะห์ต่อไป

ซึ่งการพิจารณาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะใช้หลักเดียวกันกับหลักข้อเรียกร้องอันเนื่องมาจากการผิดสัญญา ทั้งนี้เพราะเพื่อความสัมพันธ์เป็นระบบอย่างดีของกฎหมาย³⁰ และอีกนัยหนึ่งพื้นฐานของกฎหมายทั้งสองนั้นมีความใกล้เคียงกันและสอดคล้องกัน อันเป็นที่ยอมรับของศาลสูงในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี³¹ และเจตนารมณ์ของกฎหมายทั้งสองนี้ก็มีขึ้นเพื่อปกป้องบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำผิดเหมือนกัน³²

โดยแนวคิดที่จะนำมาพิจารณาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหรือพิจารณาว่าการกระทำของผู้กระทำละเมิดเป็นเหตุก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่นั้น สามารถแบ่งพิจารณาออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ³³

²⁹ เรืองเดียวกัน ; สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, "ศาลฎีกากับหลักผลโดยตรง : วิเคราะห์คำพิพากษาฎีกาที่ 3039/2547 ภายใต้แนวคิดทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยของ Prof. Dr. h.c mult. Claus Roxin" หน้า 157

³⁰ Norbert Horn Hein Kötz and Hans G. Leser, *German private and commercial law : an introduction*, p.153

³¹ Ibid, p.37

³² Gerald Spindler and Oliver Rieckers, *Tort law in Germany*, p.37

³³ Jaap Spier, *ประมวลกฎหมายลักษณะละเมิด : หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Unification of tort law : Causation)* หน้า 87 - 88 [施皮尔, 侵权法的统一 : 因果关系, 第87 - 88页]

4.6.2.1 ทฤษฎีเงื่อนไข

ทฤษฎีเงื่อนไข มีหลักว่า ความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบนั้น จะต้องเป็นกรณีที่มีความเสียหายอันเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำของผู้ก่อความเสียหาย ซึ่งผลโดยตรงนี้สามารถพิจารณาได้ว่า ความเสียหายเช่นนั้นจะไม่เกิด หากไม่มีการกระทำนั้นๆ ของผู้ก่อความเสียหาย โดยถือว่าทุกเหตุการณ์หรือทุกการกระทำที่ก่อให้เกิดผลขึ้นนั้นมีความสำคัญเท่าๆ กัน ไม่มีเหตุใดเหตุหนึ่งสำคัญกว่ากัน ทุกๆ เหตุเป็นเงื่อนไขหรือเป็นผลที่จะนำไปสู่ผลสุดท้ายเหมือนกัน โดยค่านึงว่า ถ้าไม่มีการกระทำนั้นๆ แล้วผลคือความเสียหายย่อมไม่เกิด จึงถือว่าผลเกิดจากการกระทำของผู้ก่อความเสียหายนั้น (condition sine qua non) แต่ถ้าหากไม่มีการกระทำของผู้ก่อความเสียหายผลก็ยังคงเกิดขึ้นนี้จะถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้นไม่ได้³⁴ ผู้ก่อความเสียหายไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหาย เนื่องจากความเสียหายไม่ใช่ผลโดยตรงมาจากการกระทำของผู้ก่อความเสียหาย

หลักของทฤษฎีเงื่อนไขนั้น สามารถแยกย่อยได้ 2 หลักการ ที่เรียกว่า (conditio - formula)³⁵ ดังนี้

1. หากการกระทำของผู้ก่อความเสียหายเป็นสาเหตุสำคัญในการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ถ้าไม่มีการกระทำของผู้ก่อความเสียหาย ความเสียหายเช่นนั้นจะไม่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่าความเสียหายนั้นจะเป็นความเสี่ยงที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติ (risk of life) ก็ตาม แต่ถ้าหากไม่มีการกระทำของผู้ก่อความเสียหายแล้ว ความเสี่ยงเช่นนั้นจะไม่เกิดขึ้น หรือว่ามีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้น้อยมาก เช่นนี้ย่อมมีความเพียงพอที่จะถือว่าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่ถ้าหากไม่มีการกระทำของผู้ก่อความเสียหาย แต่ความเสียหายเช่นนั้นก็ยังเกิดขึ้นอยู่ดี* เช่นนี้ผู้ก่อความเสียหายไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหาย เนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

2. กรณีหากมีเหตุการณ์การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้มากกว่า 1 เหตุการณ์ หรือจำนวนผู้ก่อความเสียหายมีมากกว่า 1 คนขึ้นไป และการกระทำของผู้ก่อความเสียหายแต่ละคนนั้น

³⁴ Ibid, p.87 ; Gerald Spindler and Oliver Rieckers, *Tort law in Germany*, p.37

³⁵ Jaap Spier, *ประมวลกฎหมายลักษณะละเมิด : หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Unification of tort law : Causation)* หน้า 88 [施皮尔, *侵权法的统一 : 因果关系*, 第88页]

* ซึ่งผลหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน 100 % เท่านั้น ผู้ก่อความเสียหายจึงจะไม่ต้องรับผิดชอบ (สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, "ศาลฎีกากับหลักผลโดยตรง : วิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3039/2547 ภายใต้แนวคิดทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยของ Prof. Dr. h.c. mult. Claus Roxin" หนังสือที่ระลึกวันศาลยุติธรรม 21 เมษายน 2548, หน้า 153 - 167)

ล้วนแต่เป็นอิสระต่อกัน เพียงแต่การกระทำของผู้ก่อความเสียหายแต่ละคนนั้นล้วนแต่ไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้นได้ แต่พอเอาการกระทำของผู้ก่อความเสียหายทั้งหมดมารวมกันการกระทำนั้นมีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น เช่นนี้ผู้ก่อความเสียหายทั้งหมดต้องร่วมกันรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนได้ร่วมกันก่อให้เกิดขึ้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 830* เช่น นาย A และ B ต่างคนก็วางยาพิษในถ้วยกาแฟของ นาย C ในปริมาณที่ทำให้ นาย C ถึงแก่ความตายได้ ผู้ก่อความเสียหายทั้ง 2 คน คือ นาย A และ B จะต้องร่วมกันรับผิดชอบในความตายของ นาย C

ถึงกระนั้นทฤษฎีเงื่อนไชนี่ก็มีข้อเสียซึ่งอาจทำให้ นาย A และ B ไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของ นาย C เลย ถ้าผู้ก่อความเสียหายทั้ง 2 คนต่างคนต่างอ้างว่า ถึงแม้จะไม่มีกรกระทำของตนทำยที่สุด นาย C ก็ต้องตายด้วยยาพิษของผู้ก่อความเสียหายอีกคนอยู่ดี คือ แม้ไม่มีกรกระทำของ นาย A ความตายของ นาย C ก็ยังเกิดขึ้นอยู่ดี ด้วยการวางยาพิษของ นาย B ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ นาย A ไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของ นาย C

ในทางกลับกัน นาย B ก็สามารถอ้างได้เช่นกันว่า ถึงแม้จะไม่มีกรกระทำของตน ทำยที่สุด นาย C ก็ต้องตายด้วยยาพิษของผู้ก่อความเสียหายอีกคนอยู่ดี คือ แม้ไม่มีกรกระทำของ นาย B ความตายของ นาย C ก็ยังเกิดขึ้นอยู่ดี ด้วยการวางยาพิษของ นาย A ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ นาย B ไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของ นาย C จึงก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่นาย C

4.6.2.2 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม มีหลักว่าเหตุการณ์หรือการกระทำใดๆ ที่ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบนั้น จะต้องมีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายเช่นว่านั้นขึ้นได้ ถ้าหากเหตุการณ์หรือการกระทำนั้นๆ ไม่มีเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายเช่นว่านั้นได้ ผู้ก่อความเสียหายไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบ ซึ่งการพิจารณาว่าเหตุการณ์หรือการกระทำใดๆ ที่มีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหายนี้ ตามความคิดเห็นของศาลแห่งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

* Section 830 Joint tortfeasors and persons involved

(1) If more than one person has caused damage by a jointly committed tort, then each of them is responsible for the damage. The same applies if it cannot be established which of several persons involved caused the damage by his act.

(2) Instigators and accessories are equivalent to joint tortfeasors.

[Federal minister of justice, [German Civil Code](http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/german_civil_code.pdf) [online] 2009 Available from : http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/german_civil_code.pdf [2012, June 1]

ได้กล่าวไว้ว่า³⁶ การพิจารณาเหตุการณ์ใดมีความพอเพียงตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมนั้น ไม่อาจที่จะมองข้ามเหตุการณ์ทั้งหลายทั้งมวลที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ ว่าเหตุการณ์ใดมีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายเช่นนั้นขึ้น ทั้งนี้ ให้พิจารณาตัดสินจากประสบการณ์ทั้งหลายซึ่งสังเกตได้จากนักสังเกตการณ์ (optimal observer) เป็นสำคัญ ว่าความเสียหายเช่นนั้นจะสามารถเกิดขึ้นได้หรือไม่ ถ้าหากนักสังเกตการณ์สามารถคาดเห็นได้ว่าจะมีความเสียหายเช่นนั้นเกิดขึ้น จะถือว่าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายมีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น ดังนั้น ผู้ก่อความเสียหายนั้นจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว ถึงแม้ว่าตามสถิติแล้วนักสังเกตการณ์สามารถคาดเห็นได้เพียง 0.01% ว่าจะมีความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้น ผู้ก่อความเสียหายก็ต้องรับผิดชอบ³⁷

ถ้าหากนักสังเกตการณ์ ไม่สามารถที่จะคาดเห็นได้ว่าความเสียหายดังกล่าวจะเกิดขึ้น จะถือว่าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายไม่มีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายขึ้นได้ ดังนั้น ผู้ก่อความเสียหายจึงไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว เช่น โจทก์ถูกจำเลยขับรถชนจนต้องถูกตัดขา 8 ปีต่อมา เนื่องจากความพิการของโจทก์ โจทก์จึงไม่สามารถวิ่งหนีหลบหลีกกระเปิดได้ทัน จนเป็นสาเหตุทำให้โจทก์เสียชีวิต ถือว่าการกระทำของจำเลยที่ขับรถชนโจทก์ไม่มีความเพียงพอที่จะทำให้โจทก์ถึงแก่ความตายได้ ด้วยเหตุนี้ จำเลยจึงไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความตายของโจทก์*

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมนี้ ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอันมากว่า ไม่มีความแม่นยำแน่นอน ในการพิจารณาว่าเหตุการณ์หรือการกระทำใดมีความเพียงพอเหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว นักสังเกตการณ์สามารถที่จะคาดเห็นได้ทุกๆ ความเสียหายที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายทุกกรณีไป ด้วยเหตุนี้ ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมจึงแสดงให้เห็นถึงความไม่มีประสิทธิภาพที่จะนำมาปรับใช้เพื่อจำกัดความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิดได้³⁸ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีทฤษฎีที่ 3 เกิดขึ้น เพื่อเป็นตัวกลั่นกรอง และจำกัดความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิด

³⁶ Jaap Spier, ประมวลกฎหมายลักษณะละเมิด : หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Unification of tort law : Causation) หน้า 88 [施皮尔, 侵权法的统一 : 因果关系, 第88页]

³⁷ เรื่องเดียวกัน

* RGZ 105, 264. (Decisions of the Imperial Court (Reichsgericht) volume 105, page 264)

³⁸ Jaap Spier, ประมวลกฎหมายลักษณะละเมิด : หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Unification of tort law : Causation) หน้า 88 [施皮尔, 侵权法的统一 : 因果关系, 第88页]

4.6.2.3 ทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัย³⁹

ทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยนี้ ถูกคิดค้นขึ้นเมื่อปีคริสต์ศักราช 1930 โดย Richard Honig เพียงแต่ในช่วงแรกนั้นทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยนี้ไม่ได้รับความนิยมนเท่าที่ควร ต่อมาภายหลังได้มีการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง จนกระทั่งศาสตราจารย์ Claus Roxin ได้นำเสนอ “หลักการเพิ่มความเสียหาย” ขึ้นปีคริสต์ศักราช 1962⁴⁰

โดยทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัย มีหลักว่า “ผลของการกระทำจะเป็นผลที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นก่ออันตรายต่อการเกิดผลที่กฎหมายไม่พึงประสงค์ขึ้น และอันตรายนั้นได้เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น”⁴¹

จากหลักการข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า การกระทำของผู้ก่อความเสียหาย หากเป็นการกระทำที่เกินขอบเขตของความเสียหายที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติอันเป็นความเสียหายที่กฎหมายยินยอมให้เกิดขึ้น ถือว่าผลหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลหรือความเสียหายที่ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบ ถึงแม้ว่าผลหรือความเสียหายดังกล่าวจะเกิดขึ้น หากไม่มีการกระทำของผู้ก่อความเสียหายก็ตาม

อย่างไรก็ตาม การกระทำใดที่ต้องนำทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยจะมาพิจารณา จะต้องผ่านทฤษฎีเงื่อนไข และทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมข้างต้นมาก่อนแล้ว คือ การกระทำนั้นจะต้องเป็นผลโดยตรงก่อให้เกิดความเสียหาย ตามทฤษฎีเงื่อนไข และความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องมีความพอเพียงกับการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ขั้นตอนต่อมาจึงจะต้องนำการกระทำของผู้ก่อความเสียหาย และความเสียหายที่เกิดขึ้นมาพิจารณาตามทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยสามารถแบ่งพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

4.6.2.3.1 พิจารณาการกระทำของผู้ก่อความเสียหาย

การกระทำที่ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบตามทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยนี้ จะต้องเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดหรือเป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น ซึ่ง

³⁹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจนพัฒน์, “ศาลฎีกากับหลักผลโดยตรง : วิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3039/2547 ภายใต้แนวคิดทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยของ Prof. Dr. h.c. mult. Claus Roxin”, หน้า 160

⁴⁰ คณิต ฒ นคร, “ปัญหาการกระทำและผล”, หน้า 117

⁴¹ เรื่องเดียวกัน

หลักเกณฑ์ที่จะนำมาพิจารณาวินิจฉัยว่า การกระทำอย่างไรถือเป็นการเพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นหรือไม่นั้น สามารถพิจารณาได้จากบรรทัดฐานของกฎหมาย⁴² คือ

การกระทำ หรือ การก่อความเสียหายใดๆ อันเป็นการละเมิดข้อห้าม หรือบรรทัดฐานของกฎหมายที่มีไว้เพื่อป้องกันมิให้ผลหรือความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น โดยทั่วไปแล้วถือว่าเป็นการกระทำที่เพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น เช่นการขับรถเร็วเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ และก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางท้องถนนเป็นเหตุให้มีคนตายเกิดขึ้น

คำว่าบรรทัดฐานของกฎหมายนี้ มิได้หมายความว่าถึงกฎหมายทั่วไปหรือกฎหมายเฉพาะเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบทบัญญัติต่างๆ ในทางวิชาชีพ เช่น พระราชบัญญัติทนายความ พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พระราชบัญญัติการแพทย์แผนไทย นอกจากนี้และยังรวมถึงกฎข้อบังคับของบริษัทภาคเอกชนอีกด้วย เช่น บรรทัดฐานทางอุตสาหกรรมของเยอรมัน (Deutsche Industrie - Normen) บรรทัดฐานเกี่ยวข้องกับเทคนิคและการฝึกฝนกีฬาบางประเภท เป็นต้น การละเมิดข้อห้าม หรือข้อบังคับทางวิชาชีพดังกล่าวก็ถือว่าเป็นการกระทำที่เพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นเช่นกัน เช่น แพทย์ไม่รู้ว่ารายละเอียดที่แน่นอนเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วย และโรคประจำตัวของคนไข้ แต่ไม่ยอมสอบถาม ค้นหาจากประวัติผู้ป่วย จนเป็นเหตุทำให้การรักษาผิดพลาดจนผู้ป่วยถึงแก่ความตาย กรณีนี้การกระทำของแพทย์เป็นการกระทำที่เพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ว่าการกระทำอันเป็นการละเมิดข้อห้าม หรือบรรทัดฐานของกฎหมาย จะเป็นการกระทำที่เพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นเสมอไป เช่น การขับฝ่าไฟแดงที่สามารถมองเห็นวิสัยทัศน์บนท้องถนนได้อย่างชัดเจน เนื่องจากการกระทำเช่นนั้นก็ไม่มีความเสี่ยงอันตรายเท่าๆ กันกับการขับรถตามกฎจราจร จึงไม่สามารถที่จะกล่าวว่าผู้ขับฝ่าไฟแดงเป็นผู้เพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นได้ โดยอาศัยแต่เพียงเหตุแค่ว่าผู้ขับขี่นั้นได้กระทำการฝ่าฝืนข้อห้าม หรือบรรทัดฐานของกฎหมายเพียงอย่างเดียว

ด้วยเหตุนี้เกณฑ์ในการพิจารณาว่า การกระทำใดเป็นการกระทำที่เพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น จึงต้องอาศัยเกณฑ์การพิจารณาตามหลักข้อสันนิษฐานในภายหลังในทางภาวะวิสัย (Die Objektiv – Nachtraegliche Prognose) คือเป็นการอาศัยความคิดเห็นของวิญญูชน ซึ่งมีความสามารถ ความระมัดระวังเดียวกันกับผู้ก่อความเสียหายในภาวะเช่นนั้นเป็น

⁴² สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, "มาตรฐานความระมัดระวังของการกระทำโดยประมาทตามกฎหมายอาญาเยอรมัน" วารสาร
ตุลพาห 54, 1 (2550) : หน้า 139

สำคัญ⁴³ ว่าการก่อความเสียหายดังกล่าววิญญูชนเห็นว่าเป็นการเพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นหรือไม่ โดยการพิจารณาจะต้องนำข้อเท็จจริงทั้งหมดที่ผู้ก่อความเสียหายรู้ หรืออาจคาดเห็นได้มาเป็นส่วนประกอบในการพิจารณาของวิญญูชนด้วย ถ้าวิญญูชนเห็นว่าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายเป็นการเพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นแล้ว ผู้ก่อความเสียหายก็จำเป็นจะต้องรับผิด แต่ถ้าหากว่าวิญญูชนเห็นว่าการกระทำนั้นไม่เป็นการเพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น ผู้ก่อความเสียหายก็ไม่จำเป็นต้องรับผิด* นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความคิดเห็นในทางสังคม** ประกอบด้วย ว่าการกระทำใดที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ย่อมถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่เพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น เช่น การชิงมอเตอร์ไซด์ในทางกลับกันถ้าหากการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ได้รับการยอมรับจากสังคม จะถือว่าการกระทำดังกล่าวไม่เป็นการกระทำที่เพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น

ดังนี้ ถ้าหากการกระทำของผู้ก่อความเสียหายเป็นการเพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นแล้ว ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น แม้ว่าความเสียหายดังกล่าวที่เกิดขึ้น เกิดขึ้นโดยมีการกระทำของบุคคลอื่นมาร่วมด้วยก็ตาม เช่น นาย A และ B ต่างคนก็วางยาพิษในถ้วยกาแฟของ นาย C ในปริมาณที่ทำให้ นาย C ถึงแก่ความตายได้ ผู้ก่อความเสียหายทั้ง 2 คน คือ นาย A และ B จะต้องร่วมกันรับผิดในความตายของนาย C กรณีนี้ นาย A ไม่สามารถอ้างได้ว่า แม้จะไม่มีกรกระทำของตน ทำยที่สุดนาย C ก็ต้องตายด้วยยาพิษของผู้ก่อความเสียหายอีกคนอยู่ดี คือ แม้ไม่มีกรกระทำของนาย A ความตายของนาย C ก็ยังเกิดขึ้นอยู่ดี ด้วยการวางยาพิษของนาย B

ในทางกลับกัน นาย B ก็ไม่สามารถอ้างได้เช่นกันว่า ถึงแม้จะไม่มีกรกระทำของตน ทำยที่สุดนาย C ก็ต้องตายด้วยยาพิษของผู้ก่อความเสียหายอีกคนอยู่ดี คือ แม้ไม่มีกรกระทำของนาย B ความตายของนาย C ก็ยังเกิดขึ้นอยู่ดี ด้วยการวางยาพิษของนาย A

⁴³ เรื่องเดียวกัน ; สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, "ศาลฎีกากับหลักผลโดยตรง : วิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3039/2547 ภายใต้นแนวคิดทฤษฎีความรับผิดในทางภาวะวิสัยของ Prof. Dr. h.c mult. Claus Roxin" หน้า 157

* ด้วยเหตุนี้เองจึงมีกฎหมายวิเคราะห์ว่า ผู้ก่อความเสียหายจำเป็นต้องรับผิดในความเสียหายที่ตนสามารถคาดเห็นได้เท่านั้น เช่น โจทก์หายได้ใช้ไม้ตีหัวจำเลย (ซึ่งตามปกติทั่วไปไม่สามารถทำให้ถึงตายได้)จนจำเลยบาดเจ็บสาหัสจนถึงแก่ความตายในที่สุด อันเนื่องมาจากสุขภาพร่างกายของจำเลยที่อ่อนแอกว่าปกติ โจทก์ไม่สามารถคาดเห็นได้ว่าจำเลยจะมีร่างกายที่อ่อนแอกว่าปกติ อันเป็นเหตุการณพิเศษที่จำเลยไม่มีวันรับรู้หรือคาดเห็นได้ง่าย ด้วยเหตุนี้จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดในความตายของโจทก์ เนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั่นเอง (Published in the Neue Juristische Wochenschrift Year 1982) (Jaap Spier, ประมวลกฎหมายลักษณะละเมิด : หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Unification of tort law : Causation) หน้า 90 [施皮尔, 侵权法的统一 : 因果关系, 第90页])

** เรียกวีธีการนี้ว่าเป็นการชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์และความเสี่ยง (สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, "มาตรฐานความระมัดระวังของการกระทำโดยประมาทตามกฎหมายอาญาเยอรมัน" วารสารตุลพาหา 54, 1, (2550) : หน้า 145)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นาย A และ นาย B ต้องรับผิดชอบในความตายของนาย C

ถึงอย่างไรก็ตามถึงแม้การกระทำของผู้ก่อความเสียหายจะเป็นการเพิ่มความเสียหายก็ตาม แต่ความเสี่ยงดังกล่าวเป็นความเสี่ยงที่กฎหมายยอมรับว่าเป็นความเสี่ยงที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติ (risk of life) ผู้ก่อความเสียหายก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว เช่น นาย A ชวนนาย B ไปเดินเล่นในป่าขณะฝนตก โดยหวังว่า นาย B จะถูกฟ้าผ่าตาย ถึงแม้ว่า นาย B จะถูกฟ้าผ่าตายตามเจตนาของนาย A นาย A ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของนาย B เนื่องจากเหตุการณ์ฟ้าผ่านั้นเป็นความเสี่ยงที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติ (risk of life) ที่กฎหมายให้การยอมรับนั่นเอง

นอกจากนั้น ถ้าหากการกระทำของผู้ก่อความเสียหาย ไม่ได้เป็นการกระทำอันเป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น แต่เป็นการกระทำเพื่อลดความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น ถึงแม้การกระทำดังกล่าวจะก่อความเสียหายให้กับผู้เสียหายก็ตาม แต่ไม่ถือว่าการกระทำที่เพิ่มความเสียหาย อันจะส่งผลให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น ตามที่ Prof. Dr Hans – Joachaim Rudolphi เคยกล่าวไว้ว่า

“ความมุ่งหมายของกฎหมายมิใช่ว่าจะต้องการห้ามการกระทำที่เป็นการลดความร้ายแรงของผลหรือ การกระทำที่เป็นการบรรเทาการทำอันตรายต่อคุณธรรมทางกฎหมายหรือการกระทำที่เป็นการยืดเวลาของการเกิดผลออกไป”⁴⁴

เช่น นาย A ตั้งใจวางก้อนหินไปที่ศีรษะของ นาย B นาย C บังเอิญผ่านมาเห็นเลยผลักนาย B เพื่อไม่ให้หินถูกศีรษะของนาย B เป็นผลให้นาย B ล้มลงตัวกระแทกพื้นเป็นแผล กรณีนี้จะไม่ถือว่าผลหรือความบาดเจ็บของนาย B เป็นผลที่นาย C ต้องรับผิดชอบ เนื่องจากการกระทำของนาย C เป็นการลดความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นของนาย B ลง

4.6.2.3.2 พิจารณาความเสียหาย

เมื่อการกระทำของผู้ก่อความเสียหายเป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้วก็ตาม ขั้นต่อมาที่จำเป็นต้องมาพิจารณาถึงความเสียหาย ซึ่งความเสียหายดังกล่าวนี้จะต้องมาจากการกระทำที่เป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นอีกด้วย จึงจะเป็นการครบองค์ประกอบที่ทำให้ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน

⁴⁴ Hans-Joachim Rudolphi, *Systematischer kommentar zum strafgeszbuch* : Band 1 Allgemeiner Teil, Frankfurt, am Main 1975 p. 22 อ้างถึงใน คณิต ญ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554) หน้า 204

ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นนี้ ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบเมื่อความเสียหายดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้น หรือมีโอกาสเกิดขึ้นน้อยหากปราศจากการกระทำของผู้ก่อความเสียหาย ผู้ก่อความเสียหายจะไม่ต้องรับผิดชอบเมื่อ แม้ผู้ก่อความเสียหายจะมีได้กระทำการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น แต่ผลหรือความเสียหายนั้นก็ยังเกิดขึ้นอย่างแน่นอน 100%

โดยในการพิจารณาความเสียหายนี้ในบางกรณีการจะพิจารณาตัดสินว่าผลหรือความเสียหายใดเป็นความเสียหายอันมาจากการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นนั้น ต้องอาศัยการตรวจพิสูจน์* เช่นกรณีที่นาย A ถูกยิง ต้องส่งตัวเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ทำให้นาย A ติดเชื้อใช้หัวใจใหญ่จนถึงแก่ความตาย** กรณีนี้จะต้องทำการพิสูจน์ว่าการที่นาย A ถึงแก่ความตายนั้นมาจากการที่นาย A ร่างกายอ่อนแออันเนื่องมาจากการถูกยิงหรือไม่ ถ้าผลการตรวจพิสูจน์ออกมาว่าใช่ ก็ถือว่าบุคคลที่ยิงนาย A ได้ก่อให้เกิดความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นขึ้น บุคคลผู้ยิงนั้นจะต้องรับผิดชอบในความตายของนาย A แต่ถ้าผลพิสูจน์ออกมาความตายของนาย A ไม่ได้เกี่ยวข้องกับสภาพร่างกายที่อ่อนแออันเนื่องมาจากการถูกยิงแล้ว บุคคลผู้ยิงนาย A ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของนาย A

สำหรับประเด็นเรื่องเหตุแทรกแซง การพิจารณาว่าเหตุแทรกแซงใดมีความสำคัญถึงขนาดที่จะตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลงได้ ก็มีวิธีพิจารณาเช่นเดียวกันกับเหตุการณ์หรือการกระทำทั่วไปที่ไม่มีเหตุแทรกแซงเกิดขึ้น คือ พิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น อันจะสามารถก่อให้เกิดเหตุแทรกแซงได้หรือไม่ เช่นกรณีดังกล่าวข้างต้น การที่มีบุคคลมายิงนาย A ทำให้นาย A ต้องพักรักษาตัวอยู่โรงพยาบาล ต่อมามีคนมาวางเพลิงเผาโรงพยาบาลทำให้นาย A ถูกไฟคลอกตาย ตามตัวอย่างนี้ต้องพิจารณาว่าการยิงนั้นเป็นการเพิ่มความเสียหายต่อการถูกไฟคลอกตายหรือไม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการยิงเป็นการเพิ่มความเสียหายต่อการต้องเข้ารับรักษาที่โรงพยาบาล หรือการเสียเลือดมากจนตาย หรือทดพิษบาดแผลไม่ไหวเท่านั้น แต่ไม่ได้เป็นการเพิ่มความเสียหายต่อการถูกไฟคลอกตายแต่อย่างใด

นอกจากการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหายแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นต้องเป็นความเสียหายที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองไม่ให้เกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าหากความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความเสียหายที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองไม่ให้เกิดขึ้น ผู้ก่อความเสียหายก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น นาย A และนาย B ต่างขี่จักรยานในเวลาากลางคืน โดยไม่เปิดไฟหน้ารถ A ทำให้นาย A (ขี่จักรยานอยู่ข้างหน้า

* เช่น ในทางนิติเวชศาสตร์ การตรวจสอบทางการแพทย์ เป็นต้น

** RGZ 105, 264 III. (Decisions of the Imperial Court (Reichsgericht) volume 105, page 264 III)

นาย B) ได้ขับชนกับจักรยานที่นาย C ขับสวนมา ซึ่งอุบัติเหตุดังกล่าวสามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ ถ้า นาย B (ซึ่งจักรยานอยู่ข้างหลังนาย A) เปิดไฟหน้ารถจักรยานของตน กรณีดังกล่าว แม้ว่านาย B ไม่ได้เปิดไฟหน้าจักรยานของตน จะเป็นการเพิ่มอันตรายต่อการเกิดขึ้นของอุบัติเหตุของรถจักรยานคันหน้า ซึ่งได้แก่คันของนาย A ก็ตาม แต่นาย B ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น เพราะวัตถุประสงค์ของการที่ต้องเปิดไฟหน้าจักรยานในเวลากลางคืน ก็เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นกับการขับรถจักรยานของตนเองเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อที่จะป้องกันอุบัติเหตุที่จะเกิดแก่คนขับรถจักรยานคันอื่น ดังนั้นในกรณีดังกล่าว ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่เป็นความเสียหายที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองไม่ให้เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ นาย B จึงไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแต่อย่างใด

ทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยนี้ จะใช้เจตนารมณ์หรือนโยบายของกฎหมายเป็นตัวพิจารณาตัดสินเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ว่าการก่อความเสียหายเป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น และความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความเสียหายที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครองไม่ให้เกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าการก่อความเสียหายเป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น และการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครองไม่ให้เกิดขึ้น ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น แต่ถ้าการก่อความเสียหายนั้นไม่ใช่เป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความเสียหายที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครองไม่ให้เกิดขึ้น กรณีนี้ผู้ก่อความเสียหายไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหาย

จากการใช้ทฤษฎี 3 ทฤษฎีเพื่อนำมาพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ทำให้แนวทางในการพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลประสบความสำเร็จในการใช้และมีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย นอกจากนี้ยังเป็นการส่งผลดีต่อผู้กระทำละเมิด เนื่องจากผู้กระทำละเมิดไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด อันเป็นหลักที่นำไปสู่การจำกัดความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิดให้รับผิดชอบเฉพาะแต่ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน และความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครองเท่านั้น⁴⁵

4.6.3 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา

ในส่วนนี้จะทำการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงแนวทางการปรับใช้ หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐ

⁴⁵ Jaap Spier, ประมวลกฎหมายลักษณะละเมิด : หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Unification of tort law : Causation) หน้า 89 - 90 [施皮尔, 侵权法的统一 : 因果关系, 第89 - 90页]

เยอรมนี และเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ ในบทวิเคราะห์ต่อไป

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นหลักที่นำมาใช้เพื่อจัดสรรความรับผิดในความเสียหายของเจ้าหนี้ อันเกิดขึ้นเนื่องมาจากการกระทำผิดสัญญาของลูกหนี้ ซึ่งเหตุผลและวัตถุประสงค์ในการใช้อยู่ 2 แง่⁴⁶ คือ

1. ขอบเขตของความเสียหายที่สัมพันธ์กับการชำระหนี้
2. ความเสี่ยงได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากการกระทำของลูกหนี้

เมื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญานั้น เป็นความเสียหายที่ไกลเกินไป หรือในกรณีที่มีการกระทำของเจ้าหนี้เป็นการตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลง ศาลจะสรุปว่า การกระทำผิดสัญญาของลูกหนี้ไม่ได้เป็นการก่อให้เกิดความเสี่ยงในความเสียหายที่เกิดขึ้น ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้

ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีหลักในการค้นหาว่าความเสียหายใดเป็นความเสียหายที่ลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบ ได้มีหลักในการพิจารณาดังนี้

4.6.3.1 ทฤษฎีเงื่อนไข

ทฤษฎีเงื่อนไขมีหลักอยู่ว่า ความเสียหายที่ลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบนั้น จะต้องเป็นกรณีที่มีความเสียหายอันเป็นผลโดยตรงมาจากการผิดสัญญาของลูกหนี้ ซึ่งผลโดยตรงนี้สามารถพิจารณาได้ว่า ความเสียหายของเจ้าหนี้จะไม่เกิดขึ้น หากไม่มีการผิดสัญญาของลูกหนี้ จึงถือว่าความเสียหายของเจ้าหนี้เกิดจากการผิดสัญญาของลูกหนี้ (condition sine qua non) แต่ถ้าหากไม่มีการผิดสัญญาของลูกหนี้ผลก็ยังคงเกิด เช่นนี้จะถือว่าผลเกิดจากการผิดสัญญาของลูกหนี้ไม่ได้⁴⁷ ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหาย เนื่องจากความเสียหายไม่ใช่ผลโดยตรงมาจากการผิดสัญญาของลูกหนี้⁴⁸

⁴⁶ Fabrizio Cafaggi, *Creditor's Fault: In Search of a Comparative Frame*, [online] 2009 Available from : <http://ssrn.com/abstract=1551825>, [2013, July 30]

⁴⁷ Ibid, p.87 ; Gerald Spindler and Oliver Rieckers, *Tort law in Germany*, p.37

⁴⁸ Julian Acrapulo, *Product liability claims of Europe* [online] 2009 Available from : <http://www.kluwerlaw.com/McmtsTemplates/resources/SampleChaptersPDF/854.pdf>, [2013, July 30]

ในกรณีนี้โจทก์ต้องแสดงให้เห็นว่า จำเลยหรือลูกหนี้ได้มีการผิดสัญญา และการผิดสัญญาของจำเลยนั้นมีความสัมพันธ์กับความเสียหายของโจทก์ ซึ่งโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ถ้าไม่มีการผิดสัญญาของลูกหนี้ ความเสียหายดังกล่าวของโจทก์จะไม่เกิดขึ้น ตามทฤษฎีเงื่อนไข (conditio sine qua non)⁴⁹

4.6.3.2 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม มีหลักว่า การผิดสัญญาใดๆ ของลูกหนี้ จะต้องมีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายเช่นนั้นแก่เจ้าหนี้ได้ ถ้าหากการผิดสัญญาของลูกหนี้นั้น ไม่มีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายเช่นนั้นแก่เจ้าหนี้ได้ ลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบ ซึ่งการพิจารณาว่าการผิดสัญญาใดของลูกหนี้ที่มีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย ศาลแห่งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะให้ความคาดเห็นของวิญญูชน (reasonable man) มาพิจารณาตัดสินว่า การผิดสัญญามีความพอเพียงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายดังกล่าวขึ้นหรือไม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ พิจารณาว่าการผิดสัญญาของลูกหนี้และความเสียหายของเจ้าหนี้ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่⁵⁰ คือ พิจารณาว่า วิญญูชนสามารถคาดเห็นได้หรือไม่ในขณะที่ผิดสัญญาว่า จะมีความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้น

4.6.3.3 ทฤษฎีความรับผิดในทางภาวะวิสัย

ทฤษฎีความรับผิดในทางภาวะวิสัยนี้ นอกจากจะมีการปรับใช้ในหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดแล้ว ยังมีการนำทฤษฎีความรับผิดทางภาวะวิสัยมาปรับใช้ในหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม เฉกเช่นเดียวกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด⁵¹ คือ ก่อนที่จะมาพิจารณาทฤษฎีความรับผิดในทางภาวะวิสัย จะต้องผ่านทฤษฎี

⁴⁹ ibid

⁵⁰ Martin Hogg, *Promises and Contract Law: Comparative Perspectives*, second edition (United Kingdom : Cambridge University Press, 2011) p.398

⁵¹ Ulrich Magnus, Hans W Micklitz, *Comparative analysis of national liability systems for remedying damage caused bt defective consumer service* [online] 2004 Available from : http://ec.europa.eu/consumers/cons_safe/serv_safe/liability/reportabc_en.pdf [2013, August 1]

เงื่อนไข และทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมข้างต้นมาก่อนแล้ว คือ การผิดสัญญา นั้นจะต้องเป็นผลโดยตรง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้ ตามทฤษฎีเงื่อนไข และความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องมีความพ้องเพียงกับการผิดสัญญาที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ขึ้นต่อกันมาจึงจะต้องมา พิจารณาการกระทำอันเป็นการผิดสัญญาของลูกหนี้ ตามทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยอีกครั้ง หนึ่ง

ทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยนี้ถือว่า ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจาก การผิดสัญญา ถ้าการผิดสัญญานั้นเป็นการเพิ่มความเสียหายที่ก่อให้เกิดความเสียหายดังกล่าว เช่น ลูกหนี้ได้ทำสัญญาขนส่งเมล็ดข้าวโพดให้กับโจทก์ แต่ว่าลูกหนี้ได้กระทำการขนส่งสินค้าล่าช้า ทำให้ เมล็ดข้าวโพดได้รับความเสียหาย กรณีนี้ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเมล็ด ข้าวโพด เนื่องจาก ลูกหนี้อยู่ในฐานะที่สามารถหลีกเลี่ยงความเสียหายดังกล่าวได้โดยง่าย⁵² เพียงแค่ กระทำการชำระหนี้ถูกต้องตามกำหนดเวลาในสัญญา ความเสียหายดังกล่าวก็จะไม่เกิดขึ้น แต่ เนื่องจากว่าลูกหนี้ละเลย มิได้กระทำการชำระหนี้ให้ถูกต้องตามกำหนดเวลาในสัญญา จนก่อให้เกิด ความเสียหายขึ้น การผิดสัญญาของลูกหนี้ดังกล่าวจึงเป็นการเพิ่มความเสียหายที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เมล็ดข้าวโพดดังกล่าว ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบ จึงกล่าวได้ว่าการผิดสัญญาของลูกหนี้เป็นการ เพิ่มความเสียหายที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เมล็ดข้าวโพดดังกล่าว

อีกทั้งความรับผิดชอบของลูกหนี้ยังขยายไป แม้ว่าความเสียหายจะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากเหตุ สสุดวิสัยที่ลูกหนี้ไม่สามารถคาดเห็นได้ก็ตาม เช่น จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น ลูกหนี้ได้ทำสัญญา ขนส่งเมล็ดข้าวโพดให้กับโจทก์ แต่ว่าลูกหนี้ได้กระทำการขนส่งสินค้าล่าช้า และในระหว่างการชำระ หนี้ล่าช้านั้น ได้เกิดอุทกภัย เกิดน้ำท่วม ทำให้เมล็ดข้าวโพดโดนน้ำท่วมได้รับความเสียหาย กรณีนี้ ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเมล็ดข้าวโพดเช่นกัน แม้ว่าน้ำท่วมดังกล่าวจะเป็น เหตุสุดวิสัยที่เกิดจากภัยธรรมชาติ ไม่มีใครคาดเห็นได้⁵³ เนื่องจาก หากว่าลูกหนี้ได้กระทำการชำระ หนี้อย่างถูกต้องตรงตามกำหนดเวลาในสัญญา เมล็ดข้าวโพดก็จะไปถึงมือเจ้าหนี้ตรงตาม กำหนดเวลาอย่างปลอดภัย แต่เนื่องจากว่าลูกหนี้ละเลย มิได้กระทำการชำระหนี้ให้ถูกต้องตาม กำหนดเวลาในสัญญา จนทำให้เมล็ดข้าวโพดได้รับความเสียหายจากน้ำท่วมในช่วงเวลาที่ลูกหนี้ ชำระหนี้ล่าช้า ด้วยเหตุนี้ การกระทำของลูกหนี้ดังกล่าวจึงเป็นการเพิ่มความเสียหายที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เมล็ดข้าวโพดดังกล่าว ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น

⁵² ibid

⁵³ H.L.A Hart, Honoré, *causation in the law*, second edition, (Oxford : Clarendon press. 1985) p.322

ในทางกลับกัน ถึงแม้ว่าลูกหนี้ได้ทำการเพิ่มความเสียหายขึ้น แต่ความเสียหายไม่มี หรือไม่ได้เกิดขึ้น กรณีนี้ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบเนื่องมาจากการผิดสัญญา หรือการเพิ่มความเสียหายของลูกหนี้ ไม่ได้เป็นสาระสำคัญ ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น ลูกหนี้จึงไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบ⁵⁴

สำหรับประเด็นเรื่องเหตุแทรกแซง การพิจารณาว่าเหตุแทรกแซงใดมีความสำคัญถึงขนาดที่จะตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลงได้ ก็มีวิธีพิจารณาเช่นเดียวกันกับเหตุการณ์หรือการผิดสัญญาทั่วไปที่ไม่มีเหตุแทรกแซงเกิดขึ้น คือ พิจารณาว่าการผิดสัญญานั้นเป็นการเพิ่มความเสียหายอันจะสามารถก่อให้เกิดเหตุแทรกแซงได้หรือไม่

จากการศึกษาที่ผ่านมาข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า การปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด และหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญานั้น ได้มีการใช้หลักเดียวกันในการพิจารณา เพียงแต่ในทางละเมิดนั้นจะใช้หลักความคาดหมายของนักสังเกตการณ์ (optimal observer) มาพิจารณา แต่ในทางสัญญานั้นจะนำหลักความคาดหมายของวิญญูชน (reasonable man) มาเป็นหลักในการพิจารณาตัดสินนอกจากนี้ยังมีการบัญญัติหลักความรับผิดในทางภาวะวิสัยเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 276 * อีกด้วย อันเป็นการช่วยให้การปรับใช้กฎหมายมีความเป็นหนึ่งเดียวกันและมีการปรับใช้ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาผู้เสียหายตามกฎหมายแพ่ง

4.7 คำพิพากษาของศาลสูงสุดแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี⁵⁵

ในส่วนนี้จะทำการศึกษาคำพิพากษาของศาลสูงแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ในส่วนของกฎหมายลักษณะละเมิด เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่มีอยู่ในกฎหมายเหล่านี้

⁵⁴ ibid, p.324

* Section 276 Responsibility of the obligor

(1) The obligor is responsible for intention and negligence, if a higher or lower degree of liability is neither laid down nor to be inferred from the other subject matter of the obligation, including but not limited to the giving of a guarantee or the assumption of a procurement risk. The provisions of sections 827 and 828 apply with the necessary modifications.

(2) A person acts negligently if he fails to exercise reasonable care.

(3) The obligor may not be released in advance from liability for intention.

[federal minister of justice, German Civil Code [online] 2009 Available from : http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/german_civil_code.pdf [2012, June 1]

⁵⁵ B.S. Markesinis, A comparative introduction to the German law of torts, pp 599 - 665

ให้ต้องแก้แล้ว ยังสามารถทราบถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากแนวทางการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการทำกระทำและผลในกฎหมายเหล่านี้อีกด้วย

4.7.1 กรณีใช้ทฤษฎีเงื่อนไขมาพิจารณา

RGZ 155, 37 VI. **

ข้อเท็จจริงของคดีนี้มีความไม่ชัดเจน แต่สิ่งที่ดูเหมือนว่าจะเกิดขึ้นคือโจทก์ได้รับความเดือดร้อนจากสิ่งรบกวนที่ผิดปกติ เป็นผลทำให้เธอได้รับสูญเสียความสามารถในการหารายได้ของเธอ ซึ่งประเด็นการพิจารณาในคดีนี้จะเกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ระหว่างการทำกระทำและผล กล่าวคือ การกระทำโดยประมาทของจำเลยเป็นสาเหตุทำให้เกิดความเครียดในระหว่างการตั้งครรภ์ของโจทก์หรือไม่

ข้อเท็จจริงของคดีนี้มีอยู่ว่า โจทก์กำลังตั้งครรภ์ลูกฝาแฝดในระยะแรก และในระหว่างการตั้งครรภ์นั้น โจทก์ได้รับความเสียหายจากอุบัติเหตุ โจทก์ให้การว่าผลจากอุบัติเหตุครั้งนี้ทำให้โจทก์ได้ผลกระทบทางจิตใจและทางด้านร่างกาย ปัญหาของคดีนี้มีอยู่ว่า โจทก์ได้รับผลกระทบทางจิตใจและทางด้านร่างกายโดยอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นหรือไม่

โจทก์ส่งความเห็นและรายงานของผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยคลินิกสตรีต่อศาล และเสนอชื่อของผู้อำนวยการเป็นพยานเบิกความในชั้นศาล อย่างไรก็ตาม ผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นเชื่อถือและให้ความไว้วางใจแก่ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลอุทธรณ์ใช้อ้างอิงในคดีก่อนๆ มากกว่า จึงได้ปฏิเสธคำร้อง

ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า โจทก์ได้รับความเสียหายอย่างรุนแรงจากอุบัติเหตุโดยเฉพาะอย่างยิ่งไประบบประสาทของเธอ นอกจากนี้ ยังมีหัวใจเต้นผิดปกติเล็กน้อย ตามคำอ้างของจำเลยที่ว่า ถ้าโจทก์ไม่ได้ตั้งครรภ์ผลกระทบทั้งหมดของการเกิดอุบัติเหตุอาจจะไม่เลวร้ายขนาดนี้ ถึงกระนั้นก็ตามต้องยอมรับกับสภาพร่างกายของโจทก์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่า สภาพของโจทก์ในปัจจุบันซึ่งกำลังตั้งครรภ์ลูกฝาแฝด ยังคงถือว่าเป็นหนึ่งในเงื่อนไขของความเสียหายที่โจทก์ได้รับในปัจจุบัน อันไม่สามารถแยกพิจารณาออกจากกันได้ คือ ความเสียหายของโจทก์ในปัจจุบันย่อมจะไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงไม่สามารถกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างการทำกระทำและผลได้ถูกตัดให้ขาดตอนลงโดยการตั้งครรภ์ ความเสียหายและสภาพของโจทก์ในปัจจุบันยังถือว่าเป็นผลมาจากอุบัติเหตุอยู่

** Decisions of the Imperial Court Volume 155, page 37 VI Date: 26 April 1937 [B.S. Markesinis, *A comparative*

ด้วยเหตุนี้ศาลอุทธรณ์ยอมรับว่าสิ่งและการรบกวนระบบประสาทของโจทก์นั้นเมื่ออยู่จริงและได้เกิดขึ้นจริง อันสามารถโยงไปถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ ถ้าอุบัติเหตุหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อร่างกายโจทก์ ทำให้โจทก์ร่างกายอ่อนแอลง หรือสูญเสียความสามารถในการหารายได้ลดน้อยลง กฎหมายถือว่าความเสียหายดังกล่าว รายได้ที่ลดลงย่อมเป็นผลมาจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้ใดกระทำการที่ผิดกฎหมายกับบุคคลผู้มีสุขภาพอ่อนแอ ย่อมต้องได้รับการพิจารณาเช่นเดียวกัน ถ้าเขาได้กระทำการที่ผิดกฎหมายกับบุคคลผู้มีสุขภาพที่สมบูรณ์

4.7.2 กรณีใช้ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาพิจารณา

RGZ 133, 126 VI.*

ข้อพิพาทในคดีนี้มีเพียงเรื่องเดียวคือ การกระทำของโจทก์เป็นสาเหตุก่อให้เกิดอุบัติเหตุในวันที่ 9 พฤศจิกายน 1928 อันทำให้โจทก์ต้องรับผิดตามมาตรา 9 แห่งรัฐบัญญัติยานพาหนะ (Automobile Act) และ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 254* หรือไม่ ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษาปฏิเสธการกระทำของโจทก์ ด้วยเหตุผล ดังต่อไปนี้

เป็นที่ยอมรับกันว่ากรกระทำของโจทก์เป็นการไม่ระมัดระวังในฐานะที่เป็นคนเดินข้ามถนนขณะรถสองคันของจำเลยทั้ง 2 ประสบอุบัติเหตุชนกันอยู่ แต่โจทก์ก็ไม่ได้หลีกเลี่ยงหรือป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ ซึ่งเขาสามารถทำได้โดยง่ายและเป็นหน้าที่ของเขาที่จะต้องทำ แต่โจทก์ก็ละเลยไม่หลีกเลี่ยงหรือป้องกันอุบัติเหตุดังกล่าว ด้วยเหตุนี้การกระทำของจำเลยจึงไม่มีความสัมพันธ์ที่เพียงพอ (adequate causal connection) ตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม กับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นหรือความเสียหายของโจทก์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายของโจทก์และการกระทำของจำเลยที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ข้อเรียกร้องนี้เป็นการอธิบายความหมาย

* Decisions of the Imperial Court Volume 133, page 126 VI Date 22.06.1931 [B.S. Markesinis, A comparative introduction to the German law of torts, pp 602 - 604]

* Section 254 Contributory negligence

(1) Where fault on the part of the injured person contributes to the occurrence of the damage, liability in damages as well as the extent of compensation to be paid depend on the circumstances, in particular to what extent the damage is caused mainly by one or the other party.

(2) This also applies if the fault of the injured person is limited to failing to draw the attention of the obligor to the danger of unusually extensive damage, where the obligor neither was nor ought to have been aware of the danger, or to failing to avert or reduce the damage. The provision of section 278 applies with the necessary modifications.

[Federal minister of justice, German Civil Code [online] 2009 Available from : http://www.gesetze-im-internet.de/eng_lisch_bgb/german_civil_code.pdf [2012, June 1]

ของความสัมพันธ์ที่เพียงพอตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (adequate causal connection) ซึ่งถูกเข้าใจผิดเป็นอย่างมากได้เป็นอย่างดี และคดีนี้ทำให้เห็นมุมมองของผู้พิพากษาของศาลชั้นต้นได้อย่างชัดเจน

กรณีนี้ไม่ต้องสงสัยเลยว่าได้เกิดความสัมพันธ์ตามธรรมชาติ (ทฤษฎีเจือปนไข) ระหว่างการกระทำของโจทก์และความเสียหายเกิดขึ้น เพราะถ้าหากโจทก์ไม่เดินข้ามถนน ในขณะที่รถยนต์ของจำเลยกำลังแซงรถเกวียนของ J โจทก์อาจจะไม่ได้รับกระทบจากอุบัติเหตุ อย่างไรก็ตาม ผู้พิพากษาให้เหตุผลว่า ข้อเท็จจริงในทุกคดีที่ถูกพิจารณาด้วยหลักความสัมพันธ์ที่เพียงพอตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม อย่างเช่นการกระทำหรือการงดเว้นกระทำใดๆ จะต้องพิจารณาภายใต้สถานการณ์ธรรมดาปกติ ซึ่งสามารถคาดการณ์ได้ในช่วงเวลานั้นว่า การกระทำหรือการงดเว้นกระทำดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดความเสียหายเช่นว่านั้นเกิดขึ้น ซึ่งในคดีนี้จากมุมมองของสภาพการจราจรในปัจจุบัน ก็ไม่สามารถที่จะยอมรับได้ว่า โจทก์ไม่สามารถนึกถึงหรือคาดการณ์ได้ว่า ในขณะที่มีคนเดินข้ามถนนจะมีรถขับผ่านมาในจุดเดียวกันพอดี และก่อให้เกิดความเสียหายดังกล่าวได้

ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ดูเหมือนจะมีความคิดเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ว่าโจทก์นั้นไม่ได้เห็นซ้ายแลขวาครบรถยนต์ใดๆ จึงถือว่าโจทก์ประมาทและขาดการระมัดระวังในการข้ามถนน ดังนั้น ศาลจึงพิพากษาให้การกระทำของโจทก์นั้นมีความผิดตาม ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 254

ดังนั้นตามความผิดและความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายของคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่าย จะเห็นว่าผู้เสียหายคือฝ่ายโจทก์นั้นมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายด้วย ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ และประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 254 จำเลยจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเท่าใด ให้ใช้วิธีการประมาณ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษา

BGH NJW 1952, 1010 III*

พ่อและสามีของโจทก์ ถูกรถชนในปี 1937 อุบัติเหตุครั้งนี้เป็นเหตุให้ พ่อและสามีของโจทก์ ต้องถูกตัดขาขวาทั้ง เป็นเหตุให้พ่อและสามีของโจทก์เกิดความอายที่ต้องใช้ขาเทียม และต้องใช้ไม้เท้าช่วยในการเดิน ศาลตัดสินว่า จำเลยต้องรับผิดชอบในความเสียหายทั้งหมดที่พ่อและสามีของโจทก์ ได้รับ

* Decisions of the German Federal Court of Justice published in the Neue Juristische Wochenschrift Year 1952

ในปี 1945 พ่อและสามีของโจทก์ได้รับบาดเจ็บจากกระสุนของปืนใหญ่และตายเนื่องมาจากการบาดเจ็บ เวลานั้นเป็นเวลากลางคืนเขาพยายามวิ่งเข้าหลุมหลบภัยกับโจทก์ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 1945 ครอบครัวของโจทก์หลบอยู่ในนั้นจนกระทั่งหยุดยิง เมื่อโจทก์และครอบครัวออกมาจากหลุมหลบภัย และกำลังจะเดินกลับบ้าน การยิงก็เริ่มขึ้นอย่างกะทันหันอีกครั้ง โจทก์ที่ 1 วิ่งเข้าไปที่บ้านหลังหนึ่งเพื่อหาที่กำบัง โจทก์ที่ 2 รีบกลับไปหลุมหลบภัย แต่พ่อและสามีของโจทก์ยังอยู่ที่ถนน โดยสามารถทำได้เพียงหมอบลงกับพื้นได้อย่างซุ่มๆ เนื่องมาจากความพิการของเขา เป็นผลทำให้พ่อและสามีของโจทก์ถูกยิง

คดีนี้โจทก์กล่าวอ้างว่าความตายของพ่อและสามีของโจทก์สืบเนื่องมาจากอุบัติเหตุทางรถยนต์เมื่อปี 1937 พ่อและสามีของโจทก์จึงเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบในความตายของโจทก์ด้วยเหตุผล

แม้ว่าความพิการของโจทก์จะเป็นสาเหตุโดยตรง *Conditio sine qua non* ของการถูกยิงบาดเจ็บ แต่ก็ไม่สามารถนำมาเป็นข้ออ้างให้จำเลยต้องรับผิดชอบได้ เพราะว่าขาดความสัมพันธ์ที่เพียงพอเหมาะสมระหว่างการพิการจากอุบัติเหตุและความตายจากการถูกยิงด้วยปืนใหญ่ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเกิดขึ้น เนื่องจากมีการกระทำอันเป็นสาเหตุทั่วไป และต้องเป็นสาเหตุที่เหมาะสมกับผลหรือความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ควรอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่แปลกประหลาด (RGZ 113, 126, 127 (Decisions of the Imperial Court volume 113, page 126, 127)) ตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ตามหลักการของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้นเป็นการจำกัดขอบเขตของความรับผิดชอบเพื่อให้เกิดความยุติธรรมโดยจะถือตามสาเหตุที่แท้จริงอันเป็นสาเหตุของความเสียหายเท่านั้น ความไม่แน่นอนไม่สามารถนำมารวมในการพิจารณาความเสียหายได้ ความสัมพันธ์ที่พอเพียง ตามหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไม่สามารถพิจารณาตามกฎหมายหรือความรู้สึกใดๆ ได้ แต่สามารถพิจารณาจากคดีจากการพิจารณาเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น (BGHZ 3, 261, 267 (Decisions of the Federal Court of Justice Volume 3 Page 261, 267))

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเรื่องความสัมพันธ์ที่พอเพียงมักจะถูกปฏิเสธ ถ้าไม่มีองค์ประกอบตามที่กฎหมายกำหนด โดยไม่ต้องพิจารณาถึงหลักความคาดเห็นในผลหรือความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการวินิจฉัยหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม เนื่องมาจากโดยธรรมชาติทั่วไปแล้ว ไม่มีความเป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดความน่าจะเป็นของการรอดชนและการถูกยิงด้วยปืนใหญ่ ซึ่งทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางด้านข้อกฎหมาย ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในความหมายของกฎหมายก็คือ เมื่อการกระทำที่เป็นต้นเหตุก่อให้เกิดความเสียหายอันเป็นความเสียหายทั่วไป ตาม

ข้อเท็จจริงต้องพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องเป็นความเสียหายที่เป็นการทั่วไปและเป็นความเสียหายที่คาดเห็นได้

สำหรับความเสียหายจากการถูกโจมตีโดยปืนใหญ่ถือว่า การบาดเจ็บที่เกิดขึ้นจากการยิงปืนใหญ่สามารถทำอันตรายต่อสุขภาพร่างกายของคนทุกคนอันเป็นเหตุให้พลเรือนบาดเจ็บและล้มตายเป็นจำนวนมาก และถึงแม้ว่าจะหลีกเลี่ยงได้ในระดับหนึ่งโดยการหาที่กำบังในหลุมหลบภัยหรือจะวิ่งไปที่บ้านของเพื่อนบ้านเพื่อหาที่กำบังได้ก็ตาม แต่อย่างไรก็ตาม การยิงนี้เป็นเหตุการณ์ใหม่และเป็นอิสระจากเหตุการณ์แรก การถูกรถชนไม่ได้เป็นเหตุการณ์ที่เสริมสร้างหรือเพิ่มความเสียหายต่อการถูกยิง และไม่มีทางที่ผู้ก่อเหตุแรกจะคาดเห็นได้ จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของโจทก์ เพราะไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างความตายและอุบัติเหตุทางรถยนต์เมื่อปี 1937

BGHZ 18, 286 III*

ในปี 1946 สามีและพ่อของโจทก์ได้รับการฉีดวัคซีนไข้รากสาดใหญ่ (เป็นวัคซีนพื้นฐาน) ซึ่งได้รับการจัดหาโดย เมืองฮันโนเวอร์ ใน Oberpräsident ในวันที่ 22 มกราคม 1946 ด้วยความเห็นชอบจากรัฐบาลทหารอังกฤษ ภายหลังจากที่เขาได้รับการฉีดวัคซีนไปเพียง 3 เข็ม เขาประสบความเจ็บป่วยด้วยอาการมีแผลบวมพุพองเต็มตัวอย่างน่ากลัว และเสียชีวิตเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 1948

โจทก์ได้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากจำเลย สำหรับการกระทำละเมิดของพวกเขาที่เป็นสาเหตุของการตายของหัวหน้าครอบครัวของพวกเขา โดยกล่าวอ้างว่าการตายของสามีและพ่อของโจทก์เกิดจากการฉีดวัคซีนไข้รากสาดใหญ่และ แพทย์เป็นบุคคลที่ควรจะได้รับผิดชอบต่อความตายของสามีและพ่อของโจทก์

เหตุผล

ตามคำพิพากษาของศาลแขวง ศาลอุทธรณ์พบว่าได้มีการการพิสูจน์จากการอ้างอิงหลักฐานเบื้องต้น ที่อ้างถึงการฉีดวัคซีนไข้รากสาดใหญ่จะพัฒนานำไปสู่การเป็นหนอง และก้อนเนื้อมะเร็งภายใน 1 หรือ 2 ปี ซึ่งส่งผลให้เกิดการเสียชีวิต จากการตีความหลักฐานดังกล่าวไม่ต้องสงสัยเลยว่าการฉีดวัคซีนเป็นผลโดยตรงทางกายภาพ ทางด้านข้อเท็จจริงของความตาย แต่ประเด็นที่จะต้องพิจารณาคือ มีผลหรือความตายนั้นมีความสัมพันธ์ทางด้านข้อกฎหมาย คือ การกระทำมีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลคือความตายได้ตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมหรือไม่ ถึงแม้การฉีดวัคซีนที่นำไปสู่การตายนั้น ไม่ได้มีการกระทำแทรกแซงที่เป็นอิสระของบุคคลที่ 3 หรือการกระทำแทรกแซงที่เป็น

* Decisions of the Federal Court of Justice Volume 18 Page 286 III Date: 17 October 1955 [B.S. Markesinis, *A comparative introduction to the German law of torts*, pp 615 - 620]

อิสระของผู้เสียชีวิตตัวเอง อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันของศาลอุทธรณ์ว่าการเป็นหนองติดเชื่อนั้น แพบจะไม่เกิดขึ้น หรือไม่สามารถเกิดขึ้นได้เพียงแค่การฉีดวัคซีนใช้รากสาดใหญ่ โดยเฉพาะการพัฒนาไปสู่การเป็นก้อนเนื้อมะเร็ง อันนำไปสู่ความตายในที่สุด นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่หายากทางการแพทย์ และเป็นเหตุการณ์ที่นอกเหนือประสบการณ์ทางการแพทย์ แพทย์ไม่สามารถรู้หรือคาดเห็นได้ และไม่สามารถหาคำอธิบายได้ตามหลักตรรกะ ถึงความมีอยู่ของความสัมพันธ์ที่เพียงพอเหมาะสมตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ในการทำคำพิพากษาจะต้องจะมีการจำกัดความรับผิด ว่าการกระทำของจำเลยของมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไรที่จะก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น เนื่องจากหากวางฐานความรับผิดไว้ค่อนข้างกว้างโดยไม่มีมีการจำกัดความรับผิด แพทย์ก็อาจจะมีการตัดสินใจที่จะไม่ทำการฉีดวัคซีนใช้รากสาดใหญ่ให้ถ้าไม่มีความจำเป็นจริงๆ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจำเลยจึงเป็นผู้ถูกใส่ความโดยไม่มีมูลความผิดและเป็นเหตุการณ์ที่นอกเหนือประสบการณ์ทางการแพทย์ แพทย์ไม่สามารถรู้หรือคาดเห็นได้

อย่างไรก็ตาม ศาลอุทธรณ์ก็ยอมรับตามข้อเรียกร้องให้จ่ายค่าสินไหมทดแทนของโจทก์ เฉพาะในส่วนที่เป็นความเสียหายโดยทางอ้อมเท่านั้น ถึงแม้ในปัจจุบันสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายของผู้เสียหายนั้นจะต้องเป็นผู้เสียหายที่ได้รับ ความเสียหายโดยตรงมาจากการกระทำละเมิดของจำเลย ดังนั้น ผู้เสียหายโดยอ้อมจึงไม่มีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายได้ แต่อย่างไรก็ตามการเรียกร้องค่าเสียหายโดยทางอ้อมนี้เป็นที่พบเจอได้บ่อยก่อนที่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันจะมีการบังคับใช้ อันเป็นหลักที่พัฒนาการมาจากกฎหมายโรมัน และยังคงมีใช้กันอยู่ในบางประเทศ ด้วยเหตุนี้ศาลอุทธรณ์จึงเห็นว่าโจทก์มีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายโดยอ้อมได้ โดยให้นำเอามาตรา

844* 845** แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน อันเป็นมาตรากฎหมายที่ใกล้เคียงมาปรับใช้

* Section 844 Third-party compensation claims in the case of death

(1) In cases where death is caused, the person liable in damages must reimburse the costs of a funeral to the person under a duty to bear these costs.

(2) If the person killed, at the time of the injury, stood in a relationship to a third party on the basis of which he was obliged or might become obliged by operation of law to provide maintenance for that person and if the third party has as a result of the death been deprived of his right to maintenance, then the person liable in damages must give the third party damages by payment of an annuity to the extent that the person killed would have been obliged to provide maintenance for the presumed duration of his life; the provisions of section 843 (2) to (4) apply with the necessary modifications. Liability in damages also arises where the third party at the time of injury had been conceived but not yet born.

[Federal minister of justice, German Civil Code [online] 2009 Available from : http://www.gesetze-im-internet.de/en_glisch_bgb/german_civil_code.pdf [2012, June 1]

** Section 845 Compensation claims for lost services

OLG Stuttgart NJW 1965, 112^{***}

จำเลยซึ่งอยู่ใน Heilbronn มีสภาพความพร้อมไม่เหมาะสมที่จะขับรถเพราะเขามีสัดส่วนแอลกอฮอล์ในเลือดที่ 1.80 ซึ่งสูงกว่าที่กฎหมายกำหนด ขณะที่จำเลยขับรถของเขาบนถนนในไฮเดิลเบิร์ก เขาขับรถพุ่งชนรถบรรทุกซึ่งกำลังเคลื่อนที่อยู่ การปะทะกันในรถทำให้รถของจำเลยถูกไฟไหม้ โจทก์ที่เห็นอุบัติเหตุจากสถานีบริการน้ำมันของพ่อแม่ของเขาเรียกว่าเครื่องดับเพลิง และร่วมกับผู้ที่เดินผ่านไปมาในละแวกนั้นช่วยเหลือจำเลยและผู้โดยสารสองคนออกมาจากรถที่ถูกไฟไหม้ ทำให้โจทก์เป็นโรคแผลไฟไหม้อย่างรุนแรงและไม่สามารถที่จะทำงานเป็นเวลาสองสัปดาห์

บริษัทประกันภัยที่โจทก์ได้ทำประกันไว้จ่ายค่าชดเชยสำหรับความเสียหายทางการเงิน แต่ปฏิเสธจ่ายเงินค่าชดเชยสำหรับความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานทางด้านร่างกายของโจทก์ ซึ่งสอดคล้องกับคำพิพากษาของศาลแขวง ที่พิพากษาว่าความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานทางด้านร่างกายของโจทก์ไม่มีความสัมพันธ์กับการกระทำของจำเลย

โจทก์อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์

เหตุผล

โจทก์ได้ยื่นอุทธรณ์ในประเด็นการปฏิเสธจ่ายเงินค่าชดเชยสำหรับความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานทางด้านร่างกาย

กรณีนี้ศาลอุทธรณ์มีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากศาลแขวง ศาลอุทธรณ์เห็นว่าโจทก์มีสิทธิที่จะได้รับเงินสำหรับค่าชดเชยสำหรับความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานทางด้านร่างกาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 823^{*} วรรคหนึ่ง และ สอง และ มาตรา 847^{**} เนื่องจากแม้

In the case of death or injury to body or health, or in the case of deprivation of liberty, the person liable in damages must give a third party compensation for loss of services by payment of an annuity if the injured person by operation of law was under a duty to the third party to render services in the household or business of the latter. The provisions of section 843 (2) to (4) apply with the necessary modifications.

[Federal minister of justice, [German Civil Code](http://www.gesetze-im-internet.de/engli_sch_bgb/german_civil_code.pdf) [online] 2009 Available from : http://www.gesetze-im-internet.de/engli_sch_bgb/german_civil_code.pdf [2012, June 1]

Decisions of Higher Stuttgart Regional Courts (Oberlandesgerichte) and lower courts published in the Neue Juristische Wochenschrift Year 1965 Page 112 Date: 24 November 1964 [B.S. Markesinis, [A comparative introduction to the German law of torts](#), pp 621 - 626]

*

Section 823 Liability in damages

(1) A person who, intentionally or negligently, unlawfully injures the life, body, health, freedom, property or another right of another person is liable to make compensation to the other party for the damage arising from this.

จำเลยจะขับรถในขณะที่มีสภาพร่างกายไม่เหมาะสมแต่ก็ไม่ใช่สาเหตุที่เพียงพอเหมาะสมที่จะก่อให้เกิดอาการบาดเจ็บดังกล่าวแก่โจทก์ได้ ซึ่งการพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความเสียหายและความเสียหายมีความเพียงพอกับการกระทำหรือไม่ จะใช้หลักความเป็นไปที่จะสามารถเกิดขึ้นได้ตามปกติธรรมดาทั่วไป ตามความคิดเห็นหรือประสบการณ์ของมนุษย์ธรรมดา

เป็นที่ยอมรับกันว่าในกรณีที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกายแก่โจทก์ เป็นสิ่งที่ไม่นอกเหนือไปจากเหตุการณ์อันเป็นปกติธรรมดา และนอกเหนือไปจากความคาดเห็นได้ ในความเสียหายดังกล่าว ที่เป็นผลมาจากการกระทำของผู้กระทำละเมิด ซึ่งในกรณีนี้ความเสียหายต่อโจทก์เกิดขึ้นเนื่องมาจากการตัดสินใจของเขาเพื่อที่จะช่วยจำเลยและผู้โดยสาร ความเสียหายต่อร่างกายของโจทก์จึงไม่ใช่ผลที่มีความสัมพันธ์มาจากการกระทำของจำเลย แต่การกระทำของโจทก์เป็นการกระทำตามทำหน้าที่เพื่อป้องกันอันตรายให้กับประชาชน เป็นการกระทำอันชอบด้วยศีลธรรม ดังนั้นจึงอยู่ในขอบข่ายที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะให้ความคุ้มครอง อันเป็นที่ยอมรับในคำพิพากษา RGZ 29, 121 50, 223 (Decisions of the Imperial Court Volume 29, 121 50, 223) ด้วยเหตุนี้ความเสียหายของโจทก์จึงเป็นความเสียหายที่มีความเพียงพอเหมาะสมกับการขับรถชนแล้วเพราะเหตุแทรกแซงที่เกิดขึ้นเป็นการช่วยเหลือชีวิตคนอันสอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหรือศีลธรรม จึงไม่ควรจะจำกัดความรับผิดของจำเลยในกรณีดังกล่าว

BGH NJW 1994, 1592 VI.*

โจทก์ได้รับบาดเจ็บในอุบัติเหตุจราจรเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 1988 จากการขับรถประมาทของจำเลยที่ 1 ซึ่งรถได้มีการทำประกันไว้กับจำเลยที่ 2 ไม่มีข้อสงสัยเลยที่ว่าจำเลยจะต้องรับผิดในความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้นกับโจทก์ เนื่องจากโจทก์ได้มีการละเมิดการปฏิบัติหน้าที่ของเขาที่จะลดความเสียหายดังกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 254 (2)** โจทก์จึงต้องรับผิดใน

(2) The same duty is held by a person who commits a breach of a statute that is intended to protect another person. If, according to the contents of the statute, it may also be breached without fault, then liability to compensation only exists in the case of fault.

[Federal minister of justice, [German Civil Code](http://www.gesetze-internet.de/eng/lsch_bgb/german_civil_code.pdf) [online] 2009 Available from : http://www.gesetze-internet.de/eng/lsch_bgb/german_civil_code.pdf [2012, June 1]

** มาตรา 847 ปัจจุบันได้ยกเลิกไปแล้ว

* Decisions of the German Federal Court of Justice published in the Neue Juristische Wochenschrift Year 1994

Page 1592 VI Date: 15 March 1994 [B.S. Markesinis, [A comparative introduction to the German law of torts](#), pp 627 - 630]

** Section 254 Contributory negligence

(1) Where fault on the part.....

ความเสียหายทั้งหลายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์ คือ จมูกหัก ข้อศอกร้าว ความเสียหายให้กับเส้นเอ็นที่แขนซ้าย และการคลาดเคลื่อนของกระดูกสันทางด้านขวา และจำเป็นที่จะต้องทำการศัลยกรรมกระดูก

โจทก์เรียกร้องให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานเป็นจำนวน 25,000 DM และค่าสินไหมทดแทนเป็นรายเดือน 250 DM ต่อเดือน และค่าสินไหมทดแทนเพื่อการศัลยกรรมกระดูกเป็นจำนวน 7316 DM

ศาลแขวงพิพากษาให้จำเลยจ่ายค่าสินไหมทดแทนความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานเป็นจำนวน 10,000 DM และค่าสินไหมทดแทนเพื่อการศัลยกรรมกระดูกเป็นจำนวน 5416 DM

เหตุผล

ศาลยอมรับหลักฐานของผู้เชี่ยวชาญศาสตราจารย์ H และ ดร. G ถ้าโจทก์ทำในสิ่งที่แพทย์หลายคนแนะนำและดำเนินการศัลยกรรมกระดูกต่อไปมีความน่าจะเป็นไปได้ว่าจะหายกลับมาเป็นปกติถึงร้อยละ 90 ถ้าหากไม่มีการทำศัลยกรรมกระดูกโจทก์อาจมีปัญหาในการเดิน และข้อศอกและสะโพกจะมีการทำงานมากเกินไป จากความเสียหายจากกระดูกสันหลัง หกวันหลังจากการผ่าตัดจะมีอาการปวดมาก แต่อาจจะบรรเทาโดยยาแก้ปวด

แต่ข้อเรียกร้องของโจทก์ในค่าสินไหมทดแทนความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานได้มีการรวมถึงความเสี่ยงที่ตนอาจได้รับในการผ่าตัดอยู่ด้วย จึงเป็นการขอเกินไปจากที่ผู้เชี่ยวชาญกล่าว คือ มีการเรียกค่าเสียหายเกินไป ไม่มีความเหมาะสมกับการกระทำละเมิดของจำเลย ด้วยเหตุนี้ศาลจึงลดค่าสินไหมทดแทนความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานลดเป็นจำนวน 10,000 DM

4.7.3 กรณีใช้ทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยมาพิจารณา

RGZ 105, 264*

วันที่ 2 มกราคม 1920 สมาชิกของโจทก์ขณะกำลังเดินลงจากรถราง ได้ถูกตำรวจที่กำลังวิ่งจับกุมตัวอาชญากรอยู่ยิงที่ข้อศอก ทำให้สมาชิกของโจทก์ต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาล และขณะที่กำลังนอนรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล สมาชิกของโจทก์ก็ได้รับการติดเชื้อไข้วัดใหญ่ ซึ่งเป็นโรคที่

(2) This also applies if the fault of the injured person is limited to failing to draw the attention of the obligor to the danger of unusually extensive damage, where the obligor neither was nor ought to have been aware of the danger, or to failing to avert or reduce the damage. The provision of section 278 applies with the necessary modifications.

[Federal minister of justice, German Civil Code [online] 2009 Available from : http://www.gesetze-im-internet.de/engli_sch_bgb/german_civil_code.pdf [2012, June 1]

* Decisions of the Imperial Court (Reichsgericht) volume 105, page 264 Date 13.10.1922 [B.S. Markesinis, A comparative introduction to the German law of torts, pp 630 - 632]

แพร่หลายในขณะนั้น และถึงความตายในวันที่ 18 มีนาคม 1920 ด้วยอาการเป็นหนองที่หน้าอก แพทย์ลงความเห็นว่าอาการเป็นหนองเป็นอาการพัฒนาจากการติดเชื้อไข้หวัดใหญ่ โจทก์จึงเรียกร้องให้จำเลย คือกรมตำรวจรับผิดชอบในความตายของสามีอันมีสาเหตุมาจากการกระทำละเมิดของตำรวจ แต่ศาลแขวงได้ปฏิเสธข้อเรียกร้องทั้งหลายของโจทก์

โจทก์ได้ยื่นอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ได้เห็นพ้องกับคำตัดสินของศาลแขวง เนื่องจากพยานได้เห็นว่า ตำรวจที่ยิงสามีของโจทก์นั้นได้กระทำไปโดยประมาทและเป็นการกระทำผิดต่อหน้าที่จริง แต่อย่างไรก็ตาม ศาลอุทธรณ์ปฏิเสธความสัมพันธ์ระหว่างการยิงของตำรวจและความตายของสามีโจทก์ ตามเอกสารชั้นอุทธรณ์ระบุว่า สาเหตุการตายของโจทก์นั้นสาเหตุการตายมาจากไข้หวัดใหญ่ ซึ่งขณะนั้นโรคไข้หวัดใหญ่ได้แพร่ระบาดอย่างรวดเร็วทั่วสหพันธรัฐเยอรมนี นอกจากนี้ความจริงที่ว่าในช่วงเวลานั้นเป็นไข้หวัดใหญ่ระบาดอย่างรุนแรงมากในโรงพยาบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหอผู้ป่วยใน ที่สามีของโจทก์ถูกนำตัวไปพักฟื้น ความเสี่ยงของการติดเชื้อย่อมมีได้เหมือนกันทุกที่ไม่่ว่าจะอยู่ใน - นอกโรงพยาบาล นอกจากนี้ยังเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าในโรงพยาบาลย่อมมีการเตรียมการด้านความสะอาดและความช่วยเหลือทางการแพทย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อลดความเสี่ยงดังกล่าว นอกจากนี้ ข้อกล่าวอ้างของโจทก์ที่ว่า การถูกยิงทำให้ได้รับผลกระทบต่อความต้านทานของเขาที่ จนง่ายต่อการติดเชื้อหรือเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นก็ยังไม่พยานหลักฐานเพียงพอ

อย่างไรก็ตามมีผู้โต้แย้งว่า “การที่ศาลอุทธรณ์ตัดสินเช่นนี้เป็นการเข้มงวดเกินไปสำหรับการยอมรับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ข้อเท็จจริงไม่มีข้อสงสัยในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการยิงและความตายของสามีโจทก์ มันเป็นความสัมพันธ์ตามธรรมชาติ เป็นเรื่องธรรมดาทั่วไปที่สามารถเกิดขึ้นได้ในกรณีนี้ที่สามีของโจทก์ถูกนำตัวเข้าโรงพยาบาลเพราะถูกยิง ในโรงพยาบาลเขาก็ถูกติดเชื้อจากการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ และตายในที่สุด

เพียงแต่หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลมีรวมถึงสามีโจทก์ติดเชื้อมาจากที่อื่นอยู่ก่อนที่จะถูกยิง

นอกจากนี้ตามคำพิพากษาคดีต่างๆ ของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลซึ่งถูกเรียกว่าทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (adequate connection) การพาผู้บาดเจ็บไปโรงพยาบาลเป็นเรื่องปกติที่ไม่อาจคัดค้านได้ (แม้ว่าความจริงแล้วไม่มีความจำเป็น) เป็นเหตุที่เหมาะสมและปกติของการบาดเจ็บ อันเป็นความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับความคิดเห็นของศาลแขวงและศาลอุทธรณ์ ความเสี่ยงของการติดเชื้อที่กำลังแพร่ระบาดเป็นสิ่งที่พบได้บ่อยๆ ในโรงพยาบาล เขาอาจจะติดเชื้อจากผู้ป่วยคนอื่นในขณะที่เขาไม่สามารถหลบหนีออกมาได้ เขาจะต้องพักค้างคืนพักฟื้นในหอผู้ป่วยใน ข้อเท็จจริงนี้เกี่ยวกับการทำให้ความเสี่ยงในการติดเชื้อเพิ่มมากขึ้น และไม่สามารถทำให้ความเสี่ยงเช่นนั้นหมดลงไปได้โดยการจัดการใดๆ ที่ถูกสุขนามัยในโรงพยาบาลหรือการดูแลของแพทย์และพยาบาล

มันเป็นที่ยอมรับว่าการติดเชื้อ เช่นว่านี่ยังคงเกิดขึ้น และความเสียหายของการติดเชื้อและผลกระทบย่อมมีมากขึ้นเมื่อมีการบาดเจ็บ ดังนั้น การยิงจึงเป็นการเพิ่มความเสียหายและมีความสัมพันธ์กับการตายของโจทก์”

BGHZ 7, 198 III*

บรรดาเด็กกำพร้าเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยในความเสียหายที่พวกเขาได้รับ จากการตายของแม่ของพวกเขาไปซึ่งเป็นผลจากการทำแท้งของจำเลย แม่ของโจทก์ Frau S รู้สึกว่าตัวเองตั้งครภ์ในเดือนพฤษภาคม 1949 เป็นผลมาจากการมีเพศสัมพันธ์กับ Sp จำเลยในฐานะที่เป็นแพทย์ได้ดำเนินการทำแท้งไปตามความต้องการของมารดาโจทก์ภายใต้เงื่อนไขว่ามารดาโจทก์จะต้องชำระค่าธรรมเนียมการทำแท้ง ด้วยเหตุนี้แพทย์ได้ไปเยือน Frau S ที่ บ้านของ Sp เพื่อช่วยในการดำเนินการทำแท้ง แต่จำเลยก็เกิดความเข้าใจผิดในโครงสร้างของมดลูก หลังจากที่จำเลยคิดว่าตัวเขาได้ดึงซากเด็กทารกออกมาหลังจากเจาะผนังมดลูก โดยมี sp คอยให้ความช่วยเหลือ ก็ได้วางโจทก์ลงบนโซฟา และสั่งให้เธอไปนอนพักเป็นเวลาสามวัน และกลับมาพบแพทย์อีกครั้งในอีก 14 วัน หลังจากที่จำเลยออกจากบ้านไปในเวลาไม่กี่นาทีก่อน 16.00 น. ไม่กี่นาทีต่อมา Frau S ก็ได้เกิดอาการเจ็บปวดที่รุนแรงในช่องท้องของเธอ เธอจึงได้ขอให้ Sp รีบไปหาจำเลยเพื่อบอกอาการ แต่จำเลยได้บอก Frau S ว่าความเจ็บปวดนี้เป็นผลมาจากการทำแท้งที่ได้ทำไปเมื่อครู่ เมื่อ Sp กลับมาถึงบ้าน ก็พบว่าอาการของ Frau S ทรมานอย่างมาก Sp จึงได้ตัดสินใจโทรตามนรีแพทย์ซึ่งได้มาถึงในเวลา 18.00 น. นรีแพทย์พบว่ามดลูกออกภายในอย่างรุนแรง ดังนั้น เขาจึงรีบส่งตัว Frau S ไปโรงพยาบาลทันที หลังจากนั้นประมาณ 45 นาที จากการผ่าตัดนรีแพทย์พบว่า มดลูกและเส้นเลือดแดงที่มดลูกฉีกขาด

ถึงแม้ว่าแพทย์จะได้พยายามห้ามเลือด และได้ทำการให้เลือดแก่ Frau S แล้วก็ตาม แต่ Frau S ก็ได้ตายก่อนที่การผ่าตัดจะเสร็จสิ้น

โจทก์เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากจำเลย จากมูลเหตุเนื่องจากการผิดสัญญาและมูลเหตุละเมิด เพื่อขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน ในค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาล แต่ศาลก็ได้ปฏิเสธคำร้องของจำเลยทั้ง 2 คำร้อง

เหตุผล

* Decisions of the Federal Court of Justice Volume 7 Page 198 Date: 25 September 1952 [B.S. Markesinis, A

1. ศาลอุทธรณ์เห็นด้วยกับศาลแขวงว่า การสูญเสียเลือดของจำเลยมาจากการเจาะผนังมดลูก ทำให้เกิดความเสียหายหลอดเลือดแดงที่มดลูก และเป็นเหตุทำให้ Frau S ถึงแก่ความตายในที่สุด อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปของศาลออกมาว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและความเสียหายที่เกิดขึ้น

ผู้เชี่ยวชาญมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นว่า อาการบาดเจ็บเช่นนี้สามารถที่จะเกิดขึ้นได้เสมอ แม้กระทั่งได้รับการทำแท้งจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญหรือมากประสบการณ์ในการทำแท้ง ด้วยเหตุนี้ศาลอุทธรณ์จึงเห็นว่าการกระทำของจำเลยไม่มีความผิดตามกฎหมาย นอกจากนี้จากการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ อาการบาดเจ็บของ Frau S ไม่ได้รับบาดเจ็บผนังของมดลูกและหลอดเลือดแดงจากการประมาทหรือว่าความไม่เหมาะสมของเครื่องมือของจำเลยแต่อย่างใด

ตามความเห็นของศาสตราจารย์ Ph จำเลยรับทำแท้งฐานะที่เป็นหมอม และได้ลงมือปฏิบัติตามวิทยาการการแพทย์และวิทยาศาสตร์ อาการบาดเจ็บอาจเกิดขึ้นได้เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะแทรกซ้อนที่เป็นอันตรายต่อชีวิต อันเป็นเหตุแทรกแซงที่เป็นปกติในการทำแท้ง จึงถือว่าเป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติ เช่นการแตกของหลอดเลือดแดงที่มดลูกตามคดีนี้ แม้แพทย์จะมีวิธีการในการจักษกรป้องกันไม่ให้เกิดผลขึ้น แต่ก็ไม่สามารถที่จะยืนยันได้ว่าโอกาสของการประสบความสำเร็จจะมีมากน้อยแค่ไหน

ดังนั้น เป็นไปได้ว่าการทำแท้งที่ดำเนินการโดยแพทย์จะนำไปสู่การเสียชีวิตของผู้ป่วย ด้วยเหตุนี้ผลความเสียหายที่เกิดขึ้นในคดีนี้จึงเป็นสิ่งที่ไกลกว่าเหตุ จึงไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของจำเลยกับความเสียหายของใจทัก

2. ต่อมาในประเด็นที่ว่าจำเลยมีความประมาท ละเลยการดูแลสภาพร่างกายคนไข้ หลังจากเสร็จสิ้นการทำแท้ง ศาลอุทธรณ์ก็ได้ปฏิเสธอีกเช่นกัน เพราะไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล เนื่องจากตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้น เป็นที่แน่นอนว่าการพาผู้ป่วยไปส่งที่โรงพยาบาลทันที เป็นการเพิ่มโอกาสการมีชีวิตอยู่รอดของผู้ป่วย แต่ก็ถือได้เช่นกันว่าการเสียชีวิตอาจเกิดขึ้นได้ แม้ว่าจะมีพาผู้ป่วยไปส่งที่โรงพยาบาลทันทีหลังจากที่การทำแท้งโดยไม่ชักช้า นอกจากนี้ น่าจะยังมีข้อน่ากังขาว่า หากจำเลยได้ทำหน้าที่ของเขาในทันทีหลังจากที่ได้รับแจ้งจาก Sp ว่า Frau S ที่อยู่ในความเจ็บปวด Frau S อาจจะมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัย ด้วยเหตุผลดังกล่าวจำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

BGHZ 34, 355 VI.*

โจทก์อายุ 16 ปี ได้ทำการเรียกร้องค่าเสียหายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุรถยนต์ แก่จำเลยที่ 1 20 ปี ซึ่งเป็นช่างซ่อมมอเตอร์ี่กงานในการประชุมเชิงปฏิบัติการ H ทั้งโจทก์และจำเลยได้ขับรถไปเยี่ยมเยียน D ทุกสัปดาห์

เมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 1957 พวกเขาขับรถไปที่โรงเรียน โดยมีจำเลยที่ 1 เป็นผู้เดียวที่มีใบขับขี่เป็นผู้ขับรถ ระหว่างพักทานอาหารกลางวัน จำเลยที่ 1 ได้ให้โจทก์และเพื่อนอีกสองคนติดรถของตนไป จำเลยที่ 2 และ J ซึ่งมีอายุ 17 ปี และ 17 ปีครึ่ง ตามลำดับ เห็นว่าพวกเขาควรจะลองหัดขับรถไปที่ V เพื่อรับประทานอาหารกลางวันกับพ่อแม่ของเขาบ้าง ดังนั้นเขาจึงขออนุญาตทดลองขับรถของจำเลยที่ 1 แต่จำเลยที่ 1 ไม่อนุญาตเพราะรู้ว่าจำเลยที่ 2 ไม่มีใบขับขี่ ระหว่างทางกลับบ้าน จำเลยที่สองได้ขออนุญาตจำเลยที่ 1 อีกครั้ง และจำเลยที่ 1 ก็ยอมอนุญาตให้จำเลยที่ 2 ขับรถช่วงระยะเวลาหนึ่ง พวกเขาได้ทำการเปลี่ยนที่นั่งขณะที่รถยังติดเครื่องอยู่ในสภาพถนนที่ค่อนข้างชัน จำเลยที่ 2 ขับรถที่ประมาณ 60 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ได้เกิดความผิดพลาดในการลดความเร็วของรถลง ในช่วงไม่กี่ร้อยเมตรบนถนนที่โค้งไปทางซ้ายเล็กน้อย เขาสูญเสียการควบคุมรถ จนรถไหลลงจากถนนทางหลวงชนเข้ากับต้นไม้ จำเลยที่ 2 กระโหลกศีรษะแตก จำเลยที่ 1 ศีรษะได้รับการกระแทก J ตาข้างซ้ายซ้าย โจทก์ได้รับความเสียหายสมอง และได้รับความเสียหายที่เส้นประสาทตาซ้ายอย่างรุนแรง ความสามารถในการมองเห็นของเขาลดลงไป ร้อยละ 10 และมีโอกาสหายน้อยมาก

โจทก์ให้การว่าเขาเคยเตือนจำเลย 2 เกี่ยวกับการขับรถ เพราะกลัวการตรวจสอบจากตำรวจ ด้วยเหตุนี้การที่โจทก์ทำแค่ตักเตือนไม่ได้ห้ามจำเลยที่ 2 ไม่ให้ขับรถ การกระทำของเขาเป็น ร้อยละ 20 ของความเสียหายที่เกิดขึ้น

โจทก์ได้เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานกับจำเลยในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม ให้ร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ในความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมาน เป็นจำนวน 4 ใน 5 ของความเสียหาย และความเสียหายอื่นๆ ที่โจทก์อาจได้รับในอนาคต

ศาลแขวงพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวน 4000 DM สำหรับความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานของโจทก์ และให้จำเลยเป็นลูกหนี้ร่วมในความเสียหายอื่นๆ ที่โจทก์อาจได้รับในอนาคตในจำนวน 2 ใน 3

จำเลยอุทธรณ์

เหตุผล

* Decisions of the Federal Court of Justice Volume 34 Page 355 Date: 14 March 1961 [B.S. Markesinis, A

ศาลอุทธรณ์เห็นด้วยกับคำพิพากษาของศาลแขวง โดยถือว่า กรณีนี้ไม่มีข้อตกลงโดยปริยายใด ๆ ยกเว้นความรับผิดชอบของจำเลยในการละเมิด จำเลยยังคงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ แม้ว่าโจทก์ได้มีส่วนก่อให้เกิดการเพิ่มความเสียหายของตัวเอง แต่จำเลยที่ 2 ได้กระทำการก่อให้เกิดความเสียหายอย่างเห็นได้ชัด ทำให้กลุ่มคนที่นั่งอยู่ในรถตกอยู่ในสภาพอันตราย ทั้งๆ จำเลยที่ 2 รู้ถึงความเสียหายเป็นอย่างดีอยู่แล้ว การพยายามขับรถโดยไม่มีทักษะที่เพียงพอจะก่อให้เกิดอันตรายขึ้นได้ แต่ก็ยังกระทำการอันเป็นการเพิ่มความเสียหายโดยไม่มีเหตุผลอันจำเป็น จำเลยจึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเป็นผลมาจากกระทำความผิดของตน

4.7.4 กรณีนำทฤษฎีอื่น ๆ มาพิจารณา

RGZ 169, 117 VIII.*

วันที่ 20 มกราคม 1937 โจทก์ซึ่งเป็นคนกวาดปล่องไฟ และมีอาการปวดหลังเรื้อรังอยู่ก่อนแล้ว ได้ถูกรถของจำเลยที่ 1 ซึ่งขับโดยจำเลยที่ 2 ชนล้มลง โจทก์ได้รับบาดเจ็บต่างๆ มากมาย อุบัติเหตุที่เกิดขึ้น สาเหตุมาจากจำเลยที่ 1 ได้ขับรถโดยมิได้ปฏิบัติตามกฎจราจร ซึ่งจำเลยที่ 1 ถูกพิพากษาว่ามีความผิดตาม มาตรา 335 แห่งกฎหมายอาญาเยอรมัน (StGB) โจทก์เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อค่าเสียหายและความเจ็บปวดในอุบัติเหตุครั้งนี้เป็นจำนวน 6000 DM ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการสูญเสียของรายได้จนถึง 30 มิถุนายน 1938 เป็นจำนวน 1725 DM และให้จำเลยจ่ายค่าสินไหมทดแทนเป็นรายเดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม เป็นต้นไป เป็นจำนวนเดือนละ 100 DM ศาลแขวงอนุญาตตามคำขอ แต่ลดค่าสินไหมทดแทนเพื่อค่าเสียหายและความเจ็บปวดในอุบัติเหตุครั้งนี้ลงเหลือเป็นจำนวน 3000 DM

จำเลยได้อุทธรณ์ต่อศาลสูงประจำจังหวัด (Higher Regional Court) ศาลสูงประจำจังหวัดได้พิพากษาลดค่าสินไหมทดแทนเพื่อค่าเสียหายและความเจ็บปวดในอุบัติเหตุครั้งนี้ และ ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการสูญเสียของรายได้จนถึง 30 มิถุนายน 1938 ลงกึ่งหนึ่ง ส่วนค่าสินไหมทดแทนที่ต้องชำระเป็นรายเดือนนั้น ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ถึง 31 ธันวาคม 1938 ให้จ่ายจำนวนเดือนละ 50 DM ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1939 ถึง 30 มิถุนายน 1939 ให้จ่ายจำนวนเดือนละ 17.50 DM ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ถึง 30 พฤศจิกายน ให้จ่ายจำนวนเดือนละ 10.50 DM และตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 1940 เป็นต้นไปให้จ่ายจำนวนเดือนละ 7.50 DM

เหตุผล

* Decisions of the Imperial Court volume 169, page 117 VIII Date: 29 April 1942 [B.S. Markesinis, A

ศาลให้ความเห็นว่า จำเลยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องตกเป็นลูกหนี้ชำระค่าเสียหายสำหรับอุบัติเหตุมากเกินความจำเป็น นอกจากนี้ยังมีความเคลือบแคลงกรณีการคำนวณความเสียหายจากการกระทำของจำเลย ข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีย่อมจะถูกจำกัดขอบเขตไม่ว่าจะเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อค่าเสียหายและความเจ็บปวด ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการสูญเสียของรายได้ที่เกิดจากการกระทำละเมิด ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ศาสตราจารย์ ดร. Von G ได้เสนอทฤษฎี “การแบ่งอัตราเปอร์เซ็นต์” ตามข้อเท็จจริงโจทก์ได้รับความทุกข์ทรมานจากโรคภาวะข้อต่ออักเสบและเสียรูป อันเป็นผลมาจากการกระทำละเมิด นอกจากนี้ ยังมีอาการปวดตามส่วนหลังทางสะโพกและขาข้างซ้ายเพราะกดทับไปจนถึงสิ้นปี 1938 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ศาสตราจารย์ ดร. Von G สภาพการป่วยของโจทก์สามารถที่จะคำนวณแบ่งปันได้ตามสภาพร่างกายของโจทก์ และความเสียหายจากอุบัติเหตุที่โจทก์ได้รับจากการกระทำละเมิด อันนำมาสู่ความเจ็บป่วยของโจทก์ จากประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญมีสัญญาณลักษณะที่แสดงให้เห็นว่า ระดับความเจ็บปวดของโจทก์มีการเพิ่มระดับขึ้นอย่างรวดเร็วหลังจากการกระทำละเมิด และส่งผลให้อาการเจ็บป่วยยืดเยื้อจนถึงปลายปี 1938 ดังนั้น ผู้เชี่ยวชาญถือว่าอาการเจ็บป่วยยืดเยื้อจนถึงปลายปี 1938 เป็นจำนวนประมาณร้อยละ 50 เนื่องจาก ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญ หากไม่มีการกระทำของจำเลยเกิดขึ้น ความเจ็บป่วยของเขามีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในปี 1937 หรือ 1938 จากสาเหตุอื่นๆ (เช่นการเป็นหวัดหรือการเจ็บป่วยอื่นๆ) หลังจากนั้นเมื่อมีอาการข้อต่ออักเสบจึงหายไป สภาพของโจทก์ก็จะฟื้นตัวกลับมาเป็นร้อยละ 75 ความเสียหายที่จำเลยต้องชดใช้จึงเหลือเพียงร้อยละ 25 ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของศาลอุทธรณ์ที่เห็นว่าความเจ็บป่วยของโจทก์เป็นปริมาณครึ่งหนึ่งของความความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานที่ได้รับจากการกระทำของจำเลย จึงประเมินค่าสินไหมทดแทนเป็น 3000 DM และให้ชดใช้ค่าสินไหมเพียงครึ่งหนึ่ง ในช่วงระยะเวลาปี 1937 – 1938 และลดค่าสินไหมทดแทนที่ต้องชำระเป็นรายเดือนเหลือเพียงร้อยละ 25

อย่างไรก็ตามก็มีนักวิชาการออกมาเห็นแย้งกับวิธีการการแบ่งอัตราเปอร์เซ็นต์นี้ โดยเห็นว่า “ศาลอุทธรณ์มีความเข้าใจผิดในหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ศาลมีหน้าที่เพียงให้คำตอบว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นมาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำหรือไม่เท่านั้น ศาลมีสิทธิที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ และนำความคิดเห็นดังกล่าวมาพิจารณาโดยมีความเป็นอิสระทางกฎหมาย”

นอกจากนี้ ตามวิธีการแบ่งอัตราเปอร์เซ็นต์นี้ “สภาพของโจทก์เป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะบุคคลในวัยชราซึ่งปราศจากการแทรกแซงของโรคหรือการเจ็บป่วย การจำกัดขอบเขตค่าสินไหมทดแทนเพื่อการสูญเสียของรายได้ และค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเป็นสิ่งที่ทำได้ยากและมีข้อจำกัดในกรณีดังกล่าว จึงอาจเป็นปัญหาของศาลที่จะพิจารณาว่าอาการของโรคจะเกิดขึ้นโดยการ

กระทำละเมิดของจำเลยหรือไม่ และสามารถที่จะระวางโทษเพียงส่วนหนึ่งของความเสียหายทั้งหมดได้หรือไม่”

จากการศึกษาคำพิพากษาข้างต้น อาจสรุปได้ว่าหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีลักษณะดังนี้

1. ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในผลสุดท้าย ถ้าผลนั้นเป็นผลโดยตรง ตามทฤษฎีเงื่อนไข หากผลนั้นไม่ใช่ผลโดยตรงผู้กระทำก็มีต้องรับผิดชอบในผลนั้น

2. ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในผลสุดท้ายถ้าผลนั้นเป็นผลโดยตรง ตามทฤษฎีเงื่อนไข และผลนั้นต้องเป็นผลที่ตามปกติสามารถที่จะเกิดขึ้นได้ โดยอาศัยความคิดเห็นหรือประสบการณ์ของมนุษย์ธรรมดา หรือวิญญูชนมาเป็นตัวพิจารณาตัดสินว่า ผลนั้นเป็นผลที่ตามปกติสามารถที่จะเกิดขึ้นได้หรือไม่

3. ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในผลสุดท้ายถ้าผู้กระทำละเมิดได้กระทำการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น โดยอาศัยความคิดเห็นของวิญญูชน ซึ่งมีความสามารถ ความระมัดระวังเดียวกันกับผู้ก่อความเสียหายในภาวะเช่นนั้นเป็นสำคัญ และความเสียหายนั้นต้องไม่ใช่ความเสียหายที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติ (risk of life)

4. ความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบนั้นจะต้องเป็นความเสียหายที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองไม่ให้เกิดขึ้น

4.8 ความเห็นของนักกฎหมาย

4.8.1 ฝ่ายที่เห็นด้วยกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

Gerald Spindler⁵⁶ เห็นว่า โดยพื้นฐานทั่วไปความรับผิดชอบเพื่อละเมิดกับความรับผิดชอบฐานผิดสัญญา นั้นต่างก็เป็นอิสระต่อกัน แต่เพื่อหลีกเลี่ยงข้อเสียต่างๆ ที่จะตามมาสำหรับความรับผิดชอบเพื่อละเมิด จึงได้มีการนำความรับผิดชอบฐานผิดสัญญามาอุดช่องว่างของความรับผิดชอบเพื่อละเมิด และการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา มาใช้ในกฎหมายลักษณะละเมิดนั้น ปัจจุบันได้เป็นที่ยอมรับกันว่า หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของกฎหมายทั้งสองลักษณะคือทั้งในลักษณะสัญญาและลักษณะละเมิดต่างก็มีความใกล้ชิดกันและเป็นที่ยอมรับของศาลสูงแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ทั้งนี้ทำให้กฎหมายมีความเป็นระบบอันดี⁵⁷ และอีกนัยหนึ่งพื้นฐานของกฎหมายทั้งสองนั้นมีความใกล้เคียงกันและสอดคล้องกัน และเจตนารมณ์ของ

⁵⁶ Gerald Spindler and Oliver Rieckers, *Tort law in Germany*, p 37

⁵⁷ Norbert Horn Hein Kötz and Hans G. Leser, *German private and commercial law : an introduction*, p.153

กฎหมายทั้งสองนี้ก็มีขึ้นเพื่อปกป้องบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งที่ได้รับคามเสียหายจากการกระทำผิดเหมือนกัน⁵⁸

Jaap spier (施皮尔) เห็นว่า ในกฎหมายบางฉบับที่มีลักษณะพิเศษ หรือเป็นกฎหมายอันเป็นลักษณะทั่วไป ที่สามารถใช้ครอบคลุมได้ทุกเรื่อง เช่นกฎหมายแพ่ง การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเช่นที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจะนำไปสู่ความยากที่จะค้นหา สิ่งที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครองไม่ให้เกิดขึ้น นอกจากนี้ คำพิพากษาของศาลสูงก็มักจะไม่เปิดเผย ถึงกระนั้น ก็มีใช้จะไม่สามารถค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมายไม่ได้ เราสามารถค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมายได้จากหนังสือต้นร่างกฎหมายฉบับนั้นๆ ว่าในสมัยนั้นเกิดเหตุการณ์อย่างไรขึ้นจึงจำเป็นต้องมีการร่างกฎหมายฉบับนั้นออกมา⁵⁹

นอกจากนั้น หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น เป็นหลักที่มีประสิทธิภาพในการจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิด⁶⁰

ด้วยเหตุนี้ ทำให้ประสิทธิภาพในลักษณะผลึกภาวะของความหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถที่จะคลี่คลายปัญหา ความสับสนของทฤษฎีหลักความสัมพันธ์เหตุและผลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้เป็นอย่างดี ยิ่งไปกว่านั้นทฤษฎีความรับผิดในทางภาวะวิสัย ยังทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลมีความเป็นภาวะวิสัยมากขึ้น อันเป็นการแตกต่างแนวจากทฤษฎีดั้งเดิมซึ่งมีความเป็นอัตวิสัยสูง⁶¹

4.8.1 ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

B.S. Markesinis เห็นว่า หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบันสามารถใช้ได้ดีอยู่ต่อเมื่อสามารถเห็นจุดประสงค์ของกฎหมายอย่างชัดเจน แต่จะล้มเหลวโดยสิ้นเชิงถ้าหากว่าไม่สามารถหาจุดประสงค์ของกฎหมายได้⁶²

⁵⁸ Gerald Spindler and Oliver Rieckers, *Tort law in Germany*, p.37

⁵⁹ Jaap Spier, ประมวลกฎหมายลักษณะละเมิด : หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Unification of tort law : Causation) หน้า 90 - 93 [施皮尔, 侵权法的统一 : 因果关系, 第90 - 93页]

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน

⁶¹ เรื่องเดียวกัน

⁶² B.S. Markesinis, A comparative introduction to the German law of torts, pp 102 - 103

อย่างไรก็ตาม กฎหมายทุกฉบับ ทุกเรื่องที่เราสร้างขึ้นมาย่อมจะมีจุดประสงค์ในตัวมันเองอยู่แล้ว เพราะกฎหมายถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อคุ้มครองบุคคลบางคน หรือทรัพย์สินบางอย่างอยู่แล้ว จึงไม่เป็นการยากที่จะหาวัตถุประสงค์ของกฎหมาย⁶³

ท่าน ดร.สุรสีทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ เห็นว่า เนื่องจากทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัย มีการใช้เกณฑ์การพิจารณาตามหลักข้อสันนิษฐานในภายหลังในทางภาวะวิสัย (Die Objektiv – Nachtraegliche Prognose) คือเป็นการอาศัยความคิดเห็นของวิญญูชน ซึ่งมีความสามารถ ความระมัดระวังเดียวกันกับผู้ก่อความเสียหายในภาวะเช่นนั้นเป็นสำคัญในการพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลว่า การก่อความเสียหายดังกล่าววิญญูชนเห็นว่าเป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นหรือไม่ โดยจะต้องนำวิญญูชนที่อยู่ในกลุ่มอาชีพเดียวกันกับผู้ก่อความเสียหาย และรู้เรื่องราวต่างๆ เฉกเช่นเดียวกับผู้เสียหาย ซึ่งเป็นการยากที่จะ สรรหาและกำหนดลักษณะของบุคคลที่จะนำมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา⁶⁴

นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติ การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ผู้พิพากษาแต่ละท่านต่างก็มีวิธีการใช้ การพิจารณาที่แตกต่างกัน ทำให้ส่งผลกระทบต่อการตัดสินพิพากษาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการบางคนกล่าวไว้ว่า แม้ไม่มีทฤษฎีความรับผิดชอบทางภาวะวิสัย ก็ไม่เป็นอุปสรรคในการพิจารณาถึงการมีอยู่ของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ด้วยเหตุนี้ ท่าน ดร.สุรสีทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ จึงเห็นว่ากรณีที่ศาลนำหลักความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยมาบังคับใช้ มิใช่เป็นการพัฒนาให้ดีขึ้น แต่ก่อให้เกิดปัญหามากยิ่งขึ้น⁶⁵

4.9 ปัญหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ปัญหาของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นสามารถแยกแยะออกได้ ดังนี้

ประการแรก ทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น การที่จะพิจารณาว่าอะไรคือความเสียหายเป็นความเสียหายที่กฎหมายประสงค์จะให้ความคุ้มครองนั้น ในบางครั้งก็เป็นการยากที่จะพิจารณา เนื่องจากกฎหมายลักษณะเมิดเป็นกฎหมายทั่วไป มีการบัญญัติไว้เป็นการกว้างๆ มิใช่กฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อ

⁶³ ibid

⁶⁴ สุรสีทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, “มาตรฐานความระมัดระวังของการกระทำโดยประมาทตามกฎหมายอาญาเยอรมัน” หน้า 144

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน

วัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง อย่างเช่น กฎหมายเฉพาะอื่นๆที่มีวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างชัดเจน เช่น กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เป็นต้น

ประการต่อมา เนื่องจากทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัย มีการอาศัยความคิดเห็นของวิญญูชน ในบางกรณีทำให้เกิดความสับสนเกิดขึ้นว่า สิ่งใดเป็นสิ่งที่วิญญูชนคาดเห็นได้หรือควรจะคาดเห็นได้ และสิ่งใดเป็นสิ่งที่วิญญูชนคาดเห็นไม่ได้ ยิ่งไปกว่านั้น การที่จะหาวิญญูชนที่มีความรู้ อยู่ในกลุ่มอาชีพเดียวกันกับผู้ก่อความเสียหาย และรู้เรื่องราวต่างๆ เจกเช่นเดียวกับผู้เสียหาย ยิ่งเป็นไปได้ยาก เนื่องจากมนุษย์ทุกคนไม่หยุดที่จะแสวงหาความรู้ การจะหาใครสักคนที่มีความรู้เท่าเทียมกัน ในทุกเรื่องเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ดังนั้น จึงอาจเกิดปัญหาในการพิจารณาเปรียบเทียบ และการหาถึงความมีอยู่ของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้

ประการสุดท้าย แม้วิญญูชนจะไม่สามารถคาดเห็นได้ว่าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายจะเป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นแล้ว การกระทำของผู้ก่อความเสียหายจะไม่เป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นเสมอไป เนื่องจากจะยังมีผู้ที่มีความสามารถสูงกว่ามาตรฐานทั่วไป เช่น แพทย์ที่มีความสามารถในการผ่าตัดสูง ซึ่งถ้าให้แพทย์คนนี้ผ่าตัด ผู้ป่วยจะไม่ต้องเสียชีวิตอย่างแน่นอน จึงนำมาซึ่งปัญหาว่าการกระทำเพียงใด แค่นั้นจึงจะเรียกว่าเป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น ซึ่งแต่ละคนย่อมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไป เช่น สำหรับแพทย์ที่มีความสามารถสูงย่อมเห็นว่าการผ่าตัดของผู้ก่อความเสียหาย ย่อมเป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น แต่สำหรับแพทย์ซึ่งมีระดับความสามารถทั่วไปย่อมเห็นว่าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายย่อมไม่เป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น จึงก่อให้เกิดความคลุมเครือในการพิจารณาตัดสินได้

จากปัญหาเหล่านี้เองจึงส่งผลให้ในทางปฏิบัติ การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ผู้พิพากษาแต่ละท่านต่างก็มีวิธีการใช้ การพิจารณาที่แตกต่างกัน ทำให้ส่งผลกระทบต่อการตัดสินพิพากษาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไม่มีความเป็นเอกภาพ ในข้อเท็จจริงเดียวกันแต่ผู้พิพากษาอาจจะพิพากษาออกมาต่างกันได้ จึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และอาจเกิดการวิพากษ์วิจารณ์ทางด้านวิชาการเกิดขึ้นได้⁶⁰

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน

บทที่ 5

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ในกฎหมายประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ในบทนี้จะทำการศึกษา หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมาทำการศึกษานี้เนื่องจาก ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นเคยใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญามาปรับใช้กับความรับผิดเพื่อละเมิดมาก่อน แต่ต่อมาได้มีนักวิชาการจำนวนมากเห็นแย้งว่าการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญามาใช้กับความรับผิดเพื่อละเมิดเป็นการไม่ถูกต้อง ต่อมาประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงได้มีการปรับเปลี่ยนการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเพื่อให้เหมาะสม สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาของกฎหมายลักษณะละเมิด

ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องศึกษาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อให้ทราบถึงความหมาย แนวความคิด แนวทางการปรับใช้ ความคิดและเหตุผลอันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงแนวความคิด และแนวทางการปรับ ใช้ของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล อันทำให้ทราบถึงปัญหาของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศไทยต่อไป

5.1 ประวัติความเป็นมาของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ประวัติความเป็นมาของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นหลักที่มีมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยจีนโบราณ โดยได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญากรีก และมีวิวัฒนาการภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่แตกต่างกันไปแต่ละยุคสมัย โดยผสมผสานกับวัฒนธรรม ลัทธิคำสอนด้านคุณธรรม ทฤษฎีทางปรัชญาดั้งเดิม ต่างๆของชาวจีน¹

¹ หลิวซินผิง, ศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 1 (ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์กฎหมาย, 2008) หน้า 1 - 2 [刘信平, 侵权中的因果关系理论之研究, 第一版, [北京 : 法律出版, 2008] 第1-2页]

การพิจารณาพัฒนาการของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมาย ลักษณะละเมิดของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สามารถจำแนกได้ตามกาลสมัย ดังนี้^{2*}

5.1.1 สมัยจีนโบราณ³

ยุคสมัยจีนโบราณนั้น ถือเป็นเป็นยุคที่อุดมไปด้วยวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ⁴ จุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์จีนนั้นเริ่มต้นจาก การที่กษัตริย์หวงตี้ (黃帝) ได้รวบรวมชนเผ่าเห

² หยางลี่ซิน, หนึ่งร้อยปีของประวัติศาสตร์กฎหมายลักษณะละเมิดจีนและการพัฒนาการในศตวรรษใหม่, วารสารมหาวิทยาลัยเหอหนาน, 56 (พฤศจิกายน 2552) : 16 - 28 [楊立新, 中國侵權行為法的百年歷史及其在新世紀的發展, 人民大学学报, 56 (十一月 2009): 16 - 28]

* ลำดับราชวงศ์จีนสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. ราชวงศ์เซี่ย (夏朝) 2183 - 1752 ก่อนคริสตศักราช รวม 431 ปี
 2. ราชวงศ์ซาง (商朝) 1751 - 1027 ก่อนคริสตศักราช รวม 724 ปี
 3. ราชวงศ์โจว (周朝) 1100 - 221 ก่อนคริสตศักราช รวม 882 ปี
 4. ราชวงศ์ฉิน (秦朝) 221 - 207 ก่อนคริสตศักราช รวม 14 ปี
 5. ราชวงศ์ฮั่น (汉朝) 206 ก่อนคริสตศักราช - คริสตศักราช 220 รวม 426 ปี
 6. สามก๊ก (三国) คริสตศักราช 220 - 280 รวม 60 ปี
 7. ราชวงศ์จิ้น (晋朝) คริสตศักราช 265 - 420 รวม 155 ปี
 8. 16 อาณาจักร (十六国) คริสตศักราช 304 - 439 รวม 136 ปี
 9. ราชวงศ์เหนือใต้ (南北朝) คริสตศักราช 420 - 588 รวม 168 ปี
 10. ราชวงศ์สุย (隋朝) คริสตศักราช 589 - 618 รวม 29 ปี
 11. ราชวงศ์ถัง (唐朝) คริสตศักราช 618 - 907 รวม 290 ปี
 12. 5 ราชวงศ์ 10 อาณาจักร (五代十国) คริสตศักราช 907 - 979 รวม 72 ปี
 13. ราชวงศ์ซ่ง (宋朝) คริสตศักราช 960 - 1229 รวม 269 ปี
 14. ราชวงศ์เหลียว (辽朝) คริสตศักราช 916 - 1125 รวม 209 ปี
 15. ราชวงศ์ซีเซี่ย (西夏朝) คริสตศักราช 1032 - 1226 รวม 194 ปี
 16. ราชวงศ์จิน (金朝) คริสตศักราช 1115 - 1234 รวม 119 ปี
 17. ราชวงศ์หยวน (元朝) คริสตศักราช 1279 - 1368 รวม 89 ปี
 18. ราชวงศ์หมิง (明朝) คริสตศักราช 1368 - 1644 รวม 276 ปี
 19. ราชวงศ์ชิง (清朝) คริสตศักราช 1644 - 1911 รวม 267 ปี
 20. สาธารณรัฐจีน (ก๊กมินตั๋ง หรือพรรคชาตินิยมแห่งชาติจีน (中国国民党) คริสตศักราช 1911-1949 รวม 38 ปี ในจีนแผ่นดินใหญ่ และจาก คริสตศักราช 1949 - ปัจจุบัน ในไต้หวัน
 21. สาธารณรัฐประชาชนจีน (中华人民共和国) คริสตศักราช 1949 - ปัจจุบัน ในจีนแผ่นดินใหญ่
- การวิวัฒนาการของกฎหมายนั้น ไม่ได้มีปรากฏอยู่ในทุกราชวงศ์ เนื่องจากจาก สงคราม หรือกษัตริย์ราชวงศ์นั้นๆ อ่อนแอ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงจะขอล่าวเท่าที่มีวิวัฒนาการของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดเท่านั้น (วุฒิชัย มูลศิลป์, คัมภีร์จีน, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ต้นอ้อ, 2534) หน้า 9)

³ ye lin, The Tort System in China, Duke Law School Journal : Law and Contemporary Problems, 52 , 4 (1989) :

ยียนตี้ (炎帝) กับชนเผ่าของตนไว้ด้วยกันพร้อมทั้งสถาปนาราชวงศ์เซี่ย (夏朝) ขึ้น ซึ่งถือเป็นราชวงศ์แรกในประวัติศาสตร์จีน ในช่วงเวลานั้นสภาพสังคมของราชวงศ์เซี่ยนั้นยังไม่มีควมสลับซับซ้อนมากนัก ประกอบกับมนุษย์ในสมัยนั้นยังไม่มีควมรู้มากเพียงพอที่จะริเริ่มระบบการปกครอง ด้วยเหตุนี้ยุคดังกล่าวจึงยังไม่มีระบบกฎหมายมาใช้เป็นเครื่องมือปกครองประเทศมากนัก คงมีแต่เพียงกฎหมายกำหนด หรือ การจำแนกประเภทของกฎเกณฑ์เท่านั้น ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่ มักจะเป็นคุณธรรมในการดำรงชีวิต คุณธรรมด้านการปกครอง หรือเรื่องอันเกี่ยวข้องกับชะตาชีวิตของประชาชน เช่นการบวงสรวงเทพเจ้า การกราบไหว้บรรพบุรุษ ซึ่งประชาชนทุกคนในประเทศต้องให้ความสำคัญเท่านั้น เช่น หมวดที่ 2 ว่าด้วย 5 เรื่องที่ต้องเคารพและปฏิบัติ (敬用五事) ซึ่งกล่าวถึงทักษะความสามารถของชนชั้นปกครองควรที่ควรปฏิบัติในการทำงาน อันได้แก่⁴

“การปกครองของประเทศจะโปร่งใสและมีประสิทธิภาพได้นั้นผู้ปกครองต้องมีหน้าตามุคโลก ต้องมีความเคารพนบถนอบเชื่อฟังคำพูด วิสัยทัศน์กว้างไกลชัดเจนฟังอย่างฉลาดและคิดอย่างหลักแหลม”^{*}

จะเห็นได้ว่าหลักดังกล่าวนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกฎหมายแต่อย่างใด ถึงกระนั้นก็ตามราชวงศ์เซี่ยก็ได้ยึดถือกฎหมายกำหนด หรือ การจำแนกประเภทของกฎเกณฑ์ เป็นมาตรฐานการปกครองมาตลอด

ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าแปลกว่าในสมัยราชวงศ์เซี่ยนี้จึงยังไม่ปรากฏหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำผลแต่อย่างใด

ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซาง (商朝) 1751 - 1027 ก่อนคริสตศักราช ได้มีการสร้างหลักกฎหมายสามพันคดีขึ้น อันเป็นตัวกำหนดแนวทางการลงโทษต่างๆ อาทิเช่น คดีที่ลงโทษโดยการประหาร (大辟) มีสองร้อยคดี คดีที่ลงโทษโดยการตัดจมูก (鼻刑) มีสามร้อยคดี คดีที่ลงโทษโดยการตัดอวัยวะเพศ (宫刑) มีห้าร้อยคดี คดีที่ลงโทษโดยการตัดขา (刖刑) และสักหน้าผากด้วยสีดำ (墨刑) มีอย่างละหนึ่งพันคดี⁶ นอกจากนี้ยังมีโทษทางอาญาอื่นๆ อีก อาทิเช่น การโบยด้วยแส้ (鞭) โทษ

⁴ หยางลี่ซิน, หนึ่งร้อยปีของประวัติศาสตร์กฎหมายลักษณะละเมิดจีนและการพัฒนาการในศตวรรษใหม่, : 16 [楊立新. 中國侵權行為法的百年歷史及其在新世紀的發展, : 16]

⁵ กิตติคุณ สิ้นหริญวิวัฒน์, ประวัติศาสตร์กฎหมายจีน ยุคดึกดำบรรพ์ ราชวงศ์ซัง ราชวงศ์เซี่ยและราชวงศ์โจวตะวันตก,วารสารเนติบัณฑิตยสภา, 25, 270, (มกราคม 2555) : 9 - 10

* สามารถอ่านได้จากภาคผนวก ก

⁶ กิตติคุณ สิ้นหริญวิวัฒน์, ประวัติศาสตร์กฎหมายจีน ยุคดึกดำบรรพ์ ราชวงศ์ซัง ราชวงศ์เซี่ยและราชวงศ์โจวตะวันตก, : 14

การตีด้วยไม้ (扑) การเนรเทศไปชายแดน (流) โทษจำคุก (圜土) และการให้นั่งบนหินเพื่อทบทวนความผิด (嘉石)⁷

นอกจากนี้การพิจารณาคดีตัดสินว่าการกระทำของบุคคลใดมีความผิดหรือไม่ จะอาศัยใช้บุคคลผู้ทำนาย 3 คน โดยจะถือ ว่าผลการทำนายสองในสามเป็นยุติ โดยการตัดสินที่ถือว่าถูกต้องที่สุดนั้นคือ คำตอบจากการไต่ตรองด้วยตนเองของผู้ทำนาย คำตอบจากการสอบถามความคิดเห็น คำตอบจากการทำนาย คำตอบจากการถามผู้รู้ และคำตอบจากการถามประชาชน ของบุคคลทั้ง 3 เหล่านี้ เมื่อคำพิจารณาคดีตัดสินของบุคคลทั้ง 3 ออกมาเป็นเช่นไรต้องถือว่าเป็นอันยุติ⁸

จากหลักกฎหมายสามพันคดีนี้ จะเห็นได้ว่าหลักกฎหมายโดยทั่วไป รวมทั้งหลักกฎหมายลักษณะละเมิดก็ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายอาญา คือมีการกำหนดไว้ในเอาไว้ในหลักกฎหมายสามพันคดี ว่าเมื่อมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นจะต้องลงโทษอย่างไร อันเป็นการมีการกำหนดอัตราโทษไว้อย่างตายตัว นอกจากนั้นโทษที่กำหนดไว้ก็เป็นโทษเกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกายทั้งสิ้น เช่น ประหารชีวิต ตัดขา ตัดจมูก เป็นต้น ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้กับหลักในกฎหมายอาญาในปัจจุบัน

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าในราชวงศ์ซางนี้นอกจากกฎหมายลักษณะละเมิดจะเกี่ยวพันกับกฎหมายอาญาแล้ว หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความรับผิดของผู้ก่อความเสียหายหรือที่เรียกว่าหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้น ก็ยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดหรือไม่ล้วนขึ้นอยู่กับพิจารณาของผู้ทำนาย 3 คนเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงไม่สามารถจะหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้ แต่อย่างไรก็ตามอาจจะกล่าวได้ว่าหลักการพิจารณาของผู้ทำนาย 3 คนนี้ อาจเป็นจุดเริ่มต้นของหลักความคาดหมายของวิญญูชน ซึ่งเป็นหลักที่ถูกนำมาใช้ในการพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบัน⁹

ต่อมาในสมัยราชวงศ์โจว (周朝) 1100 - 221 ก่อนคริสตศักราช ได้เริ่มมีการแบ่งแยกความรับผิดทางแพ่งออกจากความรับผิดทางอาญา โดยได้มีการมีบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหายในทางแพ่งไว้ แต่อย่างไรก็ดีความรับผิดทางแพ่งในยุคนี้ก็จะเกี่ยวเนื่องกับความรับผิดทางสัญญาเท่านั้น ยังไม่รวมถึงความรับผิดเพื่อละเมิดแต่อย่างใด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่ากฎหมายลักษณะละเมิดในสมัยราชวงศ์โจวนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายอาญาอยู่

⁷ กิตติคุณ สินธุวิวัฒน์, ประวัติศาสตร์กฎหมายจีน ยุคศึกดาบรพรพ์ ราชวงศ์ซัง ราชวงศ์เซี่ยและราชวงศ์โจวตะวันตก, วารสารเนติบัณฑิตยสภา, 25, 271, (กุมภาพันธ์ 2555) : 8

⁸ เรื่องเดียวกัน

⁹ เรื่องเดียวกัน

นอกจากนั้นการพิจารณาถึงความรับผิดชอบตามสัญญา ก็ใช้หลักเกณฑ์การพิจารณา เช่นเดียวกันกับที่ปรากฏอยู่ในราชวงศ์ซาง คืออาศัยบุคคลผู้ทำนาย 3 คน ในการพิจารณาตัดสินโดยถือว่าผลการทำนายสองในสามเป็นยุติ เช่นกัน

ด้วยเหตุนี้จึงไม่อาจพบทั้งหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลทั้งในกฎหมายลักษณะละเมิด และในกฎหมายลักษณะสัญญาแต่อย่างใด

ต่อมาในสมัยราชวงศ์ฉิน (秦朝)^{*} 221-207 ก่อนคริสตกาล ซึ่งถือว่าเป็นสมัยต้นกำเนิดของกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเลยทีเดียว ข้อสรุปเช่นนี้อาศัยจากการค้นพบสมุดไม้ไผ่ในหลุมฝังศพกษัตริย์ราชวงศ์ฉิน ที่สูยหู (水壺) มลฑลหูเป่ย์ (湖北) ของจีน^{10**} พบว่ามีการบัญญัติเรื่องกฎหมายลักษณะละเมิด และเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดไว้ นอกจากนี้การกำหนดการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไว้ด้วย โดยสังเกตได้จากบันทึกที่ค้นพบนั้น มีการกล่าวถึงการใช้คำ “ชดใช้ค่าเสียหาย” (偿)^{***} ไว้ ตัวอย่างเช่น ในบันทึกส่วนที่เป็นคำถาม – ตอบในส่วนของกฎหมาย มีการบันทึกว่า ถ้าหาก A เลี้ยงม้าไว้ 1 ตัว ต่อมา ม้านั้นถูกขโมยไปโดย B ต่อมาม้าได้ไปกินรวงข้าวของชาวบ้านเสียหาย A ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากรวงข้าวของชาวบ้านตั้งแต่ม้าได้ถูก B ขโมยไป เนื่องจากจากความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ได้มาจากการกระทำของ A¹¹

เพียงแต่ในสมัยนั้นยังไม่มีกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าอาศัยหลักเกณฑ์หรือทฤษฎีใดๆ มาเป็นตัวพิจารณา เหมือนดังที่ปรากฏอยู่ในสมัยราชวงศ์ฉิน (秦朝)

* เหตุที่ไม่ค้นพบหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในราชวงศ์ก่อนๆ นั้น ไม่ว่าจะ เป็น ราชวงศ์เซี่ย (夏朝) ราชวงศ์ซาง (商朝) ราชวงศ์โจว (周朝) เลย ได้มีนักวิชาการบางท่านให้ความเห็นว่าในสมัยราชวงศ์ฉิน เอกสาร ตำรา หนังสือ คำสอนต่างๆ ได้ถูกปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์ฉิน นามว่าอิงเจิน (嬴政) หรือ จินซีฮ่องเต้ (秦始皇) เผาทิ้งเสียหมด เนื่องจากชาวจีนช่วงนั้นแบ่งกันอยู่เป็นชนเผ่า แต่ละชนเผ่าก็มีหัวหน้าชนเผ่าปกครอง จึงทำให้มีความคิดเห็นต่อการปกครองที่แตกต่างกัน เกิดความคิดแตกแยกยากต่อการปกครอง เพื่อจะล้มล้างระบบความรู้เก่าๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการปกครองจินซีฮ่องเต้ จึงมีรับสั่งให้เผาตำรา เอกสารต่างๆ ที่สูญหมด และจับตัวบัณฑิตไปฝังทั้งเป็น และออกประกาศระบบการปกครองของตัวเองเสียใหม่ และให้ทุกคนเผ่ายึดถือปฏิบัติตาม เพื่อให้ เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งระบบการปกครอง กฎหมาย ภาษา วัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้จึงไม่สามารถหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลใน 3 ราชวงศ์แรกได้ (กิตติคุณ สนิทวิวัฒน์, ประวัติศาสตร์กฎหมายจีน ยุคตั้งค้ำบรรพ ราชวงศ์ซัง ราชวงศ์เซี่ยและราชวงศ์โจวตะวันตก, วารสารเนติบัณฑิตยสภา, 25, 271, (กุมภาพันธ์ 2555) : หน้า 12)

¹⁰ ye lin, The Tort System in China, : 144

** ถูกค้นพบเมื่อ เดือนธันวาคม คริสตกาล 1975 ซึ่งในสมัยราชวงศ์ฉินนั้น ใช้สมุดไม้ไผ่บันทึกแทนกระดาษเอกสาร โดยข้อมูลที่ใช้นั้นส่วนมากจะเป็นเอกสารการประชุมของขุนนางต่อหน้ากษัตริย์

*** ปัจจุบันได้เปลี่ยนมาใช้คำว่า 赔偿 แทน แต่อย่างไรความหมายก็ยังคงแปลว่าการชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายอยู่นั่นเอง

¹¹ ye lin, The Tort System in China, : 144

นอกจากนี้ยังปรากฏเรื่องการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไว้อีกด้วย ว่าค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ก่อความเสียหายจะต้องชดใช้นั้นจะต้องมีความเพียงพอกับความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยค่าเสียหายดังกล่าวไม่จำเป็นจะต้องเป็นตัวเงินเสมอไป อาจจะเป็นการทำงานให้ หรือทรัพย์สินอื่นก็ยอมได้ ดังที่เห็นได้จากคดีนายเหลียงหงซำงตัน

ต่อมาในสมัยราชวงศ์ถัง (唐朝) คริสต์ศักราช 618 - 907 ในสมัยนี้ถือว่าเป็นยุคทองของประเทศจีนในยุคโบราณ เนื่องจากส่วนมากแล้วไม่ว่าจะเป็นระบบการปกครอง กฎหมาย ในราชวงศ์ถึงนี้ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากคำสอนของขงจื้อ¹² ที่กล่าวไว้ว่า “การที่บ้านเมืองเกิดความวุ่นวาย อันเนื่องมาจากประชาชนไม่มี คุณธรรม ความรู้ การจะทำให้บ้านเมืองสงบสุขได้นั้นจะต้องทำให้ประชาชนมีความรู้ให้ได้เสียก่อน นอกจากนี้รัฐที่ผู้ปกครองจะต้องปกครองด้วยจิตใจแห่งมนุษยธรรม (仁)¹³ และต้องมีความถูกต้องเที่ยงธรรม (義) เป็นพื้นฐานที่สำคัญ” ด้วยเหตุที่กษัตริย์ใช้คำสอนของขงจื้อมาเป็นหลักพื้นฐานในการปกครองส่งผลให้กษัตริย์ในสมัยนั้น คือ ถังไท่จง (唐太宗) หรือนามเดิมว่าหลี่ซื่อหมิน (李世民) สามารถสร้างเสถียรภาพภายในประเทศได้อย่างมั่นคงทั่วราชอาณาจักร บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองในทุกๆ ด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ศิลปะ วรรณคดี กฎหมาย และการปกครอง อันเนื่องมาจากพระองค์ทรงปกครองโดยยึดถือหลักว่า “กษัตริย์เปรียบเสมือนเรือ ส่วนประชาชนคือน้ำ น้ำสามารถหนุนส่งเรือให้ลอย และสามารถจมเรือได้เช่นกัน ถ้าราษฎรอยู่ไม่ได้ ผู้ปกครองก็ไม่อาจดำรงอยู่เช่นกัน”¹⁴ ด้วยเหตุนี้กษัตริย์ราชวงศ์ถังจึงทรงดำเนินนโยบายที่เปิดกว้างผ่อนปรนการเรียกเก็บภาษี ลดการลงทัณฑ์ที่รุนแรง บัญญัติกฎหมาย และวิธีการใช้บังคับที่เน้นความถูกต้องยุติธรรม¹⁵

ด้วยเหตุนี้ทำให้กษัตริย์แห่งราชวงศ์ถังได้โปรดรับสั่งให้มีการตรากฎหมายขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร ภายใต้การกำกับดูแลของฟางชวนหลิง (方专玲) เจ้ากรมตุลาการในสมัยนั้น¹⁶ ซึ่งถือว่าเป็นยุคแรกที่ได้มีการตรากฎหมาย แยกออกมาเป็นเอกเทศจากบันทึกการประชุมของขุนนาง หรือบันทึก

¹² วุฒิชัย มูลศิลป์, คัมภีร์จีน, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดินอ้อ, 2534) หน้า 18

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29

¹⁴ ส. สุวรรณ, ปรัชญาจีนจากขงจื้อถึงเหมาเจ๋อตง, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: ยูโรปาเพลส, 2537) หน้า 38

¹⁵ ASTV, “ราชวงศ์ถัง (618 - 907),” ผู้จัดการ (19 มกราคม 2548) : 6.

¹⁶ เหวจินฮวา, รวมกฎหมายเปรียบเทียบ – ทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล : ศึกษาตามแนวประวัติศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 1 (ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์กฎหมาย 2009), หน้า 120 (何勤华, 外国法与比较法文库—法律因果关系理论论研究 : 以学说史为素材, 第一版 [北京 : 法律出版社2009], 第120页)

* ฟางชวนหลิง (方专玲) เป็นผู้นิยามลัทธิขงจื้อ ด้วยเหตุนี้ประมวลกฎหมายในสมัยราชวงศ์ถังนี้จึงถือว่าได้รับอิทธิพลมาจากคำสอนของขงจื้อ

ประวัติศาสตร์ และนับว่าเป็นประมวลกฎหมายที่ใช้ถ้อยคำที่ชัดเจนโครงสร้างอันเป็นระบบระเบียบมากที่สุด ซึ่งบทกฎหมายลักษณะละเมิดก็เป็นอีกกฎหมายหนึ่งที่ถูกบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรแยกต่างหาก นอกจากนี้ยังทรงก่อตั้งสถาบันหนังสือ (弘文馆) เพื่อทำการสอนศาสตร์สาขาต่างๆ ในการเป็นผู้นำ อาทิเช่น การบริหารการปกครอง กฎหมาย วรรณคดี อักษรศาสตร์ การคำนวณ ทำให้ในเวลาอันสั้นกลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาวิทยาการต่างๆ ในแถบภูมิภาคนี้¹⁷

ในส่วนบทบัญญัติอันเกี่ยวข้องกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้น ก็ได้มีการกำหนดไว้ว่า¹⁸

“ใครก็ตาม จงใจ หรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของภาครัฐหรือของเอกชน ผู้นั้นจำต้องจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนตามราคาตลาด”

จากข้อความดังกล่าว จะสังเกตได้จากคำว่า “ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน” จากข้อความนี้สามารถตีความได้ว่า ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบในผล หรือความเสียหายก็ต่อเมื่อผลหรือความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของตนเท่านั้น หากความเสียหายใดไม่ใช่ผลหรือความเสียหายอันมาจากการกระทำของตน ผู้ก่อความเสียหายก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าวเนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั่นเอง อันก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ก่อความเสียหาย ซึ่งก็เป็นหลักการเดียวกันกับที่มีการใช้ในสมัยราชวงศ์ฉิน (秦朝) และราชวงศ์ฮั่น (汉朝) นั่นเอง

อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีการบัญญัติกฎหมายลักษณะละเมิด และมีการกล่าวถึงหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้ในบทบัญญัติด้วยก็ตาม แต่ในสมัยราชวงศ์ถึงนี้ ก็ยังไม่มีข้อกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่ามีการอาศัยหลักเกณฑ์หรือทฤษฎีใดๆ มาเป็นตัวพิจารณาอีกเช่นกัน

เมื่อต่อมาเมื่อพระถังซัมจั๋ง (唐三藏) ได้ไปอันเชิญพระไตรปิฎกมาจากประเทศอินเดีย เป็นเหตุให้หลักคำสอนทางศาสนาได้เริ่มเผยแพร่มาสู่ประเทศจีน ทำให้กฎหมายหลากหลายฉบับได้รับอิทธิพลจากศาลนาของอินเดีย แต่อย่างไรก็ตามหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลก็หาได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากที่ใช้แต่ก่อนแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในสมัยจีนโบราณนี้ก็หาใช่กฎหมายแพ่งไม่ ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดนั้นจะเกี่ยวเนื่องกันกับกฎหมายอาญา เนื่องจากวัตถุประสงค์ในสมัย

¹⁷ ASTV, “ราชวงศ์ถัง (618 - 907),” ผู้จัดทำ (19 มกราคม 2548) : 6.

¹⁸ เยียนหลิน, ระบบกฎหมายลักษณะละเมิดในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน [ออนไลน์]. 1989 จาก : <http://scholarship.law.duke.edu/lcp/vol52/iss3/6/>, สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2556 [椰林, 中国侵权法的系统 (网上) 从 : <http://scholarship.law.duke.edu/lcp/vol52/iss3/6/>, 五月一日]

นั้นทางราชการมีความต้องการที่จะปกป้องผลประโยชน์ของสังคมมากกว่าผลประโยชน์ของเอกชน ด้วยเหตุนี้เองผู้เสียหายจะมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้ก็ต่อเมื่อการกระทำของผู้ก่อความเสียหายนั้นเป็นความผิดทางอาญาเท่านั้น และจะเรียกค่าเสียหายได้ก็ต่อเมื่อผู้ก่อความเสียหายนั้นได้รับการดำเนินการทางกระบวนการทางอาญาแล้วเท่านั้น

แต่ถ้าหากการกระทำของผู้ก่อความเสียหายไม่ใช่ความผิดทางอาญาผู้เสียหายก็ไม่มีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายแต่อย่างใด และถ้าหากผู้ก่อความเสียหายได้รับการนิรโทษกรรม หรือได้รับการตัดสินว่าไม่มีความผิดทางอาญาแล้ว สิทธิในการเรียกค่าเสียหายของผู้เสียหายก็ย่อมหมดไปเช่นเดียวกัน ตามที่ได้กล่าวไว้ในสมุดไม้ไผ่ในบันทึกส่วนที่เป็นคำถาม – ตอบในส่วนของกฎหมาย ว่า

“ผู้ละเมิด ได้ขโมยเงินจำนวนหนึ่งไป และต่อมาผู้นั้นได้รับการนิรโทษกรรม ผู้นั้นไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในข้อหาลักทรัพย์”¹⁹

ด้วยเหตุนี้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลจึงไม่ใช่หลักที่ใช้ในทางแพ่งอย่างแท้จริงเหมือนอย่างในปัจจุบันแต่อย่างใด

นอกเหนือจากนั้นในสมัยจีนโบราณก็ยังเป็นสังคมการค้าและการเกษตร ดังนั้นกฎหมายในสมัยนั้นจึงมักจะเกี่ยวข้องกับชาวนา และพ่อค้าส่วนใหญ่ หากได้มีกฎหมายครอบคลุมถึงปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทุกเรื่องอย่างปัจจุบันไม่

สมัยราชวงศ์ชิง (清朝) คริสต์ศักราช 1644 - 1911 ในช่วงสมัยราชวงศ์ชิงนี้ได้มีการแบ่งลักษณะความเสียหายออกเป็นประเภทต่างๆ ถึง 12 ประเภท ซึ่งบางประเภทจะมีการกล่าวถึงวิธีการคำนวณค่าเสียหายไว้ เช่น

ประเภทที่ 1 ความเสียหายแก่ทรัพย์สิน การชดใช้ค่าเสียหายนั้นจะคำนวณจากค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สิน ซึ่งหากผลออกมาว่าทรัพย์สินนั้นได้มีการเสื่อมค่าไปเท่าไร ผู้ละเมิดก็ต้องจ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

ประเภทที่ 2 ส่วนลดด้อยสิทธิ ส่วนลดด้อยสิทธิเป็นเรื่องของทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหาย มีมูลค่าลดลง แต่บทบัญญัติของส่วนลดด้อยสิทธิจะใช้เฉพาะกับวัวม้าและปศุสัตว์อื่นๆ เท่านั้น

ประเภทที่ 3 การชดเชยหลัก – รอง เช่นความผิดในการลอบวางเพลิงเผาบ้าน มาตรฐานขั้นพื้นฐานของการชดเชย บ้านที่เป็นสถานที่วางเพลิง จะได้รับการชดใช้อย่างเต็มจำนวน นอกนั้นในจำนวนของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ (บ้านหลังอื่นๆ) จะเป็นการชดใช้แบบเฉลี่ย คือ เอาเงินทั้งหมดของผู้วางเพลิงหลังจากหักค่าชดใช้ที่ชดใช้ให้แก่บ้านที่เป็นสถานที่วางเพลิงแล้ว นำมาเฉลี่ยให้แก่บ้านที่ตกเป็นเหยื่อ

¹⁹ เรื่องเดียวกัน

ประเภทที่ 4 เงินชดเชยเนื่องจากการเลิกจ้าง ระบบการชดเชยนี้จะใช้กับภาคเอกชน
มาตรฐานของการชดเชยจะคำนวณตามอัตราของรัฐบาล

ประเภทที่ 5 ค่าชดเชยจากการสูญเสียรายได้

ประเภทที่ 6 ความเสียหายต่อทรัพย์สินของฝ่ายราชการ

ประเภทที่ 7 เงินชดเชยกรณีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาเป็นของสาธารณะ

ประเภทที่ 8 ค่าชดเชยกรณีมีคำสั่งให้ปิดสถานที่ให้บริการ

ประเภทที่ 9 ค่าเสียหายสำหรับค่าใช้จ่ายในการปลงศพ

ประเภทที่ 10 ค่าเสียหายกรณี ยิงธนู ขว้างปาอิฐ หรือโดยวิธีการใดๆ อันเป็นสาเหตุให้ผู้อื่นถึง
แก่ความตาย ระบบนี้ในสมัยจีนโบราณเป็นระบบในที่สุดอันเป็นบรรทัดฐานทาง
กฎหมายความผิดทางอาญา

ประเภทที่ 11 การชดใช้ความเสียหายเพื่อกลับคืนสู่สถานะเดิม ที่ใช้บังคับกับการประกอบ
อาชีพชางาน อันคล้ายกับการชดใช้ทางแพ่ง

ประเภทที่ 12 ความรับผิดชอบทางแพ่งกรณีที่ฝ่ายปกครองใช้มาตรการ หรือดำเนินนโยบายไม่มี
ประสิทธิภาพ อันก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น ฝ่ายปกครองผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทาง
อาญา

อย่างไรก็ตามในสมัยราชวงศ์ชิงนี้ถึงแม้จะมีการแบ่งแยกความรับผิดชอบออกจากความ
รับผิดทางอาญาก็ตาม แต่ก็ไม่ได้มีการกล่าวถึงหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเอาไว้แต่
อย่างไร เพียงแต่ จะมีหลักการชดใช้เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สถานะเดิมเท่านั้น

ซึ่งหลักการดังกล่าวก็ได้ ใช้บังคับเรื่อยมาจนถึงสมัยสาธารณรัฐจีน (ก๊กมินตั๋ง หรือพรรค
ชาตินิยมแห่งประเทศไทยจีน (中国国民党)) ได้เข้ามาปฏิวัติราชวงศ์ชิง (清朝) ภายใต้การนำของ ดร.
ซุนยัดเซ็น (孙中山) อันเนื่องมาจากราชวงศ์ชิงไม่สามารถนำพาประเทศจีนสู่ความทันสมัยได้ ทำให้
ประชาชนไม่พอใจมากขึ้น* ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการปฏิวัติราชวงศ์ชิง (清朝)²⁰ หรือที่รู้จักกันในชื่อ
การปฏิวัติซินไห่ (辛亥革命) ทำให้ราชวงศ์ชิงสิ้นสุดลง อันเป็นการสิ้นสุดของยุคจีนโบราณ และเข้าสู่
ยุคสมัยสาธารณรัฐจีน (中华民国) อันมีการปกครองแบบประชาธิปไตยในที่สุด²¹

* เริ่มแรกประชาชนไม่ชอบกษัตริย์ราชวงศ์ชิงเป็นทุนเดิมอยู่แล้วนี่เองมาจากเป็นชาวแมนจูอันเป็นชนเผ่าภายนอก

²⁰ Li Xing, *The Rise of China and the Capitalist World Order*. (United Kingdom : Ashgate Publishing, Ltd., 2010)
page 91.

²¹ วัชร ธีระโกเศศธรร, ซุนยัดเซ็น ผู้พลิกประวัติศาสตร์จีน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมชาติ, 2539)
หน้า 23 - 40

5.1.2 สมัยสาธารณรัฐจีน (ก๊กมินตั๋ง)²²

ในช่วงสมัยสาธารณรัฐจีน (ก๊กมินตั๋ง) นี้ เริ่มตั้งแต่ปีคริสต์ศักราช 1911 - 1949 ประเทศจีนได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลก๊กมินตั๋ง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าพรรคชาตินิยมแห่งประเทศไทย (中国国民党)* ซึ่งในยุคนี้ กฎหมายได้มีการพัฒนาขึ้นมา ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้มีการจัดทำร่างประมวลกฎหมายแพ่งขึ้น โดยมีเจตนาให้กฎหมายนั้นเป็นคู่มือในการปกครองและสามารถปรับใช้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสาธารณรัฐจีนได้²³ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการร่างกฎหมายแพ่งออกมา และมีการประกาศใช้ในปีคริสต์ศักราช 1930 ซึ่งกฎหมายลักษณะละเมิดก็เป็นหนึ่งในนั้น โดยได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐจีน ในส่วนของกฎหมายลักษณะหนี้ มาตรา 184 - 198 อันทำให้ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดได้แยกออกต่างหากจากกฎหมายอาญาอย่างชัดเจน ในสมัยก๊กมินตั๋งนี้เอง

ในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐจีนในครั้งนี้ สาธารณรัฐจีนได้มีการเอาต้นแบบประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมาเป็นแบบอย่างในการร่าง ประกอบกันกับจารีตประเพณีเดิมของจีน คำสอนของขงจื้อ มาประกอบในการร่างประมวลกฎหมายแพ่ง^{24**} ดังนั้น จึงสามารถถือได้ว่า ระบบกฎหมายจีนก็เป็นระบบกฎหมายแบบ civil law เช่นกัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐจีนได้เป็นแบบอย่างในการร่างกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในยุคต่อมา

ส่วนในเรื่องของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้น ในช่วงแรกได้มีการใช้หลักการเดียวกันกับที่ใช้อยู่ในสมัยราชวงศ์ถัง (唐朝) คือ ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบในผล หรือความเสียหายก็ต่อเมื่อผลหรือความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของตนเท่านั้น หากความเสียหายใดไม่ใช่ผลหรือความเสียหายอันมาจากการกระทำของตน ผู้ก่อความเสียหายก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าวเนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

²² ye lin, *The Tort System in China*, : 146 - 148

* พรรคก๊กมินตั๋งถูกก่อตั้งขึ้นภายหลังการปฏิวัติล้มล้างราชวงศ์ชิง (清朝) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า (การปฏิวัติซินไห่ (辛亥革命) แต่ผลปรากฏว่าพรรคก๊กมินตั๋งเป็นฝ่ายพ่ายแพ้และได้ถอยไปอยู่ที่ไต้หวันจนถึงปัจจุบัน

²³ หยางลี่ซิน, หนึ่งร้อยปีของประวัติศาสตร์กฎหมายลักษณะละเมิดจีนและการพัฒนาการในศตวรรษใหม่, : 25 [楊立新. 中國侵權行為法的百年歷史及其在新世紀的發展, : 25]

²⁴ เหวจินฮวา, รวมกฎหมายเปรียบเทียบ - ทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล : ศึกษาตามแนวประวัติศาสตร์, หน้า 98 (何勤华, 外国法与比较法文库—法律因果关系理论研究 : 以学说史为素材, 第98页)

** ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐจีน มาตรา 184 วรรคหนึ่ง ตอนท้าย ที่ว่า ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในการกระทำอันเป็นการขัดต่อวัฒนธรรม จารีตประเพณี และศีลธรรมอันดีของประชาชนอีกด้วย (ดูได้จากภาคผนวก)

ต่อมาเมื่อปีคริสต์ศักราชปี 1930 หลังจากได้มีร่างและการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐจีน หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างสิ้นเชิง โดยได้มีการบัญญัติเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้ในกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐจีนด้วย โดยจะถือว่าผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่าความเสียหายนั้นไม่แน่นอนว่าเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ก่อความเสียหายหรือไม่ก็ตาม เช่นในกรณีการละเมิดร่วมกัน เช่น นาย A และ นาย B พร้อมใจกันยิงนาย C ตาย กระสุนทะลุหัวใจ โดยกระสุนที่ทะลุหัวใจนั้นมีเพียงนัดเดียวเท่านั้น โดยไม่อาจจะรู้ได้แน่ชัดว่ากระสุนดังกล่าวเป็นของ นาย A หรือ นาย B ดังนั้น ทั้ง นาย A และ นาย B จะต้องรับผิดชอบในความตายของ นาย C ด้วยกันทั้งคู่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐจีน มาตรา 185* วรรคหนึ่ง

นอกจากนี้ผู้ใดก็ตามที่กระทำการในสิ่งที่กฎหมายห้ามมิให้กระทำ และการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น ตามกฎหมายลักษณะละเมิดจะสันนิษฐานว่าผู้ก่อความเสียหายได้กระทำละเมิด ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องมาจาก การที่กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง อันเป็นเพราะว่ากฎหมายเล็งเห็นว่าถ้าหากมีการกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นจะก่อให้เกิดความเสียหายตามมา ดังนั้น ในเมื่อผู้ก่อความเสียหายนั้นได้กระทำการอันเป็นการละเมิดต่อบัญญัติของกฎหมาย กฎหมายจึงสันนิษฐานไว้ก่อนว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นดังกล่าวมาจากการกระทำของผู้ก่อความเสียหาย ดังนั้นผู้ก่อความเสียหายจึงจะต้องรับผิดชอบตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 184* วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐจีน เช่น โรงงานของนาย A ปล่องควันเสียออกมาเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด นาย B ผู้อาศัยอยู่ในละแวกนั้นเกิดเป็นมะเร็งปอดและตายในที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม ผลการชันสูตรนั้นก็ไม่สามารถบ่งบอกได้ว่าอาการมะเร็ง

* **Article 185** If several persons have wrongfully damaged the rights of another jointly, they are jointly liable for the injury arising therefrom. The same rule shall be applied even if which one has actually caused the injury cannot be sure.

Instigators.....

[Furen Catholic University of Beijing, [ประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐจีน](http://www.financelaw.fju.edu.tw/law/doc/%E9%99%84%E4%BB%B6%E4%B8%80%20%20%E6%B0%91%E6%B3%95.pdf) [online] 1999 Available from : <http://www.financelaw.fju.edu.tw/law/doc/%E9%99%84%E4%BB%B6%E4%B8%80%20%20%E6%B0%91%E6%B3%95.pdf> [2013, August 1]

** **Article 184** A person who,

A person, who violates a statutory provision enacted for the protection of others and therefore prejudice to others, is bound to compensate for the injury.

[Furen Catholic University of Beijing, [ประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐจีน](http://www.financelaw.fju.edu.tw/law/doc/%E9%99%84%E4%BB%B6%E4%B8%80%20%20%E6%B0%91%E6%B3%95.pdf) [online] 1999 Available from : <http://www.financelaw.fju.edu.tw/law/doc/%E9%99%84%E4%BB%B6%E4%B8%80%20%20%E6%B0%91%E6%B3%95.pdf> [2013, August 1]

ของนาย B เกิดจากควันในโรงงานของนาย A เนื่องจากนาย B เป็นคนที่สูบบุหรี่จัด ถึงกระนั้น ตามกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐจีน โรงงานของนาย A จะต้องรับผิดชอบ เพราะได้กระทำการอันเป็นการละเมิดบทข้อบัญญัติของกฎหมาย เนื่องมาจากกฎหมายที่ออกข้อกำหนดมิให้โรงงานปล่อยสารพิษออกมากเกินไปกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดก็เพื่อป้องกันมลพิษที่จะเข้าสู่อากาศ อันจะก่อให้เกิดโรคมัย และปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาได้ ด้วยเหตุนี้กฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐจีนจึงได้สันนิษฐานไว้ว่า โรงงานของนาย A จะต้องรับผิดชอบในความตายของนาย B

5.1.3 สมัยสาธารณรัฐประชาชนจีน

การปฏิวัติของจีนก็ได้เริ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่งใน ในระหว่างปีคริสต์ศักราช 1939 – 1945 อันเป็นช่วงระยะเวลาเดียวกันกับที่สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง สหภาพโซเวียตผู้เป็นฝ่ายชนะสงครามได้เผยแพร่แนวความคิดระบอบสังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์เข้าไปสู่ประเทศต่างๆ ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ได้รับแนวความคิดระบอบสังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์จากสหภาพโซเวียต และได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองตามสหภาพโซเวียตมากขึ้น ซึ่งหนึ่งในนั้นก็รวมถึงสาธารณรัฐจีนด้วย ด้วยเหตุนี้ประเทศสาธารณรัฐจีนภายใต้การปกครองของพรรคก๊กมินตั๋งจึงสิ้นสุดลง และเข้าสู่ยุคสมัยสาธารณรัฐประชาชนจีน (中华人民共和国) อันมีระบบการปกครองแบบสังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์ ภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตง (毛泽东) โดยมีนโยบายแผนการปกครองแบบก้าวกระโดดไปข้างหน้า (大跃进) โดยมีสหภาพโซเวียตคอยให้การสนับสนุน²⁵ อันเนื่องมาจากประธานาธิบดีเจียงไคเช็ค (蔣中正) ซึ่งเป็นประธานาธิบดีในสมัยนั้น ไม่สามารถทำให้ประชาชนในประเทศมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ ประชาชนยากจน เกิดความเสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามเจียงไคเช็ค (蔣中正) ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องความยากจนของประชาชนได้สำเร็จ เนื่องมาจากท่านได้ปกครองโดยใช้ระบบคอมมูน คือเอาทรัพย์สินทุกอย่างมาเป็นของรัฐ โดยประชาชนมีสิทธิที่จะมีทรัพย์สินเป็นของตัวเองก็แต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทำให้ประชาชนทุกคนในประเทศไม่ว่าจะเป็นเกษตรกร ชาวนา พ่อค้า จะขยันทำงานหรือไม่ก็ตามต่างก็ได้ค่าตอบแทนที่เท่ากันหมดเป็นเหตุให้ประชาชนขาดความกระตือรือร้น²⁶

ถึงกระนั้นแม้รัฐจะโอนทรัพย์สินทุกอย่างมาเป็นของรัฐ แต่รัฐก็ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตัวเองเพียงเล็กน้อย อาทิเช่น เสื้อผ้า ของใช้ส่วนตัว เครื่องมือสำหรับทำมา

²⁵ ไชยนาภาพ, นิตยสารคอมมิวนิสต์จีน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : ประเมษฐ์การพิมพ์, 2527) หน้า 98 -100

²⁶ วัชรระ ชีวะโกเศรษฐ, ขุนยัดเขิน ผู้พลิกประวัติศาสตร์จีน, หน้า 139 - 160

หากินเพียงเล็กน้อย²⁷ ส่งผลให้กฎหมายลักษณะละเมิดในช่วงเวลานั้น เน้นหนักไปในเรื่องการละเมิดอันเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือสิทธิในที่ดินเท่านั้นตัวอย่างเช่นกฎระเบียบที่ดินของมณฑลส่วนซีกานซู—หนิงเซีย (陝西 - 甘肃 - 宁夏) ได้บัญญัติไว้ว่า²⁸

“เจ้าของที่ดินควรจะให้เจ้าของที่ดินติดกันใช้ที่ดินของตนตามแต่ที่จำเป็น อันเนื่องมาจากการก่อสร้างบ้าน อย่างไรก็ตามย่อมไม่เสียสิทธิที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันเกิดแก่ที่ดินของตน”

ผลจากการให้การสนับสนุนของสภาพโซเวียตนี้เอง จึงส่งผลให้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในช่วงการปฏิวัตินี้ ได้รับอิทธิพลมาจากสภาพโซเวียต ผสมกับวัฒนธรรม ลัทธิคำสอนด้านคุณธรรม ทฤษฎีทางปรัชญาดั้งเดิมของจีนโบราณ ค่อยๆ ผสมผสานกันขึ้นมา ซึ่งหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้กันในสมัยนี้เป็นหลักการเดียวกันกับที่มีอยู่ในกฎหมายอาญา อันเนื่องมาจากอิทธิพลของระบบการปกครองแบบสังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์ ของมาร์ก - เลนิน ที่ยึดหลักว่าการจะสร้างความทัดเทียมในสังคมได้จะต้องยึดหลักการสวัสดิการสังคม มีหลักการสิทธิในทรัพย์สินและให้ความสำคัญแก่กฎหมายมหาชนและกฎหมายอาญามากกว่ากฎหมายแพ่งหรือกฎหมายเอกชน

ด้วยเหตุนี้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศจีนตั้งแต่ช่วงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาจึงใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่มีในกฎหมายอาญา เนื่องมาจากอิทธิพลของสภาพโซเวียต²⁹

ดังนั้นจึงไม่ปรากฏแนวทางการใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดในยุคนี้ เนื่องจากการจะนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลมาใช้ในการพิจารณานั้นจะนำมาใช้ก็แต่ในคดีอาญาเท่านั้น ซึ่งมีหลักว่าความเสียหายที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบนั้นจะต้องเป็นความเสียหายอันเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำ ผลหรือความเสียหายนั้นจะต้องมีความเหมาะสมต่อการกระทำนั้นๆ ซึ่งหลักการนี้ถือว่ามีความใกล้เคียงกับ ทฤษฎีเงื่อนไขประกอบกับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน เพียงแต่ในสมัยนี้ก็ยังไม่มีกรวางหลักเกณฑ์การพิจารณาที่แน่ชัดว่าความเสียหายอย่างไรจึงเป็นความเสียหายที่เหมาะสมกับการกระทำแต่อย่างใด³⁰

²⁷ บุคมี สิมะเสถียร, เมื่อจีนสิ้นกษัตริย์, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจเทรดดิ้ง, 2519 หน้า 140 - 145

²⁸ ye lin, *The Tort System in China*, : 147

²⁹ หูลี่อิน, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด - ความคิดเห็นของระบบกฎหมายสองระบบ, : 55 [胡吕银, 论侵权行为法上的因果关系—兼评因果关系两分法, 第57页]

³⁰ เหอจินฮวา, รวมกฎหมายเปรียบเทียบ - ทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล : ศึกษาตามแนวประวัติศาสตร์, หน้า 102 [何勤华, 外国法与比较法文库—法律因果关系理论研究 : 以学说史为素材, 第102页]

จากจุดนี้เองที่หลักทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมอันเป็นหลักของต่างชาติ เริ่มเข้ามามีอิทธิพลในประเทศจีน อันเนื่องมาจากอิทธิพลของสหภาพโซเวียต

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าการปกครองในแบบสังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์จะเน้นเรื่องกฎหมายอาญามากกว่ากฎหมายเอกชนหรือกฎหมายแพ่ง ดังนั้นในส่วนของกฎหมายลักษณะละเมิดนั้น ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ก่อความเสียหายรับผิดชอบได้ก็ต่อเมื่อการกระทำของผู้ก่อความเสียหายนั้น ได้มีการกระทำผิดอาญาเท่านั้น นอกเหนือจากนี้ผู้กระทำความผิดยังมีสิทธิที่จะประนีประนอมยอมความ เจรจา ต่อรองค่าเสียหายที่ผู้ก่อความเสียหายจะตั้งขอใช้ได้ด้วย ดังเช่นในคดี เหลียงเจิงเกา v หลัวหมิงฉาน (梁征稿诉罗明珊) นางหลัวหมิงฉานถูกจับบนเตียงในบ้านของเหลียงเจิงเกาขณะกำลังพยายามก่อไฟจากวัสดุจากเตียงนอนของนายเหลียงเจิงเกาทำให้บ้านเกิดไฟไหม้ เสียหายเป็นจำนวนเงิน 56,000 หยวน นายเหลียงเจิงเกาจึงฟ้องนางหลัวหมิงฉานให้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ตนเป็นจำนวนเงินทั้งหมดจำนวนเงิน 56,000 หยวน ภายหลังทั้ง 2 ฝ่ายได้มีการเจรจากัน จนในที่สุดทั้ง 2 ฝ่ายตกลงกันว่า ให้นางหลัวหมิงฉาน จ่ายเงินชดใช้ให้กับนายเหลียงเจิงเกาเป็นจำนวนเงิน 25,000 หยวน³¹

เนื่องจากหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น ได้ใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่มีอยู่ในกฎหมายอาญาอย่างยาวนาน จนกระทั่งเมื่อหลายปีที่ผ่านมาได้มีนักวิชาการได้พยายามโต้แย้งว่า กฎหมายประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนต้องการการพัฒนาให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น เราควรจะยกเลิกการเดินทางตามระบบกฎหมายของสหภาพโซเวียต ด้วยการให้ความคุ้มครองสิทธิ ประโยชน์ของประชาชนทั้งในทางแพ่งและทางอาญา หรือมหาชนด้วย ด้วยเหตุนี้จึงควรจะบัญญัติความสัมพันธ์ทางแพ่งลงเป็นกฎหมายเพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงสิทธิประโยชน์ของตนเอง จากความคิดดังกล่าวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงได้คิดมีความคิดที่จะแยกหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลทางละเมิดออกจากอาญา โดยพยายามอธิบายว่า ความผิดเพื่อละเมิดอันเป็นความรับผิดชอบทางแพ่ง และความผิดทางอาญานั้น แตกต่างกัน หลายประการ คือ³²

ประการแรก ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นการชดใช้ค่าเสียหายตามกฎหมายประเภทหนึ่ง ผู้ก่อความเสียหายจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ ถ้าหากการกระทำของผู้ก่อความเสียหายเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหายดังกล่าว ซึ่งกฎหมายลักษณะละเมิดนี้ความเสียหายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันจะขาดไปไม่ได้ ซึ่งแตกต่างจากความรับผิดชอบทางอาญาเนื่องมาจากความรับผิดชอบทางอาญาในบางประเภทนั้นไม่จำเป็นจะต้องมีความเสียหายเกิดขึ้น

³¹ ye lin, *The Tort System in China*, : 14s

³² เรื่องเดียวกัน

ประการที่สองความรับผิดชอบเพื่อละเมิด เป็นความรับผิดชอบของคู่กรณีที่เป็นเอกชนด้วยกันเอง ส่วนความรับผิดชอบทางอาญานั้นในบางความผิดคู่กรณีเป็นรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเป็นฝ่ายปกครอง ด้วยเหตุนี้ วิธี กระบวนการการลงโทษจึงจะรุนแรง และเข้มงวดกว่ากรณีที่คู่กรณีเป็นเอกชนด้วยกันเอง

ประการที่สาม เจตนารมณ์ของกฎหมายแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากกฎหมายลักษณะละเมิด คู่กรณีล้วนเป็นเอกชนด้วยกัน ด้วยเหตุนี้เจตนารมณ์ของความรับผิดทางแพ่งจึงมีขึ้นเพื่อเยียวยาช่วยเหลือผู้เสียหายให้กลับคือสู่สถานะเดิมก่อนที่จะมีการกระทำละเมิดเท่านั้น ซึ่งต่างจากความรับผิดทางอาญา ซึ่งบางกรณีคู่กรณีเป็นรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเป็นฝ่ายปกครอง ด้วยเหตุนี้กฎหมายอาญาจึงมีเจตนารมณ์เพื่อที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะเยียวยาผู้เสียหายเหมือนดังกฎหมายแพ่ง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ต่อมาเมื่อสาธารณรัฐประชาชนจีนเริ่มร่างประมวลกฎหมายแพ่งก็ได้ทำการศึกษารูปแบบกฎหมายของประเทศต่างๆเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะกฎหมายละเมิดสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ทำการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลโดยละเอียดเพราะประเทศจีนเห็นว่าเป็นหลักที่สำคัญ โดยเน้นศึกษาประเทศญี่ปุ่นเนื่องจากประเทศญี่ปุ่นก่อนที่จะร่างประมวลกฎหมายนั้นได้ทำการศึกษาระบบกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสก่อน สุดท้ายจึงได้ร่างประมวลกฎหมายของตัวเองโดยลอกมาจากประมวลกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี³³ นอกจากนี้ยังได้ตั้งมีการพัฒนาแนวคิดทฤษฎีใหม่ขึ้นโดยตั้งเอาข้อดีต่างๆ ของหลักกฎหมายในประเทศต่างๆ มาใช้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของประเทศเอง³⁴ นอกจากนี้นักวิชาการของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนยังพยายามเสนอทฤษฎีต่างๆ ขึ้นมาใหม่ เช่น การให้แยกเป็นหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่เกิดจากการกระทำโดยเจตนาที่ที่เกิดจากอุบัติเหตุ หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลโดยทางตรงและทางอ้อม และหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่มาจากกรเรียนรู้และคาดเห็น ซึ่งทฤษฎีสุดท้ายนี้เป็นทฤษฎีที่ได้รับการกล่าวขานกันมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนให้มีการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของแองโกล – อเมริกันมาใช้ โดยแบ่งออกเป็น ความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริงกับความสัมพันธ์ด้าน

³³ Gendai Chugokuho (小口彦太), กฎหมายละเมิดญี่ปุ่นเปรียบเทียบ 《日中侵权行为法的比较》, วารสารกฎหมายและการพัฒนาสังคม (法制与社会发展) 3, 4 (1999) : 13 อ้างถึงใน เหยาหุย, วิฤตการณ์ของกฎหมายละเมิด : จากอดีตถึงปัจจุบัน [ออนไลน์]. 2001 จาก : www.civillaw.com.cn/article/default.asp?id=7591, สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2555 [姚辉, 侵权法的危机: 带入新时代的旧问题(网上)从 : www.civillaw.com.cn/article/default.asp?id=7591, 八月十四日]

³⁴ เหยาหุย, วิฤตการณ์ของกฎหมายละเมิด : จากอดีตถึงปัจจุบัน [ออนไลน์]. 2001 จาก : www.civillaw.com.cn/article/default.asp?id=7591, สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2555 [姚辉, 侵权法的危机: 带入新时代的旧问题(网上)从 : www.civillaw.com.cn/article/default.asp?id=7591, 八月十四日]

กฎหมาย³⁵ โดยนำความสัมพันธ์ด้านกฎหมายมาพิจารณาขอบเขตการรับผิดชอบเพื่อชดเชยความเสียหาย ซึ่งนักวิชาการในขณะนั้นเห็นพ้องว่า การนำหลักของแองโกล – อเมริกันมาใช้จะประสบความสำเร็จในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ³⁶ แต่ต่อมาพบว่าหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของ แองโกล – อเมริกันนี้มีความซับซ้อนเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักวิชาการที่ทำการศึกษาค้นคว้าในสาธารณรัฐประชาชนจีนไม่สามารถที่จะศึกษาได้อย่างเป็นระบบเดียวกัน บ่อยครั้งที่นำไปสู่ความสับสนทางทฤษฎีทำให้ไม่สามารถนำมาแก้ปัญหาได้ทุกกรณีและเนื่องจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นระบบ Civil Law จึงมีนักวิชาการเห็นว่าการเอากฎหมายจากประเทศระบบ Common Law มาใช้เป็นการไม่เหมาะสม³⁷

ด้วยเหตุนี้สาธารณรัฐประชาชนจีนจึงได้นำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมซึ่งเป็นทฤษฎีที่ใช้กันอยู่ในประเทศระบบ Civil Law มาใช้เพิ่มเติมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น³⁸

ดังนั้น หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงเป็นการผสมผสานกันระหว่างระบบ Common Law และระบบ Civil Law อันทำให้กฎหมายลักษณะละเมิดในวันนี้แตกต่างจากในอดีตเป็นอย่างมาก

5.2 ความหมายของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล เป็นหลักมาตรฐานที่ใช้ในการวัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของผู้กระทำละเมิดและความเสียหายที่เกิดขึ้น อันถือว่าเป็นหลักที่ใช้ตัดสินคุณค่าของการกระทำของผู้กระทำละเมิดโดยกฎหมาย⁴⁰ โดยจะพิจารณาหาความสัมพันธ์ของการกระทำละเมิดและความเสียหายที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางด้านร่างกาย ทรัพย์สิน หรือ

³⁵ หูหลี่อิ่น, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด – พิจารณาจากระบบกฎหมายสองระบบ, วารสารมหาวิทยาลัยหยางโจว : วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 5,5 (กันยายน 2001) : 59 [胡吕银, 论侵权行为法上的因果关系—兼评因果关系两分法, 扬州大学学报 : 人文社会科学版 5,5 (2001) 第59页]

³⁶ จางหวิ่หมิน, หลี่อู่ซิง, “ผลกระทบของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด”, วารสารมหาวิทยาลัยยูนาน 18,6 (มิถุนายน 2005) : 4 [张玉敏, 李益松, “侵权法上因果关系理论的反思”, 云南大学学报 18,6 (6月2005年) 第4页]

³⁷ หูหลี่อิ่น, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด – พิจารณาจากระบบกฎหมายสองระบบ, : 59 [胡吕银, 论侵权行为法上的因果关系—兼评因果关系两分法, 第59页]

³⁸ เรื่องเดียวกัน

³⁹ เรื่องเดียวกัน

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน

สิทธิใดๆ⁴¹ ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ถ้าหากการกระทำของผู้ก่อความเสียหายกับความเสียหายมีความสัมพันธ์กันผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย อันเป็นความรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่ง นอกจากนี้การพิจารณาการกระทำของผู้ก่อความเสียหายยังอาจรวมไปถึงการกระทำอื่นๆ ของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันกับผู้กระทำละเมิดอีกด้วย เช่น นายจ้าง – ลูกจ้าง ผู้ปกครอง – ผู้เยาว์ หรืออยู่ใต้ปกครอง เป็นต้น

5.3 ฐานความคิดของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ฐานความคิดของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ควรแยกพิจารณาความเสียหายกับการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายว่า มีแนวคิดและหลักการที่แตกต่างกัน ผู้ก่อความเสียหายมีจำเป็นจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้น⁴² ผู้ก่อความเสียหายจำเป็นจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่มีความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริง และความสัมพันธ์ด้านกฎหมายเท่านั้น คือ ความเสียหายที่ตนได้คาดเห็น⁴³ และความเสียหายนั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเท่านั้น อันเนื่องมาจากกฎหมายลักษณะละเมิดเป็นกฎหมายสาขาหนึ่งที่แยกตัวออกมาจากกฎหมายอาญา อันมีวัตถุประสงค์คุ้มครองมนุษย์ในสังคม เป็นกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดูแลสังคม⁴⁴

โดยเหตุนี้กฎหมายลักษณะละเมิดจึงมิได้มีขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่ให้คุ้มครองบุคคลผู้กระทำละเมิดด้วยเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะกรณีเกิดเหตุแทรกแซงจากการกระทำของบุคคลที่ 3 อันเป็นสาเหตุของความเสียหาย หรือความเสียหายเกิดจากเหตุการณ์ธรรมชาติ ไม่ควรจะให้ผู้กระทำละเมิดคนแรกรับผิดชอบในความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้น แต่ควรจะรับผิดชอบเพียงแค่ว่าความเสียหายที่ผู้ก่อความเสียหายคาดเห็น และมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำละเมิดของเขาเท่านั้นเพื่อให้เหมาะสมกับขนาดการกระทำละเมิดของเขา⁴⁵

⁴¹ หลิวซินผิง, ศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด, หน้า 31 [刘信平, 侵权中的因果关系理论之研究, 第31页]

⁴² เหวินซิงเจียว, “การบริหารธุรกิจต่อการตัดสินใจในความรับผิดชอบเพื่อละเมิด” วารสารคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยหนานจิง 3, 2 (2010) : 120 [文兴桥, “在经营场所中由第三人引起的侵权责任如何认定”, 南京大学法学院 3, 2 [2010] : 120].

⁴³ ye lin, The Tort System in China, : 155

⁴⁴ หูหลิว, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด – พิจารณาจากระบบกฎหมายสองระบบ, : 60 – 61 [胡吕银, 论侵权行为法上的因果关系 -- 兼评因果关系两分法, 第60 - 61页]

⁴⁵ โจวเหว่ยเหวย, “ทฤษฎีมาตรฐานหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล”, วารสารฮวงจงหนงเยี่ย, 8, 3 (2012) : 236 - 237 [周维微, “侵权法上因果关系判定标准论”, 华中农业大学的社会科学, 8, 3 (2012) : 236 - 237]

5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลกับความรับผิด

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเป็นหลักหนึ่งที่สำคัญในกฎหมายลักษณะละเมิดของ ทั้งในระบบ Civil Law และ Common Law โดยมีหลักว่าการกระทำของผู้กระทำละเมิดมีความสัมพันธ์กับผล หรือความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือกล่าวคือ การกระทำนั้นๆ ของผู้กระทำละเมิดเป็นสาเหตุอันก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการกระทำละเมิดจะเป็นเกณฑ์พิจารณาความเสียหายที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำละเมิด

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล หรือความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำละเมิดกับความเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำของตนเท่านั้น อันเป็นความรับผิดตามกฎหมาย แต่ถ้าหากความเสียหายนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับการกระทำของผู้กระทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำละเมิดกับความเสียหายนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล จึงเป็นหลักในการพิจารณาถึงความรับผิดของผู้กระทำละเมิดตามกฎหมาย และนำมาซึ่งความรับผิดของผู้กระทำละเมิดตามกฎหมายเช่นกัน

5.5 บทบาทของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

บทบาทของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนี้มีขึ้นเพื่อ ค้นหาการกระทำใดเป็นการกระทำอันเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย คือ การกระทำของผู้กระทำละเมิดจะต้องมีความสัมพันธ์กับผลคือความเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำของตนเท่านั้น

ซึ่งหลักหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนี้ก็เป็นหลักที่ใช้วัดความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายที่เกิดขึ้นกับการกระทำ อันทำให้ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ถ้าความเสียหายนั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของผู้กระทำละเมิด

นอกจากนี้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลยังเป็นหลักที่กำหนดขอบเขตของค่าเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องชดใช้ให้อยู่ในวงที่กฎหมายยอมรับ คือที่ผู้กระทำละเมิดคาดเห็นเท่านั้น ถ้าความเสียหายใดไม่อยู่ภายใต้ที่กฎหมายยอมรับหรือผู้กระทำละเมิดไม่สามารถคาดเห็นได้ ผู้กระทำละเมิดไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น⁴⁶

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน

5.6 แนวคิดทางทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

เมื่อทศวรรษของการปฏิรูปสิ้นสุดลง และเข้าสู่ยุคสมัยการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้รับการพัฒนาเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังส่งผลให้ข้อพิพาททางแพ่งมีการพัฒนาไปจากแต่ก่อนมาก⁴⁷ หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของสาธารณรัฐประชาชนจีน นั้นก็เหมือนกับประเทศไทย และประเทศอื่นๆ ที่ใช้ทฤษฎีเงื่อนไขและทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม มาใช้ในการพิจารณาหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล⁴⁸

อย่างไรก็ตามหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของสาธารณรัฐประชาชนจีนนี้ก็มีเพียงแต่ ทฤษฎีเงื่อนไข กับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม แค่ 2 ทฤษฎีนี้เท่านั้น แต่ยังมีหลักการความคาดเห็นของผู้กระทำละเมิด (foreseeability) ของแองโกล - อเมริกัน เข้ามาปรับใช้ด้วย

โดยในส่วนนี้จะทำการศึกษาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของสาธารณรัฐประชาชนจีน ทั้งหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด และหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา เพื่อให้เข้าใจถึงแนวทางการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะต่างๆดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

5.6.1 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญา

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น ถือหลักเจตนากรรมตามกฎหมายอาญาที่ถือว่า กฎหมายมีไว้เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดให้ชัดหลาบ มิให้กระทำความผิดซ้ำอีก ด้วยเหตุนี้ หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญา จึงนำแต่ความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริงหรือทฤษฎีเงื่อนไขมาปรับใช้เพียงอย่างเดียวเท่านั้นโดยพิจารณาว่า หากการกระทำของผู้กระทำผิดเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ถึงขนาดกล่าวได้ว่าถ้าไม่มีการกระทำผิดนั้นของผู้กระทำผิดความเสียหายดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นเลย ถือว่าการกระทำของผู้กระทำผิดมีความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริงกับความเสียหาย ผู้กระทำผิดจะต้องรับผิดชอบ หากการกระทำของผู้ก่อความเสียหายมิได้เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น หรือกล่าวคือ ความเสียหายยังคงเกิดขึ้นแม้ไม่มีการกระทำผิดของผู้กระทำผิด จะถือว่าการกระทำนั้นๆ ไม่มีความสัมพันธ์

⁴⁷ เหวินซิงเจียว, "การบริหารธุรกิจต่อการตัดสินใจในความรับผิดชอบเพื่อละเมิด" : 120 [文兴桥, 在经营场所中由第三人引起的侵权责任如何认定, : 120]

⁴⁸ จางซินเป่า, กฎหมายลักษณะละเมิดประเทศจีน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์เหียนหมิง, 2553) หน้า 57 [张新宝, 中国侵权行为法, 第二版 [北京 中国人民大学出版社, 2010] 第57 页]

ด้านข้อเท็จจริงกับความเสียหาย โดยการตัดสินว่าผลใดเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำมีวิธีพิจารณาอยู่ 2 วิธี คือ วิธีการตัดออก และวิธีการแทนที่⁴⁹

1. วิธีการตัดออก จะนำมาพิจารณาเมื่อการกระทำผิดนั้นเป็นการกระทำ การ โดยจะตัดการกระทำของผู้กระทำผิดออกไป และดูผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ หลังจากที่ตัดการกระทำผู้ก่อความเสียหายออกไปแล้ว ถ้าผลสุดท้ายยังไม่เปลี่ยนแปลง ถือว่าการกระทำของผู้กระทำผิดไม่มีส่วนสัมพันธ์กับความเสียหายผู้กระทำผิดไม่จำเป็นต้องรับผิด แต่ถ้าหากผลสุดท้ายของเหตุการณ์เกิดการเปลี่ยนแปลงไป กรณีนี้ถือว่าการกระทำของผู้กระทำผิดมีความสัมพันธ์กับผลผู้กระทำผิดจะต้องรับผิดทางอาญา

2. วิธีการแทนที่ วิธีการแทนที่นี้จะนำมาพิจารณาเมื่อการกระทำผิดนั้นเป็นการงดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยจะแทนที่โดยสมมุติว่าในเหตุการณ์นั้นๆ ได้มีการกระทำอันชอบด้วยกฎหมายของผู้กระทำผิด และดูผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ หลังจากที่ได้มีการแทนที่การกระทำอันชอบด้วยกฎหมายของผู้กระทำผิดแล้ว ถ้าผลสุดท้ายยังไม่เปลี่ยนแปลง ถือว่าการกระทำของผู้กระทำผิดไม่มีส่วนสัมพันธ์กับความเสียหายผู้กระทำผิดไม่จำเป็นต้องรับผิด แต่ถ้าหากผลสุดท้ายของเหตุการณ์เกิดการเปลี่ยนแปลงไป กรณีนี้ถือว่าการกระทำของผู้กระทำผิดมีความสัมพันธ์กับผล ผู้กระทำผิดจะต้องรับผิดทางอาญา

5.6.2 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของสาธารณรัฐประชาชนจีน จะใช้หลักของระบบ Civil Law และระบบ Common Law ผสมกันไปในการพิจารณาความสัมพันธ์กันระหว่างการกระทำละเมิดกับความเสียหาย โดยในเบื้องต้นจะแยกพิจารณาออกเป็น 2 ขั้นตอน* คือ ความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริง และความสัมพันธ์ด้านกฎหมาย⁵⁰

⁴⁹ จางซินเป่า, กฎหมายอาญาประเทศจีน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์เหียนหมิง, 2553) หน้า 90 - 100

[张新宝, 中国刑法, 第二版 [北京 中国人民大学出版社, 2010] 第90 - 100 页]

* เช่นเดียวกับกฎหมายในแองโกล - อเมริกัน (จางหวี่หมิน, หลี่อี่ซิง, “ผลกระทบของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด”, วารสารมหาวิทยาลัยยูนาน 18, 6 (มิถุนายน 2005) : 7 [张玉敏, 李益松, “侵权法上因果关系理论的反思”, 云南大学学报 18, 6 (6月2005年) 第7页])

⁵⁰ นูหลี่ฉิน, “ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด - พิจารณาจากระบบกฎหมายสองระบบ”, : 57 [胡吕银, 论侵权行为法上的因果关系—兼评因果关系两分法, : 57]

ถึงกระนั้น กฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มักจะให้ความสนใจในเรื่องความสัมพันธ์ในทางข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นก่อน โดยโจทก์มีหน้าที่พิสูจน์ให้ศาลเห็น⁵¹ เมื่อโจทก์ได้ทำการพิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับไปได้ระดับหนึ่งแล้ว ขั้นตอนมาก็เป็นหน้าที่ของฝ่ายจำเลยที่จะต้องพิสูจน์ยืนยันว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับการกระทำของตน คือไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั่นเอง แต่ส่วนมากในหลายต่อหลายคดี โจทก์มักจะไม่สามารถพิสูจน์ถึงความเสียหายที่ตนได้รับว่าเป็นผลมาจากการกระทำของจำเลยได้ ด้วยเหตุนี้เมื่อคดีที่นำมาพิจารณาหากโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงโจทก์ก็ต้องแพ้คดีไป แต่เมื่อโจทก์แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริง คือการกระทำของจำเลย และความเสียหายที่เกิดขึ้นว่ามีความสัมพันธ์กันให้ศาลเห็นแล้ว เมื่อนั้นศาลก็จะทำการตัดสินตามความสัมพันธ์ด้านกฎหมาย ว่ามีความสัมพันธ์ที่จะทำให้ผู้ก่อความเสียหายต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิด สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดที่โจทก์ได้รับหรือไม่ โดยศาลจะดูว่าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายนั้นมีความสัมพันธ์ด้านกฎหมายหรือไม่ ซึ่งคำพิพากษาของศาลนั้นจะแสดงออกถึงความเสียหายที่มีความสัมพันธ์ด้านกฎหมายกับการกระทำละเมิดอันเป็นการเชื่อมโยงประสานความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริง และความสัมพันธ์ด้านกฎหมาย⁵²

บางกรณีถึงแม้โจทก์จะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงก็ตาม แต่ศาลก็จะใช้วิธีตั้งสมมุติฐานขึ้น (Hypothesis) หรือเรียกว่าความรับผิดชอบบนข้อสมมุติฐาน อันเป็นหลักที่นำมาใช้เพื่อจะสามารถคุ้มครองผลประโยชน์ของโจทก์ และเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ไปให้แก่จำเลย คือเป็นการสันนิษฐานว่าการกระทำของจำเลยนั้นเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น จำเลยจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น เว้นแต่จำเลยจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่มีความสัมพันธ์กับการกระทำของตน อันเป็นการผลักภาระการพิสูจน์มาให้แก่จำเลยส่วนฝ่ายโจทก์เพียงแต่พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนเองนั้นได้รับความเสียหายก็มีความเพียงพอแล้ว นอกเหนือจากนั้น การพิจารณาว่าความเสียหายที่ว่านั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของจำเลยหรือไม่ ศาลจะเป็นผู้ดำเนินการพิจารณาเองทั้งหมด⁵³ เพียงแต่ความรับผิดชอบบนข้อสันนิษฐานนี้ไม่ได้นำมาใช้กับกรณีละเมิดทั่วไป หากเปรียบกับประเทศไทยก็คือ การกระทำอันเป็นละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและ

⁵¹ ฟางหมิง, “ทฤษฎีที่ใช้ตัดสินหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน” : 71 [方明, “论我国侵权法因果关系理论的构建” , : 第71页]

⁵² เหียนเสี่ยวลี่, “ปัญหาการหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด – ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล”, : 50 [闫晓丽, “侵权行为法上因果关系问题探讨 - 第三因素介入的因例影关系认定” : 第50页]

⁵³ ฟางหมิง, “ทฤษฎีที่ใช้ตัดสินหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน” : 69 [方明, “论我国侵权法因果关系理论的构建” , : 第69页]

พาณิชย์ แต่จะนำมาใช้กับกรณี การละเมิดด้านสิ่งแวดล้อม การละเมิดทางการแพทย์ การร่วมกันทำละเมิด การแจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จแก่ตลาดหลักทรัพย์ การตกแต่งบัญชีและการแจ้งบัญชีอันเป็นเท็จแก่ตลาดหลักทรัพย์ ความรับผิดในความเสียหายอันเนื่องมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เป็นต้น^{54*}

5.6.2.1 ความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริง

ความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริงหรือทฤษฎีเงื่อนไข เป็นการพิจารณาการกระทำของผู้ก่อความเสียหายทางด้านข้อเท็จจริง ถ้าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ถือว่าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายมีความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริงกับความเสียหาย หากการกระทำของผู้ก่อความเสียหายมิได้เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น จะถือว่าการกระทำนั้นๆ ไม่มีความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริงกับความเสียหาย การกระทำของผู้ก่อความเสียหายนั้นไม่เป็นละเมิด และย่อมไม่มีความจำเป็นจะต้องมาพิจารณาความสัมพันธ์ด้านกฎหมายอีก

โดยวิธีการพิจารณาความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริง มีหลักอยู่ว่าความเสียหายจะต้องเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำ คือหากไม่มีการกระทำนั้นความเสียหายย่อมไม่เกิดขึ้น จึงจะถือว่าการกระทำนั้นมีความสัมพันธ์กับผล ตามหลักที่ จางซินเป่า (张新宝) ได้เสนอไว้ ว่าการจะหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้จะต้องศึกษาข้อเท็จจริงทั้งหมดที่เกิดขึ้นในขณะเกิดเหตุ และนำมาพิจารณา ว่าการกระทำใดเป็นสาเหตุโดยตรงที่ก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น⁵⁵

ความเสียหายจะต้องเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำ หรือทฤษฎีเงื่อนไข คือ ถือว่าการกระทำต่างๆ ล้วนเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายเท่ากันหมดที่จะก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น โดยถือว่าถ้าหากว่าไม่มีการกระทำได้กล่าวผลก็จะไม่เกิด⁵⁶ ถือได้ว่าผลเกิดจากการกระทำนั้น แต่ถ้าหากไม่มีการกระทำได้กล่าวผลก็ยังเกิดขึ้นจะถือว่าผลที่เกิดเป็นผลโดยตรงจากการกระทำนั้นไม่ได้

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71

* เนื่องจากกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น ได้รวมการกระทำอันเป็นละเมิดทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็น การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การละเมิดด้านสิ่งแวดล้อม การละเมิดทางการแพทย์ การร่วมกันทำละเมิด การแจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จแก่ตลาดหลักทรัพย์ การตกแต่งบัญชี การแจ้งบัญชีอันเป็นเท็จแก่ตลาดหลักทรัพย์ เอาไว้ในบทกฎหมายความรับผิดเพื่อละเมิด 《中华人民共和国侵权责任法》ทั้งหมด

⁵⁵ จางซินเป่า, กฎหมายลักษณะละเมิดประเทศจีน, หน้า 56 – 60 [张新宝, 中国侵权行为法, 第56 - 60 页]

⁵⁶ ฟางหมิง, ทฤษฎีที่ใช้ตัดสินหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน, : 68 [方明, “论我国侵权法因果关系理论的构建”, 第 68 页]

โดยการตัดสินว่าผลใดเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำมีวิธีพิจารณาอยู่ 2 วิธี คือ วิธีการตัดออก และวิธีการแทนที่⁵⁷

5.6.2.1.1 วิธีการตัดออก

วิธีการตัดออก เป็นการสร้างสมมุติฐานขึ้นมาโดยตัดการกระทำของผู้ก่อความเสียหายออกไป และดูผลที่เกิดขึ้นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ หลังจากที่ตัดการกระทำผู้ก่อความเสียหายออกไปแล้ว ถ้าผลสุดท้ายยังไม่เปลี่ยนแปลง ถือว่าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายไม่มีส่วนสัมพันธ์กับความเสียหายการกระทำของผู้ก่อความเสียหายไม่เป็นละเมิด แต่ถ้าหาก ผลสุดท้ายของเหตุการณ์เกิดการเปลี่ยนแปลงไป กรณีนี้ถือว่า การกระทำของผู้ก่อความเสียหายมีความสัมพันธ์กับผล และถือว่าการกระทำนั้นเป็นการละเมิด เช่น

นาย ก ยิง นาย ข บาดเจ็บ ต่อมานาย ข ตาย ถ้าหากการกระทำของนาย ก ถูกตัดออกไปแล้ว ภายหลังจากปรากฏว่านาย ข ยังคงตายอยู่ ดังนั้น การยิงของนาย ก ไม่เป็นละเมิด นาย ก จึงไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของนาย ข

5.6.2.1.2 วิธีการแทนที่

วิธีการแทนที่จะแทนที่โดยสมมุติว่าในเหตุการณ์นั้นๆ ได้มีการกระทำอันชอบด้วยกฎหมายของผู้ก่อความเสียหายและดูที่ผลสุดท้ายว่าเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ ถ้าผลสุดท้ายยังไม่เปลี่ยนแปลง ถือว่าการงดเว้นกระทำการของผู้ก่อความเสียหายไม่มีความสัมพันธ์กับความเสียหาย การงดเว้นกระทำการนั้นไม่เป็นละเมิด หากผลสุดท้ายของเหตุการณ์เกิดการเปลี่ยนแปลงไป กรณีนี้ถือว่า การงดเว้นกระทำของผู้ก่อความเสียหายมีความสัมพันธ์กับผล การงดเว้นกระทำนั้นเป็นละเมิด เช่น

หอพักหนึ่งผู้ดูแลไม่ยอมเปิดทางบันไดหนีไฟไว้ มีอยู่วันหนึ่งเกิดไฟไหม้หอพักทำให้ผู้อาศัยตาย และได้รับบาดเจ็บ กรณีนี้ก็จะใช้วิธีการแทนที่ว่าหากผู้ดูแลเปิดทางบันไดหนีไฟไว้ ผลจะเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ คือผู้อาศัยจะยังคงตายและได้รับบาดเจ็บอยู่หรือไม่ หากผู้อาศัยจะยังคงตายและได้รับบาดเจ็บอยู่ กรณีนี้การได้รับบาดเจ็บและความตายของผู้อาศัยมิได้มีความสัมพันธ์กับการปิดทางบันไดหนีไฟของผู้ดูแลหอพัก ดังนั้นผู้ดูแลหอพักจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตามวิธีการแทนที่นี้ก็ยังมีปัญหาคือจะไม่สามารถใช้ 2 วิธีข้างต้นได้เลยหากเหตุการณ์สามารถเกิดขึ้นได้มากกว่าหนึ่งเหตุ นอกจากนี้แม้ว่าทฤษฎีเงื่อนไขจะเป็นทฤษฎีที่ถูก

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 69

นำมาใช้ในการพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลตั้งแต่สมัยจีนโบราณ แต่ทฤษฎีเงื่อนไขนี้ไม่สามารถตัดสินชี้เฉพาะเจาะจงว่าการกระทำใดมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่แท้จริงได้ อันเป็นการง่ายที่จะทำให้เกิดการขยายขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลออกไป ทำให้ผู้กระทำละเมิดอาจจำเป็นต้องรับผิดชอบในส่วนที่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ทำให้การตัดสินพิพากษาไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน⁵⁸

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการนำความสัมพันธ์ด้านกฎหมายมาช่วยพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง

เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า การกระทำของผู้ก่อความเสียหายมีความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริง เช่นนี้การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายย่อมเป็นละเมิด แต่มิใช่ว่าเมื่อเป็นละเมิดแล้วผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้น ผู้กระทำละเมิดจะรับผิดชอบเฉพาะการกระทำที่มีความสัมพันธ์ด้านกฎหมายเท่านั้น

ความสัมพันธ์ด้านกฎหมาย เป็นการนำการกระทำของผู้กระทำละเมิดที่มีความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริงไปสู่การรับผิดชอบทางกฎหมาย คือ เป็นขั้นตอนการตรวจสอบว่าการกระทำของผู้กระทำละเมิดและความเสียหายของผู้ได้รับความเสียหายนั้นอยู่ภายใต้ที่กฎหมายยอมรับหรือไม่ ซึ่งการพิจารณาความสัมพันธ์ด้านกฎหมายนั้นจะมีความแม่นยำมากน้อยเพียงใดล้วนขึ้นอยู่กับ การพิจารณาตัดสินความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริง ด้วยเหตุนี้ การตัดสินความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้องแม่นยำคำนึงถึงเหตุการณ์ภาพรวม สาระสำคัญที่มีอยู่ทั้งหมดอย่างเป็นลำดับ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการพิจารณาความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริงอย่างมาก⁵⁹

ส่วนการพิจารณาความสัมพันธ์ด้านกฎหมายว่า ความเสียหายใดเป็นความเสียหายอยู่ภายใต้ที่กฎหมายยอมรับและการกระทำใดของผู้กระทำละเมิดเป็นการกระทำอยู่ภายใต้ที่กฎหมายยอมรับ จะใช้หลักทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม และ หลักความคาดเห็นของหลักเหตุใกล้ชิดกับการประมาทเลินเล่อ ซึ่งสามารถแบ่งวิธีพิจารณาออกได้ดังนี้ ดังนี้

5.6.2.2 ความสัมพันธ์ด้านกฎหมาย

5.6.2.2.1 ปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญ (ความเสียหายที่กฎหมายยอมรับ)

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 68

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน

ปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญ หรือทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ได้รับการเสนอให้นำมาใช้ในประเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีนโดย Paul G. Pickowicz (毕克伟)^{*} ซึ่งปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญ หรือทฤษฎี มูลเหตุเหมาะสม คือ การกระทำหรืองดเว้นการกระทำการนั้นเป็นปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญของความ เสียหาย คือพิจารณาว่าการกระทำหรืองดเว้นการกระทำการนั้นมีความเพียงพอหรือเหมาะสมที่จะ ก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าการกระทำหรืองดเว้นการกระทำการนั้นมีความเพียงพอที่จะ ก่อให้เกิดความเสียหาย การกระทำหรืองดเว้นการกระทำการนั้นย่อมเป็นละเมิด แต่ถ้าหากว่าการกระทำ หรืองดเว้นการกระทำการนั้นไม่มีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย การกระทำหรืองดเว้นการกระทำ การนั้นย่อมไม่เป็นละเมิด⁶⁰

การพิจารณาปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญ ว่าการกระทำใดที่มีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิด ความเสียหายจะใช้หลักความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นเป็นสำคัญ หาก ความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความเสียหายที่ปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นผู้กระทำละเมิดย่อมไม่ต้อง รับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว แต่หากความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายที่ปกติทั่วไปย่อม ก่อให้เกิดผลนั้นผู้กระทำละเมิดย่อมต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว ถือเป็นความเสียหายที่ กฎหมายยอมรับ

ซึ่งปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญ หรือ ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมนี้ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้รับอิทธิพลมาจาก นักจิตวิทยาชาวเยอรมัน ชื่อ Kurt Christoph von Schwerin ในปีคริสต์ศักราช 1888 ซึ่งกล่าวว่า “การพิจารณาตัดสินการกระทำที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องใช้ลักษณะ นิสัย เพศ สภาพแวดล้อม จุดเริ่มที่ก่อให้เกิดความประมาทของผู้กระทำละเมิดเข้ามาตัดสินด้วย”^{61**} อันเป็น การนำหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่มีความน่าเชื่อถือมาเป็นตัวช่วยในการพิจารณา⁶² จึงทำให้หลัก

* ศาสตราจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์และจีนศึกษา แห่งมหาวิทยาลัย UC San Diego

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 68

⁶¹ Ibrahim Baldé, European tort law; Comparative tort law 2001 p 503 อ้างถึงใน ฟางหมิง, “ทฤษฎีที่ใช้ตัดสินหลัก ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน” : 68 [方明, “论我国侵权法因果关系理论的构建” , : 第68页]

** ซึ่งหลักนี้ต่อมาได้รับการยอมรับ และ พัฒนาต่อยอดโดยนักวิชาการหลายต่อหลายท่านในเวลาต่อมา โดยเฉพาะ Römulin ที่ได้นำเสนอทฤษฎีการมองย้อนหลังทางภาวะวิสัย (The Theory of Object Hindsight) ขึ้นมา

⁶² หลิวซินผิง, ศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด, หน้า 82 [刘信平, 侵权中的 因果关系理论之研究, 第82页]

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของสาธารณรัฐประชาชนจีน ใช้หลักการที่เป็นธรรมแก่ผู้ก่อความเสียหายมากขึ้นกว่าแต่ก่อน⁶³

5.6.2.2.2 การกระทำของผู้กระทำละเมิดนั้นอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายยอมรับ

เมื่อพิจารณาแล้วความเสียหายที่เกิดขึ้นใดเป็นความเสียหายที่กฎหมายยอมรับ ขึ้นต่อมาก็ต้องมาพิจารณาต่อว่าการกระทำของผู้กระทำละเมิดนั้น อยู่ภายใต้ที่กฎหมายยอมรับด้วยหรือไม่ หรือกล่าวคือ การกระทำของผู้กระทำละเมิดนั้นเป็นการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำละเมิด ซึ่งหลักดังกล่าวนี้มาจากแนวความคิดที่ว่า จะไม่มีผลหรือความเสียหายเกิดขึ้น ถ้าหากไม่มีการกระทำผิดของผู้กระทำละเมิด คือ ความเสียหายของผู้เสียหายจะไม่เกิดขึ้น ถ้าหากไม่มีการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำละเมิดนั่นเอง⁶⁴

การกระทำผิดนี้ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของกฎหมายลักษณะละเมิด อันเป็นการประเมินพฤติกรรมของผู้กระทำละเมิดกับความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาจากความคาดเห็นของผู้กระทำละเมิดในขณะที่กระทำละเมิดเป็นสำคัญ ว่าขณะที่กระทำละเมิดผู้กระทำละเมิดคาดเห็นได้หรือควรจะคาดเห็นได้หรือไม่ว่าจะมีความเสียหายเกิดขึ้น ถ้าผู้กระทำละเมิดคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้ถึง ความเสียหาย ถือว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่อยู่ภายใต้ที่กฎหมายยอมรับ ผู้ทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่หากผู้กระทำละเมิดไม่สามารถคาดเห็นหรือไม่ควรจะคาดเห็นได้ ในความเสียหายที่เกิดขึ้นกรณีนี้การกระทำนั้นเป็นการกระทำที่มีได้ที่อยู่ภายใต้ที่กฎหมายยอมรับ ผู้กระทำละเมิดไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นการจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิดให้อยู่ภายในวงความคาดเห็นของตนเท่านั้น อันเป็นการมุ่งเน้นพิจารณาพฤติกรรมของผู้ก่อความเสียหายในความเป็นจริงสำหรับความเสียหายที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้อะไรเป็นความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดคาดเห็นได้นั้นให้พิจารณาจากพยาน หลักฐาน⁶⁵ เช่น

⁶³ เหยียนเสี่ยวลี่, “ปัญหาการหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด – ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล”, : 50 - 51 (闫晓丽, “侵权行为法上因果关系问题探讨 - 第三因素介入的因例影关系认定” : 第50 - 51页)

⁶⁴ หูหลี่อิ่น, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด – พิจารณาจากระบบกฎหมายสองระบบ, : 57 [胡吕银, 论侵权行为法上的因果关系—兼评因果关系两分法, 第57页]

⁶⁵ จางหัวเหมิน, หลี่อี่ซิง, “ผลกระทบของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด”, : 7 [张玉敏, 李益松, “侵权法上因果关系理论的反思”, 第 7 页]

ตามกฎหมายความรับผิดเพื่อละเมิดแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน 《中华人民共和国侵权责任法》 มาตรา 28⁶⁶ “ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะบุคคลที่สาม บุคคลที่สามต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน” * หากการกระทำของบุคคลที่สามเป็นพฤติกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย พฤติกรรมที่ชอบด้วยกฎหมายของบุคคลที่สามไม่เป็นเหตุแทรกแซงที่สามารถตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลงได้ ผู้ก่อความเสียหายคนแรกยังจำต้องรับผิดในความเสียหายอยู่ เนื่องมาจากพฤติกรรมที่ชอบด้วยกฎหมายเป็นพฤติกรรมอันชอบธรรมที่ผู้ก่อความเสียหายสามารถคาดเห็นได้⁶⁷

หากเหตุแทรกแซงนั้นเกิดจากการกระทำละเมิดซึ่งเป็นการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายของบุคคลภายนอก เหตุแทรกแซงใดที่จะถือว่าเป็นเหตุแทรกแซงที่สามารถตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลงได้จะต้องพิจารณาโดยอาศัยความคาดเห็นของผู้กระทำละเมิดรายแรกว่าผู้กระทำละเมิดรายแรกสามารถคาดเห็นได้หรือไม่ ถ้าหากว่าผู้กระทำละเมิดรายแรกไม่สามารถคาดเห็นได้ว่าจะมีความเสียหาย หรือมีเหตุแทรกแซงดังกล่าวของบุคคลภายนอกเกิดขึ้นจะถือว่าเป็นเหตุแทรกแซงนั้นเป็นเหตุที่สามารถตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลงได้ แต่ถ้าหากผู้กระทำละเมิดรายแรกสามารถคาดเห็นได้ว่าจะมีความเสียหาย หรือมีเหตุแทรกแซงดังกล่าวของบุคคลภายนอกเกิดขึ้นจะไม่ถือว่าเป็นเหตุที่สามารถตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลงได้ เช่นเดียวกับเหตุการณ์ธรรมชาติ หรือสาเหตุทางกายภาพ หรือวิทยาศาสตร์ เช่น แผลอักเสบ เป็นหนอง บาดแผลเน่า ผู้กระทำละเมิดรายแรกสามารถคาดเห็นได้หรือไม่ ถ้าหากว่าผู้กระทำละเมิดรายแรกไม่สามารถคาดเห็นได้ว่าจะมีความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้น จะถือว่าเป็นเหตุแทรกแซงนั้นเป็นเหตุที่สามารถตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลงได้ แต่ถ้าหากผู้กระทำละเมิดรายแรกสามารถคาดเห็นได้ว่าจะมีความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้น จะไม่ถือว่าเป็นเหตุแทรกแซงนั้นเป็นเหตุที่สามารถตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลงได้ ผู้กระทำละเมิดรายแรกยังคงต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด⁶⁸ ตามกฎหมายความรับผิดเพื่อละเมิดแห่งสาธารณรัฐ

⁶⁶ ฟางหมิง, “ทฤษฎีที่ใช้ตัดสินหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน, วารสารคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยซันตง”, : 71 [方明, “论我国侵权法因果关系理论的构建”, : 第 71 页]

* Article 28 If the damage is caused by a third party, the third party shall assume the tort liability. [第二十八条 损害是因第三人造成的, 第三人应当承担侵权责任。] [National People's Congress, *Tort Liability Law of People's Republic of China* 《中华人民共和国侵权责任法》 [online] 2009 Available from : www.squiresanders.com/.../chinaupdate/Tort_Liability_Law_of_PRC_Chinese_English.pdf [2013, August 1]

⁶⁷ จางเหวี่หมิน, หลี่ซู่ซิง, “ผลกระทบของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด”, : 7 [张玉敏, 李益松, “侵权法上因果关系理论的反思”, 第 7 页]

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน

ประชาชนจีน 《中华人民共和国侵权责任法》 มาตรา 29 “ถ้าความเสียหายมาจากการกระทำของบุคคลภายนอก เหตุสุดวิสัย หรือเกิดขึ้นด้วยเหตุผลอื่นๆ ผู้ละเมิดไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบ ยกเว้นจะมีกฎหมายมีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”*

อย่างไรก็ตามถ้าหากว่าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายนั้นได้กระทำการอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่การกระทำดังกล่าวทำไปเพื่อลดความเสียหายให้น้อยลง หรือเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความเสียหายแล้ว การกระทำของผู้ก่อความเสียหายไม่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิด ถึงแม้ว่าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายจะมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลก็ตาม แต่ถ้าหากว่าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายมิได้เป็นการลดความเสียหายหรือหลีกเลี่ยงความเสียหาย แต่เป็นการเพิ่มอันตรายหรือความเสี่ยงให้แก่ผู้เสียหาย ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว ซึ่งกรณีนี้การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลย่อมเป็นไปตามวิธีการข้างต้น ตามกฎหมายความรับผิดเพื่อละเมิดแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน 《中华人民共和国侵权责任法》 มาตรา 31**

หลักความสัมพันธ์ด้านกฎหมายข้างต้นนี้ เป็นการนำหลักการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ก่อความเสียหาย กับหลักความคาดเห็นของผู้ก่อความเสียหายมาพิจารณาร่วมกัน เหมือนอย่างเช่นในระบบ Common Law ซึ่งมีชื่อเรียกว่า หลักการคาดเห็นของผู้กระทำละเมิด (foreseeability)

ด้วยเหตุนี้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงเป็นการใช้ผสมกับกฎหมายสองระบบเข้าด้วยกันคือระบบ Common Law และระบบ Civil Law

5.6.3 การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา

ในส่วนนี้ จะทำการศึกษาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาที่ใช้อยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในปัจจุบัน เพื่อศึกษาว่าหลักความสัมพันธ์ระหว่าง

* Article 29 If any damage is caused to other people for the reason of force majeure, no liability shall be assumed. Where there are otherwise different provisions, such provision shall govern. [第二十九条 因不可抗力造成他人损害的，不承担责任。法律另有规定的，依照其规定。] [National People's Congress, Tort Liability Law of People's Republic of China 《中华人民共和国侵权责任法》 [online] 2009 Available from : www.squiresanders.com/.../chinaupdate/Tort_Liability_Law_of_PRC_Chinese_English.pdf [2013, August 1]

** Article 31 If harm occurs through emergency actions taken to avoid danger, the person who gives rise to the danger shall be subject to the liability. [第三十一条 因紧急避险造成损害的，由引起险情发生的人承担责任。] [National People's Congress, Tort Liability Law of People's Republic of China 《中华人民共和国侵权责任法》 [online] 2009 Available from : www.squiresanders.com/.../chinaupdate/Tort_Liability_Law_of_PRC_Chinese_English.pdf [2013, August 1]

การกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาที่ใช้อยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในปัจจุบันมีแนวคิด การใช้ เหมือนหรือแตกต่างกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดหรือไม่อย่างไร

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาของสาธารณรัฐประชาชนจีน จะใช้หลักของระบบ Civil Law และระบบ Common Law ผสมกันไปในการพิจารณาความสัมพันธ์กันระหว่างการกระทำผิดสัญญากับความเสียหายเช่นเดียวกันกับ หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด โดยแนวทางการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาที่ใช้อยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในปัจจุบัน สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ในการใช้อยู่ 2 ประการ⁶⁹ คือ เป็นหลักนำมาซึ่งความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น และในทางกลับกันยังเป็นหลักจำกัด ขอบเขตของความรับผิดชอบอีกด้วย โดยหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอยู่ใน ประมวลกฎหมายสัญญาแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน มาตรา 113 วรรคหนึ่ง*

“เมื่อคู่สัญญามีได้กระทำการชำระหนี้ตามสัญญา อันเป็นผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายได้รับความเสียหาย จำนวนเงินค่าเสียหายที่ลูกหนี้จะต้องจ่ายจะเป็นจำนวนเทียบเท่ากับความเสียหายของคู่สัญญาอีกฝ่ายที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญารวมทั้งผลประโยชน์อื่นๆที่คู่สัญญาอีกฝ่ายอาจได้รับจากการชำระหนี้สัญญาใดๆ ซึ่งจำนวนเงินที่ลูกหนี้จะต้องชดใช้นั้น จะต้องไม่เกินความเสียหายที่ลูกหนี้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ ในขณะที่เกิดสัญญา”

⁶⁹ หันชื่อหยวน, การเกิดขึ้นของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในความรับผิดชอบตามสัญญา, มหาวิทยาลัยเซี่ยเจิ้ง ฝ่า 91, 6 (1998) : 52 [韩世远, 论合同责任成立上的因果关系, 西北政法学院学报, 91, 6 (1998): 弟52页]

* Article 113 Calculation of Damages; Damages to Consumer Where a party failed to perform or rendered non-conforming performance, thereby causing loss to the other party, the amount of damages payable shall be equivalent to the other party's loss resulting from the breach, including any benefit that may be accrued from performance of the contract, provided that the amount shall not exceed the likely loss resulting from the breach which was foreseen or should have been foreseen by the breaching party at the time of conclusion of the contract. [第113条当事人一方不履行合同义务或者履行合同义务不符合约定, 给对方造成损失的, 损失赔偿额应当相当于因违约所造成的损失, 包括合同履行后可以获得的利益, 但不得超过违反合同一方订立合同时预见到或者应当预见到的因违反合同可能造成的损失。] [The business lawyer of China, CONTRACT LAW OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA 《中华人民共和国合同法》, [online] 2013 Available from : <http://www.kd325.com /ShowArticle.shtml?ID=201051016562477793. html> [2013, July 30]

ซึ่งในการพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา ได้มีการแบ่งแยก การพิจารณาออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริง และ ความสัมพันธ์ทางด้านข้อกฎหมาย⁷⁰

5.6.3.1 ความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริง

ความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริง เป็นการพิจารณาการกระทำอันเป็นการไม่ชำระหนี้ตามสัญญา ของลูกหนี้ ทางด้านข้อเท็จจริง ถ้าการผิดสัญญาของลูกหนี้เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ เจ้าหนี้ ถือว่าการผิดสัญญาของลูกหนี้มีความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริงกับความเสียหาย แต่ถ้าหากการ ผิดสัญญาของลูกหนี้ไม่ได้เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น จะถือว่าการการผิดสัญญานั้นๆ ไม่ มีความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริงกับความเสียหาย ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิด แก่เจ้าหนี้ และย่อมไม่มีความจำเป็นต้องมาพิจารณาความสัมพันธ์ด้านกฎหมายอีก

โดยวิธีการพิจารณาความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริง มีหลักอยู่ว่าความเสียหายจะต้องเป็นผล โดยตรงมาจากการกระทำ คือหากไม่มีการผิดสัญญาของลูกหนี้ความเสียหายย่อมไม่เกิดขึ้น จึงจะถือ ว่าการผิดสัญญาของลูกหนี้มีความสัมพันธ์กับผล หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าทฤษฎีเงื่อนไข แต่ถ้า หากไม่มีการผิดสัญญาของลูกหนี้ดังกล่าวผลหรือความเสียหายก็ยังคงเกิดขึ้นจะถือว่าผลที่เกิดเป็นผล โดยตรงจากการผิดสัญญาของลูกหนี้ไม่ได้ โดยการตัดสินว่าผลใดเป็นผลโดยตรงมาจากการ กระทำมีวิธีพิจารณาอยู่ 2 ขั้นตอน คือ วิธีการตัดออก และวิธีการแทนที่⁷¹

5.6.3.1.1 วิธีการตัดออก

วิธีการตัดออกที่นำมาใช้ในหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะ สัญญานี้ ก็มีหลักการเดียวกันกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะ ละเมิด ตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้น คือ เป็นวิธีที่จะนำมาใช้พิจารณาเมื่อการผิดสัญญาของลูกหนี้เป็น การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น บุคคล 2 คนได้ทำสัญญาไว้ว่า จะไม่ทำการค้าแข่งในพื้นที่ เดียวกัน หรือ พนักงานในบริษัทต้องไม่กระทำการใดๆ ที่เป็นการเผยแพร่หรือบอกต่อข้อมูลความลับ ของบริษัทแก่บุคคลภายนอก เป็นต้น

⁷⁰ HAN Shiyuan, *Liabilities in Contract Law of China : Their Mechanism and Points in Dispute*. Law China journal 1, 1 (2006) p 121

⁷¹ *ibid*, p 125

ดังนั้นเมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา โดยมีการกระทำการ ค้ำแข่ง หรือเปิดเผย ความลับของบริษัท การพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการทำและผลในกรณีนี้จึงจะต้องนำ วิธีการตัดออกมาพิจารณา อันเป็นการสร้างสมมุติฐานขึ้นมาโดยตัดการกระทำของฝ่ายที่ผิดสัญญา ออกไป และดูผลที่เกิดขึ้นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ หลังจากที่ตัดการผิดสัญญาของลูกหนี้ ออกไปแล้ว ถ้าผลสุดท้ายยังไม่เปลี่ยนแปลง ถือว่าการผิดสัญญาของลูกหนี้ไม่มีความสัมพันธ์ทาง ข้อเท็จจริงกับความเสียหาย แต่ถ้าหาก ผลสุดท้ายของเหตุการณ์เกิดการเปลี่ยนแปลงไป กรณีนี้ถือว่าการผิดสัญญาของลูกหนี้มีความสัมพันธ์กับผล ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบ

5.6.3.1.2 วิธีการแทนที่

วิธีการแทนที่จะนำมาปรับใช้ในกรณีที่มีการผิดสัญญานั้นเป็นการงดเว้น ละเลยไม่ชำระหนี้ โดยจะสมมุติว่าในเหตุการณ์นั้นๆ ได้มีการชำระหนี้โดยถูกต้องครบถ้วนของลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาอยู่ และดูที่ผลสุดท้ายว่าเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ ถ้าผลสุดท้ายยังไม่เปลี่ยนแปลง ถือว่าการงดเว้น ละเลย ไม่ชำระหนี้ ของลูกหนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับความเสียหาย แต่ถ้าหากผลสุดท้ายของเหตุการณ์เกิดการ เปลี่ยนแปลงไป กรณีนี้ถือว่า การงดเว้น ละเลยไม่ชำระหนี้ ของลูกหนี้มีความสัมพันธ์กับผล

เช่น ในสัญญาขนส่งสินค้า นายอี (乙) เจ้าของกิจการได้ทำสัญญาขนส่งสินค้ากับนาย เหลียง (丙) ข้อความในสัญญามีอยู่ว่า ให้นายเหลียงส่งสินค้าให้กับนายอีในภายใน 10 วัน หลังจากวัน ทำสัญญา แต่นายเหลียงละเลยไม่ได้กระทำการส่งสินค้าตามกำหนด ทำให้นายอีไม่มีสินค้าที่จะส่ง ให้กับลูกค้าตน ธุรกิจได้รับความเสียหาย ตามตัวอย่างนี้จะเห็นว่าการผิดสัญญาเป็นการละเลย ไม่ชำระหนี้ตามที่ตกลงกันในสัญญา จึงต้องนำวิธีการแทนที่มาปรับใช้ คือ จะสมมุติว่าหากมีการขนส่ง สินค้าตามวันเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา ความเสียหายของนายอีจะเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าหากว่าความเสียหายดังกล่าวไม่เกิดขึ้น ถือว่าการผิดสัญญาของนายเหลียงมีความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริงกับ ความเสียหายหรือผลที่เกิดขึ้น แต่ถ้าหากมีการแทนที่ด้วยการชำระหนี้ตามที่ตกลงกันในสัญญา แล้ว ความเสียหายดังกล่าวก็ยังไม่เกิดขึ้นอยู่ กรณีนี้ ถือว่าการผิดสัญญาของนายเหลียงไม่มีความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริงกับความเสียหายหรือผลที่เกิดขึ้น นายเหลียงไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบ

ขั้นต่อมา เมื่อพิจารณาแล้วพบว่ามีการผิดสัญญาของลูกหนี้มีความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริง แต่ มิใช่ว่าลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้น ลูกหนี้จะรับผิดชอบเฉพาะการกระทำที่มี ความสัมพันธ์ด้านกฎหมายเท่านั้น อันเป็นการนำการผิดสัญญาของลูกหนี้ที่มีความสัมพันธ์ด้าน ข้อเท็จจริงไปสู่การรับผิดชอบตามกฎหมายนั่นเอง

5.6.3.2 ความสัมพันธ์ด้านกฎหมาย

ในส่วนของความสัมพันธ์ด้านกฎหมายนี้ เป็นส่วนที่มีไว้เพื่อจำกัดความรับผิดของลูกหนี้ให้ ลูกหนี้รับผิดชอบเฉพาะที่ตนคาดเห็นได้ในขณะที่ผิดสัญญาเท่านั้น ตามที่ปรากฏอยู่ใน ประมวลกฎหมาย สัญญาแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน มาตรา 113 วรรคหนึ่ง ประโยคสุดท้าย* ว่า “ซึ่งจำนวนเงินที่ ลูกหนี้จะต้องชดเชยนั้น จะต้องไม่เกินความเสียหายที่ลูกหนี้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ ในขณะที่ผิด สัญญา” อันเป็นการประเมินพฤติกรรมของลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญากับความเสียหายที่เกิดขึ้น โดย พิจารณาจากความคาดเห็นของลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาในขณะที่ผิดสัญญาเป็นสำคัญ ว่าขณะที่ผิด สัญญาลูกหนี้คาดเห็นได้หรือควรจะคาดเห็นได้หรือไม่ว่าจะมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ ถ้าลูกหนี้ คาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้ถึงความเสียหาย ถือว่าการผิดสัญญานั้นเป็นการกระทำที่อยู่ภายใต้ที่ กฎหมายยอมรับ ลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่หากลูกหนี้ไม่ สามารถคาดเห็นหรือไม่ควรจะคาดเห็นได้ในความเสียหายที่เกิดขึ้น กรณีนี้การผิดสัญญานั้นเป็นการ กระทำที่มีได้อยู่ภายใต้ที่กฎหมายยอมรับ ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ตาม หลักการดังกล่าวนี้ เป็นหลักการที่จำกัดขอบเขตความรับผิดของลูกหนี้ให้อยู่ภายในวงความคาดเห็น ของตนเท่านั้น อันก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ตัวลูกหนี้ ที่ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนมิ อาจคาดเห็นได้⁷²

ซึ่งหลักความคาดเห็นของลูกหนี้นี้จะนำไปปรับใช้กับทุกกรณี ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเป็น ความเสียหายทั่วไป หรือความเสียหายในกรณีพิเศษ เนื่องมาจาก หลักความสัมพันธ์ระหว่างการ กระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนยังไม่มีกรแยกแยะ ความเสียหายทั่วไป กับความเสียหายกรณีพิเศษไว้นั่นเอง**

ด้วยเหตุนี้จึงสามารถสรุปได้ว่า หลักการคาดเห็น (foreseeability) นอกจากจะนำมาใช้ในการ พิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดแล้ว ยังถูกนำมาใช้

* Article 113..... provided that the amount shall not exceed the likely loss resulting from the breach which was foreseen or should have been foreseen by the breaching party at the time of conclusion of the contract. [第113条……但不得超过违反合同一方订立合同时预见到或者应当预见到的因违反合同可能造成的损失。] [The business lawyer of China, CONTRACT LAW OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA 《中华人民共和国合同法》, [online] 2013 Available from : <http://www.kd325.com/ShowArticle.shtml?ID=201051016562477793>. html [2013, July 30]

⁷² หยางลี่ซิน, ทฤษฎีกฎหมายสิทธิมนุษยชน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์เจี้ยนฉ่า, 1996) หน้า 196 [杨立新, 人身权法论, 第一版, (北京 : 中国检察出版社, 1996) 第196页]

** ซึ่งหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนี้ ได้นำต้นแบบมาจากกฎหมายแพ่งประเทศญี่ปุ่นมาตรา 416

ในหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาอีกด้วย อันทำให้กฎหมายแพ่งมีความเป็นระบบเดียวกัน และเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่าย⁷³

5.7 คำพิพากษาของศาลสูงแห่งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ในส่วนนี้จะทำการศึกษาคำพิพากษาของศาลสูงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่มีอยู่ในกฎหมายลักษณะละเมิดนี้ให้่องแท้แล้ว นอกจากนั้นยังสามารถทราบถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากแนวทางการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดอีกด้วย

5.7.1 กรณีใช้หลักความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริงและความสัมพันธ์ด้านกฎหมายมาพิจารณา

Shanghai Xinya Medical Rubber Factory v. Wujin Medical Facilities Factory (上海新亚医用橡胶厂诉武进医疗用品厂损害法人名誉权纠纷案)⁷⁴ ในปีคริสต์ศักราช 1983 โจทก์ Shanghai Xinya Medical Rubber Factory (上海新亚医用橡胶厂) ได้ริเริ่มต้นการผลิตและจำหน่ายอุปกรณ์สุขภาพอนามัยสุขภาพสตรี ซึ่งก็ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ในปีคริสต์ศักราช 1985 โจทก์สามารถขายสินค้าได้มากกว่า 600,000 หน่วยต่อปี ในปีเดียวกันนั้นจำเลยก็ได้มีการผลิตและจำหน่ายสินค้าชนิดเดียวกัน จำเลยได้จัดพิมพ์โฆษณา และส่งมันไปที่ร้านค้าตัวแทนจำหน่ายในเซี่ยงไฮ้ ซึ่งในปีถัดมาจำเลยได้กล่าวอ้างว่าผู้หญิงอาจจะได้รับอันตรายได้ถ้าใช้ผลิตภัณฑ์ของโจทก์ และสินค้าที่มีอยู่ในร้านของโจทก์ กว่า 1.05 ล้าน มีทั้งส่วนที่มีประสิทธิภาพและไร้ประสิทธิภาพ ซึ่งโจทก์ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ทางตลาดมานานได้หยุดขายสินค้าที่มีปัญหาดังกล่าว และเรียกสินค้าคืนทั้งหมด

ศาลตัดสินว่าจำเลยควรลงประกาศขอโทษโจทก์ในหนังสือพิมพ์รายวันของเทศบาล เพื่อเป็นการลดผลกระทบที่อันเกิดจากการกระทำละเมิดและเป็นการกอบกู้ชื่อเสียงของโจทก์ที่ได้รับความเสียหายไปให้กลับคืนมา นอกจากนี้จำเลยยังต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์เป็นจำนวนเงิน 30,000 หยวน เนื่องมาจากความเสียหายที่โจทก์ได้รับไม่ว่าจะเป็นการขาดรายได้ หรือขาดกำไร

⁷³ ฟางหมิง, "ทฤษฎีที่ใช้ตัดสินหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน, วารสาร คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยซันตง": 70 [方明, "论我国侵权法因果关系理论的构建", : 第 70 页]

⁷⁴ ye lin, *The Tort System in China*, : 161

ล้วนเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำของจำเลยทั้งสิ้น เพราะถ้ามีการกระทำของจำเลยสินค้าของโจทก์ก็คงเป็นที่ได้รับความนิยมในหมู่นักเรียนผู้นั้นเอง นอกจากนั้นจำเลยเองก็อยู่ในสภาพที่สามารถคาดเห็นได้ว่าการพิมพ์โฆษณาให้รายสินค้าโจทก์ย่อมต้องส่งผลกระทบต่อยอดขายในสินค้านี้ดังกล่าว จำเลยควรที่จะต้องรับผิดชอบในผลความเสียหายดังกล่าว ความเสียหายดังกล่าวจึงมีความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริง และความสัมพันธ์ทางด้านข้อกฎหมาย จำเลยจึงต้องรับผิดชอบ

นายคัง v. นายหลี่ (康某诉李某纠纷案)⁷⁵ เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม ค.ศ. 1999 ณ โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง คุณครูประจำวิชาให้นักเรียนเรียนด้วยตัวเอง หรือทำงานที่ค้างอยู่ให้เสร็จ ซึ่งโจทก์แซ่คัง (康) กับจำเลยแซ่หลี่ (李) เป็นนักเรียนที่นั่งในแถวเดียวกัน ได้เล่นปืนปากกาด้วยกันอย่างสนุกสนาน จนกระทั่ง โจทก์ได้นำปากกุกลิ้นแทงเข้าที่หัวของจำเลย จำเลยจึงได้แทงปากกากลับโดนที่ตาขวาของโจทก์ได้รับบาดเจ็บ

ศาลได้ตัดสินว่าการกระทำของจำเลยเป็นการละเมิด อันเป็นสาเหตุทำให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บ ซึ่งถ้าจำเลยไม่ใช้ปากกาแทงโจทก์ โจทก์คงไม่ตาบอด และการเล่นปืนปากกานั้นเป็นการละเล่นที่อันตรายซึ่งทั้งจำเลยและโจทก์ก็ทราบดี ด้วยเหตุนี้จำเลยจึงมีหน้าที่จะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์เป็นจำนวนเงิน 4,723 หยวน นอกจากนี้ การรับผิดชอบของโรงเรียนต่อผู้ปกครองของคู่กรณีทั้งสอง เนื่องจากโจทก์และจำเลยต่างก็เป็นเพื่อนร่วมชั้นในโรงเรียนเดียวกัน และอุบัติเหตุครั้งนี้ก็เกิดที่โรงเรียน โรงเรียนจึงควรจะมีหน้าที่ที่จะต้องบริหารและความรับผิดชอบต่อจัดการป้องกันความเสียหายอันจะเกิดแก่เด็กในความดูแลของตน แต่โรงเรียนก็ละเลยหน้าที่ปล่อยให้เด็กเล่นปืนปากกาในโรงเรียนจนจำเลยได้รับบาดเจ็บ ด้วยเหตุนี้ศาลจึงพิพากษาให้โรงเรียนต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่จำเลย 9,446 หยวน และค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ 1,574 หยวน

กรณีนี้เนื่องจากความประมาทในการจัดการป้องกันความเสียหายอันจะเกิดแก่เด็กของโรงเรียนจึงก่อให้เกิดอุบัติเหตุครั้งนี้ขึ้น ซึ่งเป็นเหตุการณ์ปกติที่อาจเกิดขึ้นได้ในโรงเรียนระดับมัธยม ด้วยเหตุนี้การกระทำประมาทของโรงเรียนจึงมีความสัมพันธ์ด้านกฎหมาย อันทำให้เกิดความเสียหายตามที่กฎหมายยอมรับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล โรงเรียนจึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายครั้งนี้

⁷⁵ จางอิงเจ้า, นายคัง v. นายหลี่, วารสารคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยเหอหนาน, 99 (สิงหาคม 2012) : 1 [张应照, 康某诉李某纠纷案, 河南人民法院学报, 99 (八月2012): 1]

นายเจียง v. ครอบครัวยุ่บริษัทผลิตรถยนต์จำกัด (蒋某诉石家汽车贸易有限公司)⁷⁶ ขณะที่นายเจียง (蒋) กำลังขับรถจี๊ปบนถนนหลวงในเซี่ยเหมิน ด้วยความเร็ว 110 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ทันใดนั้น กระจกหน้ารถด้านหน้าอยู่ทางขวาของรถก็ระเบิด แรงดันระเบิด ทำให้เศษกระจกที่พุ่งเข้าที่หน้าอกของนายเจียง (蒋) ได้รับบาดเจ็บสาหัส และเสียชีวิตขณะที่ถูกนำตัวส่งโรงพยาบาล กระทรวงคมนาคมของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมีคำสั่งให้ตรวจสอบเหตุการณ์ครั้งนี้ให้ละเอียด สาเหตุที่กระจกหน้าระเบิดเป็นเพราะกระจกไม่สามารถทนทานแรงลมได้ ซึ่งตามมาตรฐานของรถยนต์กระจกควรจะถูกออกแบบมาให้มีความทนทานสามารถต้านทานลมได้ดี ด้วยเหตุนี้บริษัทผลิตรถยนต์ควรที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดกับ นายเจียง (蒋) เนื่องจากบริษัทผลิตรถยนต์กระทำการด้วยความประมาทไม่ตรวจสอบคุณภาพของกระจกให้ดีก่อนที่จะนำมาประกอบเป็นรถยนต์และนำออกจำหน่าย ด้วยเหตุนี้การกระทำของบริษัทผลิตรถยนต์จึงมีความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริง คือถ้าบริษัทผลิตรถยนต์ทำการตรวจสอบกระจกก่อนความเสียหายครั้งนี้ก็จะไม่เกิดขึ้น แต่เนื่องด้วยความประมาทไม่ได้ทำการตรวจสอบจึงได้เกิดอุบัติเหตุครั้งนี้ขึ้น จึงมีความสัมพันธ์ทางด้านข้อกฎหมาย เพราะบริษัทผลิตรถยนต์สามารถคาดเดาได้ว่าการขับรถเป็นสิ่งที่มีความอันตรายอยู่แล้ว แต่ยังมีผลิตรถยนต์ที่ปราศจากการตรวจสอบออกมาจำหน่ายบริษัทผลิตรถยนต์จึงสามารถที่จะคาดเดาได้ว่ารถยนต์ดังกล่าวอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่คนขับ หรือผู้ที่โดยสารอยู่ในรถได้ ดังนั้นความเสียหายที่นายเจียงได้รับจึงมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของบริษัทผลิตรถยนต์บริษัทผลิตรถยนต์จึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่นายเจียง

แซ่โจว v. แซ่จางให้รับผิดชอบ (洲诉张责任纠纷假装印章) ในคดีปลอมตราประทับ⁷⁷ วันที่ 9 เมษายน 1998 ศาลฎีกาแห่งศาลฎีกาประเทศสาธารณรัฐประชาชนไต้เป่ย์ประชาชนจีน ได้พิพากษาในคดี ปลอมตราประทับ (假装印章) จำเลยทำตราประทับปลอม ซึ่งตรานี้เป็นตราที่ใช้ประทับลงนามในสัญญาธุรกิจ และยกยอกเงินที่ได้จากสัญญาไป การกระทำของจำเลยทำให้โจทก์เสียหาย เป็นพฤติกรรมความผิดมีความสัมพันธ์กับความสูญเสียทางเศรษฐกิจของโจทก์ อันมีความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริงและความสัมพันธ์ทางด้านข้อกฎหมาย ดังนั้นความเสียหายของโจทก์ซึ่งจำเลย

⁷⁶ จางอิง, นายเจียง v. ครอบครัวยุ่บริษัทผลิตรถยนต์จำกัด [ออนไลน์]. 2010 จาก : <http://zhangyinglawyer.fyfc.cn/b/221660>, สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2556 [张颖, 蒋某诉石家汽车贸易有限公司, [网上] 2012 从 : <http://zhangyinglawyer.fyfc.cn/b/221660>, 八月十四日]

⁷⁷ เหวจินฮวา, รวมกฎหมายเปรียบเทียบ – ทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล : ศึกษาตามแนวประวัติศาสตร์, หน้า 187 (何勤华, 外国法与比较法文库—法律因果关系理论研究 : 以学说史为素材, 第187页)

จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์เท่า เท่ากับความเสียหายที่แท้จริงที่โจทก์ได้รับ เพื่อนเป็นการเยียวยาให้โจทก์กลับสู่สถานะเดิมก่อนที่จะมีการกระทำละเมิด

นักศึกษาหญิงหลี่ v. คนแซ่กัวและผู้ปกครองกัว (李学生某诉郭某与家长纠纷案)⁷⁸
 นักศึกษาชายผู้หนึ่งได้ส่งจดสุจิให้นักศึกษาหญิงที่ตัวเองหลงรักผู้หนึ่ง หวังเข้าใจรักแท้ แต่ฝ่ายนักศึกษาหญิงรายนี้เอามา ทานหน้าคิดว่าเป็นครีมบำรุงผิว

ตนแซ่กัว (郭) วัย 22 ปี นักศึกษาชายจีน ได้ถูกตำรวจจับกุมในข้อหาผิดกฎหมาย ลามกอนาจาร หลังส่งจด (ซึ่งเดิมเป็นจดบรรจุครีมบำรุงผิว) บรรจุจดสุจิให้แก่นักศึกษาหญิงที่เขาชื่นชอบ เพื่อหวังสารภาพรักในรูปแบบสุดซึ้ง โดยหวังว่าฝ่ายหญิงจะเข้าใจว่าเขารักเธอจริง

ปรากฏว่านักศึกษาหญิงรายนี้ เข้าใจผิด คิดว่าคนแซ่กัวส่งครีมบำรุงผิวมาให้ จึงนำมาทานที่หน้า ก่อนจะรู้ว่าไม่ใช่ครีมบำรุงผิว หลังจากเธอรู้สึกว้าว กลิ่นของมันแปลกๆ และไปถามเพื่อนร่วมห้องก่อนรู้ความจริง ทำให้เธอแจ้งตำรวจ ศาลตัดสินให้คนแซ่กัวจ่ายค่าสินไหมทดแทนกรณีค่าเสียหายทางจิตใจ แก่ผู้หญิงรายนี้ เป็นจำนวน 1748 หยวน ซึ่งศาลให้ความเห็นว่าค่าเสียหายทางจิตใจดังกล่าวมีความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริงกับกรกระทำของคนแซ่กัว หากคนแซ่กัวไม่ส่งจดบรรจุจดสุจิให้แก่นักศึกษาหญิง นักศึกษาหญิงคงไม่เอามาล้างหน้า จนจิตใจได้รับความกระทบกระเทือนเป็นแน่ นอกจากนี้คนแซ่กัวเองก็ยังสามารถคาดเห็นได้ว่า นักศึกษาหญิงน่าจะเอาจดบรรจุจดสุจิที่ตนเองส่งให้มาล้างหน้า เนื่องจากตนได้บรรจุจดสุจิลงในจดครีมบำรุงผิว ซึ่งไม่ว่าเป็นผู้ใดได้รับไปย่อมต้องคิดว่าเป็นครีมบำรุงผิวผิดทั้งสิ้น ดังนี้ การกระทำของคนแซ่กัวจึงมีความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริงและความสัมพันธ์ทางด้านข้อกฎหมาย

5.7.2 กรณีใช้ความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงมาพิจารณา

นายหวัง v. นายเฉิน (王某诉陈某身损害赔偿纠纷案)⁷⁹ เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2004 โรงเรียนชั้นประถมศึกษาในเมืองชิงเต่าได้จัดการแข่งขันบาสเก็ตบอล ในระหว่างการแข่งขันนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เด็กชายหนวน (陈) ได้กระโดดเข้าขัดขวางการบุกของเด็กชายหวัง (王) ซึ่งเป็นคู่แข่งฝ่ายตรงข้าม จนเป็นเหตุให้เด็กชายหวัง (王) ได้รับบาดเจ็บกระดูกหน้าแข้งหัก ศาลได้พิพากษา

⁷⁸ Beijing Guojin Lawfirm, นักศึกษาหญิงหลี่ v. นายกัวและครอบครัว [ออนไลน์]. 1999 จาก : <http://www.guojin.com/plus/view.php?aid=353> สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2556 [北京国锦谕律师事务所，李学生某诉郭某与父母法定继承纠纷案 [网上] 2012 从 : <http://www.guo-jin.com/plus/view.php?aid=353>, 八月十四日]

⁷⁹ จางซันชิง, คำพิพากษาศาลสูงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน, "หนังสือพิมพ์ระบบกฎหมาย" (6 พฤศจิกายน 2002) [张三清, 中华人民共和国最高人民法院 "法制时报" (2002) 年十一月六日]: 9]

ว่า เด็กชายหนวน (陈) จะต้องจ่ายค่าชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับเด็กชายหวัง (王) รวมทั้งค่ารักษาพยาบาล ค่าจ้างนางพยาบาลดูแล รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวนเงิน 24,970.37 หยวน และค่าเสียหายทางจิตใจที่จะต้องทุพพลภาพอีกเป็นจำนวน 60,600 หยวน

นักเรียนเงินและโรงเรียน v. นักเรียนกัวและผู้ปกครองในคดีความเสียหายแก่ร่างกาย (陈学生某与学校教育诉郭某及家长人身损害)⁸⁰ วันที่ 8 ธันวาคม 2003 คาบเรียนที่ 4 ของช่วงเช้า นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 1 ใช้เวลาที่ยังไม่มีคุณครูเข้าสอนทำการบ้านอยู่ในห้องเรียน ก่อนที่คุณครูจะทำการสอน ก็ได้สั่งให้นักเรียนแบ่งกลุ่มทำการบ้าน และให้แต่ละกลุ่มทำการแต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มคอยดูแลสมาชิกในกลุ่มอีกด้วย ขณะที่นักเรียนแซ่เงิน (陈) อายุ 7 ขวบกำลังทำการบ้านอยู่ ในขณะที่มีนักเรียนบางคนในกลุ่มกำลังสนทนากันอย่างสนุกสนาน ก็มีนักเรียนแซ่กัว (郭) อายุ 7 ขวบ นำหนังสือเรียนตีเข้าที่หัวของนักเรียนแซ่เงิน (陈) หลายครั้ง จนนักเรียนเงิน (陈) ล้มลงนอนกับพื้น หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว โรงเรียนรีบนำตัวนักเรียนเงิน (陈) ส่งโรงพยาบาล การวินิจฉัยของแพทย์พบว่าเด็กชายเงิน (陈) ซึ่งเป็นโรคลมบ้าหมูอยู่ก่อนแล้ว ได้อาการกำเริบมาจากการถูกตีที่ศีรษะ นักเรียนเงิน (陈) ต้องพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล 45 วัน ศาลตัดสินว่า การกระทำของนักเรียนกัวนั้นเป็นสาเหตุของความเสียหาย หากนักเรียนกัว (郭) ไม่เอาหนังสือตีศีรษะของนักเรียนเงิน นักเรียนเงิน (陈) คงไม่อาการลมบ้าหมูกำเริบ และคงไม่ต้องนำตัวส่งโรงพยาบาล ด้วยเหตุนี้ นักเรียนกัว (郭) จะต้องชดใช้ ค่าใช้จ่ายของโรงเรียนในการนำตัวนักเรียนเงิน (陈) ไปส่งโรงพยาบาล รวมถึง ค่าห้องพักรักษาในโรงพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเยี่ยมนักเรียนเงิน (陈) ให้กับครอบครัวของนักเรียนเงิน (陈) เป็นจำนวนเงิน 7600 หยวน

เจ้าของไร่แดงโม v. ชาวบ้าน (西瓜农场诉农人)⁸¹ ชาวบ้าน (อายุต่ำกว่า 18 ปี) ขณะเดินผ่านหน้าประตูของเพื่อนบ้าน ได้ปาก้อนหินเข้าไปที่หน้าประตูบ้านสุนัข ทำให้สุนัขวิ่งเข้ามากัดชาวบ้านนั้นทันทีที่ด้านหลัง ซึ่งขณะที่ชาวบ้านกำลังวิ่งหนีนั้นได้วิ่งผ่านเข้าไปในไร่แดงโม ทำให้แดงโมเสียหายไป 3 ลูก เป็นมูลค่า 16 หยวน และค่ายาในการเพาะปลูกแดงโมอีก 60 หยวน ศาลตัดสินว่าการที่ไร่แดงโมเสียหายนั้นเป็นผลมาจากชาวบ้านวิ่งเข้ามาในไร่ ถ้าหากว่าชาวบ้านไม่ปาหินยุแห่

⁸⁰ หลิวเซวี่หยวน, นักเรียนเงินและโรงเรียน v. นักเรียนกัวและผู้ปกครอง [ออนไลน์]. 2007 จาก : <http://www.gzzcls.com/ShowArticle.shtml?ID=2011720934929629.htm> สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2556 [罗学源, 陈某学校教育诉郭某及父母人身损害 [网上] 2007 从 : <http://www.gzzcls.com/ShowArticle.shtml?ID=2011720934929629.htm>, 八月十四日]

⁸¹ Lawinfochina, เจ้าของไร่แดงโม v. ชาวบ้าน (西瓜农场诉农人) [online] 1987 Available from : <http://vip.chinalawinfo.com/Case/displaycontent.asp?Gid=118853607&Keyword=>, สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2556

สุนัข สุนัขก็คงไม่วิ่งไล่กัดคนชาวบ้านต้องวิ่งหนีเข้ามาในไร่ ความเสียหายจึงเป็นผลมาจากการกระทำของชาวบ้านโดยตรง ดังนั้นชาวบ้านจึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับไร่แดงโม

นายหมิง v. ตำรวจฝ่ายจราจร (明某诉交通警察)⁸² ว่าเป็นเหตุทำให้รถติด และทำให้โจทก์เองไปประชุมสาย ถูกหักเงินเดือน ศาลตัดสินว่า ในวันดังกล่าว ได้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน จำเลยซึ่งเป็นตำรวจจราจรได้ทำการถ่ายเทรถบนถนน ซึ่งเป็นการทำงานตามหน้าที่ของตนเท่านั้น การกระทำของจำเลยจึงไม่ได้เป็นการกระทำละเมิด และไม่มีความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริงแต่อย่างใด จึงไม่จำเป็นจะต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่นๆ อีก

แซ่หลิว v. แซ่เคอ (刘某诉刻某)⁸³ เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 1992 เวลา 15.30 น 1 และ 2 เริ่มโต้เถียงกัน 2 ได้พุดจาดูหมิ่นแม่ของ 1 อย่างหยาบคาย ซึ่งเป็นเหตุให้แม่ของ 1 เป็นลมด้วยความโกรธและเสียชีวิตในวันถัดมา ตามการวินิจฉัยของหมอ สาเหตุการตายมาจากเส้นเลือดในสมองแตก 1 ฟ้องให้ 2 จ่ายค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากความตายของมารดาตน ค่าใช้จ่ายในการปลงศพ และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และค่าความเสียหายทางจิตใจของโจทก์ รวมทั้งสิ้น 15000 หยวน ต่อศาล ศาลพิพากษาว่าการป่วยอย่างฉับพลันและความตายของมารดาโจทก์เป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำของ 2 ถ้า 2 ไม่พุดจาดูหมิ่นมารดาของโจทก์ มารดาของโจทก์ก็ไม่เส้นเลือดในสมองแตก ด้วยเหตุนี้การกระทำของ 2 จึงมีความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริง 2 ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ โจทก์

Houyingzi Cooperative v. Sanzhong Frozen Food Machinery Sales Agency (后营子供销社诉铁三中冷冻食品机械经销部产品责任纠纷案)⁸⁴ เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม คริสต์ศักราช 1988 โจทก์ได้ซื้อช่องแข็งสีขาว ซึ่งผลิตโดยบริษัทของจำเลย ต่อมาในวันที่ 8 สิงหาคม 1988 จำเลยได้ส่งพนักงานมาเพื่อนำอาหารทดสอบ และปรับสภาพสินค้าหลังจาก ในเช้าวันที่ 31 สิงหาคม ขณะที่นายหวังเหว่ยไห่ (王维海) ลูกจ้างของโจทก์ได้เปิดประตูช่องแช่แข็งเพื่อนำอาหารออกมา และถูกไฟดูดได้รับอันตรายถึงชีวิต แม้ว่าช่องแช่แข็งดังกล่าวจะผ่านการตรวจสอบมาตรฐานประจำจังหวัด

⁸² ไม่ปรากฏผู้แต่ง, วิเคราะห์คำพิพากษาเกี่ยวกับจราจร, [online] 1997 <http://www.lawyer66.net/ShowArticle.shtml?ID=2012102220332635407.htm>, สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2556

⁸³ หลิวซินผิง, ศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างกรกระทำและผลในกฎหมายละเมิด, หน้า 180 [刘信平, 侵权中的因果关系理论之研究, 第180页]

⁸⁴ ye lin, The Tort System in China, : 163

และจำเลยก็มีได้ผิดพลาดหรือล้มเหลวในการติดตั้งช่องแช่แข็งไม่ว่าจะเป็นตัวมอเตอร์และสายดิน และช่องแช่แข็งสามารถทำงานได้ตามปกติในระยะเวลาหนึ่ง

ศาลถือว่าโจทก์ควรจะคืนสินค้าช่องแช่แข็งให้แก่จำเลย และจำเลยจำเป็นต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์เป็นจำนวนเงิน 7,900 หยวน ซึ่งจำนวนดังกล่าวนี้ได้ครอบคลุมค่าถึงขนส่งสินค้า และค่าธรรมเนียมในการจัดส่ง และค่าชำระสินค้าคืนทั้งหมด เพื่อชดเชยกับการสูญเสียทางธุรกิจ นอกจากนี้จำเลยยังจะต้องชดใช้เพิ่มเติมอีก 13,986.90 หยวน สำหรับปลงศพของนายหวังเหว่ยไห่ (王维海) รวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอื่นๆด้วย และค่าใช้จ่ายในการประโยชน์ทำมาหาได้ รวมถึงประโยชน์จากเงินบำนาญที่นายหวังเหว่ยไห่ (王维海) ควรจะได้รับในอนาคต และจ่ายเงินอีกจำนวน 4,152.03 หยวน แก่ญาติของผู้ตาย อันเนื่องมาจากการชารายได้ จากนายหวังเหว่ยไห่ อีกด้วย

ผู้ปกครอง v. โรงเรียน (父母人诉学校教育)⁸⁵ ผู้อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงโรงเรียนเป็น คนชอบเลี้ยงสุนัขพันธุ์เยอรมันเชพเพิร์ดส์ วันหนึ่งในวิชาพลศึกษาของโรงเรียนดังกล่าว สุนัข เยอรมันเชพเพิร์ดส์ได้วิ่งเข้ามาในโรงเรียนและกัดถูกนักเรียนคนหนึ่งได้รับบาดเจ็บ ซึ่งตามกฎหมายผู้ เป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยงจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายใดๆอันเกิดจากสัตว์ของตน ในเหตุการณ์นี้ โรงเรียนรู้ว่าบริเวณรอบๆ โรงเรียนมีสุนัขพันธุ์เยอรมันเชพเพิร์ดส์ แต่ก็ได้ไม่มีมาตรการใดๆ เพื่อที่จะ คู้มครองเหล่านักเรียนในโรงเรียน มีเพียงแต่พนักงานรักษาความปลอดภัยอยู่หน้าโรงเรียนเท่านั้น จึง ถือได้ว่าโรงเรียนประมาทในการจัดการป้องกันความเสียหายอันจะเกิดแก่เด็กด้วยเหตุนี้โรงเรียนกับ เจ้าของสุนัขจึงต้องร่วมกันรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว เพื่อให้โรงเรียนนำความผิดพลาดครั้งนี้ไป ปรับปรุงระบบรักษาความปลอดภัยให้ดียิ่งขึ้น

5.7.3 กรณีใช้หลักความสัมพันธ์ด้านกฎหมายมาพิจารณา

ลูกค้ำกง v. ร้านค้าส่ง (宫顾客人诉大规模商店)⁸⁶ การประกอบธุรกิจขายสินค้าขายส่ง ได้ ขายสินค้าให้กับร้านค้าปลีกไป โดยสินค้านั้นได้มีการใช้ลวดเย็บกระดาษเย็บปิดฝาถุงไว้ ต่อมาร้านค้า ปลีกก็ได้นำสินค้านั้นแยกมาขายต่อให้แก่ลูกค้า ซึ่งตอนแกะออกจากแพ็คนั้นร้านค้าปลีกมิได้ถอดลวด เย็บกระดาษออก แต่ใช้วิธีดึงสินค้าออกจากแพ็ค เป็นเหตุให้ลวดเย็บกระดาษงอ และหลุดลงไปใน สินค้าข้างในในที่สุด ทำให้ลูกค้ำกง (宫) ที่ซื้อสินค้าชิ้นนั้นไปได้กลิ่นลวดเย็บกระดาษเข้าไป กรณีนี้ไม่ สามารถพิสูจน์ได้ว่าลวดเย็บกระดาษนั้นมาจากร้านค้าปลีก หรือว่ามาจากร้านค้าส่ง กรณีนี้ศาลได้

⁸⁵ ไม่ปรากฏผู้แต่ง, วิเคราะห์คำพิพากษา, “หนังสือพิมพ์จีนอง” (14 มิถุนายน 2012)

⁸⁶ ไม่ปรากฏผู้แต่ง, คำพิพากษาศาลตีพิมพ์ v. ลี้จวิน, [online] 2009 <http://china.findlaw.cn/shpc/shpc/zrpc/2740.html>, สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2556

พิพากษาว่า การกระทำละเมิดของบุคคลที่สามนั้น เกินความสามารถของผู้ประกอบการร้านค้าส่งที่จะคาดเห็นได้ ด้วยเหตุนี้การกระทำของผู้ประกอบการร้านค้าส่งจึงไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลแต่อย่างใดผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดกับลูกค้า

หวังกั๋ง v. ลี้จวิน (王刚某诉丽君某)⁸⁷ ลี้จวินได้ได้ทำการตบเบา ๆ ที่ศีรษะด้านหลังของหวังกั๋ง โดยมีเจตนาที่จะเล่นสนุก เป็นเหตุให้หวังกั๋งเป็นลมหมดสติล้มลงกับพื้น และเสียชีวิตในเวลาต่อมาที่โรงพยาบาล ตามรายงานการชันสูตรของโรงพยาบาล ความตายของหวังกั๋งมีสาเหตุมาจากอาการบาดเจ็บที่สมอง ซึ่งก่อนที่หวังกั๋งจะเสียชีวิตไม่มีผู้ใดทราบว่าเขาได้รับบาดเจ็บที่สมอง และไม่มีผู้ใดเข้าใกล้เขาก่อนที่เขาจะหมดสติล้มลง ดังนั้นจึงพิจารณาได้ว่าความตายของหวังกั๋งมาจากการที่ลี้จวินใช้มือตบหัวเขาที่ด้านหลัง เพียงแต่ลี้จวินไม่ได้อยู่ในสภาพที่จะสามารถคาดเห็นได้ถึงความตายของหวังกั๋ง ด้วยเหตุนี้ลี้จวินจึงไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความตายของหวังกั๋ง เนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

หวังกู่ฉิน v. หลี่เจี๋ยเจียให้รับผิดชอบ (王桂琴某诉李雪捷某责任纠纷案)⁸⁸ ขณะที่สามีของจำเลยกำลังขี่จักรยานซึ่งไม่มีเบรคมือมาด้วยความเร็ว ก็ได้ชนกับโจทก์ซึ่งกำลังขี่จักรยานสวนมาในทางตรงข้าม ซึ่งการชนดังกล่าวนี้ทำให้สามีของโจทก์ล้มลงกับพื้นและหมดสติ และได้เสียชีวิตขณะถูกนำตัวส่งโรงพยาบาล โจทก์ในคดีนี้เรียกร้องว่าความตายของสามีมีสาเหตุมาจากการกระทำของจำเลย

ศาลตัดสินว่า ความตายของสามีโจทก์นั้นเป็นผลมาจากสมองเสียเลือดมาก อันเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ใช่เหตุใกล้ชิดกับการกระทำละเมิดของจำเลย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งจำเลยไม่สามารถคาดเห็นได้ถึงความตายของสามีโจทก์ คำฟ้องของโจทก์จึงตกไป

นายอู๋ v. มณฑลอันฮุยและบริษัทผู้ปล่อยกระแสไฟฟ้า (吴某诉安徽省与高压线路管理单位阜阳某电力公司法庭)⁸⁹ ตอนเช้าของวันที่ 9 กรกฎาคม 2003 ในเมืองหลิงฉวน (临泉) มณฑลอันฮุย (安徽) นายเซี่ยน (县) กับนายอู๋ (吴) เป็นเพื่อนร่วมงานกัน ทั้งคู่ได้ชวนกันไปตกปลา

⁸⁷ ye lin, *The Tort System in China*, : 159

⁸⁸ หลี่ซื่อตง, คำพิพากษาคดีความรับผิดชอบตามกฎหมายลักษณะละเมิด, [ออนไลน์] 2000 จาก : http://www.law-lib.com/flsz/sz_view.asp?no=1483 [李显冬, 侵权责任法经典案例释论, [网上] 2000 从 : http://www.law-lib.com/flsz/sz_view.asp?no=1483, 八月十四日]

⁸⁹ หลิวซินผิง, ศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด, หน้า 200 [刘信平, 侵权中的因果关系理论之研究, 第200页]

กันที่แม่น้ำแห่งหนึ่ง ในสถานที่นั้นเนื่องจากเป็นพื้นที่เหนือเขื่อน จึงได้มีสายไฟฟ้ากำลังสูง ซึ่งอยู่สูง 7.5 เมตร จากพื้นดินโยงใยไปมา ขณะที่นายอู่สั่วบัดสายเบ็ดเพื่อจะตกปลา สายเบ็ดได้ไปเกี่ยวถูกสายไฟฟ้า และด้วยเนื่องจากคันจับเบ็ดของนายทำด้วยตะกั่วคาร์บอน ซึ่งเป็นสื่อนำกระแสไฟฟ้า นายอู่จึงถูกไฟช็อตได้รับบาดเจ็บ นายอู่ได้ถูกนำตัวส่งโรงพยาบาลเขต แพทย์ประเมินความเสียหายของร่างกายอยู่ที่ระดับ 8 นายอู่ได้ฟ้องมณฑลอันฮุย (安徽) และบริษัทผู้ปล่อยกระแสไฟฟ้า ให้รับผิดชอบค่าสินไหมทดแทนแก่ตนเป็นจำนวนเงินมากกว่า 79,000 หยวน ในคดีนี้ศาลตัดสินว่า มณฑลอันฮุย (安徽) และบริษัทผู้ปล่อยกระแสไฟฟ้าจำต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดแก่นายอู่ เพราะมณฑลอันฮุย (安徽) และบริษัทผู้ปล่อยกระแสไฟฟ้าไม่นำปลอกหุ้มกันกระแสไฟฟ้ามาหุ้มรอบสายไฟให้ดีย่อมที่จะคาดการณ์ได้ว่าไฟฟ้านั้นอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นได้ มณฑลอันฮุย (安徽) และบริษัทผู้ปล่อยกระแสไฟฟ้าจึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว ส่วนค่าเสียหายที่ต้องจ่ายนั้นให้พิจารณาตามระดับของการกระทำละเมิดแต่ละบุคคล ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 14 แห่งประมวลกฎหมายความรับผิดเพื่อละเมิดแห่งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน* ว่าการพิจารณาความรับผิดของผู้กระทำละเมิดกรณีที่มีผู้กระทำละเมิดมากกว่า 1 คนนั้นให้พิจารณาจากระดับของการกระทำละเมิดแต่ละบุคคล

นายไป๋ (B) v. โรงแรมห้าดาว (白某诉五星旅馆)⁹⁰ ในวันที่ 23 สิงหาคม คริสต์ศักราช 1998 เหตุเกิดขึ้นที่โรงแรมระดับห้าดาวแห่งหนึ่ง ในช่วงบ่าย เวลา 16.40 น. นาย B ได้เข้าไปทำร้าย นาย A ที่พักอาศัยอยู่ในโรงแรมจนถึงแก่ความตายและได้ปล้นทรัพย์ของนาย A ไป เป็นจำนวนเงิน 280,000 หยวน ในช่วงก่อนที่นาย A จะถูกทำร้ายนาย B ได้ขึ้น - ลงลิฟท์ถึง 7 ครั้ง ซึ่งทางโรงแรมได้สอบถามไปยังเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ทำการลงทะเบียนเข้าพักจึงทราบว่านาย B นี้ไม่ได้ลงทะเบียนเข้าพัก แต่ทางโรงแรมก็นิ่งเฉย เพราะคาดไม่ถึงว่าจะเกิดเหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้น เนื่องจากโรงแรมมีระบบในการให้ความคุ้มครองตรวจสอบด้านความปลอดภัยที่มีมาตรฐาน มีหน้าที่ยังมีพนักงานคอยลาดตระเวนตรวจตราตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อดูแลในเรื่องความปลอดภัยทางด้าน ชีวิต ทรัพย์สิน ของผู้เข้าพัก

* Article 14 The respective compensation amounts of the persons to take the joint and several liability shall be determined based on their respective degree of responsibility; if it is difficult to determine the foregoing, they shall equally assume the compensation liability. (第十四条 连带责任人根据各自责任大小确定相应的赔偿数额; 难以确定责任大小的, 平均承担赔偿责任。)

⁹⁰ หลิวซินผิง, ศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด, หน้า 149 - 151 [刘信平, 侵权中的因果关系理论之研究, 第149 - 151页]

กรณีดังกล่าว ผลคือการตาย และความเสียหายด้านทรัพย์สินของนาย A มีความสัมพันธ์กับการประสานงาน และการรักษาระบบความปลอดภัยของโรงแรมหรือไม่

จากตัวอย่างดังกล่าวทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือระหว่างโรงแรมและนาย A เอง อันเป็นความสัมพันธ์ที่มีอยู่ตามสัญญาเข้าพักโรงแรม เพื่อการรับประกันความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาเข้าพัก ซึ่งโรงแรมควรปฏิบัติตามข้อผูกพันตามสัญญาในการให้การป้องกันความปลอดภัยแก่ผู้เข้าพักอันเป็นหน้าที่อันดับหนึ่งในเรื่องของการให้บริการของโรงแรม ไม่ว่าจะในตัวของบุคคลและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวที่มาเข้าพักในโรงแรมด้วยการนี้ทางโรงแรมจึงควรให้แน่ใจว่ามาตรการรักษาความปลอดภัย ในสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมภายนอกมีความปลอดภัยสำหรับผู้เข้าพัก อย่างไรก็ตามในกรณีดังกล่าวนี้ โรงแรมไม่สามารถตอบสนองภาระผูกพันตามสัญญาที่จะให้ความปลอดภัยแก่ผู้เข้าพักได้อย่างสมบูรณ์เหมาะสม อันเป็นเหตุให้นาย B บุคคลที่สามมีโอกาสที่จะเข้าไปกระทำการละเมิดแก่นาย A

กรณีนี้ศาลได้ตัดสินว่า บุคคลที่สามคือ นาย B ได้รับโอกาสจากบุคคลที่มีอำนาจคือโรงแรมที่เปิดโอกาสให้ตัวเองเข้ามา ถึงแม้การก่อความเสียหายของนาย B จะเป็นสิ่งที่ยากแก่การคาดเดา แต่ก็ไม่ใช่จะไม่สามารถคาดเดาได้ ในเมื่อนาย B ได้ขึ้น – ลงลิฟท์ ถึง 7 ครั้ง และทางโรงแรมก็ได้ตรวจพบว่านาย B ไม่ได้เป็นผู้เข้าพักในโรงแรม แต่โรงแรมก็ทำนิ่งเฉย ถ้าหากโรงแรมมีการรักษาความปลอดภัยที่มากกว่านี้อันตรายที่จะเกิดขึ้นก็จะลดลง นาย A คงไม่ถูกฆ่าตาย การบริการด้านความปลอดภัยเป็นหน้าที่หลักของโรงแรม ดังนั้นโรงแรมจึงต้องรับผิดชอบในเหตุการณ์นี้ คือทางโรงแรมที่ต้องจ่ายค่าเสียหายให้กับผู้ปกครองของนาย A ผู้ตาย และนำบทเรียนนี้มาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของโรงแรมให้ดียิ่งขึ้น

5.8 ความเห็นของนักกฎหมาย

5.8.1 ฝ่ายที่เห็นด้วยกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในกฎหมาย ลักษณะละเมิดในปัจจุบัน

ความเห็นของนักกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนส่วนใหญ่⁹¹ เห็นว่า การผิดหน้าที่ตามสัญญา หรือการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกรณีการกระทำละเมิดมีลักษณะที่เหมือนกัน เช่น ในสัญญาซื้อขาย ผู้ขายไม่ได้แจ้งผู้ซื้อในเรื่องคุณสมบัติของสินค้า หรือ

⁹¹ ฟางหมิง, “ทฤษฎีที่ใช้ตัดสินหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน”, : 70 - 71 [芳明, “论我国侵权法因果关系理论的构建”, : 第70 - 71页]

วิธีใช้ ทำให้ผู้ซื้อได้รับความเสียหาย ผู้ซื้อสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากผิดสัญญา และให้ชดใช้ค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญา เพื่อเป็นการให้การจูงใจแก่ผู้เสียหาย

จากคำพิพากษาของศาลในคดี นายไป่ (B) v. โรงแรมห้าดาว (白某诉五星旅馆) ข้างต้น จะเห็นว่า การกระทำของโรงแรมส่งผลเป็นการเปิดโอกาสให้นาย B เข้ามาทำร้ายนาย A ซึ่งเหตุดังกล่าวนี้เกิดจากการประสานงาน งานด้านการรักษาความปลอดภัยของโรงแรม จึงเปรียบเสมือนการผิดสัญญา จึงควรนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในลักษณะสัญญา มาปรับใช้ในกฎหมายลักษณะละเมิด

อย่างไรก็ตาม หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นก็ได้มีการนำหลักความคาดหมายซึ่งเป็นหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาของสาธารณรัฐประชาชนจีนมาใช้ ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้กฎหมายเป็นระบบเดียวกัน นอกจากนี้ หลักการคาดหมายนี้ยังเป็นหลักที่ใช้อยู่ในระบบ common law อีกด้วย ซึ่งในประเทศ ระบบ common law ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ซึ่งการที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนำหลักที่มีใช้อยู่ในระบบ common law มาใช้กับกฎหมายของตนก็อาจจะช่วยให้การปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลประสบความสำเร็จได้

ท่านฟางหมิง (方明) เห็นว่า⁹² แม้ว่า กฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนจะไม่มีบทบัญญัติ หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้อย่างชัดเจนในดับบทกฎหมาย แต่ก็หาเป็นอุปสรรคต่อการพิจารณาตัดสินคดี ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของผู้พิพากษาไม่ ในมุมมองกลับกัน ยังเป็นผลดี และสามารถเอื้ออำนวยความยุติธรรมให้แก่คู่ความได้ เนื่องจากเป็นการเปิดช่องให้ผู้พิพากษาสวมใส่หน้ากาก เจตนาทางกฎหมาย และมาตรฐานที่แตกต่างกันมาใช้ประกอบในการพิจารณาตัดสินได้ เอื้อต่อการอำนวยความยุติธรรม แต่หากว่ามีการบัญญัติหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเป็นลายลักษณ์อักษร อาจจะทำให้เกิดปัญหาตามมาได้ เนื่องจากปัญหาและคดีที่เกิดขึ้นล้วนเปลี่ยนแปลงไปไม่หยุดนิ่งตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีคดีรูปแบบใหม่เข้ามา ผู้พิพากษาจะถูกผูกมัดไว้ด้วยตัวบทบัญญัติของกฎหมาย ไม่สามารถนำหลักอื่นๆ มาปรับใช้เพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นได้

⁹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 70

5.8.2 ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในกฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบัน

ท่านหลิวซินผิง (刘信平)⁹³ เห็นว่า หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนนั้น มีปัญหาที่ปัจจุบันยังแก้ไม่ได้คือ ในการศึกษาหรือการหาข้อเท็จจริงในคดีไม่สามารถกำหนดหลักที่จะพิจารณาได้ว่า อย่างไรถึงเรียกว่าเหตุที่จำเป็น อย่างไรถึงจะเรียกว่าคาดเห็นได้ และอย่างไรเรียกว่าเป็นสาเหตุที่มีความเหมาะสมกับความเสียหาย

ดังนั้นความคิดของท่านหลิวซินผิง เห็นว่า หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนยังไม่มีที่เหมาะสม เพราะสมควรจะมีหลักที่แน่นอนตายตัวมากกว่านี้ ซึ่งหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นเป็นระบบมากกว่า สมควรที่จะนำมาปรับใช้กับความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ท่านเยียนเสี่ยวลี่ (闫晓丽) เห็นว่า การใช้ทฤษฎี 2 ขั้นตอนในการตัดสิน คือความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริง กับความสัมพันธ์ด้านกฎหมายในการตัดสินนั้นทำให้เกิดความยุ่งยากในการพิจารณา ซึ่งความจริงแล้วกฎหมายลักษณะละเมิดกับกฎหมายอาญานั้นไม่ต่างกัน กฎหมายลักษณะละเมิดเป็นส่วนที่แยกออกมาจากกฎหมายอาญา จะต่างกันก็แค่ทางกฎหมายอาญานั้นมีหลักยกผลประโยชน์ให้แก่จำเลยกรณีเกิดข้อสงสัยเท่านั้น ท่านเยียนเสี่ยวลี่ (闫晓丽) จึงเห็นว่า ควรอาศัยเงื่อนไขหรือทฤษฎีความเท่ากันแก่เหตุมาใช้ในการพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด⁹⁴

ท่านฉูปินหวา (涂斌华) เห็นว่า⁹⁵ หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดยังคงมีความล้าหลังอยู่มาก บางหลัก บางทฤษฎีที่นำมาจากต่างประเทศนั้น ก็มีการ

⁹³ หลิวซินผิง, ศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด, หน้า 149-151 [刘信平, 侵权中的因果关系理论之研究, 第149-151页]

⁹⁴ เยียนเสี่ยวลี่, “ปัญหาการหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด - ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล”, : 50 [闫晓丽, “侵权行为法上因果关系问题探讨 - 第三因素介入的因果影关系认定” : 第50页]

⁹⁵ ฉูปินหวา, “การศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยฮวาตงเจียงฝ่า, 2003. [涂斌华, “侵权行为法上因果关系理论研究”, 硕士论文, 法学院 华东政法学院, 2003]

นำมาใช้เพียงแค่นี้ ยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ตายตัว ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์มากมายที่เกิดขึ้นได้อย่างเพียงพอ เหมาะสม ไม่เอื้ออำนวยต่อการอำนวยความสะดวกและการพัฒนา ศึกษาค้นคว้าวิจัย ดังนั้นการศึกษาพัฒนา และการวิจัยที่มีประสิทธิภาพหลัก ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดในเชิงลึกจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวในการปรับใช้

ท่านจางหวี่หมินและหลี่อี่ซิง (张玉敏, 李益松) เห็นว่า⁹⁶ หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในปัจจุบันมีความซับซ้อน ยากที่จะทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกันได้ ทำให้ผู้พิพากษา ตุลาการจำเป็นต้องอาศัยดุลพินิจในการตัดสิน จึงควรจะมีการกำหนดทฤษฎี "มาตรฐานเดียว" ขึ้นและปรับให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายลักษณะละเมิด

เพียงแต่ในปัจจุบันนั้นหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ได้มุ่งเน้นแต่หลักคาดเห็นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น อย่างไรก็ตามหลักคาดเห็นนี้ไม่ได้เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดในการพิจารณา อันเนื่องมาจากความเสียหายใดเป็นความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดสามารถคาดเห็นได้นั้น เป็นประเด็นที่ยากต่อการพิจารณาว่าความเสียหายใดที่ผู้กระทำละเมิดคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้ และความเสียหายใดเป็นความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดไม่สามารถคาดเห็นได้ ส่งผลให้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไม่สามารถที่จะเป็นหลักที่จะกำหนดความรับผิด แก่ผู้กระทำละเมิดอย่างสมบูรณ์

ด้วยเหตุนี้ ท่านจางหวี่หมินและหลี่อี่ซิง (张玉敏, 李益松) จึงเห็นว่า หลักคาดเห็นจึงควรจะนำไปใช้กับการกระทำประเภทเท่านั้น อันเป็นการคุ้มครองผู้กระทำละเมิดซึ่งมิได้มีเจตนา

ท่านหยางลี่ซิ่น (楊立新) เห็นว่า⁹⁷ การนำหลักกฎหมายจากต่างประเทศ ไม่ว่าจะ เป็นกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น กฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และกฎหมายของแองโกล – อเมริกัน ซึ่งบางประเทศก็มีระบบกฎหมายเดียวกัน คือ ระบบ Civil law แต่บางประเทศก็ใช้ระบบ Common law ซึ่งเป็นระบบกฎหมายที่แตกต่างกันกับของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มิใช่เป็นการทำให้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลสมบูรณ์ขึ้น แต่จะเป็นการทำลายหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของตัวเอง และของต่างประเทศที่ได้ประเทศสาธารณรัฐ

⁹⁶ จางหวี่หมิน, หลี่อี่ซิง, "ผลกระทบของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด"; 5 - 7 [张玉敏, 李益松, "侵权法上因果关系理论的反思, 第5-7页"]

⁹⁷ หยางลี่ซิ่น, หนึ่งร้อยปีของประวัติศาสตร์กฎหมายลักษณะละเมิดจีนและการพัฒนาการในศตวรรษใหม่; 27 - 28 [楊立新, 中國侵權行為法的百年歷史及其在新世紀的發展; 27 - 28]

ประชาชนจีนได้ไปนำหลักมาอีกด้วย เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น ยังมีข้อบกพร่องหลายประการและยังขาดความสมบูรณ์อยู่มาก นอกจากนี้การที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้คัดลอกกฎหมายมาจากประเทศต่างๆ ทำให้ขาดเอกลักษณ์ของประเทศตนเอง สิ่งที่ใช้ในประเทศอื่นแล้วสัมฤทธิ์ผลใช้ว่าจะนำมาใช้ในอีกประเทศหนึ่งได้เสมอไป ความคิดที่ว่า การทำตามประเทศประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศแองโกล – อเมริกัน ที่ประสบความสำเร็จในการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลมาแล้วนั้น เป็นความคิดที่หวั่นไหวเกินไป และไม่สามารถแสดงถึง การพัฒนา และนวัตกรรมของประเทศให้เป็นที่ประจักษ์แก่ประเทศเพื่อนบ้านได้

ท่านหวงเหวินหวง (黄文煌) เห็นว่า⁹⁸ หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความซับซ้อนและขัดแย้งมาอย่างยาวนาน อันเต็มไปด้วยความคิดเห็นของนักวิชาการโบราณและนักวิชาการสมัยใหม่ โดยเฉพาะความรับผิดชอบข้อสมมุติฐานเป็นหลักที่กว้างมาก และจุดบกพร่องของทฤษฎีนี้มีปรากฏให้เห็นกันอยู่บ่อยๆ ผู้เสียหายเพียงแต่พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนเองนั้นได้รับความเสียหายก็มีความเพียงพอแล้ว นอกเหนือจากนั้นการพิจารณาน่าว่า ความเสียหายที่ว่านั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของจำเลยหรือไม่ ศาลจะเป็นผู้ดำเนินการพิจารณาเองทั้งหมด แต่ในทางปฏิบัติ ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาก็ใช้บุคคลเดียวกันทุกคดี ในบางคดีซึ่งมีเท็จจริงที่คล้ายกัน บางครั้งคำพิพากษาก็ออกมาต่างกัน ทำให้เกิดการสะสมของปัญหา ก่อให้ไม่มีบรรทัดฐานที่แน่นอนในการพิจารณาคดี ทำให้กฎหมาย คำพิพากษาที่ออกมาไม่มีเอกภาพ จนถึงปัจจุบันปัญหานี้ก็ยังมิได้มีการลงมติเป็นเอกฉันท์ในแนวทางการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างการทำกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด

เยี่ยหลิน (叶林) เห็นว่า⁹⁹ การที่ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างการทำกระทำและผลมีการนำหลักความคาดเห็นมาปรับใช้ในการพิจารณา เห็นว่าเป็นการไม่ถูกต้องนัก เนื่องจากเป็นสิ่งใดเป็นสิ่งที่คาดเห็นได้หรือคาดเห็นไม่ได้นั้นเป็นการยากต่อการพิจารณา เมื่อคดีมาสู่ศาลจำเลยก็จะอ้างว่าตนนั้นไม่สามารถคาดเห็นถึงความเสียหายเสมอ เป็นเหตุให้ผู้พิพากษาทำคำพิพากษาตัดสินได้ยาก

นอกจากนี้ การนำหลักความคาดเห็นมาปรับใช้ในการพิจารณาโดยไม่มีกรอบแยกแยะนั้น ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่กรณี ด้วยเหตุนี้จึงควรที่จะกำหนดหลักการมาตรฐานที่แน่นอน เป็น

⁹⁸ หวงเหวินหวง “ทฤษฎีความรับผิดชอบข้อสมมุติฐานในกฎหมายลักษณะละเมิด” : 535 [黄文煌, “论侵权法上的假设因果关系”, : 535]

⁹⁹ ye lin, *The Tort System in China*, : 153, 155

หนึ่งเดียวไว้เพื่อให้การปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างกระทำและผลมีมาตรฐาน จึงควรกำหนดแยกแยะออกเป็น ความเสียหายในกรณีที่ผู้ก่อความเสียหายเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เช่น แพทย์ ทนายความ และความเสียหายในเหตุการณ์ผู้ก่อความเสียหายเป็นบุคคลธรรมดาทั่วไป เนื่องมาจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาตรฐานความระมัดระวังจึงจะต้องสูงกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป ด้วยเพราะการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถนี้เองการนำหลักความคาดเห็นมาใช้ในการพิจารณาบุคคลประเภทนี้จึงเป็นการไม่เหมาะสม เนื่องจากความสามารถในการคาดเห็นถึงความเสียหายนั้นจะแปรเปลี่ยนไปตามความรู้ความสามารถของบุคคล ถ้าผู้นั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาก ก็ย่อมสามารถคาดเห็นความเสียหายได้เกือบทุกสิ่ง แต่ถ้าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถน้อย ย่อมที่จะไม่สามารถคาดเห็นความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ดังนั้นการนำหลักความคาดเห็นมาใช้พิจารณาโดยไม่แบ่งแยกจึงเป็นการไม่เหมาะสม ดังนั้นถ้าหากบุคคลผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ได้กระทำละเมิดขึ้นและความเสียหายนั้นบุคคลธรรมดาทั่วไป หรือวิญญาณสามารถคาดเห็นได้ บุคคลผู้ที่มีความรู้ความสามารถนั้นจะต้องรับผิดชอบแม้ว่าตนจะไม่ได้คาดเห็นความเสียหายดังกล่าวก็ตาม

ท่านหูหลี่อิน (胡吕银)¹⁰⁰ หลักความสัมพันธ์ระหว่างกระทำและผลของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น เป็นหลักที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากนอกจากจะเป็นหลักที่จำกัดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิดแล้ว ยังเป็นหลักที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอีกด้วย หากหลักความสัมพันธ์ระหว่างกระทำและผลของประเทศใดสามารถตอบสนองหลักการ 2 หลักข้างต้นได้อย่างครบถ้วนก็จะถือว่าประเทศนั้นได้ประสบความสำเร็จในการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างกระทำและผลอย่างแท้จริง

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนแม้เป็นอีกประเทศหนึ่งในจำนวนประเทศต่างๆ มากมายที่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างกระทำและผลหนัก แต่อย่างไรก็ตามก็หาใช่ว่าหลักความสัมพันธ์ระหว่างกระทำและผลที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจะไม่มีข้อดีเสียเลย การแยกพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างกระทำและผลออกเป็น 2 ขั้นตอนนั้น เป็นเรื่องที่ถูกต้องเนื่องจากจะสามารถถ่วงดุลผู้กระทำที่แท้จริงที่เป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหายเท่านั้นจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนี้ยังมีกรนำหลักการคาดเห็นมาเป็นตัวพิจารณาอีกด้วย ซึ่งสามารถตอบสนองหลักการข้อที่ 1 ได้เป็นอย่างดี

¹⁰⁰ หูหลี่อิน, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างกระทำและผลในกฎหมายละเมิด – พิจารณาจากระบบกฎหมายสองระบบ, : 57 [胡吕银,论侵权行为法上的因果关系—兼评因果关系两分法, 第57页]

อย่างไรก็ตามการประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนยังต้องการการพัฒนาปรับปรุงหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลอยู่อีกมากเพื่อให้สามารถตอบสนองหลักการ 2 หลักข้างต้นได้อย่างครบถ้วน

5.9 ปัญหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

การพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีความสัมพันธ์กับการกระทำหรือไม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหรือไม่ อันดับแรกควรพิจารณาว่าการกระทำและผลที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายหรือไม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกระทำจะเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาถึงความรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น ซึ่งการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้นจะใช้ ความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริง และความสัมพันธ์ด้านกฎหมายมาเป็นตัวพิจารณาตัดสิน ซึ่งเป็นการพิจารณากลับกรองการกระทำของผู้กระทำละเมิด

นอกจากนี้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของสาธารณรัฐประชาชนจีนมีการจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิดไว้ ซึ่งเป็นผลดีต่อผู้กระทำละเมิด และก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้กระทำละเมิด อันจะทำให้ผู้กระทำละเมิดรับผิดชอบในความเสียหายเฉพาะที่เกิดจากการกระทำของตนเท่านั้น¹⁰¹ ซึ่งก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้กระทำละเมิด

อย่างไรก็ตามทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีทั้งข้อดี และข้อเสีย ซึ่งหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของสาธารณรัฐประชาชนจีนก็เช่นกัน ปัญหาของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเป็นปัญหาอีกปัญหาหนึ่งที่ซับซ้อนของกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งความขัดแย้งในเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเริ่มขึ้นในปีคริสต์ศักราช 2001 อันเป็นปัญหาที่ได้รับการโต้เถียงกันมากที่สุดในแวดวงกฎหมาย ซึ่งนักวิชาการ ผู้พิพากษา¹⁰² ต่างก็เสนอแนวความคิดต่างๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล แต่กับได้ผลในทางตรงกันข้าม คือยิ่งทำให้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัญหาของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถแยกได้เป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประการแรก ปัญหาในเรื่องการพิจารณาว่าเหตุแทรกแซงใดเป็นเหตุแทรกแซงที่มีความเพียงพอที่สามารถตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลง อันทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของผู้ก่อความเสียหายและผลคือความเสียหายนั้นไม่มีอยู่ ทำให้ผู้ก่อความเสียหายไม่ต้องรับ

¹⁰¹ เรื่องเดียวกัน

¹⁰² จางหวิหมิน, หลี่อู๋ซิง, “ผลกระทบของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด”, : 1 [张玉敏, 李益松, “侵权法上因果关系理论的反思 第1页”]

ผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น¹⁰³ ซึ่งในปัจจุบันประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้นำหลักคาดเห็นมาปรับใช้ในการพิจารณา แต่ว่าหลักคาดเห็นไม่ใช่ทฤษฎีเพียงทฤษฎีเดียวที่จะสามารถนำมาใช้จำกัดความรับผิดของผู้กระทำละเมิดได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม เป็นไปได้ที่จะกำหนดความค่าสินไหมทดแทนหรือความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิดโดยอาศัยแต่หลักความคาดเห็นของผู้กระทำละเมิดเพียงอย่างเดียว จนละเลยที่จะพิจารณาความสัมพันธ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

หลักการคาดเห็น ไม่ได้เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดในการพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล อันเนื่องมาจากความเสียหายใดเป็นความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดสามารถคาดเห็นได้นั้น เป็นประเด็นที่ยากต่อการพิจารณาว่าความเสียหายใดที่ผู้กระทำละเมิดคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้ และความเสียหายใดเป็นความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดไม่สามารถคาดเห็นได้ อันทำให้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมีลักษณะเป็นนามธรรมมากเกินไป¹⁰⁴ ตามปัญหาดังกล่าวจึงอาจกล่าวได้ว่า แม้ศาลจะพิพากษาให้ผู้กระทำละเมิดรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่ก็ใช้ว่าความเสียหายดังกล่าวมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

จากปัญหาทั้งหลายดังกล่าว จึงทำให้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นนามธรรม ไม่แน่นอนในการพิจารณาตัดสินความรับผิดของผู้กระทำละเมิดหลักคาดเห็นจึงสมควรที่จะนำมาใช้กับการกระทำประเภทเท่านั้น

ประการที่สอง แม้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของสาธารณรัฐประชาชนจีนจะได้วางหลักไว้อย่างมีขั้นตอน แต่ในปัจจุบันการที่ศาลจะใช้แนวความคิดใดมาตัดสินคดีนั้นล้วนขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลทั้งสิ้น กฎหมายที่มีการใช้มาตั้งแต่อดีตได้มีการนำมาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคปัจจุบันมากขึ้น เมื่อเกิดเหตุการณ์ทั้งที่เกิดประจำหรือแปลกพิเศษต้องใช้ประสบการณ์ในการพิจารณาเป็นอันดับแรกๆ เนื่องจากสภาวะในปัจจุบันที่สภาพสังคมเริ่มเสื่อมลง ทำให้ผู้คนมักได้รับอันตราย เมื่อสังคมมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นผลหรือความเสียหายที่ตามมานั้นก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม¹⁰⁵

¹⁰³ เหยียนเสี่ยวลี่, "ปัญหาการหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด - ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล", : 50 [闫晓丽, "侵权行为法上因果关系问题探讨 - 第三因素介入的因例影关系认定": 第50页]

¹⁰⁴ อุปินทวา, "การศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด", วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยฮวงตงเจียงฝัว, 2003. [涂斌华, "侵权行为法上因果关系理论研究", 硕士论文, 法学院 华东政法学院, 2003]

¹⁰⁵ จางหวี่หมิน, หลี่ซู่ซิง, "ผลกระทบของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด", : 7 [张玉敏, 李益松, "侵权法上因果关系理论的反思, 第 7 页]

ในทางปฏิบัติผู้พิพากษาต่างก็มีความเข้าใจ และความเชื่อ ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้นขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้พิพากษาแต่ละท่าน ทำให้การปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้นไม่มีหลักการทางกฎหมายที่เป็นเอกภาพ อย่างเช่น หลักการคาดเห็นถึงความเสียหายของผู้กระทำละเมิด บางกรณี การจะตัดสินว่าความเสียหายใดเป็นความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดคาดเห็นได้ บางครั้งผู้พิพากษาก็พิจารณาโดยอาศัยพื้นฐานประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของประชาชน แต่บางกรณีผู้พิพากษาก็อาศัยหลักการของความเป็นธรรมและความยุติธรรมบนความคุ้นเคยของตนเองในการพิจารณาตัดสิน*

ปัจจุบันนี้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลยังอยู่ในขั้นตอนของการปรับปรุง¹⁰⁶ พัฒนาเพื่อปรับให้เข้ากับการพัฒนาการของกฎหมายลักษณะละเมิดที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ความต้องการของการพัฒนาของการ มีฉะนั้นแล้วความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิดมีแนวโน้มที่จะขยายไปเรื่อยๆ ซึ่งแนวโน้มของการพัฒนาการในอนาคต ของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล คือ การพยายามที่จะสร้างทฤษฎีใหม่อันเป็น "มาตรฐานเดียวและมีเสถียรภาพ" เพื่อลดความซับซ้อนลง อันนำไปสู่ความสับสนในทางปฏิบัติ และสามารถนำไปใช้ได้ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ

ประการที่สาม หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นการใช้ผสมกับกฎหมายสองระบบเข้าด้วยกันคือระบบ Common Law และระบบ Civil Law ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความไม่เหมาะสม และอาจเกิดความขัดแย้งกันได้¹⁰⁷ เนื่องจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นระบบ Civil Law ด้วยเหตุนี้จึงมีนักวิชาการเห็นว่าการเอากฎหมายจากประเทศระบบ Common Law มาใช้เป็นการไม่เหมาะสม¹⁰⁸

* กรณีนี้นักวิชาการบางท่านเห็นว่า เป็นหลักการที่ดีเนื่องจากมีความยืดหยุ่นทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ

¹⁰⁶ ye lin, *The Tort System in China*, : 153

¹⁰⁷ เรื่องเดียวกัน

¹⁰⁸ หูหลี่อิ่น, *ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด – พิจารณาจากระบบกฎหมายสองระบบ*, :

บทที่ 6

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

หลังจากที่ได้ทำการศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศ ไทย ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในบทที่ 3 – 5 ไปแล้ว ทั้งในขอบข่ายของกฎหมายอาญา กฎหมายลักษณะละเมิด และกฎหมายลักษณะสัญญา ในบทนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ และผลในกฎหมายลักษณะละเมิด ทั้งของประเทศไทย ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในประเด็นปัญหาต่อไปนี้

1. ปัญหาความสอดคล้องของการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลใน กฎหมายลักษณะละเมิด กับเจตนารมณ์ในการเยียวยาผู้เสียหายของกฎหมายลักษณะละเมิด
2. ปัญหาการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะ ละเมิดกับการจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิด
3. ปัญหาการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา มา ปรับใช้กับความรับผิดชอบเพื่อละเมิด

6.1 ปัญหาความสอดคล้องของการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลใน กฎหมายลักษณะละเมิดกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาผู้เสียหายของกฎหมายลักษณะละเมิด

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้นเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอย่าง ยิ่งในกฎหมายทั้งในกฎหมายอาญา กฎหมายลักษณะละเมิด และกฎหมายลักษณะสัญญา เนื่องมาจากเป็นหลักที่นำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ¹

1. กำหนดว่าบุคคลใดต้องรับผิดชอบในผลเสียหายที่เกิดขึ้น
2. กำหนดขอบเขตของค่าเสียหายที่จะต้องชดเชย

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของกฎหมายลักษณะละเมิด ในประเทศไทยนั้นพบว่า ใน อดีต ประเทศไทยยังไม่มี การแบ่งแยกกฎหมายลักษณะละเมิดออกจากกฎหมายอาญา จนกระทั่ง มาถึงสมัยกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ทรงทำการแยกผลของละเมิดออกจากกฎหมายอาญาอย่าง

¹ ศนันท์กรณ (จำปี) โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามิควรได้, หน้า 91-92

ชัดเจน และทรงได้ตั้งชื่อเหตุการณ์ละเมิดว่า “ประทุษร้ายทางแพ่ง” ทำให้ระบบกฎหมายของประเทศไทยสามารถแยกกฎหมายแพ่งออกจากกฎหมายอาญาได้อย่างชัดเจน ว่าความรับผิดทางละเมิดนั้นแตกต่างจากความรับผิดทางอาญา ละเมิดนั้นผู้ประทุษร้ายทางแพ่งจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ผู้ทำละเมิดต้องตกอยู่ในความผูกพันแห่งหนี้ตามกฎหมายแพ่งมิใช่กฎหมายอาญา ส่วนทางอาญานั้นผู้กระทำความผิดจะต้องเสียค่าปรับให้กับหลวงซึ่งเป็นโทษอันมีลักษณะเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดให้เช็ดหลาบ

อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีการแบ่งแยกความรับผิดทางแพ่งและความรับผิดทางอาญาออกจากกัน แต่จากการศึกษาทฤษฎี และเปรียบเทียบคำพิพากษากฎีกาต่างๆ พบว่าการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบันนี้ยังคงเป็นหลักเดียวกันกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญา คือ มีการนำทฤษฎีเงื่อนไข และทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้ในหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด เจกเช่นเดียวกับในกฎหมายอาญา ทำให้ส่งผลเสียต่อผู้กระทำละเมิดเป็นอย่างมาก เนื่องมาจากกฎหมายอาญากับกฎหมายแพ่งมีเจตนารมณ์ของกฎหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชนมีเจตนารมณ์ที่จะปกป้องคุ้มครองความสงบสุขของสังคม ด้วยเหตุนี้กฎหมายอาญาจึงมีการกำหนดโทษทางอาญาไว้ ซึ่งเป็นโทษเกี่ยวกับทางด้านเนื้อตัวร่างกาย เพื่อที่จะลงโทษการกระทำของคนที่ถูกกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้เกิดความเช็ดหลาบ

ส่วนในทางแพ่งในกฎหมายลักษณะละเมิดนั้นเป็นกฎหมายเอกชนมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองปกป้องสิทธิของเอกชนด้วยตนเอง เมื่อผู้ใดก่อความเสียหายให้กับเอกชน ด้วยเหตุนี้กฎหมายแพ่งจึงไม่มีการกำหนดโทษเกี่ยวกับเนื้อตัว ร่างกายเหมือนอย่างทางอาญา มีเพียงแต่กำหนดให้ผู้ที่ก่อความเสียหายจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้นให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย เพื่อเป็นการเยียวยา แก้ไข ให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเท่านั้น

เพราะฉะนั้นในทางปฏิบัติ การที่นักกฎหมายนำเอาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญามาปรับใช้ จึงเป็นการปรับใช้ที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาผู้เสียหายของกฎหมายลักษณะละเมิด ส่งผลให้ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดมากกว่าที่ควรจะเป็นดังจะเห็นได้จากคำพิพากษากฎีกาที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3 ซึ่งในส่วนนี้จะขอยกตัวอย่างคำพิพากษากฎีกา มา 2 คำพิพากษา เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า คำพิพากษากฎีกาทั้ง 2 นี้ ศาลได้มีการกล่าวถึงหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้อย่างชัดเจน มากกว่าคำพิพากษากฎีกาอื่นๆ*

* ในทางปฏิบัติ ในคำพิพากษานั้นมีเพียงส่วนน้อยที่จะมีการกล่าวถึง หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้ในคำพิพากษา จะมีก็เพียงแต่ใช้คำว่า เหตุโดยตรง ผลโดยตรง หรือ มีความเหมาะสมกับความเสียหายเท่านั้น โดยไม่มีการกล่าวถึงว่า อย่างไรถึงเรียกว่า เหตุโดยตรง ผลโดยตรง หรือ มีความเหมาะสมกับความเสียหาย แต่อย่างไร

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1898/2518** ที่มีการนำหลักทฤษฎีเจื่อนไซมาวินิจัย เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7973 – 7975/2548*** จะเห็นได้ว่า คำพิพากษาศาลฎีกาทั้ง 2 ฎีกานี้ มีข้อเท็จจริงที่เหมือนกัน คือการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน และมีบุคคลที่ 3 มาลักขโมยสิ่งของไปเหมือนกัน จะแตกต่างกันก็เพียงแต่ ศาลใช้ทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่แตกต่างกันเท่านั้น โดยคำพิพากษาศาลฎีกาปี 2518 ศาลได้นำทฤษฎีเจื่อนไซมาพิจารณา โดยให้เหตุผลว่า ถ้าหากจำเลยไม่กระทำละเมิดบุคคลที่ 3 ก็ไม่มีโอกาสที่จะลักขโมยสิ่งของไป แต่ในคำพิพากษาศาลฎีกาปี 2548 นั้น ศาลได้นำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาพิจารณา โดยให้เหตุผลว่า การที่เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนนั้น เป็นเรื่องปกติที่วิญญูชนสามารถคาดเห็นได้ว่าจะมีบุคคลผู้ไม่ปรารถนาดีมาลักขโมยสิ่งของไป แต่ไม่ว่าศาลจะนำทฤษฎีใดมาพิจารณา ผลคำพิพากษาก็ไม่แตกต่างกัน คือ จำเลยจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่บุคคลที่ 3 ลักขโมยไปอยู่นั่นเอง อันก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่จำเลย เนื่องจากอันที่จริงแล้วจำเลยมิได้ลักขโมยยางรถยนต์ไปแต่อย่างใด หากสมมติว่า สามารถนำตัวคนร้ายที่มาลักขโมยทรัพย์สินไปมาขึ้นศาล เป็นจำเลยร่วม กับจำเลยได้ คำพิพากษาก็คงจะเปลี่ยนแนวไป คงไม่พิพากษาให้จำเลยต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินด้วย เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นจะทำให้โจทก์ได้รับค่าสินไหมทดแทนมากกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกามาแล้วในบทที่ 3 พบว่าในทางปฏิบัตินักกฎหมายไทยและศาลฎีกาก็ยังคงนำทฤษฎีเจื่อนไซมาและทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้ทั้งสิ้น ถึงแม้จะมีบางคำพิพากษาศาลฎีกาบางอันที่นำหลักความคาดเห็นของผู้กระทำละเมิดมาพิจารณา แต่ก็เป็นส่วนน้อย เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1252/2521 และ 981/2531†

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบันนั้นยังมีปัญหา หากนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญามาปรับใช้กับกฎหมายลักษณะละเมิดจะเกิดความไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตัวเองมิได้ก่อให้เกิดขึ้นด้วย จึงเปรียบเสมือนกับลงโทษผู้กระทำละเมิดดังเช่นที่มีอยู่ในกฎหมายอาญา ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาผู้เสียหายของกฎหมายแพ่ง

นอกจากนี้ยังเป็นสาเหตุให้ความรับผิดชอบที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับหรือค่าสินไหมทดแทนที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องชดใช้นั้นไม่สามารถสะท้อนการกระทำของผู้กระทำละเมิดได้อย่างแท้จริง

** ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 หน้า 70

*** ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 หน้า 72

† ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 หน้า 81

เนื่องจากถ้าหากยังถือหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลตามกฎหมายอาญาก็จะเปรียบเทียบเป็นการลงโทษผู้กระทำละเมิด เป็นเหตุให้ผู้กระทำละเมิดอาจจะต้องรับผิดชอบมากกว่า ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของผู้กระทำละเมิดเอง อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้กระทำละเมิด เนื่องจากผู้กระทำละเมิดก็สมควรจะได้รับความเป็นธรรมเช่นเดียวกันกับผู้เสียหาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ผู้กระทำละเมิดควรรับผิดชอบเฉพาะในความเสียหายที่ตนก่อเท่านั้น ดังเช่นที่บัญญัติไว้ในประโยคสุดท้ายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ที่บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” จะสังเกตได้จากประโยคสุดท้ายที่ว่า “ใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” คำนี้สามารถตีความได้ว่า ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องชดใช้ นั้น จะต้องเป็นความเสียหายมาจากการกระทำละเมิดของผู้กระทำละเมิดเอง หากความเสียหายใดเป็นความเสียหายที่ไม่ใช่มาจากการกระทำละเมิดของผู้กระทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว²

ถึงแม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 จะบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องชดใช้ นั้น จะต้องเป็นความเสียหายมาจากการกระทำละเมิดของผู้กระทำละเมิดเอง แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่เป็นเช่นนั้น

อันเป็นการแตกต่างไปจากประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน แม้ว่ากฎหมายลักษณะละเมิด และหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศไทยจะมีต้นแบบมาจากประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ก็ตาม³ ดังจะเห็นได้จากการประชุมกรรมการชำระประมวลกฎหมาย ณ วันที่ 7 ตุลาคม พุทธศักราช 2465 พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสวัสดิวัตน์วิเศษเสนาบดีที่ประชุมให้ร่างกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน*

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในอดีตก็เคยใช้ทฤษฎีเงื่อนไขและ ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาก่อน โดยถือว่าผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหาย ถ้าความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำ และความเสียหายนั้นมีความเหมาะสมกับการกระทำละเมิด โดยอาศัยความคาดเห็นของนักสังเกตการณ์

² ศนันทิกรณ์ (จำปี) โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้, หน้า 91

³ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, “เอกสารสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สคก.3/1 เรื่อง รายงานการประชุมกรรมการชำระประมวลกฎหมาย ลงวันที่ วันที่ 7 ตุลาคม 2465.” หน้า 214 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

* ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 หน้า 31

(optimal observer) ในเวลาที่เกิดเหตุการณ์เป็นสำคัญ ว่านักสังเกตการณ์สามารถคาดเห็นถึงความเสียหายได้หรือไม่ แต่เนื่องจากหลักในการพิจารณาโดยอาศัยนักสังเกตการณ์นี้ เป็นสิ่งที่พิจารณายากต่อการพิจารณา⁴ และยังไม่สามารถกำหนดให้ชัดเจนได้ว่านักสังเกตการณ์ที่สามารถคาดการณ์ได้นั้นจะต้องมีความรู้เพียงไรจึงเพียงพอที่จะสามารถนำมาเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาได้

ด้วยเหตุนี้ ต่อมานักกฎหมายเยอรมันจึงได้นำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญาคือ *ทฤษฎีความรับผิดชอบตามภาวะวิสัย* มาปรับใช้พิจารณาการชดใช้ค่าเสียหายในคดีละเมิด เนื่องมาจากนักกฎหมายประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเห็นว่า ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายเฉพาะการกระทำที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเท่านั้น ผู้กระทำละเมิดไม่จำเป็นจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกินเลยออกไปจากการกระทำละเมิดของตน⁵ และเจตนารมณ์ของกฎหมายลักษณะสัญญา และกฎหมายลักษณะละเมิดนั้น มีขึ้นเพื่อปกป้องบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำผิดและเหมือนกัน⁶ ส่งผลให้กฎหมายมีความสัมพันธ์เป็นระบบอย่างดี⁷

วัตถุประสงค์ ของการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มี 2 ประการ คือ⁸

1. กำหนดว่าบุคคลใดต้องรับผิดชอบในผลเสียหายที่เกิดขึ้น
2. เพื่อเป็นการส่งเสริมและปกป้องสิทธิของผู้เสียหายจากผู้กระทำละเมิด และยังปกป้องสิทธิของผู้กระทำละเมิด

เนื่องจากประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเห็นว่า ผู้กระทำละเมิดจะถูกจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบไว้เฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำอันเป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมจะให้เกิดขึ้น และความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายที่กฎหมายประสงค์มุ่งจะให้ความคุ้มครองเท่านั้น

⁴ Traeger, *Kausalbegriff im Zivil – und Strafrecht*, 1904 p. 159 cited in B.S. Markesinis, *A comparative introduction to the German law of torts*, second edition (Oxford : Clarendon Press, 1990) p 101

⁵ Jaap Spier, *ประมวลกฎหมายลักษณะละเมิด : หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Unification of tort law : Causation)*, หน้า 85 [施皮尔, *侵权法的统一 : 因果关系*, 第85页]

⁶ Gerald Spindler and Oliver Rieckers, *Tort law in Germany*, p.37

⁷ Norbert Horn Hein Kötz and Hans G. Leser, *German private and commercial law : an introduction*, p.153

⁸ Jaap Spier, *ประมวลกฎหมายลักษณะละเมิด : หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Unification of tort law : Causation)* หน้า 86 [施皮尔, *侵权法的统一 : 因果关系*, 第86页]

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการปรับใช้ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาของกฎหมายลักษณะละเมิดมากกว่าของประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีความรับผิดชอบตามภาวะวิสัย นั้นนอกจากถูกนำมาปรับใช้พิจารณาการชดเชยค่าเสียหายในคดีละเมิดแล้ว ยังถูกนำมาปรับใช้กับคดีอาญาอีกด้วย เนื่องมาจากประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนี้ถือว่า ไม่ว่าจะเป็กฎหมายอาญา กฎหมายลักษณะละเมิด และกฎหมายลักษณะสัญญา ล้วนมาจากการกระทำหรือดเว้นกระทำของบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง และการกระทำหรือดเว้นกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเหมือนกัน⁹ แต่ตามความจริงแล้ว กฎหมายอาญา กฎหมายลักษณะละเมิด และกฎหมายลักษณะสัญญา ต่างมีเจตนารมณ์ของกฎหมายที่แตกต่างกัน การนำทฤษฎีเดียวกันมาปรับใช้กับกฎหมายทั้ง 3 ลักษณะจึงไม่ค่อยจะเหมาะสมนัก

จะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะมีวัตถุประสงค์ ของการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลทั้งของประเทศไทยและของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีวัตถุประสงค์ที่เหมือนกัน คือ เป็นการกำหนดว่าบุคคลใดต้องรับผิดชอบในผลเสียหาย และเป็นการจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิด แต่ถึงกระนั้นทั้ง 2 ประเทศนี้ก็มึวิธีการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม การปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ก็มีข้อเสียอยู่ คือ กฎหมายลักษณะละเมิดเป็นกฎหมายแพ่ง อันเป็นกฎหมายทั่วไป ที่มีการบัญญัติหลักการไว้กว้างๆ การที่จะหาว่าอะไรเป็นจุดประสงค์ของกฎหมาย ย่อมเป็นการยากกว่ากฎหมายพิเศษอื่นๆ¹⁰

นอกจากนี้ การที่ประเทศประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นำความคาดเห็นของวิญญาณซึ่งมีความสามารถ ความระมัดระวังเดียวกันกับผู้ก่อความเสียหายมาพิจารณา ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากในการค้นหาว่าบุคคลใดเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เชกเช่นเดียวกับผู้เสียหาย ที่จะสามารถนำมาเป็นเปรียบเทียบในการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการเพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอม จะให้เกิดขึ้นได้ นอกเหนือจากนี้ ยังอาจจะมีบุคคลผู้ที่มีความสามารถสูงกว่ามาตรฐานอยู่ จึงนำมาซึ่งคำถามว่าการกระทำเพียงใดของผู้ก่อความเสียหายนั้นเป็นการเพิ่มความเสี่ยงที่กฎหมายไม่ยินยอม

⁹ หลิวซินผิง, ศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด, หน้า 259 [刘信平, 侵权中的因果关系理论之研究, 第259页]

¹⁰ B.S. Markesinis, *A comparative introduction to the German law of torts*, pp 102 - 103

ให้เกิดขึ้น¹¹ จึงก่อให้เกิดปัญหาตามมาว่า ในทางปฏิบัติว่าผู้พิพากษาแต่ละคดีจะใช้หลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันมาพิจารณาตัดสินคดี ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และอาจเกิดการวิพากษ์วิจารณ์ทางด้านวิชาการเกิดขึ้นได้¹²

ประเทศต่อมาที่ได้ทำการศึกษาคือ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนี้ ก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่เคยนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญามาปรับใช้กับความรับผิดชอบเพื่อละเมิดมาก่อน อันเนื่องมาจากได้รับอิทธิพลจากการเผยแพร่แนวความคิดระบอบสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์จากสหภาพโซเวียต จนกระทั่งมีนักวิชาการออกมาเสนอแนะให้ปรับเปลี่ยนวิธีการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลดังกล่าว เนื่องจาก ความผิดทางแพ่ง และความผิดทางอาญานั้นแตกต่างกัน หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นสถานะของกฎหมาย กฎหมายแพ่งเป็นกฎหมายเอกชน ส่วนกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชน เจตนารมณ์ของกฎหมาย กฎหมายแพ่งมีเจตนารมณ์ที่จะเยียวยาผู้เสียหาย แต่กฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด บุคคลหรือผู้เกี่ยวข้อง คือ กฎหมายแพ่งบุคคลผู้เกี่ยวข้องจะเป็นเอกชนต่อเอกชนด้วยกัน แต่กฎหมายอาญาคือผู้เกี่ยวข้องจะเป็นฝ่ายหนึ่งจะต้องเป็นรัฐ นอกจากนี้ ในทางกฎหมายความเสียหายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันจะขาดไปไม่ได้ แต่ในทางกฎหมายอาญานั้นไม่จำเป็นที่จะต้องมีความเสียหายเกิดขึ้น ขอเพียงการกระทำนั้นครบองค์ประกอบของกฎหมายอาญาก็เพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ¹³

ด้วยความแตกต่างของกฎหมายทั้ง 4 ประการดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีการแยกกฎหมายลักษณะละเมิดออกจากกฎหมายอาญาอย่างชัดเจน รวมถึงหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลด้วย โดยหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญานั้นจะนำแต่ทฤษฎีเจือปนไขมาปรับใช้เพียงอย่างเดียว¹⁴ แต่สำหรับกฎหมายลักษณะละเมิดนั้นประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ร่างกฎหมายของตนเองโดยเลียนแบบมาจากประมวลกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี¹⁵ ซึ่งในเบื้องต้นจะแยกพิจารณาออกเป็นความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริง และความสัมพันธ์ด้านกฎหมาย

¹¹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, "มาตรฐานความระมัดระวังของการกระทำโดยประมาทตามกฎหมายอาญาเยอรมัน" หน้า 144 - 147

¹² เรื่องเดียวกัน

¹³ ye lin, *The Tort System in China*, : 151 - 152

¹⁴ จางซินเป่า, *กฎหมายอาญาประเทศจีน*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์เหียนหมิง, 2553) หน้า 90 - 100
张新宝, *中国刑法*, 第二版 [北京 中国人民大学出版社, 2010] 第90 - 100 页]

¹⁵ Gendai Chugokuho (小口彦太), *กฎหมายละเมิดญี่ปุ่นเปรียบเทียบ 《日中侵权行为法的比较》* : 13 อ้างถึงใน เหยอาหุย, *วิกฤตการณ์ของกฎหมายละเมิด : จากอดีตถึงปัจจุบัน [ออนไลน์]*. 2001 จาก : www.civillaw.com.cn/art

ความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ทฤษฎีเงื่อนไข โดยจะแยกพิจารณาออกเป็น วิธีการตัดออก และวิธีการแทนที่ โดยวิธีการตัดออกจะนำมาใช้กรณีการละเมิดเป็นการกระทำ การส่วนวิธีการแทนที่จะนำมาใช้กรณีการละเมิดเป็นการงดเว้นการกระทำ โดยจะสังเกตผลหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการตัดการกระทำละเมิดตามวิธีการตัดออก หรือ มีการแทนที่ด้วยการกระทำอันชอบด้วยกฎหมายของผู้กระทำละเมิด ว่ามีความเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ ถ้าผลหรือความเสียหายนั้นไม่เปลี่ยนแปลงจะถือว่าความเสียหายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด

อย่างไรก็ดี หลักความสัมพันธ์ทางด้านข้อเท็จจริงหรือทฤษฎีเงื่อนไขนี้ ก็มีข้อเสีย ทำให้ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้ผู้กระทำละเมิดอาจจำเป็นต้องรับผิดชอบในส่วนที่ไม่มี ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล¹⁶ เช่นเดียวกับที่เกิดกับประเทศอื่นๆ

ด้วยเหตุนี้จึงมีการนำความสัมพันธ์ด้านกฎหมายมาช่วยพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง คือ ความเสียหายนั้นจะต้องมีความเหมาะสมกับการกระทำละเมิด ตามปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญ หรือทฤษฎี มูลเหตุเหมาะสม โดยอาศัยความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นเป็นสำคัญ หากความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความเสียหายที่ปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นหรือเป็นความเสียหายที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นไม่สามารถคาดเห็นได้ ผู้กระทำละเมิดย่อมไม่ต้องรับผิดชอบใน ความเสียหายดังกล่าว¹⁷

ขั้นตอนมาประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนยังมีการนำหลักคาดเห็นของ แองโกล – อเมริกัน มาใช้ อีกด้วย¹⁸ โดยมีหลักว่าไม่ใช่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่วิญญูชนในภาวะ และพฤติการณ์เช่นนั้นคาดเห็นได้ทั้งหมด ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตัวเองคาด เห็นหรือควรจะคาดเห็นได้เท่านั้น

การที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีการนำหลักความคาดเห็น ซึ่งนอกจากจะเป็นหลัก ของประเทศ Common law แล้วยังเป็นหลักที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายสัญญาแห่งสาธารณรัฐ

icle/default.asp?id =7591, สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2555 [姚辉, 侵权法的危机: 带入新时代的旧问题(网上) 从: www.civillaw.com.cn/article/default.asp?id=7591, 八月十四日]

¹⁶ ฟางหมิง, "ทฤษฎีที่ใช้ตัดสินหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน", : 68 [方明, "论我国侵权法因果关系理论的构建" :第68页]

¹⁷ เรื่องเดียวกัน,

¹⁸ หูลี่อิ่น, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด – พิจารณาจากระบบกฎหมายสองระบบ, : 59 [胡吕银, 论侵权行为法上的因果关系—兼评因果关系两分法, 第59页]

ประชาชนจีน 《中华人民共和国合同法》 มาตรา 113* อีกด้วย มาปรับใช้กับความรับผิดเพื่อละเมิด โดยมีวัตถุประสงค์ในการปรับใช้อยู่ 2 ประการคือ

1. เพื่อค้นหาว่าการกระทำใดๆ ของผู้กระทำละเมิดเป็นการกระทำอันเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย

2. หลักที่กำหนดขอบเขตของค่าเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องชดใช้ให้อยู่ในวงที่กฎหมายยอมรับ คือที่ผู้กระทำละเมิดคาดเห็นเท่านั้น¹⁹

การนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา มาปรับใช้นี้เป็นการช่วยให้กฎหมายเป็นระบบเดียวกัน และมีการปรับใช้ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาของกฎหมายแห่ง²⁰

อย่างไรก็ตาม ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนี้เป็นประเทศที่อยู่ในระบบ Civil law การนำหลักของ Common law มาปรับใช้กับกฎหมายของตนนั้นย่อมก่อให้เกิดความไม่เหมาะสมในการปรับใช้ อันเนื่องมาจากสภาพของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้เกิดความไม่เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และระบบกฎหมายภายในประเทศ

นอกจากนี้ การที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนำหลักความคาดเห็นมาปรับใช้นั้น จะก่อให้เกิดปัญหาว่า สิ่งใดเป็นสิ่งที่ผู้กระทำละเมิดสามารถคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้นั้น มีความเป็นนามธรรมสูง ทำให้การปรับใช้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล มีความไม่แน่นอนในการพิจารณาตัดสินความรับผิดของผู้กระทำละเมิด²¹ อันนำมาสู่ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือการพิจารณา

* Article 113 Calculation of Damages; Damages to Consumer Where a party failed to perform or rendered non-conforming performance, thereby causing loss to the other party, the amount of damages payable shall be equivalent to the other party's loss resulting from the breach, including any benefit that may be accrued from performance of the contract, provided that the amount shall not exceed the likely loss resulting from the breach which was foreseen or should have been foreseen by the breaching party at the time of conclusion of the contract. [第113条当事人一方不履行合同义务或者履行合同义务不符合约定，给对方造成损失的，损失赔偿额应当相当于因违约所造成的损失，包括合同履行后可以获得的利益，但不得超过违反合同一方订立合同时预见到的或者应当预见到的因违反合同可能造成的损失。] [The business lawyer of China, CONTRACT LAW OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA 《中华人民共和国合同法》, [online] 2013 Available from : <http://www.kd325.com/ShowArticle.shtml?ID=201051016562477793>. html [2013, July 30]

¹⁹ เรื่องเดียวกัน

²⁰ ฟางหมิง, “ทฤษฎีที่ใช้ตัดสินหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน”, : 70 - 71 [方明, “论我国侵权法因果关系理论的构建”, 第70 - 71页]

²¹ ฎิบินหวา, “การศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยฮวาตงเจียงฝัว, 2003. [涂斌华, “侵权行为法上因果关系理论研究”, 硕士论文, 法学院 华东政法学院, 2003]

พิพากษาของศาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน การที่ศาลจะใช้แนวความคิดใดมาตัดสิน ล้วนขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลทั้งสิ้น เนื่องจาก ผู้พิพากษาแต่ละท่านล้วนมีความเข้าใจ และความเชื่อ ที่แตกต่างกัน จึงก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่คู่กรณี แต่อย่างไรก็ตาม ในส่วนนี้ก็มีนักกฎหมายจำนวนมากที่เห็นว่า เป็นสิ่งที่ดี เพราะมีความยืดหยุ่นทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ผู้พิพากษาไม่จำเป็นต้องมายึดติดกับหลักที่ตายตัวในทุกคดี

จากการเปรียบเทียบที่ได้กล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ดังตารางด้านล่าง

ประเทศ	ประเทศไทย	ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน
เจตนารมณ์	กฎหมายลักษณะละเมิด 1. เพื่อกำหนดว่าบุคคลใดต้องรับผิดชอบในผลเสียหายที่เกิดขึ้น 2. เพื่อกำหนดขอบเขตของค่าเสียหายที่จะต้องชดใช้ 3. เพื่อเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายให้กลับคืนสู่สถานะเดิมก่อนที่จะมีการกระทำละเมิด	กฎหมายลักษณะละเมิด 1. กำหนดว่าบุคคลใดต้องรับผิดชอบในผลเสียหายที่เกิดขึ้น 2. เพื่อเป็นการส่งเสริมและปกป้องสิทธิของผู้เสียหายจากผู้กระทำละเมิด และปกป้องสิทธิของผู้กระทำละเมิดด้วย ผู้กระทำละเมิดจะถูกจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบไว้เฉพาะความค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน และความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายที่กฎหมายประสงค์มุ่งจะให้ความคุ้มครองเท่านั้น ไม่จำเป็นจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด	กฎหมายลักษณะละเมิด 1. ค้นหาว่าการกระทำใดๆของผู้กระทำละเมิดเป็นการกระทำอันเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย 2. หลักที่กำหนดขอบเขตของค่าเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องชดใช้ให้อยู่ในวงที่กฎหมายยอมรับคือที่ผู้กระทำละเมิดคาดเห็นเท่านั้น
แนวทางการปรับใช้	กฎหมายอาญา	กฎหมายอาญา 1. ทฤษฎีเงื่อนไข	กฎหมายอาญา คว ม สัม พันธ์ ด ำ น

	1.ทฤษฎีเงื่อนไข 2. ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม	2.ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม 3. ทฤษฎี ความ รับผิดชอบ ในทางภาวะวิสัย	ข้อเท็จจริง - วิธีการตัดออก - วิธีการแทนที่
	กฎหมายลักษณะละเมิด 1.ทฤษฎีเงื่อนไข 2. ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม	กฎหมายลักษณะละเมิด 1.ทฤษฎีเงื่อนไข 2.ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม 3. ทฤษฎี ความ รับผิดชอบ ในทางภาวะวิสัย 3.1 พิจารณาการ กระทำของผู้ก่อความ เสียหาย 3.2 พิจารณาความ เสียหาย	กฎหมายลักษณะละเมิด 1. ความสัมพันธ์ด้าน ข้อเท็จจริง 1.1 วิธีการตัดออก 1.2 วิธีการแทนที่ 2. ความสัมพันธ์ด้าน กฎหมาย 2.1 ปัจจัยอันเป็น สาระสำคัญ (ความ เสียหายที่กฎหมาย ยอมรับ) 2.2 การกระทำของ ผู้กระทำละเมิดนั้นอยู่ ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ กฎหมายยอมรับ
	กฎหมายลักษณะสัญญา 1. ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม 2. หลักความคาดเห็น	กฎหมายลักษณะสัญญา 1.ทฤษฎีเงื่อนไข 2.ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม 3. ทฤษฎี ความ รับผิดชอบ ในทางภาวะวิสัย	กฎหมายลักษณะสัญญา 1. ความสัมพันธ์ด้าน ข้อเท็จจริง 1.1 วิธีการตัดออก 1.2 วิธีการแทนที่ 2. ความสัมพันธ์ด้าน กฎหมาย ใช้หลักการคาดเห็น
ข้อดี	เป็นการส่งผลดีต่อผู้เสียหาย เพราะผู้เสียหายจะได้รับค่า สินไหมทดแทนตามความ	มีการปรับใช้ที่สอดคล้อง กับเจตนารมณ์ในการ เยียวยาของกฎหมายแพ่ง	หลักความสัมพันธ์ระหว่าง การกระทำและผลใน กฎหมายลักษณะละเมิดที่

	เสียหายที่เกิดขึ้นจริง และ ความเสียหายที่อยู่ในวงที่ ฎีกาชนคดีเห็นได้	นอกจากนี้ยังเป็นการ จำกัดขอบเขตความรับผิด ของผู้กระทำละเมิดอีก ด้วย อันก่อให้เกิดความ เป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย	ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นก็มีการ นำหลักความคาดเห็นซึ่ง เป็นหลักความสัมพันธ์ ระหว่างการกระทำและผล ในกฎหมายลักษณะ สัญญามาใช้ จึงช่วยทำให้ กฎหมายเป็นระบบ เดียวกันได้ และเป็นการ จำกัดความรับผิดของ ผู้กระทำละเมิดด้วยอีก ทางหนึ่ง
ข้อเสีย	ใช้หลักเดียวกันกับกฎหมาย อาญา ส่งผลให้การใช้ไม่ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ใน การเยียวยาผู้เสียหายของ กฎหมายแพ่ง อาจทำให้ ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิด มากกว่าที่ควร	<ol style="list-style-type: none"> 1. สิ่งใดเป็นสิ่งที่ฎีกาชน คาดเห็นได้เป็นสิ่งที่ดูได้ ยาก 2. การหาใครที่มีความรู้เท่า เทียมกับ ผู้กระทำละเมิด เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก 3. การกระทำเพียงใดเป็น การเพิ่มความเสี่ยงที่ กฎหมายไม่ยินยอมให้ เกิดขึ้น บางครั้งก่อให้เกิด ความคลุมเครือในการ ตัดสิน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใช้ผสมผสานกัน ระหว่าง Civil law และ Common law ซึ่งทำให้เกิดความไม่เหมาะสมกับ ระบบ กฎหมาย ภายในประเทศ 2. การนำหลักการคาดเห็น มาใช้ก่อให้เกิดความไม่ แน่นนอน 3. ศาลจะใช้แนว ความคิด ไตมาตัดสิน ล้วนขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลทั้งสิ้น

6.2 ปัญหาการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะ ละเมิดกับการจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิด

ในหัวข้อนี้จะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดกับการจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิด ด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้กระทำละเมิดย่อมสมควรที่จะได้รับความยุติธรรมเช่นเดียวกับผู้เสียหาย คือ

ผู้กระทำละเมิดสมควรรับผิดชอบเฉพาะในความเสียหายที่ตนก่อเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดของผู้อื่น หรือความเสียหายที่เกินเลยไปจากการกระทำของตน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นหน้าที่ของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ที่มีได้มีหน้าที่เพียงให้ความคุ้มครองผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่ให้คุ้มครองบุคคลผู้กระทำละเมิดด้วยเช่นเดียวกัน

จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยได้นำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้เพื่อเป็นการจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิดให้อยู่ภายในวงที่วิญญูชนคาดเห็นเท่านั้น โดยจะพิจารณาความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น เป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำของผู้กระทำละเมิดหรือไม่ตามทฤษฎีเงื่อนโซ่ ขั้นตอนมาจึงจะนำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาพิจารณาเพื่อจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิดให้อยู่ภายในวงที่วิญญูชนคาดเห็นได้เท่านั้น ถ้าความเสียหายใดที่วิญญูชนไม่สามารถคาดเห็นได้ จะถือว่าความเสียหายนั้นไม่มีความเหมาะสมกับการกระทำละเมิดของผู้กระทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดก็จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังเช่นคำพิพากษาฎีกาที่ได้ทำการศึกษาในบทที่ 3

การนำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้เพื่อจำกัดขอบเขตของผู้กระทำละเมิด เป็นสาเหตุให้ความรับผิดที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับหรือค่าสินไหมทดแทนที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องชดใช้นั้น ไม่สามารถสะท้อนการกระทำของผู้กระทำละเมิดได้อย่างแท้จริง เนื่องจาก ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมนี้ ใช้ความคาดเห็นของวิญญูชนมาเป็นหลักในการตัดสิน ซึ่งโดยทั่วไปแล้ววิญญูชนสามารถคาดเห็นได้ทุกเรื่อง จึงทำให้ความรับผิดที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับหรือค่าสินไหมทดแทนที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องชดใช้นั้นไม่สามารถสะท้อนการกระทำของผู้กระทำละเมิดได้อย่างแท้จริง และยังส่งผลต่อผู้เสียหายที่ไม่สามารถรับค่าเสียหายได้เต็มจำนวนที่เสียหายจริง เฉกเช่นเดียวกันกับที่เคยเกิดปัญหาขึ้นที่ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมนี้ ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่มีความแม่นยำแน่นอน ในการพิจารณาว่าเหตุการณ์หรือการกระทำใดมีความเพียงพอเหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว นักสังเกตการณ์สามารถที่จะคาดเห็นได้ทุกๆ ความเสียหายที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายทุกกรณีไปเช่นกัน²² ด้วยเหตุนี้ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จึงจำเป็นต้องมีทฤษฎีที่ 3 เกิดขึ้น เพื่อเป็นตัวกลั่นกรอง และจำกัดความรับผิดของผู้กระทำละเมิดซึ่งนั่นก็คือ ทฤษฎีความรับผิดทางภาวะวิสัยนั่นเอง

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 89

โดยทฤษฎีความรับผิดทางภาวะวิสัย* จะจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิดไว้เพียงแต่การกระทำที่ก่อให้เกิดหรือเป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น และความเสียหายอันมาจากการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นเท่านั้น

1. การกระทำที่ก่อให้เกิดหรือเป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น คือ การกระทำ หรือ การก่อความเสียหายใดๆ อันเป็นการละเมิดข้อห้าม หรือบรรทัดฐานของกฎหมายที่มีไว้เพื่อป้องกันมิให้ผลหรือความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ถือว่าเป็นการกระทำที่เพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้น โดยการพิจารณาจะอาศัย หลักข้อสันนิษฐานในภายหลังในทางภาวะวิสัย (Die Objektive – Nachtraegliche Prognose) คือเป็นการอาศัยความคิดเห็นของวิญญูชน ซึ่งมีความสามารถ ความระมัดระวังเดียวกันกับผู้ก่อความเสียหายในภาวะเช่นนั้นเป็นสำคัญ²³ โดยนำข้อเท็จจริงทั้งหมดที่ผู้ก่อความเสียหายรู้ หรืออาจคาดเห็นได้มาเป็นส่วนประกอบในการพิจารณาของวิญญูชนด้วย ถ้าวิญญูชนเห็นว่ากรกระทำของผู้ก่อความเสียหายเป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นแล้ว ผู้ก่อความเสียหายก็จำเป็นจะต้องรับผิด แต่ถ้าหากว่าวิญญูชนเห็นว่ากรกระทำนั้นไม่เป็นการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นผู้ก่อความเสียหายก็ไม่จำเป็นต้องรับผิด

ถึงอย่างไรก็ตามถึงแม้การกระทำของผู้ก่อความเสียหายจะเป็นการเพิ่มความเสียหายก็ตาม แต่ความเสี่ยงดังกล่าวเป็นความเสี่ยงที่กฎหมายยอมรับว่าเป็นความเสี่ยงที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติ (risk of life) ผู้ก่อความเสียหายก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดในความเสียหายดังกล่าว

2. ความเสียหายที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครอง นอกจากการเพิ่มความเสียหายที่กฎหมายไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหายแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นต้องเป็นความเสียหายที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองไม่ให้เกิดขึ้นด้วย ถ้าหากความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความเสียหายที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองไม่ให้เกิดขึ้น ผู้ก่อความเสียหายก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น

ซึ่งทฤษฎีความรับผิดในทางภาวะวิสัย (Die Lehre von der objektiven Zurechnung) นี้เป็นทฤษฎีที่อาศัยเจตนารมณ์หรือนโยบายของกฎหมายเป็นตัวพิจารณาตัดสินเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกรกระทำและผล อันเป็นการส่งผลดีต่อผู้กระทำละเมิด เนื่องจากผู้กระทำละเมิดไม่จำเป็นจะต้องรับผิดสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด อันเป็นหลักที่นำไปสู่การจำกัดความรับผิดของ

* ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 4

²³ เรื่องเดียวกัน ; สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, "ศาลฎีกากับหลักผลโดยตรง : วิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3039/2547 ภายใต้แนวคิดทฤษฎีความรับผิดในทางภาวะวิสัยของ Prof. Dr. h.c. mult. Claus Roxin" หน้า 157

ผู้กระทำละเมิดได้รับผิดอยู่เฉพาะแต่ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน และความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครองเท่านั้น²⁴

ถึงกระนั้น การนำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม และหลักความรับผิดทางภาวะวิสัย มาเป็นหลักในการจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ก็ยังมีข้อเสียอยู่หลายประการ ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อ 6.1 ซึ่งพอจะสรุปได้ คือ

1. การพิจารณาว่าอะไรเป็นความเสียหายที่กฎหมายประสงค์จะให้ความคุ้มครอง ในบางครั้งก็เป็นการยาก เนื่องจากกฎหมายลักษณะละเมิดเป็นกฎหมายทั่วไป มีการบัญญัติไว้เป็นการกว้างๆ มิใช่กฎหมายที่ถูกรับบัญญัติขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงดังเช่นกฎหมายพิเศษ

2. การนำความคิดเห็นของวิญญูชน ซึ่งมีความสามารถ ความระมัดระวังเดียวกันกับผู้ก่อความเสียหายมาพิจารณา ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากในการค้นหาว่าบุคคลใดดังกล่าวที่มีความรู้ความสามารถ เฉกเช่นเดียวกับผู้เสียหาย ที่จะสามารถนำมาเป็นเปรียบเทียบในการพิจารณาได้ สิ่งใดเป็นสิ่งที่วิญญูชนคาดเห็นได้ ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในการพิจารณาตัดสินคดี ในการพิจารณาคดีที่มีรูปคดีใกล้เคียงกัน ผู้พิพากษาอาจจะใช้หลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันมาพิจารณาคัดตัดสินคดี หรืออาจนำความเห็นส่วนตัวของผู้พิพากษาเองมาเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาได้ อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย²⁵

ด้วยปัญหาต่างๆ นี้เองจึงทำให้การจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ยังคงมีความไม่แน่นอนอยู่ในการพิจารณาพิพากษาอยู่²⁶

ส่วนประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งประเทศนี้มีวิธีการจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิดไว้เช่นกัน เนื่องจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเห็นว่า กฎหมายลักษณะละเมิดมีวัตถุประสงค์คุ้มครองมนุษย์ในสังคม เป็นกฎหมายที่ถูกรับบัญญัติขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดูแลสังคม²⁷ โดยเหตุนี้กฎหมายลักษณะละเมิดจึงมีขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิด และให้คุ้มครองบุคคลผู้กระทำละเมิดอีกด้วย

²⁴ Jaap Spier, ประมวลกฎหมายลักษณะละเมิด : หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Unification of tort law : Causation) หน้า 89 - 90 [施皮尔, 侵权法的统一 : 因果关系, 第89 - 90页]

²⁵ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, มาตรฐานความระมัดระวังของการกระทำโดยประมาทตามกฎหมายอาญาเยอรมัน หน้า 144 - 147

²⁶ เรื่องเดียวกัน

²⁷ หูหลี่อิ่น, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด - พิจารณาจากระบบกฎหมายสองระบบ, : 60 - 61 [胡吕银, 论侵权行为法上的因果关系 -- 兼评因果关系两分法, 第59 - 60页]

ซึ่งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนี้ ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 5 ว่า ได้มีการแบ่งแยก การพิจารณาออกเป็น ความสัมพันธ์ด้านข้อเท็จจริง และความสัมพันธ์ด้านกฎหมาย ซึ่งความสัมพันธ์ ด้านกฎหมายนี้เองที่เป็นหลักที่นำมาจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิด โดยมีหลักว่า ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น ถ้าความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายที่มีความเหมาะสมกับการกระทำละเมิด ตามหลักปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญหรือทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม และความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดสามารถคาดเห็นได้ขณะที่กระทำละเมิด คือ

1. ปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญหรือทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม คือ การพิจารณาว่าการกระทำหรือ งดเว้นกระทำการนั้นมีความเพียงพอหรือเหมาะสมที่จะก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าการ กระทำหรืองดเว้นกระทำการนั้นมีความเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น การกระทำหรืองดเว้น กระทำการนั้นย่อมเป็นละเมิด²⁸ โดยอาศัยความคาดเห็นของวิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้น เป็นสำคัญ หากความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความเสียหายที่ปกติทั่วไปย่อมก่อให้เกิดผลนั้นผู้กระทำ ละเมิดย่อมไม่ต้องรับผิดในความเสียหายดังกล่าว²⁹

2. การกระทำของผู้กระทำละเมิด อยู่ภายใต้ที่กฎหมายยอมรับ ซึ่งหลักดังกล่าวนี้มาจาก แนวความคิดที่ว่า จะไม่มีผลหรือความเสียหายเกิดขึ้น ถ้าหากไม่มีการกระทำผิดของผู้กระทำละเมิด³⁰ โดยพิจารณาจากความคาดเห็นของผู้กระทำละเมิดในขณะที่กระทำละเมิดเป็นสำคัญ ว่าขณะที่ กระทำละเมิดผู้กระทำละเมิดคาดเห็นได้หรือควรจะคาดเห็นได้หรือไม่ว่าจะมีความเสียหายเกิดขึ้น ถ้า ผู้กระทำละเมิดคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้ถึงความเสียหาย ถือว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ อยู่ภายใต้ที่กฎหมายยอมรับ ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่หากผู้กระทำ ละเมิดไม่สามารถคาดเห็นหรือไม่ควรจะคาดเห็นได้ ผู้กระทำละเมิดไม่จำเป็นต้องรับผิดในความ เสียหายที่เกิดขึ้น อันเป็นการจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิดให้อยู่ภายในวงความคาด เห็นของตนเท่านั้น³¹

²⁸ ฟางหมิง, ทฤษฎีที่ใช้ตัดสินหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน, : 68 [方明, “论我国侵权法因果关系理论的构建” : 第68页]

²⁹ เหยียนเสี่ยวลี่, “ปัญหาการหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด - ปัจจัยภายนอกที่ เกี่ยวข้องกับการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล”, : 50 (闫晓丽, “侵权行为法上因果关系问题探讨 - 第三因素介入的因例影关系认定” : 第51页)

³⁰ หูหลี่จิ้น, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด - พิจารณาจากระบบกฎหมายสองระบบ, : 57 [胡吕银, 论侵权行为法上的因果关系—兼评因果关系两分法, 第57页]

³¹ จางหวิ่หมิน, หลี่อชิง, “ผลกระทบของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด”, : 7 [张玉敏, 李益松, “侵权法上因果关系理论的反思”, 第3页]

อย่างไรก็ตาม ถ้าหากว่าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายนั้นได้กระทำการอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่การกระทำดังกล่าวทำไปเพื่อลดความเสียหายให้น้อยลง หรือเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความเสียหายแล้ว การกระทำของผู้ก่อความเสียหายไม่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิด ถึงแม้ว่าการกระทำของผู้ก่อความเสียหายจะมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลก็ตาม ตามประมวลกฎหมายความรับผิดเพื่อละเมิดแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน 《中华人民共和国侵权责任法》 มาตรา 31^{*}

ถึงกระนั้นการจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิดของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ยังมีข้อบกพร่องอยู่บางประการ กล่าวคือ

การนำหลักความคาดเห็นมาปรับใช้เพื่อเป็นการจำกัดความรับผิดของผู้กระทำละเมิดนั้น ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย เพราะจะไม่ได้รับค่าชดเชยในความเสียหายที่ตนได้รับทั้งหมด แต่จะได้ได้รับการชดเชยเฉพาะค่าเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดคาดเห็นได้เท่านั้น เมื่อคดีมาสู่ศาล จำเลยก็จะอ้างว่าตนนั้นไม่สามารถคาดเห็นถึงความเสียหายเสมอ จึงเป็นภาระและความยากลำบากของศาลในการพิสูจน์หาข้อเท็จจริงของคดี³² และความคาดเห็นนี้ย่อมแปรเปลี่ยนไปตามความรู้ความสามารถของบุคคล ด้วยเหตุนี้การนำหลักความคาดเห็นมาใช้พิจารณา จึงก่อให้เกิดความไม่เหมาะสม และไม่เป็นธรรมทั้งแก่ผู้เสียหายและผู้กระทำละเมิด ในทางปฏิบัติจึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลในการพิจารณาความคาดเห็นของผู้กระทำละเมิด³³ นอกจากนี้ ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาไม่ใช่บุคคลเดียวกันทุกคดี และผู้พิพากษาแต่ละท่านก็ล้วนแต่มีทัศนคติที่แตกต่างกันออกไป ทำให้การปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้นไม่มีความเป็นเอกภาพอีกด้วย จากปัญหาทั้งหลายดังกล่าว ส่งผลให้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีความเป็นนามธรรม ไม่แน่นอน และไม่สามารถที่จะเป็นหลักที่จะกำหนดความรับผิดของผู้กระทำละเมิดได้อย่างสมบูรณ์³⁴

* Article 31 If harm occurs through emergency actions taken to avoid danger, the person who gives rise to the danger shall be subject to the liability. [第三十一条 因紧急避险造成损害的，由引起险情发生的人承担责任。] [National People's Congress, Tort Liability Law of People's Republic of China 《中华人民共和国侵权责任法》] [online] 2009 Available from : www.squiresanders.com/.../chinaupdate/Tort_Liability_Law_of_PRC_Chinese_English.pdf [2013, August 1]

³² ye lin, *The Tort System in China*, : 153, 155

³³ จางเหวี่หมิน, หลี่อู่ซิง, “ผลกระทบของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด”, : 7 [张玉敏, 李益松, “侵权法上因果关系理论的反思, 第7页”]

³⁴ หวงเหวินหวง “ทฤษฎีความรับผิดบนข้อสมมุติฐานในกฎหมายลักษณะละเมิด”: 535 [黄文煌, “论侵权法上的假设因果关系”, : 535]

โดยสรุปแล้ว การจำกัดความรับผิดของผู้กระทำละเมิด มีอยู่ 2 ประเภทได้แก่³⁵

1. การใช้หลักความคาดเห็นของวิญญูชน คือ บุคคลธรรมดาสามัญทั่วไปย่อมจะคาดเห็นได้ว่าเมื่อมีการกระทำละเมิดดังกล่าว ย่อมจะต้องมีความเสียหายดังกล่าวตามมา ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดในความเสียหายดังกล่าว ไม่ว่าผู้กระทำละเมิดจะคาดเห็นความเสียหายนั้นได้หรือไม่ก็ตาม

2. การใช้หลักความคาดเห็นของผู้กระทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดสามารถคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้ว่า การกระทำละเมิดของตน จะก่อให้เกิดความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้น ผู้กระทำละเมิดจำต้องรับผิดในความเสียหายที่ตนคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้

จากการเปรียบเทียบที่ได้กล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ดังตารางด้านล่าง

ปัญหาการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดกับการจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิด			
ประเทศ	ประเทศไทย	ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน
วิธีการจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิด	ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม	1. ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม 2. ทฤษฎีความรับผิดทางภาวะวิสัย	ความสัมพันธ์ทางด้านข้อกฎหมาย 1. ปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญหรือทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม 2. ความเสียหายที่กฎหมายยอมรับหรือหลักการคาดเห็น

³⁵ บัญญัติ สุชีวะ, ความรับผิดในการทำละเมิด, วารสารตุลพาห. 9, 5 (มิถุนายน, 2505), 535

<p>ข้อดี</p>	<p>ทฤษฎีนี้ใช้ความคาดเห็นของวิญญูชนมาเป็นหลักในการตัดสิน ซึ่งโดยทั่วไปแล้ววิญญูชนสามารถคาดเห็นได้ทุกเรื่อง จึงทำให้ ความรับผิดชอบที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับหรือค่าสินไหมทดแทนที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องชดใช้ นั้นไม่สามารถสะท้อนการกระทำของผู้กระทำละเมิดได้อย่างแท้จริง</p>	<p>การนำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม และทฤษฎีความรับผิดชอบทางภาวะวิสัยมาพิจารณาจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิดอันเป็นการส่งผลดีต่อผู้กระทำละเมิด เนื่องจากผู้กระทำละเมิดไม่ได้รับผิดอยู่เฉพาะแต่ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน และความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครองเท่านั้น จึงไม่เกิดปัญหาเหมื่อนในประเทศไทย</p>	<p>การนำทฤษฎีปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญหรือทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม และหลักความคาดเห็นมาพิจารณาจำกัดขอบเขตของผู้กระทำละเมิดอันเป็นการจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิดให้อยู่ภายในวงความคาดเห็นของตนเท่านั้น</p>
<p>ข้อเสีย</p>	<p>เป็นการยากที่จะพิจารณาว่าเหตุใดเป็นเหตุที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นคาดเห็นได้ ก่อให้เกิดความไม่แน่นอน</p>	<p>1. การพิจารณาว่าอะไรคือความเสียหาย เป็น</p>	<p>1. ไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย เพราะจะได้รับการ</p>

		ความเสียหายที่ ก ฎ ห ม า ย ประสงค์จะให้ ความคุ้มครอง ในบางครั้งก็เป็น การยาก 2. สิ่งใดเป็นสิ่งที่ วิญญูชน คาค เห็นได้เป็นสิ่งที่ดู ได้ยาก	ชดเชยเฉพาะที่ ผู้กระทำละเมิด คาดเห็นได้เท่านั้น 2. ความคาดเห็น มีการเปลี่ยนไป ตามความรู้ ความสามารถของ บุคคล จึง ก่อให้เกิดความไม่ เหมาะสม ทำให้ การปรับใช้หลัก ความสัมพันธ์ ระหว่างการ กระทำและผลนั้น ไม่มีความเป็น เอกภาพ
--	--	--	--

6.3 ปัญหาการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญามาปรับใช้กับความรับผิดเพื่อละเมิด

จากการศึกษาพบว่า ความรับผิดในทางแพ่ง ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดอันเนื่องมาจากการผิดสัญญา หรือ การกระทำละเมิด ต่างก็มีส่วนที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน คือ สัญญาเป็นนิติกรรมที่เกิดขึ้นจากข้อตกลงของคู่สัญญา เป็นข้อผูกพันของคู่สัญญาที่ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญา อันก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ทางกฎหมาย ส่วนความรับผิดเพื่อละเมิดนั้น มิได้เกิดจากข้อตกลงเช่น ความรับผิดเนื่องจากผิดสัญญา แต่เป็นกรณีที่มีการกระทำผิดหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ และการกระทำนั้นเป็นการล่วงละเมิดสิทธิเด็ดขาดของบุคคลอื่น อันทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย

นอกจากนี้ ความรับผิดเนื่องจากการผิดสัญญา มีการกำหนดหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเอาไว้อย่างชัดเจน ในตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 คือ

ลูกหนี้จะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรง มาจากการผิดสัญญา ตามทฤษฎีเงื่อนไข และความเสียหายเกิดขึ้นนั้นต้องเป็นความเสียหายที่ตามปกติ

ย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ อันเป็นความเสียหายที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์คาดเห็นได้ว่า ถ้าไม่ชำระหนี้ตามสัญญาจะต้องเกิดความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคหนึ่ง

ถึงแม้ว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคหนึ่ง จะไม่ได้มีการกล่าวถึง ทฤษฎีเงื่อนไขไว้ มีเพียงแต่คำว่า “ความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้” ซึ่งสามารถตีความได้ว่า ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อความเสียหายนั้นเป็น ความเสียหายอันเป็นปกติจากการไม่ชำระหนี้ ตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะ มาพิจารณามูลเหตุเหมาะสมนั้น จะต้องผ่านหลักเกณฑ์ของทฤษฎีเงื่อนไขมาเสียก่อน เมื่อการกระทำ ใดๆผ่านทฤษฎีเงื่อนไขมาแล้ว ขั้นตอนมาจึงจะมาพิจารณาตามทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม³⁶

ด้วยเหตุนี้ ตามความหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคหนึ่ง นั้น จึงหมายความว่า เป็นการปรับใช้โดยนำทฤษฎีเงื่อนไข และทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาพิจารณาความ รับผิดชอบของลูกหนี้

หากความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายที่เกิดจากพฤติการณ์พิเศษ โดยทั่วไปแล้ว ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว เว้นแต่ว่าลูกหนี้สามารถคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็น ความเสียหายนั้นได้ล่วงหน้า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคสอง

ส่วนกฎหมายลักษณะละเมิดนั้น ถึงแม้จะไม่ได้มีการบัญญัติหลักความสัมพันธ์ระหว่าง การกระทำและผลอย่างชัดเจนเหมือนดังกรณีความรับผิดเนื่องจากผิดสัญญา จะมีเพียงแต่ ประโยค สุดท้ายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 “ผู้กระทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหม ทดแทนเพื่อการนั้น” เท่านั้น แต่ถึงกระนั้นกฎหมายลักษณะละเมิดก็มีเจตนารมณ์เพื่อที่จะชดใช้ เยียวยาผู้เสียหายเช่นเดียวกับกับความรับผิดเนื่องจากผิดสัญญา เพียงแต่ในทางละเมิดนี้จะ มุ่งเน้นความเสียหายที่เกิดแก่ ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง และทรัพย์สินด้วย จึงมีขอบเขต การชดใช้ที่กว้างกว่ากฎหมายลักษณะสัญญา³⁷ อย่างไรก็ตาม กฎหมายลักษณะละเมิดนี้ มิได้มีการ กำหนดหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเอาไว้อย่างเช่นสัญญา แต่ตามความคิดเห็น และ แนวทางปฏิบัติของนักกฎหมายไทย ได้มีการนำทฤษฎีเงื่อนไข และทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้ กับความรับผิดเพื่อละเมิด ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อความเสียหายนั้นจะไม่เกิดขึ้น ถ้าไม่มีการกระทำของผู้กระทำละเมิด ถือว่าความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรง จากการกระทำละเมิด ตามทฤษฎีเงื่อนไข ซึ่งทฤษฎีนี้ถือว่าการกระทำทุกการกระทำที่ก่อให้เกิดผลนั้น

³⁶ สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 114

³⁷ วารี นาสกุล, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวรได้, หน้า 5 - 6

มีความเท่าเทียมกัน จึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้กระทำละเมิด เพราะผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบเกินกว่าการกระทำของตน ด้วยเหตุนี้จึงมีการนำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาปรับใช้ โดยถือว่าเฉพาะความเสียหายที่มีความเหมาะสมกับการกระทำละเมิดเท่านั้นที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบ โดยอาศัยหลักความคาดเห็นของวิญญูชนเป็นสำคัญ ซึ่งทฤษฎีนี้ก็มีข้อเสียคือเป็นเหตุให้ผู้เสียหายไม่สามารถได้รับการชดเชยเต็มจำนวนที่ตนเสียหายจริง อันเป็นการผลักภาระให้กับผู้เสียหาย

จะเห็นได้ว่า แม้ว่าทั้งกฎหมายลักษณะละเมิดและกฎหมายลักษณะสัญญาได้มีการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลมาใช้ในการประกอบการพิจารณาความเสียหาย แต่ก็มีกรปรับใช้ที่แตกต่างกัน ดังนี้³⁸

1. กฎหมายลักษณะสัญญานั้น คู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายได้มีนิติสัมพันธ์หรือมีหนี้ผูกพันกันอยู่ก่อนว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญา หากฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญา ฝ่ายนั้นได้ชื่อว่าผิดสัญญา และจะต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่าย ส่วนละเมิดคู่กรณีมิได้มีหนี้หรือนิติสัมพันธ์กันมาก่อนเหมือนการผิดสัญญา แต่เป็นการกระทำอันเป็นการผิดหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หรือที่เรียกว่านิติเหตุ

2. ความรับผิดชอบเนื่องจากการผิดสัญญานั้น ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายก็ต่อเมื่อความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรง และมีความเหมาะสมกับการผิดสัญญา ส่วนกรณีความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษ ลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายก็ต่อเมื่อลูกหนี้สามารถคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้ในความเสียหายนั้น อันเป็นการแตกต่างจากความรับผิดเพื่อละเมิด คือผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายก็ต่อเมื่อความเสียหายนั้น เป็นผลโดยตรง และมีความเหมาะสมกับการกระทำละเมิด โดยไม่พิจารณาถึงความคาดเห็นของผู้กระทำละเมิดว่าผู้กระทำละเมิดจะสามารถคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้ถึงความเสียหายนั้นได้หรือไม่ก็ตาม³⁹

อย่างไรก็ตามความรับผิดเพื่อละเมิด และความรับผิดเนื่องมาจากผิดสัญญาก็มีส่วนที่เหมือนกันอยู่ คือ

1. ความรับผิดอันเนื่องมาจากผิดสัญญา หรือ ความรับผิดเพื่อละเมิด ต่างก็เป็นบ่อเกิดแห่งหนี้เหมือนกัน เนื่องจากความรับผิดทางแพ่งทั้ง 2 นี้ ต่างก็มีผลทำให้ผู้กระทำละเมิด หรือคู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเช่นเดียวกัน เพียงแต่หน้าที่ในทางละเมิดนั้นเป็นหน้าที่ๆ กฎหมายกำหนดไว้ ว่าบุคคลมีหน้าที่ๆ จะไม่กระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดๆ ที่ก่อ

³⁸ สิริลักษณ์ กิรติรัตนพฤษ, การกำหนดค่าเสียหาย : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีสัญญาและละเมิด, (วิทยานพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2552) หน้า 80 - 86

³⁹ ประสาท สุนทรมาน, ค่าสินไหมทดแทน, วารสารตุลพาห 3, 8 (สิงหาคม 2499) : หน้า 593.

ความเสียหายให้บุคคลอื่น หากบุคคลนั้นกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดๆ อันเป็นการก่อความเสียหายให้กับบุคคลอื่น ผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ส่วนหน้าที่ทางสัญญาเกิดจากข้อตกลงกันของคู่สัญญาที่ คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญา หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา และการผิดสัญญานั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่สัญญาอีกฝ่าย ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 213 วรรคสี่ ซึ่งเป็นการก่อกำหนดขึ้นใหม่โดยอำนาจของกฎหมาย⁴⁰ ดังนั้นการผิดสัญญาจึงเป็นบ่อเกิดแห่งหนึ่งอย่างหนึ่งเหมือนกันกับละเมิด

2. ความรับผิดเพื่อละเมิด และความรับผิดเนื่องมาจากผิดสัญญาต่างมีวัตถุประสงค์ที่จะปกป้องบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำผิดเหมือนกัน เพื่อให้ผู้นั้นได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เขาได้รับไม่ว่าจะเป็นความเสียหายจากการผิดสัญญา หรือความเสียหายจากการกระทำละเมิด อันเป็นการคุ้มครองเยียวยาผู้เสียหาย เพื่อให้ผู้เสียหายมีสภาพ สถานะเดิมให้ได้มากที่สุด ก่อนที่จะมีการกระทำละเมิด หรือการผิดสัญญา

ความแตกต่างของความรับผิดจากการผิดสัญญาและความรับผิดเพื่อละเมิดนั้น สามารถสรุปได้ตามตารางข้างล่างนี้

ปัญหาการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา มาปรับใช้กับความรับผิดเพื่อละเมิด	
ความเหมือน	ความแตกต่าง
<p>1. ความรับผิดเพื่อละเมิด และความรับผิดเนื่องมาจากผิดสัญญา ต่างก็เป็นบ่อเกิดแห่งหนึ่งเหมือนกัน</p> <p>2. ความรับผิดเพื่อละเมิด และความรับผิดเนื่องมาจากผิดสัญญาต่างมีวัตถุประสงค์ที่จะปกป้องปกป้องบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งที่ได้รับ ความเสียหายเหมือนกัน</p>	<p>1. สัญญานั้น คู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายได้มีนิติสัมพันธ์กันอยู่ก่อน ส่วนละเมิดคู่กรณีไม่ได้มีหรือนิติสัมพันธ์กันมาก่อน แต่เป็นการกระทำอันเป็นการผิดหน้าที่ตามที่กฎหมาย</p> <p>2. การผิดสัญญานั้น ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรง และมีความเหมาะสมกับการผิดสัญญา ส่วนกรณีความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษ ลูกหนี้จะต้องสามารถคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้ในความเสียหายนั้น</p> <p>ความรับผิดเพื่อละเมิด ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับ</p>

⁴⁰ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้แก้ไขเพิ่มเติมโดยดาวพร ธีระวัฒน์, หน้า 66

	<p>ผิดเมื่อความเสียหายนั้น เป็นผลโดยตรง และมีความเหมาะสมกับการกระทำละเมิดเท่านั้น</p> <p>3. ความรับผิดเมื่อผิดสัญญาได้มีการกำหนดหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเอาไว้ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 แต่กฎหมายลักษณะละเมิดไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ว่าให้นำหลักใดมาพิจารณา</p>
--	--

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอนะ

7.1 บทสรุป

จากการศึกษาที่ผ่านมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศไทยนั้น ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาของกฎหมายแพ่ง เนื่องจากแนวทางการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศไทยในปัจจุบันนั้นได้มีการนำความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญามาปรับใช้ ซึ่งอันที่จริงแล้วเจตนารมณ์ของกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญานั้นแตกต่างกันหลายประการ ดังนี้

ประการแรก กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชนซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองความปลอดภัยของสังคม ด้วยเหตุนี้กฎหมายอาญาจึงมีการกำหนดโทษทางอาญาไว้ ซึ่งเป็นโทษเกี่ยวกับทางด้านเนื้อตัว ร่างกาย เพื่อที่จะลงโทษการกระทำของคนที่ถูกกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้เกิดความเข็ดหลาบ ส่วนกฎหมายแพ่งนั้นเป็นกฎหมายเอกชน มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองปกป้องสิทธิของเอกชนด้วยกันเอง ด้วยเหตุนี้กฎหมายแพ่งจึงไม่มีการกำหนดโทษเกี่ยวกับเนื้อตัว ร่างกายเหมือนอย่างทางอาญา มีเพียงแต่กำหนดให้ผู้ที่ก่อความเสียหายจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้นให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายเท่านั้น เพื่อเป็นการเยียวยา แก้ไขให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเท่านั้น

ประการที่สอง ความรับผิดเพื่อละเมิดนี้ ความเสียหายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันจะขาดไปไม่ได้ ผู้ก่อความเสียหายจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ ซึ่งแตกต่างจากความรับผิดทางอาญา เนื่องจากความรับผิดทางอาญาในบางประเภานั้นไม่จำเป็นจะต้องมีความเสียหายเกิดขึ้น เพียงแต่ผู้กระทำผิดได้กระทำการที่ครบองค์ประกอบความผิดในกฎหมายอาญาผู้นั้นก็ถือว่าได้กระทำผิดอาญาแล้ว

ประการที่สาม ความรับผิดเพื่อละเมิด เป็นความรับผิดของคู่กรณีที่เป็นเอกชนด้วยกันเอง ส่วนความรับผิดทางอาญานั้นในบางความผิดคู่กรณีเป็นรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเป็นฝ่ายปกครอง ด้วยเหตุนี้ วิธี กระบวนการการลงโทษจึงจะรุนแรง และเข้มงวดกว่ากรณีที่คู่กรณีเป็นเอกชนด้วยกันเอง

ประการที่สี่ เจตนารมณ์ของกฎหมายแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากกฎหมายลักษณะละเมิดคู่กรณีล้วนเป็นเอกชนด้วยกัน ด้วยเหตุนี้เจตนารมณ์ของความรับผิดทางแพ่งจึงมีขึ้นเพื่อเยียวยาช่วยเหลือผู้เสียหายให้กลับคืนสู่สถานะเดิมก่อนที่จะมีการกระทำละเมิดเท่านั้น ซึ่งต่างจากความรับผิดทางอาญา ซึ่งบางกรณีคู่กรณีเป็นรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเป็นฝ่ายปกครอง ด้วยเหตุนี้กฎหมายอาญาจึงมีเจตนารมณ์เพื่อที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะเยียวยาผู้เสียหายเหมือนดังกฎหมายแพ่ง

เพราะฉะนั้น จากความแตกต่างกัน 4 ประการนี้ ส่งผลให้ในทางปฏิบัติ การที่นักกฎหมาย นำเอาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญา มาปรับใช้กับกฎหมายลักษณะ ละเมิด จึงเป็นการปรับใช้ที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาผู้เสียหายของกฎหมายลักษณะ ละเมิด

นอกจากหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดที่ใช้ใน ปัจจุบันมีแนวทางการใช้ที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาของกฎหมายแพ่งแล้ว นอกจากนี้ หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดที่ใช้ในปัจจุบันยัง ไม่มีการจำกัดความรับผิดของผู้กระทำละเมิดให้อีกด้วย อันเป็นการต่างไปจากการปรับใช้หลัก ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี ซึ่งมีการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา มาปรับ ใช้กับความรับผิดเพื่อละเมิด นอกจากนี้ยังมีการนำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม และทฤษฎีความรับผิด ทางภาวะวิสัย มาพิจารณาจำกัดขอบเขตของผู้กระทำละเมิด อันเป็นการจำกัดความรับผิดของ ผู้กระทำละเมิดให้รับผิดชอบเฉพาะแต่ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน และความเสียหายที่ เกิดขึ้นเป็นความเสียหายที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครองเท่านั้น

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ก็มีการนำหลักความคาดเห็นอันเป็นหลักที่มีอยู่ในหลัก ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะสัญญา มาปรับใช้กับความรับผิดเพื่อ ละเมิด นอกจากนี้ยังมีการนำทฤษฎีปัจจัยอันเป็นสาระสำคัญหรือทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม มาใช้ ร่วมกับหลักความคาดเห็นเพื่อมาพิจารณาจำกัดขอบเขตของผู้กระทำละเมิดอีกด้วย

เมื่อได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบหลักการพื้นฐาน และการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการ กระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด และหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลใน กฎหมายลักษณะสัญญาของประเทศไทย พบว่า มีการปรับใช้ที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

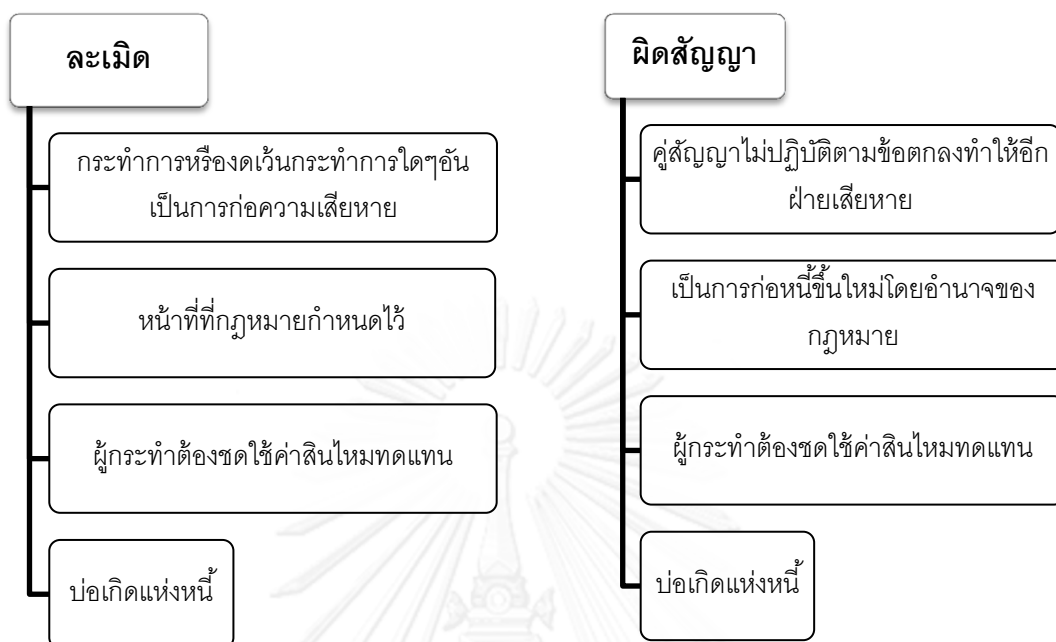
1. กฎหมายลักษณะสัญญานั้น คู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายได้มีนิติสัมพันธ์หรือมีหนี้ผูกพันกันอยู่ก่อน อันก่อให้เกิดความผูกพันตามกฎหมาย ที่คู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญา ส่วน กฎหมายลักษณะละเมิดนั้น คู่กรณีมิได้มีหนี้หรือนิติสัมพันธ์กันมาก่อน แต่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้กระทำ การหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด หรือที่เรียกว่านิติเหตุ จะ เห็นได้ว่าแม้กฎหมายลักษณะละเมิดและกฎหมายลักษณะสัญญา จะมีที่มาของความรับผิดที่ แตกต่างกัน

2. เนื่องจากกฎหมายลักษณะละเมิดและกฎหมายลักษณะสัญญา มีที่มาของความรับผิดที่ แตกต่างกัน จึงทำให้การพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลแตกต่างกันไปด้วย คือ ในทางละเมิดจะนำเอาทฤษฎีเงื่อนไข และทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาพิจารณา คือ ความเสียหายนั้น

จะต้องเป็นผลโดยตรงของผู้กระทำละเมิด คือ ความเสียหายจะไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีการกระทำละเมิด และความเสียหายนั้น มีความเหมาะสมกับการกระทำละเมิด โดยอาศัยหลักความคาดเห็นของวิญญูชน เป็นสำคัญว่าวิญญูชนสามารถคาดเห็นได้ว่าจะมีความเสียหายเช่นนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำละเมิด ดังกล่าว ส่วนความรับผิดฐานผิดสัญญา กรณีความเสียหายทั่วไป ลูกหนี้จะต้องรับผิดในความเสียหายก็ต่อเมื่อความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรง คือความเสียหายจะไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีการผิดสัญญา และความเสียหายนั้นมีความเหมาะสมกับการผิดสัญญา ส่วนกรณีความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษ ลูกหนี้ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดในความเสียหายก็ต่อเมื่อลูกหนี้สามารถคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้ในความเสียหายนั้น อันเป็นการแตกต่างจากความรับผิดเพื่อละเมิดที่ไม่มีการนำหลักความคาดเห็นของผู้กระทำละเมิดมาปรับใช้

ถึงแม้กฎหมายทั้ง 2 ลักษณะจะเป็นที่มาของความรับผิดที่แตกต่างกัน และมีการปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลแตกต่างกันไป แต่ที่จริงแล้ว ไม่ว่าจะมีความรับผิดเพื่อละเมิด หรือความรับผิดฐานผิดสัญญา นั้นล้วนมีลักษณะและสภาพเหมือนกันเกือบทุกประการ ความรับผิดเพื่อละเมิดมีขึ้นเนื่องมาจากการกระทำการหรืองดเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด เฉกเช่นเดียวกับความรับผิดตามสัญญา เนื่องจากความรับผิดเพื่อละเมิดมีผลทำให้ผู้กระทำละเมิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเช่นเดียวกับความรับผิดเนื่องจากผิดสัญญา เพียงแต่หน้าที่ในทางละเมิดนั้นเป็นหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ ว่าบุคคลมีหน้าที่ที่จะไม่กระทำการหรืองดเว้นการกระทำใดๆ ที่ก่อความเสียหายให้บุคคลอื่น หากบุคคลนั้นกระทำการหรืองดเว้นการกระทำใดๆ อันเป็นการก่อความเสียหายให้กับบุคคลอื่น ผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน และให้ถือว่าผู้ก่อความเสียหายเป็นหนี้นับแต่วันทำละเมิด ด้วยเหตุนี้ละเมิดจึงเป็นบ่อเกิดแห่งหนี้หนึ่ง

ในส่วนหน้าที่ทางสัญญาเกิดจากข้อตกลงกันของคู่สัญญา มิได้เกิดจากหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้เหมือนละเมิด ซึ่งหน้าที่ทางสัญญานี้คู่สัญญามีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญา หากคู่สัญญาฝ่ายใดผิดสัญญาคือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามที่ตกลงกัน และการผิดสัญญานั้นก่อความเสียหายให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายสามารถเรียกค่าเสียหายจากคู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาได้ คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายสามารถเรียกค่าเสียหายจากคู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 213 วรรคสี่ และคู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ นั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 215 - 218 และ 224 ซึ่งเป็นการก่อหนี้ขึ้นใหม่โดยอำนาจของกฎหมาย ดังนั้น การผิดสัญญาจึงเป็นบ่อเกิดแห่งหนี้หนึ่งเฉกเช่นเดียวกับละเมิด และกฎหมายทั้ง 2 นี้ต่างมีวัตถุประสงค์ที่จะปกป้องปกป้องบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำผิดเหมือนกัน

ถึงแม้กรณีละเมิดคู่กรณีจะไม่ได้มีข้อตกลง หรือนิติสัมพันธ์กันมาก่อนเหมือนดังกรณีสัญญา ก็ตาม ซึ่งเป็นเหตุให้นักกฎหมายบางท่าน เห็นว่า ไม่สามารถที่จะนำหลักความคาดเห็นในกฎหมาย ลักษณะสัญญา มาปรับใช้กับกฎหมายลักษณะละเมิดได้ ด้วยเหตุผลหลักๆ อยู่ 2 ประการคือ

ประการแรก เนื่องจากประโยคสุดท้ายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้” ด้วยเหตุนี้จึงมีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 นี้ จะนำมาใช้บังคับแต่เฉพาะกรณีการผิดสัญญาเท่านั้น นำมาปรับใช้กับกฎหมายลักษณะละเมิดมิได้

ประการที่สอง กรณีละเมิดคู่กรณีมิได้มีข้อตกลง หรือนิติสัมพันธ์กันมาก่อน ผู้กระทำละเมิด จึงมีอาจคาดเห็นได้ว่าจะมีความเสียหายใดๆ เกิดขึ้นบ้างจากการกระทำละเมิดของตน อันเป็นการแตกต่างไปจากการผิดสัญญาที่คู่กรณีมีข้อตกลงหรือนิติสัมพันธ์กันมาก่อน ด้วยเหตุนี้เมื่อลูกหนี้ผิดสัญญา ลูกหนี้จึงสามารถที่จะคาดเห็นได้ง่ายว่าจะเกิดความเสียหายดังกล่าว

แต่เนื่องมาจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม การที่จะอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขในสังคม มนุษย์ทุกคนย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องใช้ความระมัดระวัง ไม่กระทำการ หรืองดเว้นการกระทำการใดๆ อันเป็นการก่อความเดือดร้อน เสียหายแก่บุคคลอื่น ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวก็หน้าที่ทางกฎหมาย ซึ่งเปรียบเสมือนกับข้อตกลงหรือหน้าที่ตามสัญญา ถ้าหากบุคคลใด กระทำการ หรืองดเว้นการกระทำการใดๆ อันเป็นการก่อความเดือดร้อน เสียหายแก่บุคคลอื่น บุคคลนั้นย่อมได้ชื่อว่าผิดหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด

นอกจากนี้ หลักความคาดเห็นที่ใช้อยู่ในกฎหมายลักษณะสัญญานี้ แท้จริงแล้ว หลักความคาดเห็นนี้ได้ถูกนำมาใช้ในกฎหมายลักษณะสัญญา ในประเทศระบบ Civil law ในทุกประเทศ ด้วยเหตุนี้ หลักความคาดเห็นนี้จึงมิใช่หลักกฎหมายในประเทศระบบ Common law แต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้การที่จะนำหลักความคาดเห็นมาปรับใช้กับกฎหมายลักษณะละเมิดจึงไม่ก่อให้เกิดปัญหา ในการปรับใช้กฎหมาย หรือความไม่สอดคล้องกันของระบบกฎหมายแต่อย่างใด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นความรับผิดเพื่อละเมิด หรือ ความรับผิดตามสัญญา ต่างก็มีวัตถุประสงค์ให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเหมือนกัน ต่อมาเมื่อมีการขัดขึ้น ไม่กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด และการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดนั้นก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น ผู้นั้นจะต้องรับผิด ด้วยเหตุนี้ความรับผิดเพื่อละเมิดจึงเป็นป่อเกิดแห่งหนึ่งอย่างหนึ่งเหมือนกับความรับผิดเนื่องจากผิดสัญญา

ดังนั้น เพื่อให้การปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดมีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาของกฎหมายแพ่ง ผู้วิจัยขอเสนอการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

7.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ความรับผิดเพื่อละเมิดและความรับผิดทางสัญญาต่างก็เป็นความรับผิดทางแพ่งเหมือนกัน การที่จะพิจารณาเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด จึงสมควรที่จะนำกฎหมายลักษณะนี้ คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 ซึ่งเป็นหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายสัญญามาใช้บังคับ คือ

ความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดนั้น จะต้องเป็นความเสียหายที่เป็นผลโดยตรง มาจากการกระทำละเมิด ตามทฤษฎีเงื่อนไซ และความเสียหายเกิดขึ้นนั้นต้องเป็นความเสียหายที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการกระทำละเมิดนั้น ซึ่งเป็นความเสียหายที่วิญญูชนในภาวะและพฤติการณ์เช่นนั้นสามารถคาดเห็น รัับรู้ หรือทราบกันดีว่าถ้ามีการกระทำดังกล่าว ความเสียหายเช่นนั้นย่อมเกิดขึ้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคหนึ่ง

นอกจากนี้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นหากเป็นความเสียหายที่เกิดจากเหตุแทรกแซง หรือพฤติการณ์พิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดในความเสียหายก็ต่อเมื่อผู้กระทำละเมิดสามารถคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นความเสียหายนั้นได้ล่วงหน้าว่าถ้ามีการกระทำละเมิดของตนแล้ว จะมีความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคสอง

ด้วยวิธีนี้จึงจะสามารถทำให้ การปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศไทย มีหลักการปรับใช้ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาของกฎหมายแพ่ง และเป็นการช่วยให้การปรับใช้กฎหมายมีความเป็นหนึ่งเดียวกันมากกว่าที่จะนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายอาญามาใช้เหมือนเช่นในปัจจุบัน อันเนื่องมาจากการตีความกฎหมายนอกจากจะต้องตีความตามตัวอักษรแล้ว ยังต้องตีความควบคู่ไปกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยต้องคำนึงถึงความเป็นเอกภาพของกฎหมายด้วยอีกด้วย

ดังนั้นเมื่อนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 22 มาปรับใช้กับความรับผิดเพื่อละเมิดแล้ว นอกจากจะทำให้ การตีความปรับใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการเยียวยาของกฎหมายแพ่ง และเป็นการช่วยให้การปรับใช้กฎหมายมีความเป็นหนึ่งเดียวกันแล้ว ยังเป็นการจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิดเอาไว้อีกด้วย ดังจะเห็นได้จาก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 22 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “เจ้าหน้าที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหาย อันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือ ควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว” ด้วยเหตุนี้เองผู้กระทำละเมิดจึงไม่จำเป็นต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดเลยไปจากความคาดเห็นของตนเองเท่านั้น อันเป็นการจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิดเอาไว้ในขอบเขตความคาดเห็นของตนเองเท่านั้น ซึ่งหลักความคาดเห็นนี้เป็นหลักที่มีอยู่ในส่วนของกฎหมายลักษณะสัญญาในประเทศระบบ Civil law เกือบทุกประเทศอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักความคาดเห็นนี้ มิได้เป็นหลักที่มีอยู่ในประเทศระบบ Common law เท่านั้น แต่ยังมีอยู่ในประเทศระบบ Civil law ด้วย ดังนั้น เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศระบบ Civil law เช่นกัน ดังนั้น การนำหลักความคาดเห็นมาปรับใช้กับความรับผิดเพื่อละเมิด จึงไม่ทำให้เกิดความสับสน หรือความไม่เหมาะสมในการปรับใช้แต่อย่างใด

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

หนังสือ – ตำรา

กำธร กำประเสริฐ, คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.

กิตติศักดิ์ ปรกิติ, การปฏิรูประบบกฎหมายภายใต้อิทธิพลยุโรป, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินติ้ง, 2551.

คณาจารย์คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กฎหมายในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547

คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554.

จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร ; โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้แก้ไขเพิ่มเติมโดยคาราพร ธีระวัฒน์, พิมพ์ครั้งที่ 20, กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึง มาตรา 452, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2503.

จิตติ ติงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วย จัดการงานนอก
สั่ง ลาภมิควรได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395-452, ปรับปรุงโดย เขมภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุ๋น
ภัทร, อำนาจ ตั้งศิริพิมาน_พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร : กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ติงศ
ภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

ไชยานุภาพ, นิติศน์คอมพิวเตอร์จีน, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร : ประเมษฐ์การพิมพ์, 2527.

ธงทอง จันทรางศุ, กฎหมายไทยในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น, กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

ธงทอง จันทรางศุ และ คณพล จันทน์หอม, เอกสารคำสอนวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย (Legal
history) (รหัสวิชา 3404124), กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2547.

นิติศาสตร์ไพศาลย์, พระยา, คำสอนชั้นปริญญาตรี พุทธศักราช 2501 – 2502 – ประวัติศาสตร์
กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 6, พระนคร : โรงพิมพ์วิริยะการพิมพ์, 2502.

บุศม์ สิมะเสถียร, เมื่อจีนสิ้นกษัตริย์, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจเทรตติ้ง,
2519.

ประกอบ หุตะสิงห์, คำสอนชั้นปริญญาตรี พุทธศักราช 2507 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติ
กรรมสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2507.

ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดและจัดการงานนอกสั่ง,
พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : บริษัทศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด, 2535.

ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 12, กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสาร
ประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

พจน์ ปุษปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2525.

เพ็ง เพ็งนิตติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง, พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จักรวรรดิพิมพ์, 2553.

ไพจิตร บุญญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด และข้อสันนิษฐานความผิดตามกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 13, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553.

ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2554.

ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, หลักกฎหมายละเมิด, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.

ร. แลงการ์ด, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ละเมิด เล่ม 2 คำสอบชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2478 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2478.

ราชบุรดีเรกฤทธิ, พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวง, เล็กเซอร์, พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2468.

เวเน กียอง, การร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทย, แปลโดย สุรพล ไตรเวทย์, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550.

วัชระ ชีวะโกเศชสู, ขุนยัดเซ็น ผู้พลิกประวัติศาสตร์จีน, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมชาติ, 2539.

วารี นาสกุล, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกว่ได้, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จักรวรรดิพิมพ์, 2553.

วุฒิชัย มูลศิลป์, คัมภีร์จีน, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ต้นอ้อ, 2534.

ศันนัทภรณ์ (จำปี) ไสตติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.

ศันนัทภรณ์ ไสตติพันธ์, เอกสารประกอบคำบรรยายหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต วิชากฎหมายเปรียบเทียบและสกุลกฎหมายของโลก ประจำปีภาค 1/2550 เรื่อง ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของระบบซีวิลลอว์, กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

ศักดิ์ดา ธนิตกุล, แนวคิดหลักกฎหมายและคำพิพากษากฎหมายกับธุรกิจ, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2552.

ส. สุวรรณ, ปรัชญาจีนจากขงจื้อถึงเหมาเจ๋อตง, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร: ยูโรปาเพลส, 2537.

สถาบันปริทัศน์ พนมยงค์, กฎหมายตราสามดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2548.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กฎหมายตราสามดวง : หน้าต่างสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดดา, 2549.

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ ศูนย์ข้อมูลเพื่อการค้นคว้าวิจัยฝรั่งเศส-ไทยศึกษา, ร.แลง กาศ์กับไทยศึกษา : รวบรวมบทความแปลและบทความศึกษาผลงาน, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

สุทริวาทนฤพุมิ, หลวง, คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2521 – 2513, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516

สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.

เสนีย์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์, กฎหมายสมัยอยุธยา, พิมพ์ครั้งที่ 1, พระนครศรีอยุธยา : คณะกรรมการจัดงานอนุสรณ์อยุธยา, 2510.

เสนีย์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1 พุทธศักราช 2438 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2505, พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2520.

เสนีย์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาค จบบริบูรณ์) พุทธศักราช 2438 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2505, พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2520.

ไสลภ รัตนการ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2551.

บทความ

กิติคุณ สินหรัญวิวัฒน์, ประวัติศาสตร์กฎหมายจีน ยุคศึกดาบรพ ราชวงศ์ซ่ง ราชวงศ์เซี่ยและ ราชวงศ์โจวตะวันตก, วารสารเนติบัณฑิตยสภา, 25, 270, (มกราคม 2555) : หน้า 9 – 14

กิติคุณ สินหรัญวิวัฒน์, ประวัติศาสตร์กฎหมายจีน ยุคศึกดาบรพ ราชวงศ์ซ่ง ราชวงศ์เซี่ยและ ราชวงศ์โจวตะวันตก, วารสารเนติบัณฑิตยสภา, 25, 271, (กุมภาพันธ์ 2555) : หน้า 6 - 12

คณิต ณ นคร, “ปัญหาการกระทำและผล” วารสารนิติศาสตร์ 12, 2, (มิถุนายน 2525): หน้า 111 – 118

คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ค่าเสียหายในคดีละเมิด” วารสารกฎหมาย 7, 3, (กุมภาพันธ์ 2526) : หน้า 25 - 43.

คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ละเมิดกับสังคม” วารสารอัยการนิเทศ 15, 46, (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2527) :
หน้า 79 - 116.

จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, “ความรับผิดฐานละเมิดตามกฎหมายเยอรมันเปรียบเทียบกับคอมมอนลอว์ :
มาตรา 823 BGB” วารสารนิติศาสตร์ 25, 1 (มีนาคม 2538) : หน้า 87-106.

บัญญัติ สุชีวะ, “ความรับผิดในการทำละเมิด” วารสารดุลพาห. 9, 5 (มิถุนายน, 2505) : 533-543

ประสาธ สุกนธมาน, “ค่าสินไหมทดแทน” ดุลพาห ปีที่ 3 เล่ม 8 (สิงหาคม 2499) : หน้า 590-594.

ยล ธีรกุล, “ข้อคิดเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิด” วารสารดุลพาห (พฤศจิกายน 2497) : หน้า
14-27

วิชญ์ เครื่องาม, “ความเป็นมาของกฎหมายแพ่งจากสมัยโบราณถึงจัดติเนี่ยน” วารสารกฎหมาย 12 ,
2 (กรกฎาคม 2531) : หน้า 69 – 82.

ศักดิ์ ไทยวัฒน์, “ความรับผิดเพื่อละเมิด” บทบัณฑิตย 24, 2 (เมษายน 2509) : หน้า 255 – 264.

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒนา, “มาตรฐานความระมัดระวังของการกระทำโดยประมาทตามกฎหมายอาญา
เยอรมัน” วารสารดุลพาห 54, 1 (มกราคม – เมษายน 2550) : หน้า 131 – 149

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒนา, “ศาลฎีกากับหลักผลโดยตรง : วิเคราะห์คำพิพากษาฎีกาที่ 3039/2547
ภายใต้แนวคิดทฤษฎีความรับผิดในทางภาวะวิสัยของ Prof. Dr. h.c mult. Claus Roxin”
หนังสือที่ระลึกวันศาลยุติธรรม 21 เมษายน 2548, หน้า 153 – 167

วิทยานิพนธ์

กิตติ งามศิลป์เสถียร, เกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายจากการผิดสัญญาซื้อขายสินค้า, วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

ชัยภัทร นิตามณีวงศ์, ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

ญาดา รัตนอารักขา, ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน : ศึกษาในกรณีผิดสัญญา, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553

บุรณ์ ธรรมชาติ, ปัญหาเรื่องความเป็นสาเหตุในปรัชญาตะวันตกร่วมสมัย, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาปรัชญา, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531

พรธนิภา บุรพาชีพ, ค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

ภาคภูมิ พงษ์ชัยภูมิ, ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

วิริทธิ์พล วินิตวัฒน์คุณ, การกำหนดค่าเสียหายเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ตามสัญญา, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

สิริลักษณ์ กิรติรัตนพฤกษ์, การกำหนดค่าเสียหาย : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีผิดสัญญาและละเมิด, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2552.

สุพัฒน์ ไพศาลธีรเดช, ค่าเสียหายเชิงลงโทษและการเยียวยาผู้เสียหาย, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552.

สุรศักดิ์ มณีศรี, ปริมาณของควมรับผิดชอบละเมิดในมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

อรรถพจน์ แกมใหม่, การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2554.

คำสอนคำบรรยาย

มานิตย์ วงศ์เสรี, คำบรรยายหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชา ระบบสิทธิวิลดอร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554, กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554 (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, คำบรรยายหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชา นิติปรัชญา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554, กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554 (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

ภาษาอังกฤษ

หนังสือ – ตำรา

Frier B., W., A casebook on the Roman law of delict, first edition. Atlanta, Ga. : Scholars Press, 1989.

Hart, H., Honoré, causation in the law, second edition, Oxford : Clarendon press. 1985.

Hogg M., Promises and Contract Law: Comparative Perspectives, second edition, United Kingdom : Cambridge University Press, 2011

Kötz, N., and Leser H., German private and commercial law : an introduction, translated by. Weir, T., first edition, Newyork : Oxford University Press, 1982.

Li Xing. The Rise of China and the Capitalist World Order, United Kingdom : Ashgate Publishing, Ltd., 2010.

Shiyuan, H., Liabilities in Contract Law of China : Their Mechanism and Points in Dispute.
Law China journal 1, 1 (2006) p 121–152

Spindler, G. and Rieckers, O., Tort law in Germany, first edition (Kluwer Law International :
Netherland), 2011.

Winfield, P., H., Province of the Law Tort, first edition, United Kingdom : The Cambridge
University Press, 1931.

Zimmermann, R., The law of obligations : Roman foundations of the civilian tradition, first
edition, Capetown : Juta & Co.,Ltd., 1990.

บทความ

ULRICH MAGNUS , HANS-W. MICKLITZ, COMPARATIVE ANALYSIS OF NATIONAL
LIABILITY SYSTEMS FOR REMEDYING DAMAGE CAUSED BY DEFECTIVE
CONSUMER SERVICES, Institut für Europäisches Wirtschafts- und Verbraucherrecht
(2004) : 1 - 482

ye lin, The Tort System in China, Duke Law School Journal : Law and Contemporary
Problems, 52 , 4 (1989) : 143 - 167.

ภาษาจีน

หนังสือ – ตำรา [图书]

Jaap Spier, ประมวลกฎหมายลักษณะละเมิด : หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล
(Unification of tort law : Causation), พิมพ์ครั้งที่ 1, ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์กฎหมาย, 2009. [施
皮尔, 侵权法的统一:因果关系, 第一版, 北京 : 法律出版社, 2009].

จางซินเป่า, กฎหมายลักษณะละเมิดประเทศจีน, พิมพ์ครั้งที่ 2, ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์เหียนหมิง, 2553.
[张新宝, 中国侵权行为法, 第二版, 北京 中国人民大学出版社, 2010].

จางซินเป่า, กฎหมายอาญาประเทศจีน, พิมพ์ครั้งที่ 2, ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์เหียนหมิง, 2553. [张新宝, 中国刑法, 第二版, 北京 中国人民大学出版社, 2010].

หลิวซินผิง, ศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 1, ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์กฎหมาย, 2008 [刘信平, 侵权中的因果关系理论之研究, 第一版, 北京 : 法律出版社] 2008].

หยางลี่ซิน, ทฤษฎีกฎหมายสิทธิมนุษยชน, พิมพ์ครั้งที่ 1, ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์เจี้ยนฉ่า, 1996 หน้า 196 [杨立新, 人身权法论, 第一版, 北京 : 中国检察出版社, 1996]

Jaap Spier, ประมวลกฎหมายลักษณะละเมิด — หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Unification of tort law—Causation), พิมพ์ครั้งที่ 1, ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์กฎหมาย, 2009 [施皮尔, 侵权法的统一:因果关系, 第一版, 北京 : 法律出版社] 2009].

บทความ [文章]

จางหวี่หมิน, หลี่อี่ซิง, ผลกระทบของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด, วารสารมหาวิทยาลัยยูนนาน 18, 6 (มิถุนายน 2005) : 1 – 8 [张玉敏, 李益松, 侵权法上因果关系理论的反思, 云南大学学报 18, 6 (6月2005年) 1 - 8 页]

จางอิงเจ้า, นายคัง v. นายหลี่, วารสารคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยเหอหนาน, 99 (สิงหาคม 2012) : 1 [张应照, 康某诉李某纠纷案, 河南人民法院学报, 99 (八月2012) : 1]

โจวซง, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลทางสิ่งแวดล้อมในกฎหมายลักษณะละเมิด, วารสารคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยฝูโจว, 121, 5 (2004) : 97 – 104 [邹雄, 论环境侵权的因果关系, 福州大学法学院学报 121, 5 (2004): 97 - 104]

โจวเหว่ยเว่ย, “ทฤษฎีมาตรฐานหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล”, วารสารฮวาจงหน่งเยี่ย, 8, 3 (2012) : 236 – 237 [周维微, 侵权法上因果关系判定标准论”, 华中农业大学的社会科学, 3 12 (2012): 236 - 237]

ฟางหมิง, ทฤษฎีที่ใช้ตัดสินหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน, วารสารคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยซันตง, 196, 12 (2011) : 68 - 71 [方明, “论我国侵权法因果关系理论的构建”, 山东大学的社会科学, 196, 12 (2011) : 68 - 71]

เยี่ยหมิงอี, “การตัดสินความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในความรับผิดชอบทางการแพทย์”, วารสารมหาวิทยาลัยปักกิ่ง, 24, 1 (2012) : 136 - 154 [叶名怡, 医疗侵权责任中因果关系的认定, 北京中外法学, 24, 1 (2012): 136 - 154]

หยางลี่ซิน, การศึกษากรณีความรับผิดในสัญญา, วารสารสถาบันทางการเมืองเหอหนาน, 1, 1 (2002) : 22-34 [杨立新, 中国合同责任研究, 河南省政法管理干部学院学报, 1, 1 (2002) : 22 - 34]

หยางลี่ซิน, หนึ่งร้อยปีของประวัติศาสตร์กฎหมายลักษณะละเมิดจีนและการพัฒนาการในศตวรรษใหม่, วารสารมหาวิทยาลัยเหอหนาน, 56 (พฤศจิกายน 2552) : 16 -28 [楊立新, 中國侵權行為法的百年歷史及其在新世紀的發展, 人民大学学报, 56 (2009): 16 - 28]

หวงเหวินหวง “ทฤษฎีความรับผิดบนข้อสมมุติฐานในกฎหมายลักษณะละเมิด” วารสารคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยปักกิ่ง, 23, 3 (2011) : 518 - 535 [黄文煌, “论侵权法上的假设因果关系”, 北京中外法学, 23, 3 (2011): 518 - 535]

หันซือหยวน, การเกิดขึ้นของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในความรับผิดตามสัญญา, มหาวิทยาลัยซีเป่ย์เจิ้งฝ่า 91, 6 (1998) : 50 - 67 [韩世远, 论合同责任成立上的因果关系, 西北政法学院学报 91.6 (1998) : 50 - 67]

หูหลิว, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด - ความคิดเห็นของระบบกฎหมายสองระบบ, วารสารมหาวิทยาลัยหยางโจว : วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 5, 5 (กันยายน 2001) : 55 - 61 [胡吕银, 论侵权行为法上的因果关系—兼评因果关系两分法, 扬州大学学报: 人文社会科学版 5, 5 (2001): 55 - 61]

เหยียนเสี่ยวลี่, “ปัญหาการหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายลักษณะละเมิด – ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล”, วารสารกฎหมายสมัยใหม่แห่งมหาวิทยาลัยจี้หนิง 12, 6 (2002) : 50 - 52 [闫晓丽, “侵权行为法上因果关系问题探讨 - 第三因素介入的因例影关系认定” 吉林大学法学的当代法学 12, 6 (2002) : 50 - 52].

เหวินซิงเฉียว, “การบริหารธุรกิจต่อการตัดสินใจในความรับผิดชอบเพื่อละเมิด” วารสารคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหนานจิง 3, 2 (2010) : 120 [文兴桥, 在经营场所中由第三人引起的侵权责任如何认定, 南京大学法学院 3, 2 [2010]: 120].

วิทยานิพนธ์ [论文]

โจวซง, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลทางสิ่งแวดล้อมในกฎหมายลักษณะละเมิด, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟูโจว, 2004 [邹雄, 论环境侵权的因果关系, 硕士学位论文, 法学院, 福州大学2004].

หลิวซินผิง, ศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยฝูเจิง, 2008. [刘信平, 侵权中的因果关系理论之研究, 硕士学位论文, 法学院, 法政大学, 2008].

ถูปินหวา, การศึกษาทฤษฎีหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยฮวาตงเจิงฝู, 2003. [涂斌华, 侵权行为法上因果关系理论研究, 硕士学位论文, 法学院, 华东政法学院, 2003]

หวงเหวินหวง “ทฤษฎีความรับผิดชอบบนข้อสมมุติฐานในกฎหมายลักษณะละเมิด” วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยเซี่ยเหมิน, 2011, 2011 [黄文煌, 论侵权法上的假设因果关系, 博士学位论文, 法学院, 厦门大学法学院, 2011]

เว็บไซต์

Acratopulo J, product liability claims of Europe [online] 2009 Available from :

<http://www.kluwerlaw.com/McmsTemplates/resources/SampleChaptersPDF/854.pdf>,
[2013, July 30]

Beijin Guojin Lawfirm, นักศึกษาหญิงหนี v. นายแก้วและครอบครัว [ออนไลน์]. 1999 จาก :

<http://www.guo-jin.com/plus/view.php?aid=353> สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2556 [北京国锦
谕律师事务所，李某诉郭某与父母法定继承纠纷案 [网上] 2012 从：
<http://www.guo-jin.com/plus/view.php?aid=353>, 八月十四日]

Cafaggi F, Creditor's Fault: In Search of a Comparative Frame, [online] 2009 Available from

: <http://ssrn.com/abstract=1551825>, [2013, July 30]

Encyclopedia Britannica fact matter, Aristotle's philosophy of nature : causation, [online]

2011 Available from : [http://www.britannica.com/EBchecked/topic/34560/Aristotle/
254716/Causation](http://www.britannica.com/EBchecked/topic/34560/Aristotle/254716/Causation), [2012, December 4]

Engle E, Aristotelian theory and causation : The globalization of tort, [online] 2009 Available

from : <http://ssrn.com/abstract=1424693>, [2012, December 4]

Federal minister of justice, German Civil Code [online] 2009 Available from :

http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/german_civil_code.pdf [2012, June
1]

Furen Catholic university of Beijing, ประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐจีน [online] 1999

Available from : [http://www.financelaw.fju.edu.tw/law/doc/%E9%99%84%E4%BB%
B6%E4%B8%80%20%20%20%E6%B0%91%E6%B3%95.pdf](http://www.financelaw.fju.edu.tw/law/doc/%E9%99%84%E4%BB%
B6%E4%B8%80%20%20%20%E6%B0%91%E6%B3%95.pdf) [2013, August 1]

Heiderhoff B., and Zmij G., Tort Law in Poland, Germany and Europe, [online] 2008

Available from

:http://www.sellier.de/pages/downloads/9783866531048_leseprobe.pdf?code=4a8fb234920bc290ddcb75fd50df852a, [2012, December 14]

Kadens, E., Roman Law [online] 2011 Available from : <https://articleworks.cadmus.com/gtcp?product=1945366&ownernbr=1656793>, [2012, December 4]

Lawinfochina, เจ้าของไร่แตงโม v. ชาวบ้าน (西瓜农场诉农人) [online] 1987 Available from <http://vip.chinalawinfo.com/Case/displaycontent.asp?Gid=118853607&Key word=,> สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2556

Magnus, Ul, Micklitz, H, Comparative analysis of national liability systems for remedying damage caused by defective consumer service [online] 2004 Available from : http://ec.europa.eu/consumers/cons_safe/serv_safe/liability/reportabc_en.pdf [2013, August 1]

Metricsyst, อารยธรรมเมโสโปเตเมีย (Mesopotamia), [ออนไลน์] 2556 จาก : <http://metricsyst.wordpress.com/2013/01/31/%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A2%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B9%82%E0%B8%AA%E0%B9%82%E0%B8%9B%E0%B9%80%E0%B8%95%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B5%E0%B8%A2-mesopotemia-2/>, สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2556.

The business lawyer of China, CONTRACT LAW OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA 《中华人民共和国合同法》, [online] 2013 Available from : <http://www.kd325.com/ShowArticle.shtml?ID=201051016562477793.html> [2013, July 30]

จางอิง, นายเจีย v. ครอบครัวซื้อบริษัทผลิตรถยนต์จำกัด [ออนไลน์]. 2010 จาก : <http://zhangyinglawyer.fyfc.cn/b/221660> [张颖, 蒋某诉石家汽车贸易有限公司, [网上] 2012 从 : <http://zhangyinglawyer.fyfc.cn/b/221660>]

ไม่ปรากฏผู้แต่ง, คำพิพากษาคดีหวังกัง v. ลีจวิน, [online] 2009 <http://china.findlaw.cn/shpc/shpc/zrpc/2740.html>, สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2556

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, ศาลฎีกากับหลักผลโดยตรง [ออนไลน์] 2554 จาก : <http://a-viva.extension.com/20100715/entry>, สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2555.

หลิวเซี่ยหยวน, นักเรียนจีนและโรงเรียน v. นักเรียนกัวและผู้ปกครอง [ออนไลน์]. 2007 จาก : <http://www.gzzcls.com/ShowArticle.shtml?ID=2011720934929629.htm> สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2556 [罗学源, 陈某学校教育诉郭某及父母人身损害 [网上] 2007 从 : <http://www.gzzcls.com/ShowArticle.shtml?ID=2011720934929629.htm>, 八月十四日]

หลี่ซื่อตง, คำพิพากษาคดีความรับผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิด, [ออนไลน์] 2000 จาก : http://www.law-lib.com/flsz/sz_view.asp?no=1483 [李显冬, 侵权责任法经典案例释论 [网上] 2000 从 : http://www.law-lib.com/flsz/sz_view.asp?no=1483, 八月十四日]

หูหวิฉิน, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด - พิจารณาจากระบบกฎหมายสองระบบ [ออนไลน์]. 2001 จาก : <http://wenku.baidu.com/view/c5bff190daf5ef7ba0d3c4a.html>, สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2555 [胡吕银, 论侵权行为法上的因果关系—兼评因果关系两分法 (网上) 从 : <http://wenku.baidu.com/view/c5bff190daf5ef7ba0d3c4a.html>, 八月十四日].

สาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, ประวัติศาสตร์ ตอนที่ 2 : อารยธรรมเมโสโปเตเมีย, [ออนไลน์] 2552 จาก : <http://www.sahavicha.com/?name=knowledge&file=readknowledge&id=454>, สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2556.

เยี่ยหลิน, ระบบกฎหมายลักษณะละเมิดในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน [ออนไลน์]. 1989 จาก : <http://scholarship.law.duke.edu/lcp/vol52/iss3/6/>, สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2556 [椰林, 中国侵权法的系统 (网上) 从 : <http://scholarship.law.duke.edu/lcp/vol52/iss3/6/>, 五月一日].

เหยาหุย, วิกฤตการณ์ของกฎหมายละเมิด : จากอดีตถึงปัจจุบัน [ออนไลน์]. 2001 จาก : www.civillaw.com.cn/article/default.asp?id=7591, สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2555 [姚辉, 侵权法的危机 : 带入新时代的旧问题(网上)从 : www.civillaw.com.cn/article/default.asp?id=7591, 八月十四日].

อนันต์ จันทร์โอภากร, วิวัฒนาการของกฎหมายลักษณะละเมิด, [ออนไลน์]. 2008 จาก : <http://www.comepee.com/webboard/show.php?Category=&No=359>, สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2555.

หนังสือพิมพ์

ASTV, “ราชวงศ์ถัง (618 - 907),” ผู้จัดการ (19 มกราคม 2548) : 6.

จางซันชิง, คำพิพากษาศาลสูงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน, “หนังสือพิมพ์ระบบกฎหมาย” (6 พฤศจิกายน 2002) [张三清, 中华人民共和国最高人民法院 “法制时报” (2002) 年十一月六日]: 9]

ไม่ปรากฏผู้แต่ง, วิเคราะห์คำพิพากษา, “หนังสือพิมพ์จีนฉาง” (14 มิถุนายน 2012)

เอกสารไม่ตีพิมพ์

ไมโครฟิล์ม

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารเย็บเล่มรัชกาลที่ 5 คำพิพากษาเล่มที่ 15 ร.ศ. 129 (พ.ศ.2453) ก - ร.5 รล - คพ/15, “เรื่อง ถูกฟันและตายลงใน 9 วัน”, หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, หน้า 665 - 668.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สคก.3/1, “เรื่องรายงานการประชุมกรรมการชำระประมวลกฎหมาย”, หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, หน้า 214.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, “เอกสารสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สคก.3/4, “เรื่องรายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย“, หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, หน้า 1373.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, “เอกสารสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สคก.3/4, “เรื่อง รายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย“, หน้า 1432.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

กม 12 โຕะ : โຕะที่ 8 ว่าด้วยการละเมิด¹

- บทที่ 1** ผู้ใดทำการโฆษณาหมิ่นประมาทว่าเขาทำผิดทางอาญาหรือทางลามกให้เอาผู้นั้นไปตีเสียให้ตาย
- บทที่ 2** ผู้ใดทำให้เขาขาดแล้วไม่ยอมให้ค่าทำขวัญ เขาจะทำให้ผู้นั้นขาดบ้างก็ได้
- บทที่ 3** ผู้ใดทำให้เขากระดูกหักให้ใช้ค่าปรับ 300 แอสเสส ถ้าเป็นทาสให้ได้รับค่าปรับ 150 แอสเสส
- บทที่ 4** ถ้าทำให้บาดเจ็บให้ปรับ 25 แอสเสส
- บทที่ 5** ถ้าทำเสียหายโดยอุบัติเหตุก็ต้องทำขวัญเขาเหมือนกัน
- บทที่ 6** สัตว์สี่เท้าของใครเข้าไปทำให้ที่ดินเขาเสียหาย เขาจับยึดตัวสัตว์นั้นไว้เป็นของเขาได้ เว้น แต่เจ้าของจะเสียเงินไถ่ถอนกลับคืนมาตามราคาค่าเสียหาย
- บทที่ 7** ผู้ใดเอาสัตว์ไปเลี้ยงที่ดินของผู้อื่นที่อยู่ข้างเคียง จะต้องรับสำนองในค่าเสียหาย
- บทที่ 8** ห้ามมิให้สวดมณฑรีงขอผลบันดาลให้ผลไม่อันงอกงามของเพื่อนบ้างข้างเคียงนั้น มาเกิดเป็นผลไม้ในที่ดินของตน หรือสวดขอบันดาลให้ข้าวสาลีของเขาเกิดเป็นข้าวสาลีในที่ดินของตน

¹ สุธริจาทนฤพฒิ, หลวง, คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2521 – 2513, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516) หน้า 34 - 36

บทที่ 9 ห้ามมิให้ลักขโมยอัญมณีของเพื่อนบ้านข้างเคียงในเวลาค่าคืน ถ้าเป็นบุคคลบรรลุนิติภาวะแล้วเอาไปฆ่าเสีย ถ้าหากเป็นบุคคลยังไม่บรรลุนิติภาวะให้ศาลสั่งเขียนแล้วปรับเป็นทวิคูณ

บทที่ 10 ผู้ใดวางเพลิงบ้านเรือนเขา หรือกองข้าวสาลีของเขา ให้เอามาผู้แล้วเขียนแล้วเผาเสียทั้งเป็น ถ้าเกิดขึ้นเพราะความประมาทให้เสียเงินค่าทำขวัญแล้วลงโทษพอควร

บทที่ 11 ถ้าผู้ใดตัดต้นไม้ของเพื่อนบ้านข้างเคียงลง ให้ปรับเป็นพินัยเป็นเงิน 25 แอสเสส

บทที่ 12 ผู้ใดลักทรัพย์เวลาค่าคืน ให้เอาไปฆ่าเสีย

บทที่ 13 ถ้าหากเป็นการลักทรัพย์เวลากลางวัน ไม่ให้ลงโทษถึงประหารชีวิต เว้นแต่จะทำการต่อสู้อยู่ด้วยอาวุธ

บทที่ 14 ถ้าเป็นการลักทรัพย์เวลากลางวัน และผู้ร้ายมิได้ใช้อาวุธต่อสู้ ก็ให้เขียนแล้วทำทัณฑ์บนไว้ ถ้าเป็นทาสก็ให้เขียนแล้วจับโยนเสียที่เชิงเขาตาเบียน ถ้าเป็นเด็กยังไม่บรรลุนิติภาวะให้ผู้พิพากษาสั่งเขียนตามสมควร แล้วบังคับให้ใช้ค่าทำขวัญ

บทที่ 15 ถ้าผู้ใดประสงค์ขอกันบ้านผู้อื่นโดยเขาไม่เต็มใจ ในเหตุที่ทรัพย์ของตนถูกขโมยจะต้องเข้าไปค้นโดยเปลือยกาย ถ้าได้ของโจรในบ้านนั้น เจ้าบ้านต้องสำนองรับผิดเป็นโจรลักทรัพย์รายนั้น ถ้าเจ้าบ้านยอมให้ค้นโดยดี ถ้าหากค้นพบแล้วให้คืนทรัพย์แก่เจ้าทรัพย์ เจ้าบ้านมีอำนาจเรียกค่าเสียหายเป็นตรีคูณจากผู้ร้ายที่เอาทรัพย์มาซุกซ่อนไว้ในบ้านของตน

บทที่ 16 ถ้าหากค้นทรัพย์ไม่พบ ให้ปรับผู้ค้นเป็นทวิคูณซึ่งราคาทรัพย์ที่กล่าวอ้าง

บทที่ 17 กรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่เป็นของที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย จะได้มาโดยอายุความไม่ได้

บทที่ 18 ผู้ให้กู้เงินคิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบต่อปี ให้ปรับสี่เท่าเป็นค่าทำขวัญ

บทที่ 19 ผู้รับของไว้โดยทุจริตโดยคิดเอาเสีย ให้ปรับตามราคาทรัพย์ที่ฝากเป็นทวิคูณ

บทที่ 20 บุคคลย่อมมีอำนาจฟ้องขอให้มีการปลดผู้ปกครองที่ทุจริตในหน้าที่และให้ปรับผู้นั้นสองเท่าของราคาทรัพย์สินที่ยักยอกไป

บทที่ 21 บุคคลผู้ซึ่งละเมิดอำนาจเสียประโยชน์ของผู้อยู่ในอำนาจนั้นให้จับไปเป็นผู้ใช้ในศาสนา

บทที่ 22 บุคคลผู้ซึ่งยอมมาเป็นพยานแล้วภายหลังไม่ยอมเบิกความ ให้เอาตัวมาลงโทษและยอมให้คนอื่นเบิกความแทนได้

บทที่ 23 พยานเท็จให้จับโยนเชิงเขาตาเปียนเสีย

บทที่ 24 ผู้ใดทำให้เขาตายโดยอุบัติเหตุ ให้เอาหินท่อมผู้นั้นมาตีแล้วส่งตัวไปทำงานใดๆ แทนเขา

บทที่ 25 ผู้ใดวางยาพิษผู้อื่น ให้เอาผู้นั้นไปฆ่าเสีย

บทที่ 26 การประชุมก่อการไม่สงบในเวลาห้ามเด็ดขาด

บทที่ 27 สมาคมหรือสโมสรใดๆ ย่อมจะตั้งระเบียบข้อบังคับได้ตามใจชอบแต่ต้องไม่เป็น การฝ่าฝืนกฎหมาย

บทบัญญัติ The Lex Aquilia : Causation²

Collatio. 12.7.1. Likewise if you burn or set fire to my apartment house, I will have the Aquilian action, and the same is true if (you burn) my orchard or villa.

Collatio. 12.7.2. But if someone deliberately (dolo) burnt my apartment house, he is also punished by capital punishment as an arsonist.

Collatio. 12.7.3. Again if someone intended to burn down a tenement house and the fire spreads to that of a neighbor, he will be liable under the Lex Aquilia to the neighbor also; and no less to the tenants on account of any of their goods which have been burnt; and thus Labeo reports in the fifteenth book of his Responses.

Collatio. 12.7.4. But if you burn stubble in your field and the fire spreads and reaches a neighbor's land and burns it, the question was raised whether the Lex Aquilia applies or the action is in factum.

Collatio. 12.7.5. But several authorities hold that the Lex Aquilia does not apply, and so Celsus writes in the thirty-seventh book of his Digests. He says: "If a fire lit by a person burning stubble escapes, he is not liable under the Lex Aquilia, but an action must be brought in factum, because he did not do the burning directly, but the fire spread whilst he was doing something else."

Collatio. 12.7.6. His opinion is also approved by a rescript of the late Emperor Severus in the following words: "You propose suing in a noxal action on the analogy of the Lex Aquilia on account of a fire lit for the purpose of preparing a pasture, which spread through the fault of Veturia Astilia's slaves and, as you say, laid waste your field. An

² KADENS, E., *Roman Law* [online] 2011 available from : <https://articleworks.cadmus.com/gtcp?product=1945366&ownernbr=1656793> ; Bruce W. Frier, *A casebook on the Roman law of delict*, 1st (Atlanta, Ga. : Scholars Press, 1989) p 73 - 87

assessment of the damage is allowed and a trial can take place.” Obviously the Aquilian action was held not to lie.

Gaius. 3.219. Moreover, it was decided that an action will only lie under this law where the party caused the damage by means of his own body, and hence where damage has resulted in some other way, equitable actions should be granted; for instance, where anyone shuts up a slave or a head of cattle belonging to another, and kills him or it by starvation; or where a beast of burden is driven so hard that it perishes; and also where anyone persuades the slave of another to climb a tree, or descend into a well, and, in doing so, he falls, and is either killed or sustains some bodily injury. If, however, anyone pushes a slave off of a bridge or bank into a stream, and he is drowned, the party who pushed him may readily be understood to have caused the damage by means of his body.

Institutes. IV.3.16. The conclusion was reached that the statutory action lies only where someone causes loss immediately by his bodily force. When people cause loss in other ways the practice is to give actions based on the policy of the statute [actions utiles]. These policy actions are given against one who shuts up another's slave or animal so that it dies of starvation, drives a draught animal so hard that it is injured, harasses an animal till it throws itself over a cliff, or induces another's slave to climb up a tree or go down a well so that in climbing up or down he is killed or injured. But suppose someone pushes another's slave from a bridge or river bank, and the slave drowns. Here it is easy to conclude, from the fact that he pushed him in, that he has caused the loss by his bodily force. So he is liable directly under the Aquilian Act. Suppose there is no bodily force and no physical thing is harmed but a person still somehow suffers loss. Here neither the action on the very words of the Aquilian Act nor an action based on its policy lies. It has been held that the person responsible is liable to an action on the case [actio in factum]. An example is where someone out of pity frees another's slave from chains and lets him escape.

Digest. 9.2.7.1. ULPIAN, Edict, book 18: Now we must accept “killing” [occisum] to include the cases where the assailant hit his victim with a sword or a stick or other weapon or did him to death with his hands (if, for example, he strangled him) or kicked him with his foot or butted him or any other such ways.

Digest. 9.2.7.2. But if one who is unreasonably overloaded throws down his burden and kills [occiderit] a slave, the Aquilian action lies; for it was within his own judgment not to load himself thus. For even if someone slips and crushes another man’s slave with his load, Pegasus maintains that he is liable under the lex Aquilia provided he overloaded himself unreasonably, or negligently walked through a slippery place.

Digest. 9.2.7.3. Thus, if someone does damage through being pushed by somebody else, Proculus writes that neither is liable under the lex; the one who pushed is not liable because he did not kill [occidit], nor is the one who was pushed because he did not do the damage unlawfully. According to this view, an actio in factum will be given against the one who pushed.

Digest 9.2.7.5 Ulpian in the eighteenth book on the Edict. But if a person lightly strikes a sick slave who then dies, Labeo rightly holds that he is liable under the Lex Aquilia, since different things are fatal for different people.

Digest. 9.2.7.6. ULPIAN, Edict, book 18: Celsus says it matters a great deal whether one kills [occiderit] directly or brings about a cause of death [mortis causam praestiterit], because he who furnishes an indirect cause of death is not liable to an Aquilian action, but to an actio in factum, wherefore he refers to a man who administered poison instead of medicine and says that he thereby brought about a cause of death in the same way as one who holds but a sword to a madman; and such a man is not liable under the lex Aquilia but to an actio in factum.

Digest. 9.2.7.7. But if a man throws another off a bridge Celsus says that regardless of whether he is killed by the impact or merely drowns at once or whether he perishes from exhaustion because he is overcome by the force of the current, there is liability under the *lex Aquilia*, just as if one dashes a child against a rock.

Digest. 9.2.7.8. Proculus says that if a doctor operates negligently on a slave, an action will lie either on the contract for his services or under the *lex Aquilia*.

Digest. 9.2.8. Pr. GAIUS, Provincial Edict, book 7: And the law is just the same if one misuses a drug, or if, having operated efficiently, the aftercare is neglected; the wrongdoer will not go free, but is deemed to be guilty of negligence.

Digest. 9.2.9 pr.-4. ULPIAN, Edict, book 18: Labeo makes this distinction if a midwife gives a drug from which the woman dies: If she administers it with her own hands it would appear that she killed [*occidisse*]; but if she gave it to the woman for her to take it herself an *actio in factum* must be granted. This opinion is correct; for she provided a cause of death [*causam mortis praestitit*] rather than killed [*occidit*].

Digest. 9.2.9 pr.1. If someone administers a drug to anyone by force or persuasion, either in a drink or by injection, or rubs him with a poisonous potion, he is liable under the *lex Aquilia*.

Digest. 9.2.9 pr.2. Neratius says that if a man starves a slave to death he is liable to an *actio in factum*.

Digest. 9.2.9 pr.3. If when my slave is out riding you scare his horse so that he is thrown into a river and dies as a result, Ofilius writes that an *actio in factum* must be given in just the same way as when my slave is lured into an ambush by one man and killed [*occisus*] by another.

Digest. 9.2.9 pr.4. But if a slave is killed [occisus] by people throwing javelins by way of sport, the Aquilian action lies. On the other hand, if when other people were already throwing javelins in a field a slave walked across the same field, the Aquilian action fails, because he should not make his way at an inopportune time across a field where javelin throwing is being practiced. However, anyone who deliberately aims¹ at him is liable under the lex Aquilia.

Digest. 9.2.11.1. ULPIAN, Edict, book 18: If one man holds a slave while another kills him, he who did the holding will be liable to an *actio in factum* because he furnished a cause of death [causam mortis praebuit].

Digest. 9.2.11.2. But if several people do a slave to death, let us see whether they are all liable as for killing. If it is clear from whose blow he perished, that person is liable for killing; but if it is not clear, Julian says that all the assailants are liable as if they had all killed; and if the action is brought against only one of them, the others are not released from liability; for under the lex Aquilia what one pays does not lessen what is due from another, as it is a penal law.

Digest. 9.2.11.3. Celsus writes that if one attacker inflicts a mortal wound on a slave and another person later finishes him off, he who struck the earlier blow will not be liable for a killing, but for wounding, because he actually perished as the result of another wound. The later assailant will be held liable because he did the killing. It seems thus to Marcellus and it is the more likely.

Digest. 9.2.11.4. If several people throw down a beam and thereby crush a slave, it seemed right to the ancient jurists that they should all be liable under the lex Aquilia.

Digest. 9.2.11.5. ULPIAN, Edict, book 18: Again, Proculus gave an opinion that the Aquilian action lies against him who, though he was not in charge of a dog, annoyed it and thus caused it to bite someone; but Julian says the lex Aquilia only applies to this extent

that it applies to him who had the dog on a lead and caused it to bite someone; otherwise, if he were not holding it, an *actio in factum* must be brought.

Digest. 9.2.15.1. ULPIAN, Edict, book 18: If a slave who has been mortally wounded has his death accelerated subsequently by the collapse of a house or by shipwreck or by some other sort of.

This has been interpreted as meaning not that the thrower was aiming at the slave with intent to kill but rather throwing in his direction only with intent to frighten. blow, no action can be brought for killing, but only as if he were wounded; but if he dies from a wound after he has been freed or alienated, Julian says an action can be brought for killing. These situations are so different for this reason: because the truth is that in the latter case he was killed by you when you were wounding him, which only became apparent later by his death; but in the former case the collapse of the house did not allow it to emerge whether or not he was killed. But if you order that a mortally wounded slave shall be freed and be your heir and then he dies, his heir cannot sue on the *lex Aquilia*,

Digest. 9.2.16. MARCIAN, Rules, book 4: because in this case matters had reached a point where an action cannot arise.

Digest. 9.2.27.5. ULPIAN, Edict, book 18: In its third chapter the *lex Aquilia* says: "In the case of all other things apart from slaves or cattle that have been killed, if anyone does damage to another by wrongfully burning, breaking, or spoiling his property, let him be condemned to pay to the owner whatever the damage shall prove to be worth in the next thirty days."

Digest. 9.2.27.6. If, therefore, someone does not kill, but burns, smashes, or spoils a slave or beast, there is no doubt that action may be brought under these words of the *lex*. Accordingly, if you throw a lighted torch at my slave and singe him, you will be liable to me.

Digest. 9.2.27.7. Again, if you set fire to my orchard or my country house, I shall have the Aquilian action.

Digest. 9.2.27.8. If someone wished to burn down my tenement building and the fire spread to my neighbor's block of flats, he will be liable to my neighbor too. Under the lex Aquilia, he will also be liable just the same to the tenants in respect of their property that is burnt.

Digest 9.2.27.12. ULPIAN, Edict, book 18: If, when my bees had flown off to join yours, you burn them out, Celsus says the action on the lex Aquilia lies.

Digest. 9.2.27.32. ULPIAN, Edict, book 18: If he wrecks my aqueduct, even though the materials which are smashed down are mine, nevertheless because it is not my land over which I bring the water, it is better to say that an actio utilis should be given.

Digest. 9.2.27.33. If a stone falls out of a cart and ruins or smashes something, it is agreed that the carter is liable to the Aquilian action if he loaded the stones badly, and it is for this reason that they fell.

Digest. 9.2.27.34. If a man entrusts a hired slave with the driving of his mule and the slave ties it by the halter to his thumb but the mule tears itself away wrenching off his thumb and falls headlong, Mela writes that if the slave was inexperienced but was hired out as an expert, an action can be brought against the slave's owner on the contract of hire for damaging or disabling the mule; but if the mule was upset by someone hitting or scaring it, then the owner (that is, the mule's owner as well as the slave's owner) will have an action under the lex Aquilia against him who frightened it. However, it seems to me that on the same facts that found an action on the contract, an action under the lex Aquilia also lies.

Digest. 9.2.27.35. ULPIAN, Edict, book 18: Again, if you hire someone to mend a vat full of wine and he punctures it so that all the wine runs out, Labeo maintains that an actio in factum must be brought.

Digest. 9.2.29.5. ULPIAN, Edict, book 18: If a man cuts a ship's mooring rope, an actio in factum can be brought in respect of the ship which is lost in consequence.

Digest. 9.2.29.7. ULPIAN, Edict, book 18: Municipal magistrates may also be liable under the lex Aquilia if they do any damage unlawfully. So if one of them seizes your cattle by way of security and kills them by starvation because he would not allow you to take them food, you must be allowed an actio in factum. Again, if he thinks he is taking security under the provisions of a statute but he does not take it in accordance with the law and he returns your things worn and spoiled, it is said that the lex Aquilia applies. And, indeed, the same must be said even if he did make the seizure properly under the statute; but, on the other hand, if a magistrate does some injury by violence against someone who resists lawful process, he will not be liable under the lex Aquilia; for even when a slave taken in execution has hanged himself, no action lies.

Digest. 9.2.30.1. PAUL, Edict, book 22: If a slave given as a pledge is killed, the action is available to the debtor. But it is asked whether an actio utilis should be given to the creditor because he may have an interest either because the debtor is not solvent or because he has lost his own right of action through lapse of time. But it is unjust that the defendant should be liable to both owner and creditor, unless one might think that the debtor should suffer no injustice in this case; for he is benefited by the amount of his debt and whatever is recovered in excess of the debt can be recovered from the defendant; or perhaps from the start [an] action should be allowed to the debtor for the excess of the damages over the debt. And so in these cases in which an action is given to the creditor because of the poverty of his debtor or because he has lost his right of action, the creditor will have the action under the lex Aquilia up to the amount of the debt, so that this benefits the debtor, but the Aquilian action is open to the debtor in respect of any amount exceeding the debt.

Digest. 9.2.32.1. (Gaius in the seventh book on the Provincial Edict) If the same man wounds and then later also slays the same slave, he will be liable for both the wounding and the slaying; for there are two delicts. It is different if he slays someone with several wounds in a single attack, for there will be one action for the slaying

Digest. 9.2.33.1. PAUL, Plautius, book 2: In cases of damage not covered by the lex Aquilia, an actio in factum is given.

Digest. 9.2.39 pr. POMPONIUS, Quintus Mucius, book 17: Quintus Mucius writes as follows: A mare was grazing in someone else's meadow and when she was driven out, she miscarried, as she was pregnant. It was asked whether or not her owner could sue, under the lex Aquilia, the person who drove her off, because in striking her he had done her an injury. It was thought that the owner could bring action if he had struck her too hard or purposely driven her too violently.

Digest 9.2.46. Ulpian the fiftieth book on Sabinus If action is brought under the Lex Aquilia for a wounded slave, there can still be an action under the Lex Aquilia if the slave later dies from the wound.

Digest 9.2.47 Julian in the eighty- sixth book of his Digests. But if an evaluation was made in the first trial, and after the slave the slave dies the owner starts to sue for the slaying, then through interposition of the defense of deceit (exceptio doli mali) he is forced to recover no more from both trials than he ought to recover if he had sued from the start on the slain slave.

Digest. 9.2.49 pr. ULPIAN, Disputations, book 9: If someone drives away, or even kills, another's bees by making smoke, he seems rather to have provided the cause of their death [causam mortis praestitisse] than directly to have killed [occidisse] them, and so he will be liable to an actio in factum.

Digest. 9.2.51 pr. JULIAN, Digest, book 86: A person is generally said to have killed if he furnished a cause of death in any way whatever, but so far as the *lex Aquilia* is concerned, there will be liability only if the death resulted from some application of force, done as it were by one's own hand, for the law depends on the interpretation of the word *caedere*.² Furthermore, it is not only

Caedere: to slay. those who wound so as to deprive at once of life who will be liable for a killing in accordance with the *lex* but also those who inflict an injury that is certain to prove fatal. Accordingly, if someone wounds a slave mortally and then after a while someone else inflicts a further injury, as a result of which he dies sooner than would otherwise have been the case, it is clear that both assailants are liable for killing.

1. This rule has the authority of the ancient jurists, who decided that, if a slave were injured by several persons but it was not clear which blow actually killed him, they would all be liable under the *lex Aquilia*.

2. But in the case that we are considering, the dead slave will not be valued in the same way in assessing the penalty to be paid for each wound. The person who struck him first will have to pay the highest value of the slave in the preceding year, counting back three hundred and sixty-five days from the day of the wounding; but the second assailant will be liable to pay the highest price that the slave would have fetched had he been sold during the year before he departed this life, and, of course, in this figure the value of the inheritance will be included.

Therefore, for the killing of this slave, one assailant will pay more and the other less, but this is not to be wondered at because each is deemed to have killed him in different circumstances and at a different time.

But in case anyone might think that we have reached an absurd conclusion, let him ponder carefully how much more absurd it would be to hold that neither should be liable under the *lex Aquilia* or that one should be held to blame rather than the other. Misdeeds should not escape unpunished, and it is not easy to decide if one is more blameworthy than the other. Indeed,

For it can be proved by innumerable examples that the civil law has accepted things for the general good that do not accord with pure logic. Let us content ourselves for

the time being with just one instance: When several people, with intent to steal, carry off a beam which no single one of them could have carried alone, they are all liable to an action for theft, although by subtle reasoning one could make the point that no single one of them could be liable because in literal truth he could not have moved it unaided.

Digest 9.2.52 If a slave had died from wounds and this did not occur because of doctor's lack of knowledge or his master's carelessness, action is properly brought for his wrongful slaying.

Digest 9.2.52.2 (Alfenus in the second book of his Digest) (Alfenus in the second book of his Digests) Mules were pulling two loaded carts up the ascent to the Capitoline hill. The front cart had tilted back, and the muleteers lifted it up so that the mules could pull it easily; the front cart began to go back, and when the muleteers who were between the two carts moved out from between, the front cart struck the rear one which then moved backward and ran over somebody's slave boy. The boy's owner asked whom he should sue.

I replied that the law depended on the circumstances. For if the muleteers who had held up the front cart got out of the way of their own accord, and for this reason it came about that the mules not holding the cart were dragged back by the load, there is no action against the

owner of the mules, but the men who held up the tilted cart can be sued under the Lex Aquilia; for a man does damage no less when of his own accord he lets go of what he is holding up, and it then strikes someone. For example, if a man did not control an ass that he was driving, he gives wrongful loss, just like someone who lets fly from his hand a weapon or something.

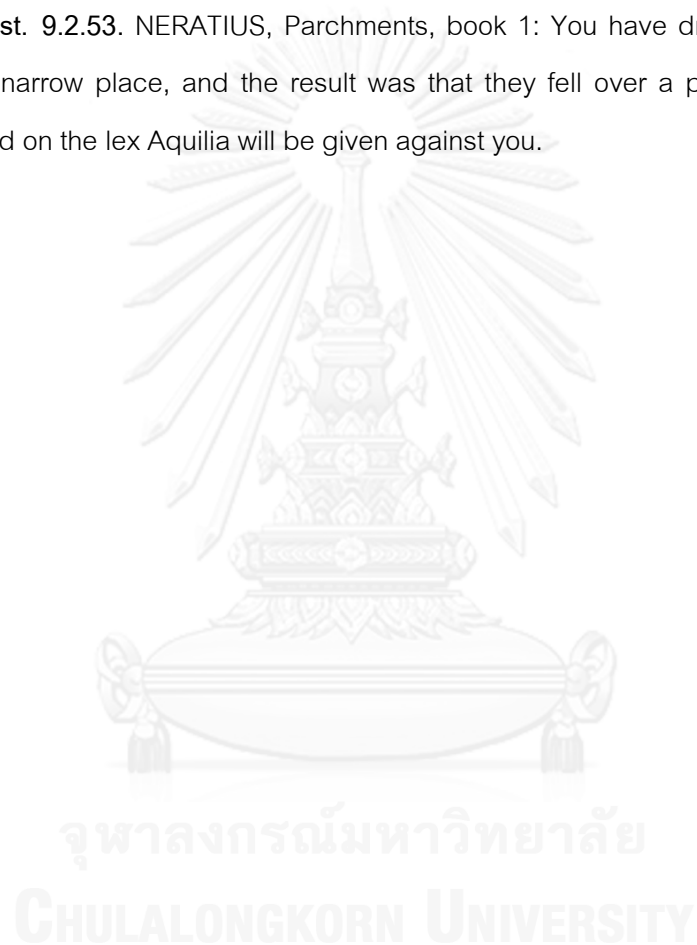
But if mules backed up because they shied at something, and the muleteers abandoned the cart from fear they would be crushed, the men cannot be sued, but the owner of the mules can be.

But if neither the mules nor the men were responsible, but the mules were unable to hold the weight, or they slipped and fell when they tried to do so that the cart moved

backwards and those where the load was tilted back were unable to hold it, there is no action either against the mules' owner or the men.

In any case this is clear : however the event occurred, there can be no action against the owner of the rear mules, since they moved back not of their own accord but because they were struck.

Digest. 9.2.53. NERATIUS, Parchments, book 1: You have driven someone else's oxen into a narrow place, and the result was that they fell over a precipice. An *actio in factum* based on the *lex Aquilia* will be given against you.

ศิลาจารึกหลักที่ 38 ว่าด้วยลักษณะโจร³

ด้านที่ 1

ตัวบทที่ 1 – 13 ไม่ปรากฏ

ตัวบทที่ 14 – 17 มีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้น ราชอาณาจักรนี้มีเมือง สุขุขทัยเป็นประธานของเมืองอื่น เป็นต้นว่า เชลียง กำแพงเพชร ทุ่งยั้ง ปากยม สองแคว

ตัวบทที่ 18 – 20 คนในเมืองนั้นที่เป็นข้าของคนอื่น หนีเตลิดไปสู่นายเรือนใคร ผู้นั้นได้เข้า ของเขาไว้โดยมิรู้ ครั้นพอสองวันก็รู้ว่าเป็นข้าของคนอื่น หลบหนีมาสู่ตน แต่ขณะที่รู้ความจริงนั้นเป็น เวลาค่ำคืน ส่งคืนไม่ทัน รุ่งขึ้นก็ไม่เร่งเอาไปคืนเจ้าของ สุภาพดีรู้เข้าและไปถามหาให้คืนอกเจ้าของ ตามกฎหมาย

ตัวบทที่ 21 – 24 ผู้ใหญ่ผู้โตไม่สง้อข้าของผู้อื่นและเอาเข้าเข้าไว้ ให้ทอดสินไหมเท่ากับตัว ตัวการลักขโมยของผู้อื่น แม้ว่าจะไม่ย้ายหนีเอาไปไว้เมืองอื่น คงซ่อนอยู่กลางเมือง

ตัวบทที่ 25 – 33 ผู้ใดอยู่ในบ้านน้อยเมืองเล็กไกลจากเมืองใหญ่เช่นเมืองเชลียง ถ้ามีข้าใน สังกัดคนอื่นก็ดี ข้าของผู้ถูกอุทิสให้รับใช้ศาสนาก็ดี หนีเตลิดไปสู่นายชองเหย้าเรือนของตน หรือมีคน พาเอาข้าของคนอื่นหนีไปสู่นกดี ต้องคืนช้านั้นให้แก่เจ้าสังกัดให้ได้ การเอาข้าของคนอื่นไว้ ทำนวาง เป็นผิดต่อแผ่นดิน ต่อเจ้านายผู้ใหญ่ แม้เจ้านายผู้ใหญ่ไม่ยอมให้ไปบอกแก่เจ้าเมืองฯ ก็จะมีบังคับจัดการ คืนให้แก่เจ้าของสังกัดของข้าคนนั้น การไปเอาคนของท่านมาซ่อนไม่พ้นอาญา

ตัวบทที่ 34 – 38 ผู้ใดละเมิดโดยเอาข้าของบุคคลอื่นไป 3 วัน มีโทษ 3 ขนาด ดังนี้
เอาข้าของบุคคลอื่นไปเกินสามวัน ปรับวันละหมื่นหนึ่งพัน ดังนี้ไปจนถึงห้าวัน ถ้าเอาไปตั้งแต่ ห้าวันให้ปรับเพิ่มวันละห้าหมื่นห้าพันจนถึงแปดวัน ถ้าเกินแปดวันแม้เพียงวันเดียว นอกจากปรับวัน ละห้าหมื่นห้าพัน ต้องเพิ่มสินไหมเท่ากับผู้กระทำผิดฐานลักทรัพย์ของผู้อื่น

³ สุทธิวาหนฤพุดิ, หลวง, คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2521 – 2513, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516) หน้า 192 - 211

ตัวบทที่ 39 ไม่ปรากฏ

ตัวบทที่ 40 – 43 ในบ้านมีผู้กล่าวหาว่าลักคนกิติ ช่างม้าว่าความกิติ แล้วเอาไปเก็บไว้กับตนหรือที่บ้านของตนให้ผู้เป็นเจ้าของบ้านเจ้าเรือนพิจารณา ดู ถ้ารู้ว่าเป็นขโมยจริงและเจ้าหน้าที่ก็ว่าจริง ให้เอาตัวขโมยและของที่ถูกขโมยให้เจ้าของดู เขาก็ว่าจริงให้ลงโทษสักที่ร่างกาย เพื่อให้ใครเห็นก็รู้ว่า เป็นผู้ร้าย

ด้านที่ 2

ตัวบทที่ 1 – 6 ไม่ปรากฏ

ตัวบทที่ 7 – 9 จับกุมขโมยได้พร้อมของกลางเป็นต้นว่าข้าว วัสดุใช้งาน เชือกปอ แล้วกลับเอาไปไว้ในเมืองที่มีพวกพ้องพี่น้องหรือภรรยา เป็นเวลาเกือบเต็มวันมิให้ลงโทษสักอย่างใด แต่ให้ลงโทษขนาดหนัก เป็นผู้ลักทรัพย์หรือแอบเอาทรัพย์ตามราชศาสตร์

ตัวบทที่ 10 – 15 มีขโมยลักทรัพย์เช่นวัสดุใช้งาน เชือกปอพาไปเรือนผู้ใด ผู้นั้นไม่นำพาปล่อยให้ขโมยหนีไปทั้งๆที่ตนรู้ว่าเป็นขโมย แต่โดยที่ขโมยเป็นบิดา เป็นพี่น้องของตน หรือเพราะขโมยเป็นข้าในสังกัดของคนใหญ่โต จึงปล่อยไปเพราะเกรงศักดิ์ของผู้ใหญ่กิติ ปล่อยเพราะเห็นแก่สินจ้างที่ขโมยให้จึงปล่อยไปก็ดี

ตัวบทที่ 16 – 21 เจ้าทรัพย์หรือเจ้าสังกัดไล่ขโมยถึงบ้านผู้ใดเจ้าของร้องให้ช่วยจับกุม เจ้าบ้านเจ้าเรือนนั้นก็อยู่ที่บ้าน แต่ไม่มีใครช่วยจับกลับปล่อยให้ขโมยหนีไป โดยอาการทำอุเบกษาเฉยบ้าง หรือโดยอ้างว่าขโมยเป็นพ่อแม่พี่น้องของตนบ้าง เป็นข้าคนของผู้ใหญ่บ้าง โดยรับสินจ้างจากขโมยบ้าง กล่าวว่าจะขโมยหนีไม่ทันบ้าง โดยอคติต่างๆ เมื่อใดเกิดกรณีเช่นนี้ในบ้านเรือนใคร ให้ลงโทษเสมือนลักภรรยาและผู้คนหรือลักทรัพย์ของคนอื่น ก็ชื่อเท่ากับเป็นขโมยอยู่นั่นเอง ท่านให้ใช้หนี้สิน และให้ปรับไหมขโมยผู้นั้นเสียด้วย

ตัวบทที่ 23 – 25 มีการลักขโมยเกิดขึ้น ผู้ใดประสงค์ซื้อเสี่ยงไปเวนคืนให้แก่เจ้าของ ไม่มี ความผิดทางอาญา โดยขนาดราชศาสตร์ธรรมศาสตร์ให้มีสิทธิได้สินจ้างรางวัลหรือได้ค่าที่ถูกขโมยชู้ชวัญ หรือค่าส่วนแบ่งในทรัพย์ทั้งหมด ตามเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่จะกำหนดให้เป็นบำเหน็จ

ตัวบทที่ 26 – 27 ผู้ใดเห็นแก่ขโมยยิ่งกว่าเห็นแก่โทษตามกฎหมายอาญาดังที่เจ้านายบัญญัติไว้และยังแถมให้ร้ายแก่เจ้าทุกข์ ผู้นั้นจะต้องถูกลงโทษ เพื่อมิให้เกิดความเจริญแก่ตัวมันและเพื่อนของมัน

ตัวบทที่ 28 – 31 รู้ชื่อผู้ร้ายลักของจากบ้านคนอื่นก็ดีลักข้าของคนอื่นก็ดี หรือมีคนชวนไปลักทรัพย์ก็ดี หรือผู้ใดรู้ว่ามีการยกยอกทรัพย์อำพรางเป็นความลับไว้ได้ปรมาณสิบปี หรือในนักปัจจุบันก็ดี โดยทั้งหมดนี้หากคนอื่นรู้เห็นมิได้และผู้นั้นกลับเห็นอกเห็นใจโจร ไม่บอกกล่าวเจ้าหน้าที่ หรือบรรดาคนหบดีให้ทราบ ท่านให้ลงโทษปรับไหมแก่นอนอย่างเป็นผู้ลักทรัพย์โดยตนเอง

ตัวบทที่ 32 ไม่ปรากฏ

ตัวบทที่ 33 – 36 แม้ว่ามีการใช้กำลังชิงทรัพย์เอาข้าวของของของคนอื่น เช่น ลูกส้มและผลไม้ อันเจ้าของมิได้อนุญาตไม่มีใครผู้ใดช่วยจับกุมเอาตัวผู้ร้ายก็ดี หากมีผู้ไล่ติดตามไปพร้อมด้วยหอกดาบตราบเครื่องเหล็กใหญ่โต จนจับผู้ร้ายได้ ท่านให้จัดการเอาตัวผู้ร้ายไปถวายพระมหากษัตริย์ เพื่อนท่านจะได้สินไหมผู้ร้ายโดยกำหนดให้บำเหน็จรางวัลแก่ผู้ซึ่งจับผู้ร้ายได้

ตัวบทที่ 37 – 39 ไม่ปรากฏ

ตัวบทที่ 40 – 42 ผู้ใดจะกระทำการฆ่าวัวฆ่าควายให้เอาวัวควายตัวที่มันจะฆ่ามันไปชี้ให้รู้เห็นกันทั่วๆ ไปตลอดจนให้มูลนายรู้เห็นด้วยว่าเพื่อนของตนเป็นใจกับผู้กระทำ

กฎหมายตราสามดวง : พระโอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน⁵

อันลักษณะวิวาทตีต่อกัน และลักษณะรุกไปตีต่อกันเป็นมูลคดี จึงมีการบัญญัติคดีอันโบราณราชกษัตริย์สืบๆ มาโดยมาตรา ดังนี้

มีพระราชโองการบัญญัติพระราชอาญา สมเด็จพระเจ้ารามาธิบดีศรีสุนทรราช บรมจักรพรรดิศวร บรมพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว มีพระราชหฤทัยปรารถนาจะระงับทุกขวิบัติราษฎรจึงให้ตรา เพราะราชกำหนดโทษณาแก่ประชาชนราษฎรทั้งปวง ตั้งแต่นั้นสืบไป

หมวด 1

วิวาท บทที่ 1 ผู้ใดกระทำความผิดในลักษณะนี้หลายกระทง ให้ลงโทษเฉพาะ กระทวงหนักที่สุด หากสมัครใจทะเลาะวิวาทกันให้ปรับเข้าพินัยหลวง นา 400 ลงมาให้เอาบรรดาศักดิ์ทั้งสองฝ่ายตั้งใหม่ ถ้านา 400 ขึ้นไปเอาบรรดาศักดิ์ผู้สูงนฝ่ายเดียวตั้งใหม่

วิวาท บทที่ 2 ผู้สมคบกันทำร้ายผู้อื่น ให้ปรับใหม่ทุก ๆ คน หากบาดเจ็บให้ปรับใหม่ผู้เป็นต้นเหตุเพิ่มขึ้นอีก ผู้ใดกระทำความผิดหลายกรรมให้ลงโทษทุก ๆ กรรมไป

วิวาท บทที่ 3 ผู้ใดได้สมัครใจทำร้ายกันให้ปรับใหม่ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บน้อยกว่า

วิวาท บทที่ 4 ผู้ใดบังอาจไล่ทำร้ายผู้อื่นบนเรือนของเขาจนตายเนื่องจากการทะเลาะวิวาทกัน ให้เอาตัวไปฆ่าเสียหรือลงโทษปรับใหม่

ถ้าทำร้ายกันจนตายนอกบริเวณบ้านของผู้ตายให้ปรับใหม่และมอบให้กับญาติของผู้ตาย

วิวาท บทที่ 5 หากญาติพี่น้องใดบังอาจทะเลาะวิวาทกัน ถ้ามีผู้ใดบาดเจ็บ ให้ปรับใหม่ตามกฎหมายบ้านเมือง หากไม่มีผู้ใดบาดเจ็บให้ขอขมาต่อกัน

วิวาท บทที่ 6 ผู้ใดรู้และเห็นผู้อื่นฆ่ากันตายโดยมิได้ช่วยห้ามปราม ให้ลงโทษหนักใหม่ หากผู้นั้นเป็นญาติของคนร้าย ให้ปรับใหม่ 2 ใน 3 ส่วนของคนร้าย

⁵ สถาบันปริทัศน์ พนมยงค์, กฎหมายตราสามดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2548) หน้า 345 – 349.

วิวาท บทที่ 7 ผู้ใดสมคบกันถืออาวุธไปฆ่าผู้อื่นสืบเนื่องมาจากการทะเลาะวิวาทกันให้ปรับไหมทวิคูณ หากได้ฆ่าเขาจนตายให้นำตัวผู้นั้นไปฆ่าเสียให้ตาย

วิวาท บทที่ 8 หากผู้ใดเป็นญาติของคนร้ายได้กล่าวสนับสนุนให้กระทำผิดให้ปรับไหมผู้นั้นเสมือนเป็นคนร้าย

วิวาท บทที่ 9 ผู้ใดบันดาลโทสะทำร้ายเด็กทารกให้ปรับทวิคูณ

วิวาท บทที่ 10 หากเด็กทะเลาะวิวาททำร้ายกัน ถ้าไม่มีฝ่ายใดบาดเจ็บก็ให้แล้วกันไป ถ้าผู้ใหญ่ฝ่ายใดทำร้ายเด็กที่ทำร้ายกับลูกหรือเด็กของตน ให้ปรับไหมทวิคูณ

อนึ่ง หากบุคคลอายุระหว่าง 7 – 70 ปี เป็นบุคคลวิกลจริตได้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นความผิด

วิวาท บทที่ 11 หากเด็กได้ทำร้ายกันจนตายสืบเนื่องมาจากการเล่นกัน ให้พ่อ-แม่ เด็กร้ายนั้นชดใช้ค่าทำขวัญ หากไม่ตายให้ช่วยรักษาจนตาย

วิวาท บทที่ 12 ผู้ใดยู่ให้เด็กทำร้ายกันจนตายหรือบาดเจ็บ ให้ปรับไหมตามความร้ายแรงนั้น

วิวาท บทที่ 13 ผู้ใดเห็นทาสตนทำร้ายผู้อื่นแต่กลับไม่ห้ามปราม ให้ปรับไหมเสมือนเป็นผู้ร้าย

วิวาท บทที่ 14 ผู้ใดด่าอื่นเพื่อตอบโต้ที่เขาทำร้ายตน ให้ปรับไหมเข้าพินัยหลวง หากผู้ใดทำร้ายเขาเพราะเขาด่าตน ให้ปรับไหมเพียง 1 ใน 2 ของโทษลักษณะวิวาท

วิวาท บทที่ 15 ผู้ใดเป็นบุคคลวิกลจริตหากได้เข้าไปทำร้ายผู้อื่นในบ้านของท่านจนตายหรือบาดเจ็บ ให้ปรับไหมผู้ปกครองของผู้นั้น แล้วนำตัวคืนให้กับผู้ปกครองนั้น ผู้ใดเข้าไปในที่อยู่อาศัยของคนวิกลจริตคนสูงอายุ หากถูกบุคคลผู้นั้นฆ่าตาย ผู้นั้นไม่มีความผิด

วิวาท บทที่ 16 ผู้ใดทำร้ายคนบ้าจนตายให้ปรับไหมให้กับญาติของผู้ตายหากไม่มีญาติ ให้ปรับไหมเข้าคลัง

วิวาท บทที่ 17 ถ้าแก้งตีฟันกันให้ตานให้ปรับไหมตามอาวรุทที่ดี หากผัว-เมีย ได้ทำร้ายกันจนตายให้ปรับไหมเหมือนบุคคลธรรมดา

วิวาท บทที่ 18 ผู้ใดทำร้ายหญิงมีครรภ์ หรือสัตว์ที่กำลังมีลูกอยู่ในท้อง ให้ชดใช้ค่าแม่ และค่าลูกนั้นอีก 1 ใน 2 ด้วย

วิวาท บทที่ 19 ผู้ใดทำร้ายลูก-เมียของตนจนวิ่งขึ้นบนเรือนของผู้อื่น หากมีเลือดเปื้อนเรือนของผู้อื่นนั้น ให้ผู้ทำร้ายนั้น ขอขมาต่อเจ้าเรือน

วิวาท บทที่ 20 ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นและจากการทำร้ายนั้นทำให้ผู้อื่นนั้นตายภายใน 15 วัน ให้เอาตัวผู้นั้นไปฆ่าเสีย แล้วปรับไหมตามศักดินา หากตายหลังจาก 15 วัน ให้ปรับไหมผู้ทำร้ายนั้นเพียงฐานทำร้ายผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ

วิวาท บทที่ 21 ในการพิจารณาลงโทษผู้กระทำผิดฐานทำร้ายผู้อื่นให้ตรวจดูถึงถึงความบาดเจ็บของผู้เสียหายเป็นสำคัญ หากมีการตายต้องไปตรวจดูสถานที่เกิดเหตุด้วย

วิวาท บทที่ 22 ผู้ใดทำร้ายกันจนผู้หนึ่งบาดเจ็บให้ปรับไหม หากได้แจ้งต่อเจ้าพนักงาน ว่าตนก็บาดเจ็บเช่นกัน ซึ่งเป็นความเท็จ ให้ปรับไหมเท่ากับที่ได้ใส่ความท่าน

วิวาท บทที่ 23 ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นด้วยใช้ขวาน, เอาผ้า-ถุง ตีทำร้ายท่านให้ปรับไหมเหมือนใช้มือทำร้ายท่าน

วิวาท บทที่ 24 ผู้ใดทำร้ายท่านโดยใช้ดิน- ชี้นปลา-ทราย ขว้างใส่ท่านให้ปรับไหมเหมือนใช้มือทำร้าย

หากใช้น้ำผึ้ง-น้ำอ้อย-เมล็ดข้าวเปลือกทำร้ายให้ปรับไหม 1 ใน 2 ของวรรคแรก

วิวาท บทที่ 25 ผู้ใดใช้สิ่งสกปรก – ถ่มน้ำลายรดท่านในการทำร้ายให้ปรับไหมเสมือนเช่น
ใช้ไม่ทำร้าย

วิวาท บทที่ 26 ผู้ใดใช้ไม้ทำร้ายผู้อื่นจนตายให้ปรับไหม 3 ใน 2 ของโทษที่ใช้มือทำร้าย
หากใช้เหล็กทำร้ายให้ปรับไหม 2 เท่าของที่ใช้มือ

วิวาท บทที่ 27 ผู้ใช้ก่อนดิน-ต้นข้าว-ต้นหญ้า-พืชที่ปลูกเอาไว้ สันหอกดาบทำร้ายท่านจน
ตาย ให้ปรับไหมเสมือนเช่นใช้ไม้ทำร้ายท่านจนตาย ให้ปรับไหมเสมือนเช่นใช้ไม้ทำร้ายท่าน

วิวาท บทที่ 28 ผู้ใดใช้ไฟจุดเทียน, ใช้ปืนยิง ใช้เครื่องมือประเภทเหล็ก ใช้หนังสือทำร้าย
ท่านจนตาย ให้ปรับไหมเสมือนเช่นใช้เหล็กทำร้ายท่าน แต่หากใช้บาตร หรือของมีดคมทำร้ายท่านให้
ปรับไหม 2 เท่าของเหล็ก

วิวาท บทที่ 29 ผู้ใดใช้ไม้-ท่อนไม้ตีผู้อื่นที่ต้นคอ, จมูกหัก แสกหน้า, ทัดดอกไม้, ปลายคาง,
ชายโครง, ขากรรไกร หรือใช้มีดฟันตามอวัยวะดังกล่าวให้ถือว่าเป็นการใช้เหล็กทำร้าย
หากใช้อาวุธตามวรรคหนึ่งตีไม่ถูกที่สำคัญแต่ผู้ถูกตีตาย ให้ถือว่าเป็นการใช้ไม้ทำร้าย

วิวาท บทที่ 30 ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นบาทเจ็บสาหัสให้ลงโทษปรับไหมตีคุณ, ทวีคุณ บาทเจ็บ
สาหัสหมายถึง

1. หูขาด
2. ตาบอด
3. ขา-แขนหัก
4. ลิ้นขาด - จมูกขาด
5. ทำให้เสียโฉม

วิวาท บทที่ 31 ผู้ใดพยายามกระทำผิดให้ลงโทษ 3 ใน 4 หากได้กระทำเว้นแต่ได้ระงับ เสีย
เอาและไม่มีผู้บาทเจ็บให้ลงโทษ 1 ใน 2

หากกล่าวว่าจำทำร้ายท่านโดย มิได้ลงมือให้ปรับไหม 1 ใน 2 ของความผิดฐานกระทำผิด แต่
ได้ระงับใจไม่กระทำเสียเอง

หากทำร้ายกันแต่ไม่บาทเจ็บ ให้ปรับไหมตามความร้ายแรงของผลแห่งการกระทำ

วิวาท บทที่ 32 ผู้ใดวิวาท-ทำร้ายสมณพราหมณ์, พุทธอาจารย์ ผู้บวชปฏิบัติของตนจนบาทเจ็บสาหัสให้ลงโทษทารุณกรรม แล้วเนรเทศไปจากเมืองหรือจำคุกแล้วแต่กรณี หากทำร้ายจนตายให้นำไปฆ่าเสีย

วิวาท บทที่ 33 ชายผู้ใดได้กระทำอนาจารโดยได้แก่ผ้าของผู้หญิง สืบเนื่องมาจากทะเลาะวิวาทกันให้ลงโทษดังนี้

1. หากหญิงสาวทาบผิวไม่ได้ เพราะการกระทำนี้ให้ปรับไหมทวีคูณของ 70,000 เบี้ย
2. หากเป็นหญิงม่ายทาบผิวไม่ได้เพราะการกระทำนี้ให้ปรับไหมทวีคูณของ 80,000 เบี้ย
3. หากหญิงนั้นมีผัวแล้วทาบผิวไม่ได้เพราะการกระทำนี้ให้ปรับไหมทวีคูณของ 170,000 เบี้ย

หากที่บาดเจ็บให้ปรับอีกตามกฎหมาย

วิวาท บทที่ 34 ผู้ใดทะเลาะวิวาทกัน หากได้ใช้เท้าขึ้นหน้าคู่กรณีให้ปรับไหม 2 ใน 3 ของโทษทำร้ายผู้อื่นแต่ไม่ได้รับอันตรายค่าใช้มือขึ้นหน้าให้ปรับไหม 1 ใน 2

หมวด 2

วิวาท บทที่ 35 กรณีด่ากันหากผู้เสียหายได้ยินกับหูของตัวเองให้มีสิทธินำคดีขึ้นฟ้องร้องได้

วิวาท บทที่ 36 ผู้ใดด่าผู้อื่นโดยคำเฉพาะตัวของผู้นั้นให้ปรับไหมตามบรรดาศักดิ์หากได้คำถึงตระกูลให้ปรับไหมทวีคูณ

วิวาท บทที่ 37 ผู้ใดกล่าวว่าผู้อื่นนั้นเป็นชู้กับอีกบุคคลผู้หญิงให้ลงโทษปรับไหม แต่หากเป็นความจริงไม่ถือเป็นการผิดผู้ใดกล่าวบอกผู้อื่นเป็นชู้กับตนให้ปรับไหมเท่ากับ 1 ใน 2 ของค่าตัวผู้นั้น หากเป็นความจริงให้ปรับไหม 1 ใน 2 ผู้ใดด่าผู้อื่นให้ปรับไหม 1 ใน 2 ของค่าตัวของตนเอง

หมวด 3

วิวาท บทที่ 38 ผู้ใดทะเลาะวิวาทกันให้พิจารณาลงโทษปรับโดยพิจารณาจากผู้ใดเป็นผู้บุกรุกหรือก่อให้เกิดความผิดขึ้น

วิวาท บทที่ 39 ผู้ใดทะเลาะวิวาทกัน และได้ไปทำร้ายผู้อื่นถึงในบ้านให้ลงโทษ

วิวาท บทที่ 40 ผู้ใดสมคบกันถืออาวุธไปทำร้ายผู้อื่น ถ้าในบ้านท่านสืบเนื่องมาจากการทะเลาะวิวาทกัน หาได้ทำร้ายเจ้าบ้านจนบาดเจ็บ ให้ปรับไหมทวิคูณ ส่วนผู้ที่ร่วมไปด้วยแต่มิได้ลงมือให้ปรับไหม 1 ใน 2

หากเจ้าบ้านทำร้ายผู้บุกรุกจนตายหรือบาดเจ็บ เจ้าบ้านนั้นไม่มีความผิด

วิวาท บทที่ 41 ผู้ใดชักชวนเพื่อนฝูงเพื่อไปทำร้ายผู้อื่นถึงในบ้านผู้นั้น สืบเนื่องมาจากการกันหากยังมิได้ลงมือกระทำให้ปรับไหมเข้าคลังผู้ใดชักชวนเพื่อนฝูงไปทำร้ายผู้อื่นสืบเนื่องมาจากการทะเลาะกัน ถ้าได้กระทำภายใน 1 เดือน นับแต่วันทะเลาะกันให้ไหมทวิคูณ

วิวาท บทที่ 42 ผู้ใดติดตามไปทำร้ายผู้อื่นลงในบริเวณบ้านของอีกผู้หนึ่ง มิถือเป็นความผิดฐานบุกรุก หากได้ทำร้ายผู้ที่หนีเข้าไปในเรือนของอีกผู้หนึ่งถือว่ามีความผิดฐานบุกรุกด้วย

วิวาท บทที่ 43 ผู้ใดบุกรุกเข้าไปลักทรัพย์หรือทำร้ายท่านในบ้านให้โบยตีด้วยลวดหนึ่งกรณีสมควรใจทะเลาะวิวาทกัน ถือเป็นพัวกัน แต่ให้ปรับไหมตามผลของการกระทำที่ต่างกัน

วิวาท บทที่ 44 ผู้ใดทำร้าย-วิวาทกันในที่สาธารณะสถาน ให้ลงโทษตามกฎหมายที่กำหนดไว้

วิวาท บทที่ 45 ผู้ใดหนีจากการทะเลาะวิวาทและได้ห้ามผู้ติดตามทำร้ายตนมิให้บุกรุกเข้ามาในที่ตนอยู่โดยมิใช่บริเวณบ้านเรือนของตน หากผู้นั้นไม่เชื่อฟังและได้บุกรุกเข้ามาทำร้าย มิถือเป็นความผิดฐานบุกรุก

วิวาท บทที่ 46 การกำหนดเขตแดน-บริเวณบ้านเรือนในกรณีที่ไม่มีรั้วกัน

1. เขตเรือน หมายถึง บริเวณจากที่ชาย-หญิงสาดน้ำจากชายคาออกไปถึงที่ใดให้ที่นั้นเป็นเขตเรือน

2. แดนบ้าน หมายถึง จากบริเวณที่ชาย-หญิงขวางกัอนดินจากเขตเรือน
ออกไปถึงที่ใด จากนั้นวัดเข้ามาถึงเขตเรือนถือเป็นแดน ในกรณีมีรั้วให้
ถือรั้วเป็นสำคัญ

ผู้ใดกระทำผิดนอกเขตเรือน-แดนบ้าน ไม่มีความผิดฐานนุกรุก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศอังกฤษและประเทศสยาม

ศุภมัสดุ จุลศักราช 1271 ปีเถาะสัปตศก ความเจริญงามจะมีแก่บ้านเมืองเทอญ

ครั้งนี้มีทูตอังกฤษมาแต่พระนางซึ่งเป็นใหญ่ เป็นเจ้าราชอาณาจักรอันผสมกันคือทวีป บริเทนใหญ่ ไอล์แลนด์ และ ที่อื่น ๆ อันขึ้นแก่ราชอาณาจักรนั้น เข้ามาขอทำสัญญาทางพระราชไมตรี แลกการค้าขายกับกรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์มหินทรายุทธยา จึงพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมชนก บรมธรรมิกมหาราชธิราชบรมนาถบพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว สองพระองค์ทรงเห็นชอบกับราชดำริห์ พระนางเป็นเจ้าเป็นใหญ่ในทวีปบริเทนใหญ่ และไอล์แลนด์ ร่วมพระราชประสงค์ทำหนังสือสัญญาทางไมตรี กับพระ เจ้าแผ่นดินอังกฤษเมืองบริเทน เพื่อจะให้ผลประโยชน์แก่ราษฎรอยู่ได้ บังคับ ไทยและคนอยู่ในบังคับอังกฤษ จัดแจงการทำการมาหาสินค้าขายให้มีประโยชน์เรียบร้อย เพราะเหตุฉะนั้นจึงได้ตั้งพระทัยจะทำหนังสือสัญญาไมตรีการค้าขาย จึงได้ตั้งเสนาบดีให้มีอำนาจทั้งสองฝ่าย ๆ พระเจ้าแผ่นดินเมืองบริเทน ไอล์แลนด์ตั้งเซอร์จอห์น เบาวริง เป็นขุนนางลูกขุนผู้ใหญ่ ฝ่ายพระบาทสมเด็จพระบรมนาถ บพิตรพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ พร้อมกันกับความคิดพระราชวงษานุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาททั้งปวง มอบความพระราชดำริและพระราชประสงค์ให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท มาประชุมแทนพระราชวงษานุวงศ์ แล้วโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้สมเด็จพระยามหาปรยุรวงษ์วรุตมพงษ์นายกสยามตลกโลกานุपालนารถสกลราชอาณาจักราธิเบนทร ปรมินทรมหาราชานุกุล สรรพกิจมูลมเหศวร เสด็จมาตยาธิบตีศรีรัตนธาดา อุดยเดชานุภาพบพิตร ซึ่งโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้มีอำนาจสิทธิ์บังคับบัญชาได้สิทธิ์ขาดทั่วทั้งพระราชอาณาจักร กับสมเด็จพระยามบรมมหาพิไชยญาติ นเรนทรนารถราชสุริยวงษ สกลพงษ์ปติฐามุขมาตยาธิบตี ไตรสรณศรีรัตนธาดา สกลมหารัชชาติ เบนทร ปรมินทรมหาราชวโรประการ มโหโรเดชานุภาพบพิตรซึ่งโปรดเกล้า โปรดกระหม่อมให้มีอำนาจบังคับบัญชาทั่วทั้งพระนครกับเจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์ สมันตพงษ์พิสุทธิ มหาบุรุษรัตโนดม ผู้ว่าที่สมุหพระกะลาโหม ผู้สำเร็จราชการบังคับบัญชาหัวเมืองชายทะเลปากใต้ฝ่ายตะวันตก กับเจ้าพระยาผู้ช่วยสำเร็จราชการกรมท่า เป็นผู้สำเร็จราชการบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายตะวันออกทั้ง 5 เป็น

ประธาน ฝ่ายเสนาบดีไทยก็ได้ส่งพระราชลัญจกร ฝ่ายขุนนางอังกฤษได้ส่งหนังสือเจ้าวิคตอเรีย ซึ่งให้เข้ามาทำหนังสือสัญญากับไทยเห็นถูกต้องพร้อมกันทั้งสองฝ่าย ได้ตกลงกันตามข้อสัญญาที่เขียนไว้สืบต่อไปข้างหน้า

ข้อ 1 ว่าตั้งแต่นี้ไปพรจากรัฐบริเตนใหญ่ ไชล์แลนด์กับพระเจ้าแผ่นดินที่จะสืบวงศ์ต่อไปภายหน้า กับด้วยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ ทั้งสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินไทย ที่จะสืบพระราชอิสริยยศต่อไปภายหน้า ให้มีไมตรีรักใคร่กันราบคาบไปชั่วฟ้าและดิน แต่บรรดาคนที่อยู่ในบังคับอังกฤษซึ่งเข้ามาอยู่ ณ กรุงเทพมหานครเสนาบดีฝ่ายไทยก็จะช่วยบำรุงรักษาให้อยู่เป็นสุขสบาย ให้ได้ค้าขายโดยสะดวกมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดฝ่ายไทยคุมเหงเบียดเบียนแต่บรรดาคนที่อยู่ในบังคับไทยที่จะไปอยู่ในแดนอังกฤษ ขุนนางอังกฤษก็จะช่วยบำรุงรักษาให้อยู่เป็นสุขสบาย ให้ได้ค้าขาย โดยสะดวกมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดฝ่ายอังกฤษคุมเหงเบียดเบียน

ข้อ 2 ว่า แต่บรรดาการงานของคนที่อยู่ในบังคับอังกฤษ ซึ่งเข้ามาอยู่ ณ กรุงเทพมหานครก็ต้องฟังบังคับบัญชาของกงสุลที่เข้ามาตั้งอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร กงสุลจะได้ทำตามหนังสือสัญญานี้แลข้อหนังสือสัญญาเก่าที่มีได้ยกเลิกเสียทุกประการ แล้วจะได้บังคับบัญชาคนในบังคับอังกฤษให้ทำตามด้วย แล้วกงสุล จะรักษากฎหมายการค้าขาย และกฎหมายที่จะห้ามปรามมิให้ผู้คนที่อยู่ในบังคับอังกฤษ ทำผิดล่วงเกินกฎหมายของอังกฤษกับไทย ที่มีอยู่แล้วและจะมีต่อไปภายหน้า ถ้าคนอยู่ในบังคับอังกฤษ จะเกิดวิวาทกันขึ้นกับคนอยู่ในบังคับไทย กงสุลกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะปรึกษาชำระตัดสิน คนอยู่ในบังคับอังกฤษทำผิด กงสุลจะทำโทษตามกฎหมายอังกฤษ คนอยู่ในบังคับไทยทำผิด ไทยจะทำโทษตามกฎหมายเมืองไทย ถ้าคนอยู่ในได้บังคับไทยเป็นความกันเอง กงสุลไม่เอาเป็นธุระ คนอยู่ในได้บังคับอังกฤษเป็นความกันเองไทยก็ไม่เอาเป็นธุระ และไทยกับอังกฤษยอมกันว่า กงสุลซึ่งจะเข้ามาตั้งอยู่ ณ กรุงเทพมหานครนั้นยังไม่ตั้งต่อเมื่อทำหนังสือสัญญาตกลง ลงชื่อกันแล้ว กัปันอังกฤษเข้ามาค้าขาย ณ กรุงเทพมหานคร ซึ่งธงอังกฤษที่มีหนังสือสำหรับเป็นสำคัญครบ 10 ลำหนังสือสัญญาประทับตราเข้ามาเปลี่ยนกันแล้ว กงสุลจึงตั้งได้

ข้อ 3 ว่า คนซึ่งอยู่ในบังคับไทย จะไปเป็นลูกจ้างกับคนอยู่ในบังคับอังกฤษ หรือคนไทยที่มีได้เป็นลูกจ้างก็ดีทำผิดกฎหมายเมืองไทยจะหนีไปอาศัยกับคนอยู่ในบังคับอังกฤษ ซึ่งอยู่ในกรุงเทพฯ ถ้ามีพยานว่าทำผิดหนีไปอยู่กับคนในบังคับอังกฤษจริง กงสุลจะรับตัวส่งให้แก่เจ้าพนักงานฝ่ายไทย ถ้าคนอยู่ในบังคับอังกฤษที่เข้ามาตั้งบ้านเรือน และเข้ามาอาศัยค้าขายอยู่ในกรุงเทพฯ ทำผิดหนีไปอยู่กับคนในได้บังคับไทย ถ้ามีพยานว่าทำผิดหนีไปอยู่กับคนในได้บังคับไทยจริง กงสุลจะขอเอาตัว เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะจับตัวส่งให้ถ้าพวกจีนคนใดว่าเป็นคนอยู่ในบังคับอังกฤษ ไม่มีสำคัญสิ่งใดเป็นพยานว่าเป็นคนในบังคับอังกฤษ กงสุลก็ไม่รับเอาเป็นธุระ

ข้อ 4 ว่า คนอยู่ในบังคับอังกฤษจะมาค้าขายตามหัวเมืองชายทะเลซึ่งขึ้นแก่กรุงเทพฯ ก็ค้าขายได้โดยสะดวกแต่จะอาศัยอยู่ได้ทีเดียวก็แต่ในกรุงเทพฯ ตามในจังหวัดซึ่งกำหนดไว้ในหนังสือสัญญา จะมาเช่าที่ปลูกเรือนปลูกโรงปลูกเรือนปลูกตึกและจะซื้อเรือน ซื้อโรงซื้อตึก ฟันกำแพงออกไปในกำหนด 200 เส้น คือสี่ไมล์อังกฤษเช่าได้ แต่จะซื้อที่ซื้อไม่ได้ ถ้าอยู่อีก 10 ปีแล้วจึงจะซื้อได้ ถ้าอยู่ยังไม่ถึง 10 ปี ท่านเสนาบดี จะโปรดให้ซื้อก็ได้ และที่นอกกำหนด 200 เส้นนั้น คนอยู่ในบังคับอังกฤษจะซื้อจะเช่าที่เรือนที่สวนไร่นา ตั้งแต่กำแพงเมืองนอกไปเดินด้วยกำลังเรือแจวเรือพายทาง 24 ชั่วโมง จะซื้อหรือจะเช่าเมื่อไรก็ซื้อได้เช่าได้ แต่เมื่อคนอยู่ในบังคับอังกฤษจะซื้อที่ซื้อเรือนจะต้องบอกกงสุล ๆ จะได้บอกเจ้าพนักงานฝ่ายไทยเจ้าพนักงานกับกงสุลเห็นว่าคนที่ซื้อที่นั้นเป็นคนจะทำมาหากินโดยจริง เจ้าพนักงานกับกงสุลจะช่วยว่ากล่าวให้ซื้อตามราคาสมควร แล้วจะได้ดูแลปักที่วัดทำหนังสือประทับตราเจ้าพนักงานให้ไว้เป็นสำคัญ แล้วจะได้ฝากฝังเจ้าเมืองกรมการให้ช่วยดูแลทำนุบำรุงด้วย และให้ผู้ที่ไปอยู่นั้นฟังบังคับบัญชาเจ้าเมืองกรมการตามยุติธรรม ค่าธรรมเนียมที่ทำไร่ทำสวน ราษฎรบ้านนั้นเมืองนั้นจะต้องเสียอย่างไร ก็ให้เสียตามชาวบ้านนั้น ชาวเมืองนั้น ถ้าในกำหนดสามปีแล้วผู้ที่ซื้อที่ไม่มีทุนรอน ฤฯ แซ่เขื่อนเสีย มิได้ตั้งการปลูกสร้าง เสนาบดีจะคืนเงินค่าที่ให้จะตัดสินคืนเอาที่นั้นเสีย

ข้อ 5 ว่า คนอยู่ในบังคับอังกฤษที่เข้ามาอาศัยอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร ต้องไปบอกแก่กงสุลให้จดชื่อไว้ ถ้าคนเหล่านี้จะออกไปทะเล หรือจะไปเที่ยวเกินกำหนดทาง 24 ชั่วโมงตามสัญญาไว้ที่จะให้คนในบังคับอังกฤษอยู่กับกงสุลจะไปขอหนังสือเบิกกล่องเจ้าพนักงานฝ่ายไทยให้ไป ถ้าคนในบังคับอังกฤษจะกลับออกไปจากกรุงเทพฯ ถ้าขุนนางเจ้าพนักงานฝ่ายไทยบอกแก่กงสุลว่ามีเหตุควร จะห้ามมิให้ออกไป กงสุลก็จะมิให้ออกไป ถ้าคนอยู่ในบังคับอังกฤษไปเที่ยวในระหว่างทาง 24 ชั่วโมง กงสุลจะเขียนเป็นหนังสือไทย ให้ไปว่าคนนั้นซื้ออย่างนั้นรูปร่างอย่างนั้นมีรูปร่างอย่างนั้น และจะต้องให้พนักงานฝ่ายไทยประทับตราหนังสือให้ไปเป็นสำคัญด้วย เจ้าพนักงานฝ่ายไทยดูหนังสือแล้วให้คืนหนังสือ ให้ปล่อยตัวไปโดยเร็ว ถ้าไม่มีหนังสือกงสุลประทับตราเจ้าพนักงานฝ่ายไทยไปสำหรับตัวสงสัยว่าเป็นคนหนีก็ให้กักให้ยึดเอาตัวไว้ แล้วให้มาบอกความแก่กงสุลให้รู้

ข้อ 6 ว่า คนซึ่งอยู่ในบังคับอังกฤษจะเข้ามาเที่ยว และจะเข้ามาอาศัยอยู่ ณ กรุงเทพฯ จะถือศาสนาคริสต์เถียน ไทยก็ไม่ห้ามปราม เมื่อจะสร้างวัดขึ้นจะทำได้ก็แต่ในที่เสนาบดีจะโปรดให้ ถ้าคนอยู่ในบังคับอังกฤษ ซึ่งจะเข้าอยู่ ณ กรุงเทพฯ จะจ้างคนที่อยู่ในใต้บังคับไทยมาเป็นลูกจ้างเสนาบดีฝ่ายไทยจะไม่ห้ามปราม ถ้าคนที่มีมุลนายจะมารับจ้างอยู่กับคนอยู่ในบังคับอังกฤษ มุลนายไม่รู้ มุลนายจะมาเอาตัวไปได้ ถ้าคนในบังคับอังกฤษไปจ้างคนในใต้บังคับไทยเป็นลูกจ้างไม่ได้ทำสัญญากับมุลนายเข้า ภายหลังถ้าเกี่ยวข้องกับสิ่งใดเสนาบดีฝ่ายไทยไม่ชำระให้

ข้อ 7 ว่า กำปั่นรบจะเข้ามาทอดหน้าด่านเมืองสมุทรปราการเข้ามาทอดได้ แต่จะขึ้นมา ณ กรุงเทพฯ ไม่ได้ เมื่อกำปั่นรบชำรุดจะต้องเข้าอยู่ เสนาบดีเจ้าเมืองกรมการเห็นว่าชำรุดจริงจะยอมให้เอามาเข้าอยู่ ถ้าจะมีขุนนางถือหนังสือพระเจ้าแผ่นดินกรุบริเทนให้มาด้วยกำปั่นรบเข้ามา ณ กรุงเทพฯ จะให้ขึ้นมาแต่ลำเดียว ต้องให้ขึ้นมาทอดอยู่ใต้ป้อมป้องปัจจามิตร อย่าให้ขึ้นมาพันป้อม เว้นไว้แต่เสนาบดีจะโปรดให้ขึ้นมาพันป้อมจึงขึ้นมาได้ ถ้าไม่มีเรือรบอังกฤษอยู่ในกรุงเทพฯ คนอยู่ในบังคับอังกฤษจะวิวาทกันขึ้น กงสุลจะไประงับ ไทยจะให้ทหารไปช่วยกงสุลระงับภระงับได้

ข้อ 8 ว่า ค่าธรรมเนียมปากเรือที่เคยเรียกแก่ลูกค้าอังกฤษตามสัญญาเก่าที่ทำไว้ในคริสต์ศักราช 1826 นั้นจะยอมเลิกเสียตั้งแต่หนังสือสัญญานี้ใช้ได้ พันนั้นไปจะต้องเสียภาษีสิ่งของขาเข้าขาออก สินค้าเข้าจะต้องเสียภาษี ร้อยละสาม จะเสียเป็นของหรือเสียเป็นเงินคิดราคาตามราคาท้องน้ำ สุดแต่ใจเจ้าของจะเสีย ถ้าของเสียภาษี ร้อยละสามแล้ว ของจำหน่ายไม่ได้จะเหลือกลับออกไปมากน้อยเท่าใด ต้องคิดภาษีสิ่งของที่เหลือคืนให้แก่เจ้าของให้ครบ ถ้าราคาส่งของไม่ตกลงกัน ต้องไปบอกกงสุลฯ จะเรียกพ่อค้าคนหนึ่งหรือสองคน เจ้าพนักงานฝ่ายไทยก็จะเรียกพ่อค้าคนหนึ่งหรือสองคนช่วยตีราคาพอสมควร ถ้าลูกค้าอยู่ในบังคับอังกฤษจะบรรทุกเอาฝิ่นเข้ามากรุงเทพฯ ไม่ต้องเสียภาษี แต่จะต้องขายฝิ่นให้กับเจ้าภาษี ถ้าเจ้าภาษีไม่ซื้อเอาฝิ่นไว้ ให้บรรทุกกลับออกไปไม่ต้องเสียอะไร ถ้าลูกค้าอยู่ในบังคับอังกฤษ เอาฝิ่นไปลักลอบทำผิดสัญญาข้อนี้ ให้รับเอาฝิ่นเสียให้สิ้น และของที่เป็นสินค้าจะบรรทุกออกไปนั้น ตั้งแต่ของสิ่งนั้นเกิดมาจนได้เป็นสินค้าบรรทุกกำปั่นออกไปให้เสียภาษีแต่ขั้นเดียว ของสิ่งใดที่เป็นสินค้าในกรุงเทพฯ จะเรียกเป็นสมพัทหรือจะเรียกเป็นภาษีปากภาษีในกรุงเทพฯ ภาษีปากเรืออย่างไรก็ให้เอาแต่ขั้นเดียว ภาษีสินค้าในกรุงเทพฯ ทุกสิ่งจะเรียกในกรุงเทพฯ หรือจะเรียกภาษีปากเรืออย่างไรได้กำหนดแจ้งในพิกัดอยู่กับหนังสือสัญญาแล้ว ได้ยอมกันเป็นชัดแล้วว่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ต้องเสียภาษีข้างในแล้ว เมื่อลงเรือไม่ต้องเสีย พวกลูกค้าอยู่ในบังคับอังกฤษจะซื้อสินค้ายอมให้ซื้อ แต่ผู้ทำผู้ปลูกและของที่เขาขายนั้น ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งจะซื้อยอมให้ขาย มิให้ผู้ใดผู้หนึ่งขัดขวางห้ามปรามภาษีที่กำหนดในพิกัดสัญญานี้ สินค้าที่บรรทุกเรือไทยเรือจีนที่เคยเสียแล้ว ฝ่ายไทยจะยอมลดภาษีให้เรือจีนและชาติอื่นๆ ก็จะยอมลดให้ลูกค้าซึ่งอยู่ในบังคับอังกฤษเหมือนกัน ลูกค้าอยู่ในบังคับอังกฤษจะเข้ามาต่อเรือ ณ กรุงเทพฯ เสนอขบดียอมให้ต่อแล้วแล้วก็ต่อได้ และข้าวปลาเกลือของสามสิ่งนี้ที่กรุงเทพฯ ไม่บริบูรณ์ มีหมายประกาศห้ามไม่ให้ออกไปก็ได้ เงินทองและของสำหรับตัวเข้าออกไม่ต้องเสียภาษี

ข้อ 9 ว่า ความในกฎหมายตามสัญญานี้ กงสุลกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยพร้อมกันจะต้องรักษา และจะต้องบังคับให้คนทั้งปวงทำตามกฎหมาย เจ้าพนักงานฝ่ายไทยกับกงสุลจะคิดจัดแจงเพิ่มเติมกฎหมาย หวังจะรักษาสัญญาให้เจริญก็ทำได้ เงินที่ปรับโทษและของที่ริบเพราะทำผิดสัญญา

นี้ ต้องส่งเป็นของในแผ่นดินก่อน เมื่อกงสุลจะเข้ามาตั้งอยู่ ณ กรุงเทพฯ เจ้าของเรือและกัปตัน นายเรือจะว่าด้วยการค้าขายกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยก็ได้

ข้อ 10 ว่า ถ้าฝ่ายไทยยอมให้สิ่งใดๆ แก่ชาติอื่นๆ นอกจากหนังสือสัญญานี้ก็จะต้องยอมให้อังกฤษและคนในบังคับอังกฤษเหมือนกัน

ข้อ 11 ว่า เมื่อพ้น 10 ปี ตั้งแต่วันทำสัญญานี้แล้ว ถ้าฝ่ายไทยฝ่ายอังกฤษจะขอเปลี่ยนแปลงใดๆ ในหนังสือสัญญานี้และข้อใดๆ ในหนังสือสัญญาเก่า ซึ่งทำไว้ใน คริสต์ศักราช 1826 ซึ่งมีได้ยกเลิกเสียแล้ว และข้อใดๆ ในกฎหมายค้าขายแลพิภักฎาษีที่ติดอยู่กับสัญญานี้ และเปลี่ยนกฎหมายที่จะทำต่อไปในภายหน้า เมื่อได้บอกให้รู้ก่อน 1 ปีแล้วจะตั้งขุนนางฝ่ายไทยฝ่ายอังกฤษเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมได้ ตามแต่เห็นควรเห็นชอบด้วยกันทั้งสองฝ่าย

ข้อ 12 ว่า หนังสือสัญญานี้ทำไว้เป็นอักษรไทยฉบับหนึ่ง เป็นอักษรอังกฤษฉบับหนึ่ง ข้อความต้องตรงกัน เมื่อหนังสือสัญญาประทับตราแล้วเป็นอันสมบูรณ์ เมื่อวันที่ 6 เมษายน คริสต์ศักราช 1856 คิดเป็นไทย วันอาทิตย์ เดือนห้า ขึ้นค่ำหนึ่ง จุลศักราช 1218 ปีมะโรง ผู้สำเร็จราชการฝ่ายไทยฝ่ายอังกฤษทำหนังสือสัญญานี้ เขียนเป็น 4 ฉบับลงชื่อประทับตามด้วยกันทั้งสองฝ่ายทำไว้ในกรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์มหินทรายุทธยา ณ วันพุธ เดือนหก ขึ้นสองค่ำ ปีเถาะสัปตศก

ลงชื่อประทับตรา เซอร์จอห์น เบาวริง ราชทูตอังกฤษ

ลงชื่อประทับตรา ท่านผู้สำเร็จราชการฝ่ายไทย ห้าดวง

German Civil Code (BGB)⁵

Book 2 Law of Obligations

Title 1 Duty of performance

Section 241

Duties arising from an obligation

(1) By virtue of an obligation an obligee is entitled to claim performance from the obligor. The performance may also consist in forbearance.

(2) An obligation may also, depending on its contents, oblige each party to take account of the rights, legal interests and other interests of the other party.

Section 241a

Unsolicited performance

(1) The supply of unsolicited things or the provision of other unsolicited services to a consumer by an entrepreneur does not create a claim against the consumer.

(2) Statutory claims are not excluded if the performance was not intended for the receiver or was made in the mistaken belief that there had been an order, and the receiver was aware of this or could have been aware of this if he had taken reasonable care.

(3) Performance is not unsolicited if the consumer, instead of the performance ordered, is offered performance of equal value in quality and price, and it is pointed out to him that he is not obliged to accept it and does not have to bear the costs of return shipment.

Section 242

Performance in good faith

An obligor has a duty to perform according to the requirements of good faith, taking customary practice into consideration.

Section 243

Obligation in kind

(1) A person who owes a thing defined only by class must supply a thing of average kind and quality.

⁵ Federal minister of justice, [German Civil Code](http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/german_civil_code.pdf) [online] 2009 Available from : http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/german_civil_code.pdf [2012, June 1]

(2) If the obligor has done what is necessary on his part to supply such a thing, the obligation is restricted to that thing.

Section 244

Foreign currency obligation

(1) If a money debt stated in a currency other than the euro is payable within the country, then payment may be made in euros unless payment in the other currency has been expressly agreed.

(2) Conversion occurs at the rate of exchange in effect in the place of payment at the time of payment.

Section 245

Obligation payable in a specific denomination of money

If a money debt is payable in a specific denomination of coin which is no longer in circulation at the time of payment, payment is to be made in the same way as if the denomination of coin were not specified.

Section 246

Statutory interest rate

If interest is payable on a debt by law or under a legal transaction, the rate of interest is four per cent per year, unless otherwise provided.

Section 247*

Basic rate of interest

(1) The basic rate of interest is 3.62%.** It changes on 1 January and 1 July each year by the percentage points by which the reference rate has risen or fallen since the last

* Official note: This provision serves to implement Article 3 of Directive 2000/35/EC of the European Parliament and of the Council of 29 June 2000 on combating late payment in commercial transactions (OJ L 200, p. 35).

** Since the following dates the basic rate of interest has been 1.1.2002 2.57% (public notice of 28.12.2001, Fed. Gazette 2002 no. 3 p. 98); 1.7.2002 2.47% (public notice of 25.6.2002, Fed. Gazette no. 118 p. 14537); 1.1.2003 1.97% (public notice of 30.12.2002, Fed. Gazette 2003 no. 2 p. 76); 1.7.2003 1.22% (public notice of 24.6.2003, Fed. Gazette no. 117 p. 13744); 1.1.2004 1.14% (public notice of 30.12.2003, Fed. Gazette 2004 no. 2 p. 69); 1.7.2004 1.13% (public notice of 3.7.2004, Fed. Gazette no. 122 p. 14246); 1.1.2005 1.21% (public notice of 30.12.2004, Fed. Gazette 2005 no. 1 p. 6); 1.7.2005 1.17% (public notice of 28.6.2005, Fed. Gazette no. 122 p. 10042); 1.1.2006 1.37% (public notice of 29.12.2005, Fed. Gazette 2006 no. 1 p. 2); 1.7.2006 1.95% (public notice of 27.6.2006, Fed. Gazette no. 119 p. 4754); 1.1.2007 2.70% (public notice of 28.12.2006, Fed. Gazette no. 245 p. 7463).

change in the basic rate of interest. The reference rate is the rate of interest for the most recent main refinancing operation of the European Central Bank before the first calendar day of the relevant six-month period.

(2) The Deutsche Bundesbank announces the effective basic rate of interest in the Federal Gazette without undue delay after the dates referred to in subsection (1) sentence 2 above.

Section 248

Compound interest

(1) An agreement reached in advance that interest due should in turn bear interest is void.

(2) Savings banks, credit institutions and owners of banking businesses may agree in advance that interest not collected on deposits should be held to be fresh interest-bearing deposits. Credit institutions entitled to issue interest-bearing bonds for the amount of the loans granted by them may, for such loans, have commitments made to them in advance to pay interest on interest in arrears.

Section 249

Nature and extent of damages

(1) A person who is liable in damages must restore the position that would exist if the circumstance obliging him to pay damages had not occurred.

(2) Where damages are payable for injury to a person or damage to a thing, the obligee may demand the required monetary amount in lieu of restoration. When a thing is damaged, the monetary amount required under sentence 1 only includes value-added tax if and to the extent that it is actually incurred.

Section 250

Damages in money after the specification of a period of time

The obligee may specify a reasonable period of time for the person liable in damages to undertake restoration and declare that he will reject restoration after the period of time ends. After the end of the period of time the obligee may demand damages in money, if restoration does not occur in good time; the claim to restoration is excluded.

Section 251

Damages in money without the specification of a period of time

(1) To the extent that restoration is not possible or is not sufficient to compensate the obligee, the person liable in damages must compensate the obligee in money.

(2) The person liable in damages may compensate the obligee in money if restoration is only possible with disproportionate expenses. Expenses incurred as a result of the curative treatment of an injured animal are not disproportionate merely because they significantly exceed the value of the animal.

Section 252

Lost profits

The damage to be compensated for also comprises the lost profits. Those profits are considered lost that in the normal course of events or in the special circumstances, particularly due to the measures and precautions taken, could probably be expected.

Section 253

Intangible damage

(1) Money may be demanded in compensation for any damage that is not pecuniary loss only in the cases stipulated by law.

(2) If damages are to be paid for an injury to body, health, freedom or sexual self-determination, reasonable compensation in money may also be demanded for any damage that is not pecuniary loss.

Section 254

Contributory negligence

(1) Where fault on the part of the injured person contributes to the occurrence of the damage, liability in damages as well as the extent of compensation to be paid depend on the circumstances, in particular to what extent the damage is caused mainly by one or the other party.

(2) This also applies if the fault of the injured person is limited to failing to draw the attention of the obligor to the danger of unusually extensive damage, where the obligor neither was nor ought to have been aware of the danger, or to failing to avert or reduce the damage. The provision of section 278 applies with the necessary modifications.

Title 27 Torts

Section 823

Liability in damages

(1) A person who, intentionally or negligently, unlawfully injures the life, body, health, freedom, property or another right of another person is liable to make compensation to the other party for the damage arising from this.

(2) The same duty is held by a person who commits a breach of a statute that is intended to protect another person. If, according to the contents of the statute, it may also be breached without fault, then liability to compensation only exists in the case of fault.

Section 824**Endangering credit**

(1) A person who untruthfully states or disseminates a fact that is qualified to endanger the credit of another person or to cause other disadvantages to his livelihood or advancement must compensate the other for the damage caused by this even if, although he does not know that the fact is untrue, he should have known.

(2) A person who makes a communication and is unaware that it is untrue is not obliged to pay damages if he or the receiver of the communication has a justified interest in the communication.

Section 825**Inducing others to sexual acts**

A person who induces another person to undertake or acquiesce in sexual acts by cunning, duress or abuse of a dependency relationship is liable to him for the resulting damage incurred.

Section 826**Intentional damage contrary to public policy**

A person who, in a manner contrary to public policy, intentionally inflicts damage on another person is liable to the other person to make compensation for the damage.

Section 827**Exclusion and reduction of responsibility**

A person who, in a state of unconsciousness or in a state of pathological mental disturbance precluding free exercise of will, inflicts damage on another person is not responsible for such damage. If he has temporarily induced such a state in himself with alcoholic beverages or similar means, he is then responsible for damage that he unlawfully

causes in this state as if he were responsible because of negligence; responsibility does not ensue if he came into this state without fault.

Section 828

Minors

(1) A person who has not reached the age of seven is not responsible for damage caused to another person.

(2) A person who has reached the age of seven but not the age of ten is not responsible for damage that he inflicts on another party in an accident involving a motor vehicle, a railway or a suspension railway. This does not apply if he intentionally caused the injury.

(3) A person who has not yet reached the age of eighteen is, to the extent that his responsibility is not excluded under subsection (1) or (2), not responsible for damage he inflicts on another person if, when committing the damaging act, he does not have the insight required to recognise his responsibility.

Section 829

Liability in damages for reasons of equity

A person who, for reasons cited in sections 827 and 828, is not responsible for damage he caused in the instances specified in sections 823 to 826 must nonetheless make compensation for the damage, unless damage compensation can be obtained from a third party with a duty of supervision, to the extent that in the circumstances, including without limitation the circumstances of the parties involved, equity requires indemnification and he is not deprived of the resources needed for reasonable maintenance and to discharge his statutory maintenance duties.

Section 830

Joint tortfeasors and persons involved

(1) If more than one person has caused damage by a jointly committed tort, then each of them is responsible for the damage. The same applies if it cannot be established which of several persons involved caused the damage by his act.

(2) Instigators and accessories are equivalent to joint tortfeasors.

Section 831

Liability for vicarious agents

(1) A person who uses another person to perform a task is liable to make compensation for the damage that the other unlawfully inflicts on a third party when carrying out the task. Liability in damages does not apply if the principal exercises reasonable care when selecting the person deployed and, to the extent that he is to procure devices or equipment or to manage the business activity, in the procurement or management, or if the damage would have occurred even if this care had been exercised.

(2) The same responsibility is borne by a person who assumes the performance of one of the transactions specified in subsection (1) sentence 2 for the principal by contract.

Section 832**Liability of a person with a duty of supervision**

(1) A person who is obliged by operation of law to supervise a person who requires supervision because he is a minor or because of his mental or physical condition is liable to make compensation for the damage that this person unlawfully causes to a third party. Liability in damages does not apply if he fulfils the requirements of his duty to supervise or if the damage would likewise have been caused in the case of proper conduct of supervision.

(2) The same responsibility applies to any person who assumes the task of supervision by contract.

Section 833**Liability of animal keeper**

If a human being is killed by an animal or if the body or the health of a human being is injured by an animal or a thing is damaged by an animal, then the person who keeps the animal is liable to compensate the injured person for the damage arising from this. Liability in damages does not apply if the damage is caused by a domestic animal intended to serve the occupation, economic activity or subsistence of the keeper of the animal and either the keeper of the animal in supervising the animal has exercised reasonable care or the damage would also have occurred even if this care had been exercised.

Section 834**Liability of animal minder**

A person who by contract assumes the supervision of an animal for the keeper of the animal is responsible for the damage inflicted by the animal on a third party in the manner specified in section 833. The responsibility does not apply if he exercises reasonable care in supervision or if the damage would also have occurred even if such care had been exercised.

Section 835

(repealed)

Section 836

Liability of the owner of a plot of land

(1) If a human being is killed or if the body or the health of a human being is injured or a thing is damaged by the collapse of a building or any other structure attached to a plot of land or by parts of the building or structure breaking off, then the possessor of the plot of land is liable to make compensation to the injured person for damage resulting from this, to the extent that the collapse or severing is a consequence of defective construction or inadequate upkeep. Liability in damages does not apply if the possessor has observed reasonable care for the purpose of avoiding danger.

(2) A previous possessor of the plot of land is responsible for the damage if the collapse or breaking off occurs within one year after he vacated possession, unless during his period of possession he exercised reasonable care or a later possessor would have been able to avoid the danger by observing this care.

(3) The possessor within the meaning of these provisions is the owner-occupier.

Section 837

Liability of building possessor

If anyone, in exercise of a right, possesses a building or another structure on the plot of land of another person, then the responsibility specified in section 836 applies to him instead of the possessor of the plot of land.

Section 838

Liability of the person with a duty of maintenance of a building

A person who assumes the maintenance of a building or of a structure attached to a plot of land for the possessor or has to maintain the building or the other structure by virtue of a right of use to which he is entitled is responsible in the same way as the

possessor for the damage caused by the collapse or the breaking off of parts of the building.

Section 839

Liability in case of breach of official duty

(1) If an official intentionally or negligently breaches the official duty incumbent upon him in relation to a third party, then he must compensate the third party for damage arising from this. If the official is only responsible because of negligence, then he may only be held liable if the injured person is not able to obtain compensation in another way.

(2) If an official breaches his official duties in a judgment in a legal matter, then he is only responsible for any damage arising from this if the breach of duty consists in a criminal offence. This provision is not applicable to refusal or delay that is in breach of duty in exercising a public function.

(3) Liability for damage does not arise if the injured person has intentionally or negligently failed to avert the damage by having recourse to appeal.

Section 839a

Liability of court-appointed expert

(1) If an expert appointed by the court intentionally or by gross negligence submits a false expert opinion, then he is liable to make compensation for the damage incurred by a party to the proceedings as a result of a court decision based on this expert opinion.

(2) Section 839 (3) applies with the necessary modifications.

Section 840

Liability of more than one person

(1) If more than one person is responsible for damage arising from a tort, then they are jointly and severally liable.

(2) If besides the person who is obliged to make compensation for damage caused by another person under sections 831 and 832 the other person is also responsible for the damage, then in their internal relationship the other is obliged alone, and in the case specified in section 829 the person with a duty of supervision is obliged alone.

(3) If besides the person who is obliged to make compensation for damage under sections 833 to 838 a third party is responsible, then the third party is solely obliged in their internal relationship.

Section 841**Compensation for liability of a public official**

If an official who by virtue of his official duty must appoint another person for management for a third party or must supervise such management or participate in it by ratifying legal transactions is responsible together with the other person, as a result of violating these duties, for the damage caused by the other, then the other person is solely liable in their internal relationship.

Section 842**Extent of liability in damages when a person is injured**

Liability to compensate for damage resulting from a tort directed against the person extends to the disadvantages the tort produces for the livelihood or advancement of the injured person.

Section 843**Annuity in money or lump sum settlement**

(1) If the earning capacity of the injured person is eliminated or reduced as the result of an injury to body or health or if his needs are increased, then the injured person is to be given damages by payment of an annuity.

(2) The provisions of section 760 apply to the annuity. Whether the person liable in damages must provide security and in what kind and in what amount is determined by the circumstances.

(3) In lieu of the annuity, the injured person may demand a lump sum settlement if there is a compelling reason for doing so.

(4) The claim is not excluded by the fact that another person must provide the injured person with maintenance.

Section 844**Third-party compensation claims in the case of death**

(1) In cases where death is caused, the person liable in damages must reimburse the costs of a funeral to the person under a duty to bear these costs.

(2) If the person killed, at the time of the injury, stood in a relationship to a third party on the basis of which he was obliged or might become obliged by operation of law to provide maintenance for that person and if the third party has as a result of the death been

deprived of his right to maintenance, then the person liable in damages must give the third party damages by payment of an annuity to the extent that the person killed would have been obliged to provide maintenance for the presumed duration of his life; the provisions of section 843 (2) to (4) apply with the necessary modifications. Liability in damages also arises where the third party at the time of injury had been conceived but not yet born.

Section 845

Compensation claims for lost services

In the case of death or injury to body or health, or in the case of deprivation of liberty, the person liable in damages must give a third party compensation for loss of services by payment of an annuity if the injured person by operation of law was under a duty to the third party to render services in the household or business of the latter. The provisions of section 843 (2) to (4) apply with the necessary modifications.

Section 846

Contributory negligence of the injured person

In the cases of sections 844 and 845, if fault on the part of the injured person contributed to the genesis of the damage suffered by the third party, then the provisions of section 254 are applicable to the claim of the third party.

Section 847

(repealed)

Section 848

Liability for chance in connection with deprivation of a thing

A person who is obliged to return a thing of which he has deprived another person by a tort is also responsible for accidental loss, for a chance impossibility of restitution for another reason or for accidental deterioration of the thing, unless such loss, other impossibility of restitution or deterioration would have occurred even without the deprivation.

Section 849

Interest on the compensation sum

If compensation is to be paid for the value of a thing of which a person has been deprived, or if compensation is to be paid for the decrease in value of a thing as a result of

damage, then the injured person may demand interest on the amount to be paid in compensation from the date on which the determination of the value is based.

Section 850

Reimbursement of outlays

If the person liable for restitution of a thing another person has been deprived of makes outlays on the thing, then in relation to the injured person he has the rights that a possessor has against the owner for outlays.

Section 851

Compensation payment to unauthorised parties

If the person liable to pay damages for the deprivation of a person or for damage to a movable thing pays compensation to the person in whose possession the thing was at the time when the deprivation or damage occurred, then by this payment of compensation he is released, even if a third party was the owner of the thing or had another right in the thing, unless he knows of the right of the third party or his lack of knowledge results from gross negligence.

Section 852

Claim for restitution after end of limitation period

If by a tort the person liable to pay compensation obtains something at the cost of the injured person, then even after the claim to compensation for the damage arising from a tort is statute-barred he is obliged to make restitution under the provisions on the return of unjust enrichment. This claim is statute-barred ten years after it arises, or, notwithstanding the date on which it arises, thirty years after the date on which the act causing the injury was committed or after the other event that triggered the loss.

Section 853

Defence of bad faith

If someone obtains a claim against the injured person by a tort committed by him, the injured person may refuse performance even if the claim to cancellation of the claim is by then statute-barred.

กฎหมายเก้าหมวด หรือ การจำแนกประเภทของกฎเกณฑ์ (红硃法)¹

หมวดที่ ๑ ว่าด้วย “การเคารพ(恪遵五行)”

ในหมวดนี้กล่าวถึงการทำงานของประเทศทุกอย่างจะต้องเคารพใน ๕ แนวทาง ซึ่งได้แก่ ท้องไม่ น้ำ ไฟ และ ดิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็คือปัจจัยพื้นฐานของ

หมวดที่ ๒ ว่าด้วย “ เรื่องที่ต้องเคารพและปฏิบัติ” (敬用五事)

กล่าวถึง ทักษะและระดับความสามารถของ ๕ เรื่องที่ชนชั้นปกครองควรเคารพและปฏิบัติในการทำงาน อันได้แก่ หน้าตา วาจา วิสัยทัศน์ การฟัง และความคิด กล่าวคือ การปกครองของประเทศจะโปร่งใสและมีประสิทธิภาพได้นั้นผู้ปกครองต้องมีหน้าตาบุคลิกต้องมีความเคารพนบถนอ เชื้อฟังคำพูด วิสัยทัศน์กว้างไกลชัดเจน ฟังอย่างฉลาดและคิดอย่างหลักแหลม

หมวดที่ ๓ ว่าด้วย “กิจการแปดประเภทที่สำคัญ” (农用八政)

กล่าวถึงงานแปดประเภทที่เกี่ยวข้องกับชะตาชีวิตของประเทศซึ่งต้องให้ความสำคัญ อันได้แก่ อาหาร สิ้นค้า การบวงสรวง ซึ่งหมายถึง การเกษตร การค้าและการทำพิธีบวงสรวงต่างๆ นอกจากนี้ยังมี การโยธา การปกครองประชาชน กฎหมาย การติดต่อต่างประเทศ และการศึกษา

หมวดที่ ๔ ว่าด้วย “การปรับใช้กฎ ๕ อย่าง” (协用五纪)

กล่าวถึง ประเทศจะต้องเคารพในหลักปฏิทินพื้นฐานและกฎของดวงดาว ๕ สิ่ง ซึ่งได้แก่ อายุ เดือน วัน ดวงดาว และการนับจำนวนตัวเลข

หมวดที่ ๕ ว่าด้วย “การสร้างและการตัดสินของจักรพรรดิ” (建用皇极)

คำว่า “คำตัดสินของจักรพรรดิ” นั้นหมายถึง “หลักการพื้นฐานของกฎหมายรัฐธรรมนูญ” ในสมัยนั้น ซึ่งในหมวดนี้ได้ขยายความหลักการพื้นฐานของกฎหมายรัฐธรรมนูญไว้ในเรื่องต่างๆ อาทิ “การห้ามรังแกคนอ่อนแอและให้เคารพผู้ที่มีความสามารถหรือ อาวุโสกว่า “การห้ามอคติหรือโน้มเอียง” (无虐茆独而畏高明) หรือ การเคารพในการตัดสิน (无偏无陂) ของกษัตริย์”

หมวดที่ ๖ ว่าด้วย “ธรรมมาภิบาลสามคุณธรรม” (义用三德)

เน้นถึงคุณธรรมทางการปกครองสามประการที่ผู้ปกครองประเทศต้องยึดถือปฏิบัติอันได้แก่ ความซื่อตรง(正直) ความแข็งแกร่ง (刚克) และความอ่อนโยน (柔克) เน้น “การคิดเพื่อความสุภาพปล้ำล้าง อาหารของสังคม” หมายถึงผู้เป็นกษัตริย์ต้องสามารถสร้างความเป็นความตาย ความสุข อำนาจ ทรัพยากร ของประเทศทั้งหมดไว้ที่ตนให้ได้ และห้ามให้ตกอยู่ในมือของศัตรู หรือกล่าวได้ว่า “ห้ามโง่งมในเรื่องชื่อเสียงและอาวุธ”

¹ กิตติคุณ สนิทริบุญวัฒน์, ประวัติศาสตร์กฎหมายจีน ยุคดึกดำบรรพ์ ราชวงศ์ซัง ราชวงศ์เซี่ยและราชวงศ์โจวตะวันตก, วารสารเนติบัณฑิตยสภา, 25, 270, (มกราคม 2555) : หน้า 9 - 10

หมวดที่ ๗ ว่าด้วย “วิธีการสร้างความกระจ่างในการตรวจสอบข้อสงสัย” (明用稽疑)

กล่าวถึง เมื่อกษัตริย์ทำการตัดสินใจในเรื่องของประเทศหรือเรื่องที่มีความเคลือบแคลงนั้น เมื่อใช้วิธีการสอบถามความคิดเห็นหรือทำการทำนายเพื่อขจัดความสงสัย ต้องทำการตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผล เมื่อมีข้อสงสัย ให้ทำการไตร่ตรองด้วยตนเองก่อนจากนั้นให้ถามผู้รู้ หากไม่ได้ให้ถามประชาชน สุดท้ายค่อยทำการทำนายโดยขั้นตอนการตัดสินใจนั้นจะต้องฟังความสองในสาม จะเห็นได้ว่าในยุคสมัยนั้นได้มีแนวคิดในการฟังความคิดเห็นของประชาชนและการใช้หลักการฟังเสียงข้างมากเกิดขึ้นแล้ว

หมวดที่ ๘ ว่าด้วย “การให้คิดถึงการเก็บเกี่ยวอย่างอุดมสมบูรณ์” (念用庶征)

การเก็บเกี่ยวอย่างอุดมสมบูรณ์ หมายถึงสิ่งห้าสิ่งที่ต้องระวังซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งส่งผลต่อการเกษตรกรรม ได้แก่ ฝน แสงแดด ความอาบญาหรือนโยบายทางอาญาขึ้น อาทิกรกล่าวถึงหลักการการเห็นอกเห็นใจในการลงโทษและการระมัดระวังในการใช้โทษประหาร หลักการห้ามตัดสินลงโทษคนไม่ผิดถึงแม้ว่าจะต้องปล่อยตัวคนผิดไปหลักการลดหย่อนโทษหรือละเว้นโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดโดยประมาทแต่ลงโทษหนักสำหรับผู้กระทำความผิดโดยเจตนา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักการในการลงโทษคนผิดรวมไปถึงการแยกแยะการกระทำโดยเจตนาและการกระทำโดยประมาทนั้นได้เกิดขึ้นตั้งแต่ยุคสมัยนั้นแล้วนอกจากนั้นยังได้ปรากฏหลักทางกฎหมายซึ่งคาดว่าน่าจะเกิดขึ้นตั้งแต่ในชวงยุคสมัยนั้น คือหลักกฎหมายอาญาที่ดีต้องเป็นการสั่งสอนประชาชน (明刑弼教) และการกลับหลักการลงโทษในแบบเดิมที่ให้ลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดและให้ลงโทษไปถึงญาติทั้งโคตรให้เหลือแต่เพียงการลงโทษแต่ตัวผู้กระทำความผิดเท่านั้น และหลักการพิจารณาถึงคุณงามความดีที่เคยทำมา

Civil Code Republic of China (Guomindang)

《中华民国民法》

第184 條

因故意或過失，不法侵害他人之權利者，負損害賠償責任。故意以背於善良風俗之方法，加損害於他人者亦同。

違反保護他人之法律，致生損害於他人者，負賠償責任。但能證明其行為無過失者，不在此限。

Article 184

A person who, intentionally or negligently, has wrongfully damaged the rights of another is bound to compensate him for any injury arising therefrom. The same rule shall be applied when the injury is done intentionally in a manner against the rules of morals.

A person, who violates a statutory provision enacted for the protection of others and therefore prejudice to others, is bound to compensate for the injury, except no negligence in his act can be proved.

第185 條

數人共同不法侵害他人之權利者，連帶負損害賠償責任；不能知其中孰為加害人者，亦同。

造意人及幫助人，視為共同行為人。

Article 185

If several persons have wrongfully damaged the rights of another jointly, they are jointly liable for the injury arising therefrom. The same rule shall be applied even if which one has actually caused the injury cannot be sure.

Instigators and accomplices are deemed to be joint tortfeasors.

第186 條

公務員因故意違背對於第三人應執行之職務，致第三人受損害者，負賠償責任。其因過失者，以被害人不能依他項方法受賠償時為限，負其責任。

前項情形，如被害人得依法律上之救濟方法，除去其損害，而因故意或過失不為之者，公務員不負賠償責任。

Article 186

An official, who has intentionally committed a breach of duty which he ought to exercise in favor of a third party and therefore prejudice to such third party, is liable for any injury arising therefrom. If the breach is the result of this official's negligence, he may be

held liable to compensate only in so far as the injured person is unable to obtain compensation by other means.

In the case mentioned in the preceding paragraph, if the injured person who may obviate the injury by making use of a legal remedy has intentionally or negligently omitted to make use of it, the official shall not be liable to compensate for the injury

第187 條

無行為能力人或限制行為能力人，不法侵害他人之權利者，以行為時有識別能力為限，與其法定代理人連帶負損害賠償責任。行為時無識別能力者，由其法定代理人負損害賠償責任。

前項情形，法定代理人如其監督並未疏懈，或縱加以相當之監督，而仍不免發生損害者，不負賠償責任。

如不能依前二項規定受損害賠償時，法院因被害人之聲請，得斟酌行為人及其法定代理人與被害人之經濟狀況，令行為人或其法定代理人為全部或一部之損害賠償。

前項規定，於其他之人，在無意識或精神錯亂中所為之行為致第三人受損害時，準用之。

Article 187

A person of no capacity or limited in capacity to make juridical acts, who has wrongfully damaged the rights of another, shall be jointly liable with his guardian for any injury arising therefrom if he is capable of discernment at the time of committing such an act. If he is incapable of discernment at the time of committing the act, his guardian alone shall be liable for such injury.

In the case of the preceding paragraph, the guardian is not liable if there is no negligence in his duty of supervision, or if the injury would have been occasioned notwithstanding the exercise of reasonable supervision.

If compensation cannot be obtained according to the provisions of the preceding two paragraphs, the court may, on the application of the injured person, take the financial conditions among the tortfeasors, the guardian and the injured person into consideration, and order the tortfeasors or his guardian to compensate for a part or the whole of the injury.

The provision of the preceding paragraph shall apply mutatis mutandis to cases where the injury has been caused to a third party by a person other than those specified in the first paragraph in a condition of unconsciousness or of mental disorder.

第188 條

受僱人因執行職務，不法侵害他人之權利者，由僱用人與行為人連帶負損害賠償責任。但選任受僱人及監督其職務之執行，已盡相當之注意或縱加以相當之注意而仍不免發生損害者，僱用人不負賠償責任。

如被害人依前項但書之規定，不能受損害賠償時，法院因其聲請，得斟酌僱用人與被害人之經濟狀況，令僱用人為全部或一部之損害賠償。

僱用人賠償損害時，對於為侵權行為之受僱人，有求償權。

Article 188

The employer shall be jointly liable to make compensation for any injury which the employee has wrongfully caused to the rights of another in the performance of his duties. However, the employer is not liable for the injury if he has exercised reasonable care in the selection of the employee, and in the supervision of the performance of his duties, or if the injury would have been occasioned notwithstanding the exercise of such reasonable care.

If compensation cannot be obtained according to the provision of the preceding paragraph, the court may, on the application of the injured person, take the financial conditions of the employer and the injured person into consideration, and order the employer to compensate for a part or the whole of the injury.

The employer who has made compensation as specified in the preceding paragraph may claim for reimbursement against the employee committed the wrongful act.

第189 條

承攬人因執行承攬事項，不法侵害他人之權利者，定作人不負損害賠償責任。但定作人於定作或指示有過失者，不在此限。

Article 189

The proprietor is not liable for the injury wrongfully caused by an undertaker to the rights of another in the course of his work, unless the proprietor was negligent in regard to the work ordered or his instructions.

第190 條

動物加損害於他人者，由其占有人負損害賠償責任。但依動物之種類及性質已為相當注意之管束，或縱為相當注意之管束而仍不免發生損害者，不在此限。

動物係由第三人或他動物之挑動，致加損害於他人者，其占有人對於該第三人或該他動物之占有人，有求償權。

Article 190

If injury is caused by an animal, the possessor is bound to compensate the injured person for any injury arising therefrom, unless reasonable care in keeping according to the species and nature of the animal has been exercised, or unless the injury would have been occasioned notwithstanding the exercise of such reasonable care.

The possessor may claim for reimbursement against the third party, who has excited or provoked the animal, or against the possessor of another animal which has caused the excitement or provocation.

第191 條

土地上之建築物或其他工作物所致他人權利之損害，由工作物之所有人負賠償責任。但其對於設置或保管並無欠缺，或損害非因設置或保管有欠缺，或於防止損害之發生，已盡相當之注意者，不在此限。

前項損害之發生，如別有應負責任之人時，賠償損害之所有人，對於該應負責者，有求償權。

Article 191

The injury, which is caused by a building or other work on privately owned land, shall be compensated by the owner of such building or work, unless there is no defective construction or insufficient maintenance in such building or work, or the injury was not caused by the defectiveness or insufficiency, or the owner has exercised reasonable care to prevent such injury.

In the case of the preceding paragraph, if there is another person who shall be responsible for the injury, the owner making compensation may make a claim for reimbursement against such person.

第191-1 條

商品製造人因其商品之通常使用或消費所致他人之損害，負賠償責任。但其對於商品之生產、製造或加工、設計並無欠缺或其損害非因該項欠缺所致或於防止損害之發生，已盡相當之注意者，不在此限。

前項所稱商品製造人，謂商品之生產、製造、加工業者。其在商品上附加標章或其他文字、符號，足以表彰係其自己所生產、製造、加工者，視為商品製造人。商品之生產、製造或加工、設計，與其說明書或廣告內容不符者，視為有欠缺。

商品輸入業者，應與商品製造人負同一之責任。

Article 191-1

The manufacturer is liable for the injury to another arising from the common use or consumption of his merchandise, unless there is no defectiveness in the production, manufacture, process, or design of the merchandise, or the injury is not caused by the defectiveness, or the manufacturer has exercised reasonable care to prevent the injury.

The manufacturer mentioned in the preceding paragraph is the person who produces, manufactures, or processes the merchandise. Those, who attach the merchandise with the service mark, or other characters, signs to the extent enough to show it was produced, manufactured, or processed by them, shall be deemed to be the manufacturer.

If the production, manufacture, process, or design of the merchandise is inconsistent with the contents of its manual or advertisement, it is deemed to be defective.

The importer shall be as liable for the injury as the manufacturer.

第191-2 條

汽車、機車或其他非依軌道行駛之動力車輛，在使用中加損害於他人者，駕駛人應賠償因此所生之損害。但於防止損害之發生，已盡相當之注意者，不在此限。

Article 191-2

If an automobile, motorcycle or other motor vehicles which need not to be driven on tracks in use has caused the injury to another, the driver shall be liable for the injury arising therefrom, unless he has exercised reasonable care to prevent the injury.

第191-3 條

經營一定事業或從事其他工作或活動之人，其工作或活動之性質或其使用之工具或方法有生損害於他人之危險者，對他人之損害應負賠償責任。但損害非由於其工作或活動或其使用之工具或方法所致，或於防止損害之發生已盡相當之注意者，不在此限。

Article 191-3

The person, who runs a particular business or does other work or activity, shall be liable for the injury to another if the nature of the work or activity, or the implement or manner used might damage to another. Except the injury was not caused by the work or activity, or by the implement or manner used, or he has exercised reasonable care to prevent the injury.

第192 條

不法侵害他人致死者，對於支出醫療及增加生活上需要之費用或殯葬費之人，亦應負損害賠償責任。

被害人對於第三人負有法定扶養義務者，加害人對於該第三人亦應負損害賠償責任。

第一百九十三條第二項之規定，於前項損害賠償適用之。

Article 192

A person who has wrongfully caused the death of another shall also be bound to make compensation for the injury to any person incurring the medical expenses, increasing the need in living, or incurring the funeral expenses.

If the deceased was statutorily bound to furnish maintenance to a third party, the tortfeasor shall also make compensation to such third party for any injury arising therefrom.

The provision of the second paragraph of Article 193 shall apply to the compensation of the preceding paragraph.

第193 條

不法侵害他人之身體或健康者，對於被害人因此喪失或減少勞動能力或增加生活上之需要時，應負損害賠償責任。

前項損害賠償，法院得因當事人之聲請，定為支付定期金。但須命加害人提出擔保。

Article 193

If a person has wrongfully damaged to the body or health of another, and caused the injured person to lose or decrease his laboring capacity, or to increase the need in living, the tortfeasors shall be bound to make compensation to the injured person for any injury arising therefrom.

The court may, on the application of the parties, order the compensation of the preceding paragraph to be made in periodical payments of money, but the court shall compel the tortfeasor to furnish security.

第194 條

不法侵害他人致死者，被害人之父、母、子、女及配偶，雖非財產上之損害，亦得請求賠償相當之金額。

Article 194

In case of death caused by a wrongful act, the father, mother, sons, daughters and spouse of the deceased may claim for a reasonable compensation in money even if such injury is not a purely pecuniary loss.

第195 條

不法侵害他人之身體、健康、名譽、自由、信用、隱私、貞操，或不法侵害其他人格法益而情節重大者，被害人雖非財產上之損害，亦得請求賠償相當之金額。其名譽被侵害者，並得請求回復名譽之適當處分。

前項請求權，不得讓與或繼承。但以金額賠償之請求權已依契約承諾，或已起訴者，不在此限。

前二項規定，於不法侵害他人基於父、母、子、女或配偶關係之身分法益而情節重大者，準用之。

Article 195

If a person has wrongfully damaged to the body, health, reputation, liberty, credit, privacy or chastity of another, or to another's personality in a severe way, the injured person may claim a reasonable compensation in money even if such injury is not a purely pecuniary loss. If it was reputation that has been damaged, the injured person may also claim the taking of proper measures for the rehabilitation of his reputation.

The claim of the preceding paragraph shall not be transferred or inherited, except a claim for compensation in money has been promised by contract or has been commenced.

The provisions of the preceding two paragraphs shall be mutatis mutandis applied when a person has wrongfully damaged to another's status based on the relationship to their father, mother, sons, daughters, or spouse in a severe way.

第196 條

不法毀損他人之物者，被害人得請求賠償其物因毀損所減少之價額。

Article 196

If a person has wrongfully damaged to a thing which belongs to another, the injured person may claim to make compensation for the diminution of the value of the thing

第197 條

因侵權行為所生之損害賠償請求權，自請求權人知有損害及賠償義務人時起，二年間不行使而消滅。自有侵權行為時起，逾十年者亦同。

損害賠償之義務人，因侵權行為受利益，致被害人受損害者，於前項時效完成後，仍應依關於不當得利之規定，返還其所受之利益於被害人。

Article 197

The claim for the injury arising from a wrongful act shall be extinguished by prescription, if not exercised within two years from the date when the injury and the person bound to make compensation became known to the injured person. The same rule shall be applied if ten years have elapsed from the date when the wrongful act was committed.

A person bound to make compensation shall, even after the completion of prescription under the preceding paragraph, return to the injured person in accordance with the provisions concerning Unjust Enrichment whatever he has acquired through a wrongful act and therefore prejudiced to the injured person.

第198 條

因侵權行為對於被害人取得債權者，被害人對該債權之廢止請求權，雖因時效而消滅，仍得拒絕履行。

Article 198

If a person acquires a claim against the injured person by a wrongful act, the latter may still refuse to perform even if the claim for avoidance has been extinguished by prescription.

CONTRACT LAW OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA⁵
《中华人民共和国合同法》

Chapter Seven: Liabilities for Breach of Contracts

第七章 违约责任

Article 107 Types of Liabilities for Breach If a party fails to perform its obligations under a contract, or rendered non-conforming performance, it shall bear the liabilities for breach of contract by specific performance, cure of non-conforming performance or payment of damages, etc.

第一百零七条 当事人一方不履行合同义务或者履行合同义务不符合约定的，应当承担继续履行、采取补救措施或者赔偿损失等违约责任。

Article 108 Anticipatory Breach Where one party expressly states or indicates by its conduct that it will not perform its obligations under a contract, the other party may hold it liable for breach of contract before the time of performance.

第一百零八条 当事人一方明确表示或者以自己的行为表明不履行合同义务的，对方可以在履行期限届满之前要求其承担违约责任。

Article 109 Monetary Specific Performance If a party fails to pay the price or remuneration, the other party may require payment thereof.

第一百零九条 当事人一方未支付价款或者报酬的，对方可以要求其支付价款或者报酬。

Article 110 Non-monetary Specific Performance; Exceptions Where a party fails to perform, or rendered non-conforming performance of, a non-monetary obligation, the other party may require performance, except where:

- (i) performance is impossible in law or in fact;
- (ii) the subject matter of the obligation does not lend itself to enforcement by specific performance or the cost of performance is excessive;

⁵ The business lawyer of China, CONTRACT LAW OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA 《中华人民共和国合同法》, [online] 2013 Available from : <http://www.kd325.com/ShowArticle.shtml?ID=201051016562477793>.html [2013, July 30]

(iii) the obligee does not require performance within a reasonable time.

第一百一十条 当事人一方不履行非金钱债务或者履行非金钱债务不符合约定的，对方可以要求履行，但有下列情形之一的除外：

- （一）法律上或者事实上不能履行；
- （二）债务的标的不适于强制履行或者履行费用过高；
- （三）债权人在合理期限内未要求履行。

Article 111 Liabilities in Case of Quality Non-compliance Where a performance does not meet the prescribed quality requirements, the breaching party shall be liable for breach in accordance with the contract. Where the liabilities for breach were not prescribed or clearly prescribed, and cannot be determined in accordance with Article 61 hereof, the aggrieved party may, by reasonable election in light of the nature of the subject matter and the degree of loss, require the other party to assume liabilities for breach by way of repair, replacement, remaking, acceptance of returned goods, or reduction in price or remuneration, etc.

第一百一十一条 质量不符合约定的，应当按照当事人的约定承担违约责任。对违约责任没有约定或者约定不明确，依照本法第六十一条的规定仍不能确定的，受损害方根据标的的性质以及损失的大小，可以合理选择要求对方承担修理、更换、重作、退货、减少价款或者报酬等违约责任。

Article 112 Liability for Damages Notwithstanding Subsequent Performance or Cure of Non-conforming Performance Where a party failed to perform or rendered non-conforming performance, if notwithstanding its subsequent performance or cure of non-conforming performance, the other party has sustained other loss, the breaching party shall pay damages.

第一百一十二条 当事人一方不履行合同义务或者履行合同义务不符合约定的，在履行义务或者采取补救措施后，对方还有其他损失的，应当赔偿损失。

Article 113 Calculation of Damages; Damages to Consumer Where a party failed to perform or rendered non-conforming performance, thereby causing loss to the other party, the amount of damages payable shall be equivalent to the other party's loss resulting from the breach, including any benefit that may be accrued from performance of the contract, provided that the amount shall not exceed the likely loss resulting from the breach which

was foreseen or should have been foreseen by the breaching party at the time of conclusion of the contract.

Where a merchant engages in any fraudulent activity while supplying goods or services to a consumer, it is liable for damages in accordance with the Law of the People's Republic of China on Protection of Consumer Rights.

第一百一十三条 当事人一方不履行合同义务或者履行合同义务不符合约定，给对方造成损失的，损失赔偿额应当相当于因违约所造成的损失，包括合同履行后可以获得的利益，但不得超过违反合同一方订立合同时预见到或者应当预见到的因违反合同可能造成的损失。

经营者对消费者提供商品或者服务有欺诈行为的，依照《中华人民共和国消费者权益保护法》的规定承担损害赔偿责任。

Article 114 Liquidated Damages; Adjustment; Continuing Performance Notwithstanding Payment of Liquidated Damages The parties may prescribe that if one party breaches the contract, it will pay a certain sum of liquidated damages to the other party in light of the degree of breach, or prescribe a method for calculation of damages for the loss resulting from a party's breach.

Where the amount of liquidated damages prescribed is below the loss resulting from the breach, a party may petition the People's Court or an arbitration institution to increase the amount; where the amount of liquidated damages prescribed exceeds the loss resulting from the breach, a party may petition the People's Court or an arbitration institution to decrease the amount as appropriate.

Where the parties prescribed liquidated damages for delayed performance, the breaching party shall, in addition to payment of the liquidated damages, render performance.

第一百一十四条 当事人可以约定一方违约时应当根据违约情况向对方支付一定数额的违约金，也可以约定因违约产生的损失赔偿额的计算方法。

约定的违约金低于造成的损失，当事人可以请求人民法院或者仲裁机构予以增加；约定的违约金过分高于造成的损失，当事人可以请求人民法院或者仲裁机构予以适当减少。

当事人就迟延履行约定违约金的，违约方支付违约金后，还应当履行债务。

Article 115 Deposit The parties may prescribe that a party will give a deposit to the other party as assurance for the obligee's right to performance in accordance with the Security Law of the People's Republic of China. Upon performance by the obligor, the deposit shall be set off against the price or refunded to the obligor. If the party giving the deposit failed to perform its obligations under the contract, it is not entitled to claim refund of the deposit; where the party receiving the deposit failed to perform its obligations under the contract, it shall return to the other party twice the amount of the deposit.

第一百一十五条 当事人可以依照《中华人民共和国担保法》约定一方向对方给付定金作为债权的担保。债务人履行债务后，定金应当抵作价款或者收回。给付定金的一方不履行约定的债务的，无权要求返还定金；收受定金的一方不履行约定的债务的，应当双倍返还定金。

Article 116 Election Between Deposit or Liquidated Damages Clauses If the parties prescribed payment of both liquidated damages and a deposit, in case of breach by a party, the other party may elect in alternative to apply the liquidated damages clause or the deposit clause.

第一百一十六条 当事人既约定违约金，又约定定金的，一方违约时，对方可以选择适用违约金或者定金条款。

Article 117 Force Majeure A party who was unable to perform a contract due to force majeure is exempted from liability in part or in whole in light of the impact of the event of force majeure, except otherwise provided by law. Where an event of force majeure occurred after the party's delay in performance, it is not exempted from liability.

For purposes of this Law, force majeure means any objective circumstance which is unforeseeable, unavoidable and insurmountable.

第一百一十七条 因不可抗力不能履行合同的，根据不可抗力的影响，部分或者全部免除责任，但法律另有规定的除外。当事人迟延履行后发生不可抗力的，不能免除责任。

本法所称不可抗力，是指不能预见、不能避免并不能克服的客观情况。

Article 118 Duty to Notify in Case of Force Majeure If a party is unable to perform a contract due to force majeure, it shall timely notify the other party so as to mitigate the loss that may be caused to the other party, and shall provide proof of force majeure within a reasonable time.

第一百一十八条 当事人一方因不可抗力不能履行合同的，应当及时通知对方，以减轻可能给对方造成的损失，并应当在合理期限内提供证明。

Article 119 Non-Breaching Party's Duty to Mitigate Loss in Case of Breach Where a party breached the contract, the other party shall take the appropriate measures to prevent further loss; where the other party sustained further loss due to its failure to take the appropriate measures, it may not claim damages for such further loss.

Any reasonable expense incurred by the other party in preventing further loss shall be borne by the breaching party.

第一百一十九条 当事人一方违约后，对方应当采取适当措施防止损失的扩大；没有采取适当措施致使损失扩大的，不得就扩大的损失要求赔偿。

当事人因防止损失扩大而支出的合理费用，由违约方承担。

Article 120 Bilateral Breach In case of bilateral breach, the parties shall assume their respective liabilities accordingly.

第一百二十条 当事人双方都违反合同的，应当各自承担相应的责任。

Article 121 Breach Due to Act of Third Person Where a party's breach was attributable to a third person, it shall nevertheless be liable to the other party for breach. Any dispute between the party and such third person shall be resolved in accordance with the law or the agreement between the parties.

第一百二十一条 当事人一方因第三人的原因造成违约的，应当向对方承担违约责任。当事人一方和第三人之间的纠纷，依照法律规定或者按照约定解决。

Article 122 Election of Remedy in Tort or in Contract Where a party's breach harmed the personal or property interests of the other party, the aggrieved party is entitled to elect to hold the party liable for breach of contract in accordance herewith, or hold the party liable for tort in accordance with any other relevant law.

第一百二十二条 因当事人一方的违约行为，侵害对方人身、财产权益的，受损害方有权选择依照本法要求其承担违约责任或者依照其他法律要求其承担侵权责任。

ภาคผนวก ข ประวัตินักกฎหมายจีน

刘信平 (หลิวซินผิง)

ภาษาไทย	ภาษาจีน
<p>1988 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จาก Southwest University สาขา Political Science and Law</p> <p>2007 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยอู่ฮั่นสาขากฎหมายแพ่งและพาณิชย์</p> <p>ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาอาวุโสของ บริษัทกฎหมาย Jincheng Tongda (สาขาเซินเจิ้น) คณะกรรมการกำกับดูแลหลักทรัพย์จีน</p>	<p>1988年毕业于西南政法大学，法学硕士</p> <p>2007年在武汉大学取得主攻民商法法学博士学位</p> <p>现任北京金诚同达(深圳)律师事务所高级合伙人。具有中国证监会授予的上市公司独立董事任职资格</p> <p>http://sz.j.cn/67797.html</p>

何勤华 (เหอฉินฮวา)

ภาษาไทย	ภาษาจีน
<p>1982 สำเร็จการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง</p> <p>1984 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขา Political Science and Law มหาวิทยาลัยเจิ้งฝ่า</p> <p>1990 ได้รับการแต่งตั้งเป็นรองศาสตราจารย์ พิเศษ</p> <p>1998 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยปักกิ่ง</p> <p>ปัจจุบันดำรงตำแหน่งคณบดีคณะรัฐศาสตร์ และวัฒนธรรมกฎหมายจีนและรองประธานการวิจัยทางกฎหมายแห่งชาติจีน</p>	<p>1982年毕业于北京大学法律系本科</p> <p>1984年毕业于华东政法学院攻读硕士研究生</p> <p>1990年破格晋升为副教授</p> <p>1998年获北京大学法学博士学位</p> <p>现为华东政法学院院长、中国儒学与法律文化研究会副会长</p> <p>http://www.faxuemingjia.com/Html/maps/fxmj/221011741.html</p>

施皮尔 (ซีอปีเออร์)

ภาษาไทย	ภาษาจีน
<p>1977 สำเร็จการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย Erasmus University Rotterdam</p> <p>1977-1981 ทนายความแห่ง Rotterdam Bar</p> <p>1981 สำเร็จการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย Leiden</p>	<p>1977 年毕业于鹿特丹伊拉兹马斯大学法学硕士学位</p> <p>1977-1981年律师在鹿特丹律师界</p> <p>1981年毕业莱顿大学法学博士学位</p>

1989-1999 ได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์ แห่งมหาวิทยาลัย Tilburg University (เชี่ยวชาญกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ปัจจุบันเป็นผู้เชี่ยวชาญกฎหมายแพ่ง และดำรงตำแหน่งกรรมการ สำนักงานทนายความเนเธอร์แลนด์	1989-1999年破格晋升为教授在蒂尔堡大学(民商法) 现为专门私法，荷兰公司主任 ectil.org/ectil/getdoc/f0e22ded.../Jaap-Spier.aspx
---	---

费安玲 (เฟี้ยอันหลิง)

ภาษาไทย	ภาษาจีน
1979 - 1983 ศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเป่ย์จิงเจิ้งฝ่า (ชื่อปัจจุบันมหาวิทยาลัยเจิ้งฝ่า)	1979 - 1983年在北京政法学院（现中国政法大学）读 书，获法学学士学位
1983 - 1986 ศึกษาในระดับมหาบัณฑิตคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัย เจิ้งฝ่า เอกกฎหมายแพ่ง	1983 - 1986年在中国政法大学研究生院学习，攻读民法 专业，获法学硕士学位
1986 - ปัจจุบัน เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยเจิ้งฝ่า สอนวิชากฎหมาย แพ่งและพาณิชย์	1986 - 现今，在中国政法大学民商法教研室任教
1995 ได้รับการแต่งตั้งเป็นรองศาสตราจารย์	1995年任副教授
1993 - 1994 ศึกษาต่อที่คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยโรมประเทศ อิตาลี และมีส่วนร่วมในการแปลกฎหมายโรมัน	1993 - 1994年在意大利罗马大学学习法学院并从事罗马 法翻译工作
1999 - 2000 ทำการวิจัยในคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัย โบโลญญาประเทศอิตาลี	1999 - 2000年在意大利波洛尼亚大学法学院进行研 究工作
2000 ได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์	2000年任教授
2001 เดือน 11-12 ได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายในคณะ นิติศาสตร์มหาวิทยาลัยโรมประเทศอิตาลี	2001年11月- 12日，应邀在意大利罗马第二大学法学院 客座讲学
2004 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจิ้งฝ่า สาขากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ปัจจุบันเป็นรองคณบดีคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยเจิ้งฝ่า	2004年毕业于中国政法大学研究生院，获得民商法学 博士学位 现任中国政法大学民商经济法学院副院长 baike.baidu.com/view/2639829.htm

韩强 หันเจียง

ภาษาไทย	ภาษาจีน
อาจารย์ในภาควิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์มหาวิทยาลัยเจิ้งฝ่า	政法大学民商法教研室讲师 http://www.ecupl.edu.cn/intro/hjsj2011/kxo/hq.html

杨立新 หยางลี่ซิน

ภาษาไทย	ภาษาจีน
ปัจจุบันเป็นผู้พิพากษาของศาลสูง (ศาลแพ่ง)แห่งประเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีน ศาสตราจารย์ด้านกฎหมายแพ่งมหาวิทยาลัย หยางไถ่ ปี 1990 จบการศึกษาระดับปริญญาเอกคณะนิติศาสตร์เอก กฎหมายแพ่งจากมหาวิทยาลัยเหียนหมิน	最高人民法院民事审判庭审判员 烟台大学法律系副教授 1990 毕业于中国人民大学法律系获博士学位 http://www.rcla.cnl.edu.cn/authoritative-expert/yanlixin/

张新宝 จางซินเป่า

ภาษาไทย	ภาษาจีน
ปี 1984 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีคณะนิติศาสตร์และการเมือง จากมหาวิทยาลัยซีหนานบัณฑิต	1984年毕业于西南政法学院获法学学士学位
ปี 1986 จบการศึกษาระดับปริญญาโทคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยเหอหนิง	1986年毕业于中国人民大学法律系获硕士学位
ปี 1991 – 1993 เดินทางไปศึกษากฎหมายลักษณะละเมิดในประเทศสหรัฐอเมริกา	1991年—1993年赴美国锡拉秋兹大学（雪城大学）进修美国侵权行为法
ปี 1997 จบการศึกษาระดับปริญญาเอกคณะนิติศาสตร์เอกกฎหมายแพ่งจากมหาวิทยาลัย CASS (Chinese Academy of Social Sciences)	1997年毕业于中国社会科学院研究生院获民法学博士学位
ปัจจุบันเป็นศาสตราจารย์ด้านกฎหมายแพ่งมหาวิทยาลัยเหอหนิง	现为中国人民大学法学院教授 baike.baidu.com/view/393369.htm

张玉敏 จางหวี่หมิน

ภาษาไทย	ภาษาจีน
ปี 1970 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง	1970年毕业于北京大学法律系学士学位
ปี 1975 จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์และการเมือง มหาวิทยาลัยกู่โจว	1975年毕业于贵州省政法系大学获硕士学位
ปี 1983 จบการศึกษาระดับปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์และการเมือง มหาวิทยาลัยซีหนาน	1983年毕业于西南政法学博士学位
ปัจจุบันเป็นศาสตราจารย์คณะนิติศาสตร์และการเมือง มหาวิทยาลัยซีหนาน	现为西南政法大学教授 http://www.law-lib.com/fxj/fxj.asp?id=477

邹雄 จิวซง

ภาษาไทย	ภาษาจีน
จบการศึกษาระดับปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟูโจว	毕业于福州大学法学院院长博士学位，教授
ปัจจุบันเป็นศาสตราจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟูโจว	http://www.fjfxh.com.cn/faxuerenwu/fujianshengfaxueyingcai/2012/0629/16.html

周维微 จิวเหว่ยเว่ย,

ภาษาไทย	ภาษาจีน
ปี 2012 จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหวางจงนัง	2012年毕业于华中农业大学经济法学
	http://www.xxby.com/File_search.asp?school=%BB%AA%D6%D0%C5%A9%D2%B5%B4F3%D1%A7

方明 ฟางหมิง

ภาษาไทย	ภาษาจีน
จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจิ้งฝ่า	毕业于中国政法大学大学，法学硕士
เคยดำรงตำแหน่ง อัยการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน	中华全国律师协会会员. 方律师主要从事民商案件诉讼代理
ทนายความท้องถิ่น คดีทางแพ่งและพาณิชย์	
ปัจจุบันดำรงตำแหน่งทนายความแห่งธนาคารกลางปักกิ่ง (ชิงเต่า)	北京市中银(青岛)律师事务所执业律师
	http://qingdaofanglvshi.findlaw.cn/

叶名怡 เยี่ยมหมิงอี

ภาษาไทย	ภาษาจีน
ปี 1995 -1997 ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย มหาวิทยาลัยอันฮุย	1995-1997 年安徽大学 法律专科
ปี 2004 จบการศึกษาระดับปริญญาโท ด้านกฎหมายวิธีพิจารณาความ มหาวิทยาลัยเหอหนาน	2004 年毕业于河南大学 诉讼法学专业硕士
ปี 2008 จบการศึกษาระดับปริญญาเอก จากมหาวิทยาลัย CASS (Chinese Academy of Social เอก กฎหมายแพ่งและพาณิชย์	2008 年毕业于中国社会科学院研究生院民商法学博士
ปี 2011 จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปารีส เอกกฎหมายยุโรป	2011年毕业于法国巴黎学欧洲法硕士
	http://www.bslls.com.cn/lvshi/yemingyi.html

黄文煌 หวงเหวินหวง

ภาษาไทย	ภาษาจีน
วิทยากรด้านกฎหมาย	现为是讲师
ผลงานวิชาการ กฎหมายโรมัน, ทฤษฎีพื้นฐานของกฎหมายแพ่งในกฎหมายต่างประเทศ, กฎหมายโรมันและกฎหมายแพ่งสมัยใหม่, สมมติฐานของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิดกฎหมาย, การตีความและการพัฒนากฎหมายทรัพย์สิน มาตรา 101, ผลงานแปลประมวลกฎหมายแพ่งอียิปต์ เป็นต้น	主要研究方向：罗马法、民法基本理论。在《中外法学》、《法律科学》和《罗马法与现代民法》等刊物发表“论侵权法上的假设因果关系”、“论按份共有人优先购买权制度之适用《物权法》第101条的解释与完善”等学术论文，翻译并出版《埃及民法典》等等
	http://law.suda.edu.cn/Item/2044.aspx

韩世远 หันซือฮวน

ภาษาไทย	ภาษาจีน
ปี 1991 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยจี้หนัน	1991年毕业于吉林大学法学院
ปี 1994 จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยจี้หนัน เอกกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	1994年毕业于吉林大学研究生院，硕士（民法学）；
ปี 1997 จบการศึกษาระดับปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย CASS (Chinese Academy of Social เอกกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	1997年毕业于中国社会科学院研究生院，博士（民法学）。

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยชิงหวา	现为清华大学法学院·教授 http://learn.tsinghua.edu.cn:8080/2001990002/l.01.htm
---	---

胡吕银 นูหลี่อิน

ภาษาไทย	ภาษาจีน
ปี 1985 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหนานจิ้น	1985年毕业于南京大学法学院
ปี 1990 ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์การวิจัยกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของมหาวิทยาลัย หยางโจว	1990年曾任扬州大学法学系的副主任
อดีตรองศาสตราจารย์ด้านกฎหมายมหาวิทยาลัยหยางโจว	扬州大学法学院副教授
ปัจจุบันเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มหาวิทยาลัยหยางโจว	现任扬州大学的法学院民法法研究中心主任 http://www.baik.com/wiki/%E8%83%A1%E5%90%95%E9%93%B6

闫晓丽 เหียนเสี่ยวลี่

ภาษาไทย	ภาษาจีน
จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยปักกิ่ง	毕业于北京大学民商法学硕士 http://yanxiaoli.expert.ccidnet.com/

文兴桥 เหวินซิงเจียว

ภาษาไทย	ภาษาจีน
ปี 1985 จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกู่ยโจว	1985年毕业于贵州大学法学硕士
ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่วิจัยและศูนย์บริการให้คำปรึกษากระทรวงพาณิชย์	现为省商务研究咨询服务中心工作人员 http://new.gzcpc.com/html/special/2012/1119/5726.html

涂斌华 ตูปินหวา

ภาษาไทย	ภาษาจีน
จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยเจิ้งฝ่า	2010年毕业于政法学院硕士 http://www.114808.com/lunwen/list.asp?id=27624

张颖 จางอิ่ง

ภาษาไทย	ภาษาจีน
จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยหมิง	毕业于民商法学硕士

นฉาง	http://lawyer.110.com/2287046/
------	---

李显冬 หลี่ซื่อตง

ภาษาไทย	ภาษาจีน
จบการศึกษาระดับปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยเหยียนหมิน ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อัยการสูงสุดแห่งสำนักงานอัยการสูงสุดแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน	毕业于人民大学博士 中华人民共和国最高人民检察院民事行政检察厅咨询顾问 http://www.cuplx.com/info.aspx?id=739

椰林เยี่ยหลิน

ภาษาไทย	ภาษาจีน
ปี 2003 จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยไหหนาน	2003年毕业于海南法学硕士 http://www.acef.com.cn/app/acefapp/lawyer/display.aspx?id=3110

姚辉 เหยาหุย

ภาษาไทย	ภาษาจีน
ปี 1985 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจิ้งฝ่า	1985年毕业于政法学院法律系
ปี 1991 จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเหยียนหมิน เอกกฏหมายจีนศึกษา	1991年毕业于中国人民大学法学院攻读民法学硕士学位
ปี 1992 จบการศึกษาระดับปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเหยียนหมิน เอกกฏหมายแพ่งจีนศึกษา	1992年毕业于中国人民大学攻读民法学博士学位
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง รองผู้อำนวยการศูนย์ฝ่ายวิจัยประมวลกฏหมายแพ่งและพาณิชย์มหาวิทยาลัยเหยียนหมิน	现为中国人民大学民商事法律科学研究中心执行副主任 http://www.civillaw.com.cn/flxr/StarDetail.asp?No=34

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวน้ำทิพ สุขโชคอำนวย เกิดเมื่อวันที่ 22 เมษายน พุทธศักราช 2531 สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่โรงเรียนโกศลภัทรวิทย์ กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิตที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปีการศึกษา 2553 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปีการศึกษา 2554

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY